

DOMBÓVÁR VÁROS (Tolna megye)

Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2022-2027

Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása (TOP_Plusz-1.3.1-21)

**Egyeztetett, véleményezett,
korrigált változat 7.0**

Készítette: MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

2022. szeptember

Tartalom

Vezetői összefoglaló	7
1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan	11
1.1 Partnerek definiálása.....	11
1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma	13
1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban	14
2. Megalapozó munkarész.....	16
2.1 Helyzetelemzés.....	16
2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	16
2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Konceptióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata	17
2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	19
2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai.....	21
2.1.5 A település társadalma	21
2.1.6 A település humáninfrastruktúrája	28
2.1.7 A település gazdasága	34
2.1.8 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere.....	42
2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos városi települési szolgáltatások	50
2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata	51
2.1.11 Közlekedés.....	54
2.1.12 Közművesítés.....	57
2.1.13 Környezetvédelem és településüzemeltetés.....	61
2.1.14 Városi klíma	65
2.2 Területi lehatárolás	66
2.3 Helyzetértékelés, szintézis	69
Prosperáló város.....	70
2.3.1 Zöldülő város	73
2.3.2 Digitális város.....	76
2.3.3 Megtartó város.....	78
2.3.4 Kiszolgáló város	83
2.4 A város irányítási és működési modellje	90
2.4.1 Irányítási modell.....	90
2.4.2 Működési modell.....	93
2.4.3 Várostérségi koordináció.....	96

2.5	Kockázatok és lehetőségek értékelése.....	97
2.5.1	Prosperáló város.....	97
2.5.2	Zöldülő város	99
2.5.3	Digitális város.....	101
2.5.4	Megtartó város.....	102
2.5.5	Kiszolgáló város	103
3.	Stratégiai munkarész	105
3.1	Forgatókönyv elemzés.....	105
3.1.1	Prognózis- és trendelemzés.....	106
3.1.2	Standard forgatókönyv	115
3.1.3	Adaptív forgatókönyv	120
3.2	Jövőkép.....	125
3.3	A stratégia célrendszere	127
3.4	A reziliens város a stratégiai célrendszerben	133
3.5	A stratégia összhangja más stratégiákkal.....	137
3.5.1	Az Európai Unió által előrevetített stratégiai célok.....	138
3.5.2	Illeszkedés nemzeti stratégiai célokhoz	139
3.5.3	Illeszkedés a Tolna Megyei Területfejlesztési Programhoz, valamint a megyei Integrált Területi Programhoz.....	141
3.5.4	Illeszkedés városi stratégiákhoz	143
4.	Monitoring, kontrolling, indikátorok.....	146
4.1	FVS monitoring rendszere, nyomonkövetés a tervezés és végrehajtás során.....	146
4.2	Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana	146
4.3	A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének módszertana	151
5.	Az irányítási és működési modell	152
5.1	A városirányítási modell indokolt módosításai	152
5.1.1	Az átfogó városirányítási rendszer indokolt módosításai.....	152
5.1.2	A térségi koordináció mechanizmusainak változtatásai	155
5.1.3	Résztvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában.....	155
5.2	A városi működési modellt érintő tervezett változtatások	156
6.	Cselekvési terv	157
6.1	Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése.....	157
6.2	Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása.....	162
6.3	Városi szintű beavatkozási területek részletezése	165
6.3.1	Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások.....	165

6.3.2	Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő akcióterületi beavatkozások	170
6.3.3	Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések)	175
6.4	Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése	190
6.4.1	Stratégiai célkitűzésekkel rendelkező térségi bevonással megvalósítható egyedi projektek	190
6.4.2	Átfogó stratégiai megalapozottságú térségi keretrendszerek (térségi hálózatos, vonalas fejlesztések, nem materiális hálózatos fejlesztések)	192
6.5	Stratégia együttműködési menetrendek	194
6.5.1	Zöld átállás menetrend	194
6.5.2	Digitális átállás menetrend	203
7.	Finanszírozási terv	210
7.1	Elérhető és bevonható források számbavétele	210
7.1.1	Aktorok, meghatározó szereplők	211
7.1.2	Kitekintés	212
7.1.3	Egyéb kötöttségek és lehetőségek	212
7.2	Az üzleti modell bemutatása	213
7.2.1	Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenzióként összegezve	214
-	Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás	218
7.2.2	A finanszírozási terv összefoglalója	219
7.3	Fenntartható üzemeltetés	219
7.4	Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése	220
7.4.1	Ellátandó funkciók	220
7.4.2	Kulcsszereplők nevesítése	222
7.4.3	Intézményi modell bemutatása	223
8.	Mellékletek	224
8.1	Antiszegregációs Terv	224
8.1.1	Helyzetelemzés és értékelés	224
8.1.2	Antiszegregációs terv	232
8.2	Kérdőív mellékletek	255
8.2.1	Lakossági kérdőívezés értékelése	255
8.2.2	Intézményi kérdőívezés értékelése	262
8.3	Finanszírozási terv	269

Ábrajegyzék

1. ábra: A reziliens várost alkotó dimenziók.....	8
2. ábra: Dombóvár és térségének elhelyezkedése Tolna megyén belül	17
3. ábra: Dombóvár és térségének elhelyezkedése az Országos Területrendezési Tervben.....	20
4. ábra: A lakónépesség és állandó népesség számának alakulása Dombóváron 2010-2020 között (fő)	22
5. ábra: Az öregedési mutató alakulása Dombóváron 2010-2019 között (fő)	22
6. ábra: Dombóvár állandó lakosságának korfája 2020-ban (fő)	23
7. ábra: A belföldi vándorlási különbözet alakulása Dombóváron 2010-2019 között (fő).....	24
8. ábra: Nyilvántartott álláskeresők arányának alakulása Dombóváron a 15-64 éves korosztályon belül, 2010-2020 között (%)	24
9. ábra: Egy lakosra jutó nettó jövedelem Dombóváron 2010-2019 között (Ft)	26
10. ábra: Az egyes oktatási intézményi típusokba járó óvodások és diákok száma 2010-2019 között (fő)	29
11. ábra: Az egy pedagógusra jutó óvodás/diák számának alakulása 2010-2019 között (fő).....	30
12. ábra: A Dombóváron működő vállalatok megoszlása az egyes gazdasági ágazatok szerint (2019)	35
13. ábra: Egy lakosra jutó iparüzési adó értékének alakulása Dombóváron 2014-2019 között (1000 Ft)	36
14. ábra: Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték alakulása Dombóváron (1000 Ft)	37
15. ábra: A Dombóvár területén megvalósult uniós projektek értékbeli megoszlása az operatív programok bontásában (Ft).....	39
16. ábra: Épített lakások aránya a lakásállomány százalékában Dombóváron (százalék)	42
17. ábra: Dombóvár önkormányzati bevételeinek megoszlása 2014-2019 között (ezer Ft)	44
18. ábra: A Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. 2020-as közfoglalkoztatási teljesítménye ..	47
19. ábra: Dombóvár tájhasználati szerkezete	52
20. ábra: Natura 2000 területek elhelyezkedése Dombóvár környezetében	53
21. ábra: Dombóvár közúti kapcsolatai	54
22. ábra: Kerékpárutak elhelyezkedése Dombóvár környékén	56
23. ábra: A Dombóváron szolgáltatott víz és elvezetett szennyvíz mennyisége.....	57
24. ábra: A Dombóváron szolgáltatott földgáz megoszlása az egyes felhasználók között (1000 m ³)... ..	58
25. ábra: A Dombóváron szolgáltatott áram megoszlása az egyes felhasználók között.....	59
26. ábra: A Dombóvár területéről elszállított települési hulladék mértékének alakulása (tonna)	64
27. ábra: Dombóvár várostérségi lehatárolása az egyes települési funkciók mentén.....	67
28. ábra: Dombóvár Város Önkormányzati Hivatalának szervezeti felépítése	92
29. ábra: Dombóvár Város Önkormányzatának működési térképe	95
30. ábra: Demográfiai előreszámítási adatok - Dombóvár az országos trend viszonylatában	107
31. ábra: Gazdasági előreszámítási adatok - Dombóvár az országos trend viszonylatában	109
32. ábra: Éghajlatra vonatkozó prognózisok - Dombóvár az országos trend viszonylatában	111
33. ábra: Dombóvár Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának összhangja a különböző szintű stratégiai dokumentumokkal	145
34. ábra: A fenntartható városfejlesztés nyomon követésének indokoltsága.....	146
35. ábra: Dombóvár FVS akcióterületek térképi ábrázolása	163

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Dombóvár FVS – stratégiai célmátrix	9
2. táblázat: FVS szintű egységes indikátorok.....	9
3. táblázat: A finanszírozási terv összefoglaló táblázata	10
4. táblázat: Az FVS kidolgozása során tervezett partnerségi akciók és azok ütemezése	15
5. táblázat: A szociális ellátásban részesülők száma Dombóváron	32
6. táblázat: A legtöbb iparüzési adót fizető 20 dombóvári vállalat listája (2020)	38

7. táblázat: A Dombóvár területén támogatást nyert 15 legnagyobb beruházási értékű GINOP projekt listája a 2014-2020-as költségvetési időszakban.....	39
8. táblázat: A Dombóvári Járás várható népességszám változása (2021-2051).....	106
9. táblázat: Külső hatások és vizsgálandó kockázati tényezők	112
10. táblázat: Dombóvár kitettség mátrixa (öt dimenzióban értékelve)	116
11. táblázat: Dombóvár városi felkészülési mátrixa (öt dimenzióban értékelve)	121
12. táblázat: Dombóvár Településfejlesztési Konceptiójában rögzített célrendszer összegzése	128
13. táblázat: A „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” átfogó cél kapcsolódása az FVS tervezési dimenzióihoz	129
14. táblázat: A „Társadalmi megújulás” átfogó cél kapcsolódása az FVS tervezési dimenzióihoz.....	129
15. táblázat: Az „Épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” átfogó cél kapcsolódása az FVS tervezési dimenzióihoz	130
16. táblázat: Az „Együttműködésre épített várospolitikai” átfogó cél kapcsolódása az FVS tervezési dimenzióihoz	130
17. táblázat: Dombóvár településfejlesztési céljainak kapcsolódása a várostérség fejlesztéséhez ...	131
18. táblázat: Dombóvár településfejlesztési céljainak kapcsolódása az egyes településrészek fejlesztéséhez	132
19. táblázat: Abszorpciós, adaptációs és transzformációs intézkedés típusok, lehetséges válaszok dimenzióként.....	134
20. táblázat: Összefoglaló indikátor táblázat	147
21. táblázat: Az FVS egységes indikátorai	150
22. táblázat: A cselekvési terv intézkedéseire tartozó tematikus beavatkozási területek	158
23. táblázat: Intézkedések és beavatkozási területek prioritásonként a tervezési dimenziók mentén	159
24. táblázat: Dombóvár FVS akcióterületek lehatárolása és indoklása	164
25. táblázat: Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások.....	165
26. táblázat: Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő akcióterületi beavatkozások	170
27. táblázat: Hálózatos, vonalas fejlesztések	175
28. táblázat: Térségi bevonással megvalósítható egyedi projektek.....	190
29. táblázat: Térségi hálózatos, vonalas fejlesztések	192
30. táblázat: Beavatkozások besorolása tervezési dimenzióként	193
31. táblázat: Az előzetes zöld célkitűzések kapcsolódása a zöld dimenzió szempontjaihoz.....	200
32. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer lehetséges indikátorai.....	201
33. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer indikatív beavatkozási területei.....	201
34. táblázat: A zöld átállás tervezésének ütemezése.....	203
35. táblázat: Dombóvár indikatív digitális céljainak kapcsolódása az FVS célrendszeréhez és az okos alrendszerekhez.....	206
36. táblázat: Források, aktorok.....	211
37. táblázat: Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenzióként összegezve	214
38. táblázat: Dombóvár FVS finanszírozási terv összefoglaló táblázat	219
39. táblázat: A projektcsatorna fejlesztés intézményi modellje	223

Vezetői összefoglaló

fenntartható városfejlesztési stratégia	A megyei önkormányzatok döntése alapján az ERFA rendelet 11. cikke alá tartozó hazai városoktól elvárt területi stratégia dokumentum
fenntartható városok program	A TOP Plusz intézkedése, az ERFA rendelet 11. cikk alapján működtetett egyéb területi eszköz. Az intézkedés a megyei integrált területi programok keretében, azokhoz kapcsolódva valósul meg. Az érintett városok kiválasztása a megyei önkormányzatok bevonásával történik. A forrásfelhasználás a helyi városfejlesztési stratégia alapján történik (FVS).

Forrás: FVS módszertani kézikönyv 2021-27

A 2021-27 közötti programozási időszakban nem csak a megyei jogú város, hanem egyéb városi jogállású települések számára is biztosítani lehet a **fenntartható városfejlesztés** eszközének alkalmazását. A programozási ciklusban a fenntartható városfejlesztés módszertana **Tolna megyében** - a Tolna Megyei Önkormányzat döntése alapján – **Bonyhád, Dombóvár, Paks, Szekszárd, Tamási és Tolna** városok esetében alkalmazható.

A megye által kijelölt városok a TOP Pluszhoz (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz) illeszkedő tartalommal elkészített Fenntartható Városfejlesztési Stratégiával (FVS) pályázhatnak a TOP Plusz 1-3. prioritásain fenntartható városfejlesztésre elérhető forráskeretre. **A fenntartható városfejlesztési stratégiát a TOP Plusz illeszkedési tartalommal kiegészített FVS jelenti.**

A Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programok Irányító Hatósága (RFP IH) 2021. októberében adta ki a végleges változatát annak az útmutatónak - Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27. – amely alapján a stratégiát a kijelölt városoknak – köztük Dombóvárnak is - el kell készíteni.

A benyújtott stratégia elfogadásával Dombóvár jogosulttá válik a stratégiában tervezett és a TOP Pluszhoz illeszkedő fejlesztései, beruházásai és projektjei megvalósítására a stratégiában elfogadásra kerülő forráskeretének összegéig. A 2021-27 közötti programozási ciklusban a TOP Plusz Tolna megyei keretén belül **Dombóvár előzetesen meghatározott forráskerete 7,077 milliárd Ft.**

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia azonban nem korlátozódik csupán a TOP Plusz forrásainak a felhasználására, hanem **teljes tervezéssel készül**, ezáltal támogatva a városokat a fenntarthatóság, különösképpen a pénzügyi fenntarthatóság és forráskombináció megvalósításában egy reziliens, zöld- és digitális átmenetet szolgáló, várostérségben gondolkozó városfejlesztési gyakorlat kialakításában. A stratégia tervezése során a város a jelenleg hatályos integrált településfejlesztési stratégiájának adaptációjából indulhat ki, az FVS Kézikönyv módszertana alapján felülvizsgálja, vagy újradefiniálja jövőképét, célrendszerét, cselekvési tervét, ugyanakkor a tervezés során biztosítja az összhangot a későbbi fejlesztési dokumentumokkal. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia megalapozza a város további, jövőben elkészítendő stratégiai dokumentumait.

Az FVS módszertana **öt tervezési dimenziót** határoz meg a stratégiaalkotás folyamatában, mely megjelenik mind a helyzetértékelés, mind a stratégiai fejezet célrendszerében, mind a cselekvési terv kidolgoása során:

1. Prosperáló város (helyi gazdaságfejlesztés)
2. Zöldülő város (energetikai átállás)
3. Digitális város (digitális technológia alkalmazása, okos megoldások működési integrációja)
4. Megtartó város (társadalmi folyamatok, beleértve a befogadást és esélyegyenlőséget is)
5. Kiszolgáló város (városi területhasználat, közmű infrastruktúra, épített és természeti környezet)

1. ábra: A reziliens várost alkotó dimenziók

Forrás: FVS módszertani kézikönyv 2021-27

Az FVS lényegében 6 fő fejezetből áll, melyből jelen dokumentum az 1-2. és részben a 3. fejezet kidolgozott elemeit tartalmazza, azaz a város jövőképének és célrendszerének meghatározásáig tart.

Dombóvár város jövőképe

Dombóvár Város Önkormányzatának jövőképét a város Településfejlesztési Konceptiója tartalmazza, mely kijelöli Dombóvár közép- és hosszútávú fejlesztési célkitűzéseit, az elérni kívánt jövőbeli települési állapotot:

„DOMBÓVÁR AZ ÉRTÉKEIRE ÉPÍTŐ, INNOVATÍV, VERSENYKÉPES, STABIL TÉRSÉGKÖZPONT.”

A Stratégia célrendszere

A települési jövőképre építve, ehhez szervesen kapcsolódva Dombóvár stratégiai célrendszerét a város Településfejlesztési Konceptiója szintén tartalmazza, részleteiben kidolgozottan rögzíti. A 2022-ben készülő új Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) pontos kialakításához ugyanakkor nélkülözhetetlen, hogy a Településfejlesztési Konceptióban rögzített célokat - az FVS módszertanának megfelelően - hozzárendeljük az egyes tervezési dimenziókhoz, így egyértelműen értelmezhető, hogy az egyes átfogó- és részcélok milyen módon kapcsolódnak a város stratégiai célrendszeréhez.

Dombóvár településfejlesztési célrendszerének összegzését az alábbi táblázat tartalmazza az átfogó (jelen FVS esetében stratégiai) célok bontásában:

1. táblázat: Dombóvár FVS – stratégiai célmátrix

Stratégiai célok	Kapcsolódó részcélok				
Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	Egészséggazdaság teljes körű kihasználása	Megújuló energiára épülő gazdaság	Diverzifikált gazdasági szerkezet	Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés
Társadalmi megújulás	Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok	Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	Városimázs és városmarketing	-
Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	A műemléki és védett épületek hasznosítása	Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	Közterületek fejlesztése, humanizálása	Természeti területek fejlesztése	Szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja
Együttműködésre épített várospolitikai	A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába	Aktív városrészi kapcsolatok	-	-	-
PROSPERÁLÓ VÁROS ZÖLDÜLŐ VÁROS DIGITÁLIS VÁROS MEGTARTÓ VÁROS KISZOLGÁLÓ VÁROS					

A stratégia ezen felül elvégzi a célok/részcélok öt dimenziós rendszerezését, továbbá városrészi és városrészi célokat és leképeződéseket is meghatároz, melyek részletes bemutatása a dokumentum vonatkozó fejezeteiben található.

A Stratégia monitoring- és indikátor rendszere

A stratégia 4. fejezetében az FVS monitoring rendszerét, a megvalósulás nyomon követését rögzíti. Mindemellett ugyanezen fejezetben az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérésének módszertana került részleteiben meghatározásra. Az FVS módszertani iránymutatása kötelezően elvárja FVS szintű egységes indikátorok meghatározását, ezek a rezilienciát, illetve az öt tervezési dimenzió mentén történő eredményeket vizsgáló indikátorok, melyet a következő táblázat mutat be:

2. táblázat: FVS szintű egységes indikátorok

Indikátor		mérték-egység	bázisérték	célérték 2029
Reziliencia: a gazdaság több lábon állása	helyi gazdaság diverzifikációjának mértéke	%	27,32	22
Reziliencia: energiafüggetlenség alternatív energia-forrásokkal való oldása	megújuló energiatermelés arányának növekedése	%	n.a.	+5%
Reziliencia: digitális város	digitálisan indított ügymenetek aránya	%	n.a.	+10%
Reziliencia: megtartó város	Az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%	35,3	40,5
Reziliencia: zöldfelületek	zöld- és vízfelületek arányának változása	%	91	102
Prosperáló város	fejlesztésekbe bevont külső forrás aránya	%	0	4,82
Zöldülő város	éves ÜHG kibocsátás egyenérték (CO ₂ /t)	tonna CO ₂ egyenérték	61 172,92	-10%
Digitális város	digitálisan mért adattípusok száma	db	n.a.	+10%
Megtartó város	vándorlási egyenleg	fő	n.a.	-5%
Kiszolgáló város	újraonnan belterületbe vont területek és a kihasználatlan városi területek aránya	%	0	23,2

Az irányítási és működési modell

A 2. (helyzetelemzés) fejezetben bemutatásra és értékelésre került a város irányítási és működési modellje, majd ugyanezen témakör indokolt módosításait szerepeltetjük az 5. fejezetben. Az elemzés eredménye szerint a jelenlegi városirányítási rendszerben jelentős módosítás nem indokolt. A város működési modelljében ugyanakkor – a digitális és zöld átállás menetrendek megvalósítása során a zöld és digitális munkacsoportok felállítása mellett – olyan további, előre nem látható többletfeladatok is felmerülhetnek a későbbiekben, amelyek kezelése a digitális és zöld átállás akciótervekkel összhangban történhet meg hatékonyan.

Cselekvési és finanszírozási terv

A stratégia 6. és 7. fejezetében részletesen kifejtjük a helyzetértékelés megállapításaira épülő, a célrendszerben rögzített célkitűzéseket elérendő konkrét beavatkozásokat és azok becsült bekerülési költségét. A beavatkozásokat a 6. fejezetben városi és várostérségi beavatkozásokra bontottuk, a városi beavatkozásokat tovább csoportosítottuk egyedi projektekre, akcióterületi projektekre, egész várost vagy nagyobb várostérséget érintő beavatkozásokra, illetve vonalas/hálózatos projektekre.

A 7. fejezetben többek között ezen beavatkozások üzleti modelljét állítottuk össze.

3. táblázat: A finanszírozási terv összefoglaló táblázata

Megvizsgálandó szempontok	Tervezett beruházási költség (Ft)
Prosperáló dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	9 805 000 000 Ft
Zöldülő dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3 400 000 000 Ft
Digitális dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	50 000 000 Ft
Megtartó dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	11 762 134 709 Ft
Kiszolgáló dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	9 176 916 902 Ft
FVS összesített tervezett beruházási költsége	34 194 051 611 Ft

Antiszegregációs terv

A mellékletek között (8. fejezet) részletesen értékeltük a szegregáció átfogó társadalmi folyamatait, kiemelve a legutóbbi antiszegregációs program elkészítése óta bekövetkezett változásokat. Az átfogó értékelés mellett a 2011-ben meghatározott, ill. azóta a megelőző ITS-ben módosított szegregátumokra vonatkozó hasonló elemzést is elvégeztük. A következtetések alapján összeállítottuk az antiszegregációs terv cél és beavatkozási rendszerét az említett két szinten, továbbá bemutatjuk a beavatkozások összefüggéseit, ütemezését és előzetes pénzügyi tervét.

Egyéb mellékletek

A 8. fejezetben található a lakossági és intézményi kérdőíves kutatás értékelése, valamint az interjúk és egyéb egyeztetések rövid összefoglalása.

1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan

partnerségi /érintetti csoport (stakeholder csoport)	Tervezési partnerek (partnerségi csoport) a tervezésbe különböző, az aktív részvételt biztosító eszközökkel sikeresen bevont érintettek. Kellően nyitott tervezési folyamatban valamennyi érintett lehetőséget kap arra, hogy partnerré váljon, ugyanakkor a bevonás eszközein is múlik, hogy az érintettek milyen köre válik aktívvá.
részvételi (participatív) tervezés	Olyan, az érintettek bevonásán alapuló, megtervezett és következetesen felépített tervezési folyamat, amelynek során az érintett szereplők a folyamat korai szakaszától kezdve aktívan részt vesznek az egyes tervezési feladatokban (helyzetértékelés, célok, jövőkép meghatározása, tevékenységek azonosítása stb.), és eközben szabadon kommunikálhatják igényeiket és javaslataikat úgy, hogy egymás szükségleteit és ötleteit is megismerve konszenzusos célokat vagy megoldásokat azonosíthassanak. A partnerségi folyamat az egész stratégiai ciklusra is kiterjed, így a bevonásának különféle lehetőségei vannak a terv (stratégia) megvalósítása során is.

Forrás: FVS módszertani kézikönyv 2021-27

A partnerségi folyamat tervezéséhez az alábbi dokumentumok szolgáltak alapul:

- Dombóvár Város Önkormányzat Képviselő-testületének 44/2017 (VIII. 2.) sz. önkormányzati rendelete a településfejlesztéssel, településrendezéssel és településkép-értékesítéssel összefüggő partnerségi egyeztetés helyi szabályairól;
- Dombóvár Város Partnerségi Terve (2015).

1.1 Partnerek definiálása

A fent hivatkozott dokumentumokkal és a Módszertani Kézikönyv ajánlásával összhangban az FVS kidolgozása és későbbi megvalósítása során az alábbi partnerek, csoportok bevonása szükséges:

- a város teljes lakossága és a helyi média;
- a város területén működő civil szervezetek;
- az Önkormányzat releváns (pl. stratégiai tervezési, fejlesztési, pályázatos, főépítési, pénzügyi) szervezeti egységei, részönkormányzatai;
- önkormányzati és egyéb, a térségben működő közintézmények, önkormányzati tulajdonú cégek, közszolgáltatók;
- jelentősebb helyi vállalkozások, érdekvédelmi és szakmai csoportok helyi képviselői;
- a környező települések önkormányzatának képviselői, a többcélú kistérségi önkormányzati társulás;
- a Tolna Megyei Önkormányzat.

Dombóvár Város Önkormányzata által jóváhagyott ún. intézményi partnerségi lista az alábbi szervezeteket/személyeket azonosította:

Önkormányzati szervezeti egységek, kisebbségi önkormányzatok:

1. Önkormányzat - Polgármesteri Iroda – Projekt Csoport - Főépítész
2. Önkormányzat - Jegyző
3. Önkormányzat - Városüzemeltetési Iroda
4. Önkormányzat - Pénzügyi iroda
5. Dombó-Land Térségfejlesztő Kft.
6. Dombóvári Városgazdálkodási NKft.
7. Önkormányzat Képviselő-testülete és Bizottságai
8. Német, roma, horvát nemzetiségi önkormányzatok
9. Dombóvári Járási Hivatal (kormányhivatal)

Fontosabb közszolgáltató intézmények, szervezetek:

10. Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény
11. Dombóvári Kulturális Szolgáltató Központ (Művelődési Ház, Helytörténeti Gyűjtemény és Könyvtár)
12. Dombóvári Szent Lukács Kórház
13. Háziorvosi szolgálatok (felnőtt- és gyermek háziorvosok, fogorvosok)
14. Védőnői szolgálat
15. Dombóvári Rendőrkapitányság
16. Önkormányzati fenntartású oktatási/nevelési intézmények
 - a. Dombóvári Százszorszép Óvoda Tündéerkert Bölcsődéje
 - b. Dombóvári Szivárvány Óvoda
17. Tamási Tankerület (dombóvári relevanciában)
 - a. Dombóvári Belvárosi Általános és Alapfokú Művészeti Iskola
 - b. Dombóvári Illyés Gyula Gimnázium
 - c. Tolna Megyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium
18. Veolia Energia Magyarország Zrt. – Dombóvárhő Kft.
19. Dunántúli Regionális Vízmű Kft. dombóvári iroda
20. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara dombóvári kirendeltség
21. E-ON dombóvári iroda
22. NKM/MVM – földgázszolgáltatás
23. Dél-Kom NKft. (hulladékkezelés) dombóvári ügyfélképviselő
24. Tárnok-Trans Kft. – helyi közlekedés
25. Tarr Kft. – dombóvári ügyfélszolgálat

Jelentősebb vállalkozások, gazdasági szervezetek:

26. Viessmann Kft.
27. Agrár-Béta Kft.
28. Róna Kft.
29. Stabil Kft.

Civil szervezetek:

30. Dombóvári Polgárőr Egyesület
31. Dombóvári Vállalkozók Egyesülete
32. Dombóvári Székely Kör
33. Viharmadár Önkéntes Mentő Egyesület
34. Dombóvár 2004. Egyesület
35. Dombó-CslpSsz Családi Ifjúsági Polgári Sport Szervezet

Munkacsoportok:

Stratégiai munkacsoport

A munkacsoport az Önkormányzat releváns szervezeti egységeinek vezetőiből és a Tervezői munkacsoport képviselőjéből áll. A munkacsoport a tervezés során operatív döntéselőkészítő munkát végez. Fontos a kezelhető méret, az elérhetőség, az összeférhetőség és az alapvető tájékozottság a feladatot és a város helyzetét illetően. Az tagok beosztásuknál, gazdasági vagy véleményformáló erejükénél fogva döntéshozói szereppel bírnak.

A munkacsoport tagjai:

- Pintér Szilárd polgármester
- Dr. Márai Anna polgármesteri irodavezető
- Győrfiné Hahner Tímea Dombó-Land Térségfejlesztő Kft.
- Ábrahám Mónika városüzemeltetési irodavezető
- Gyergyák János főépítész
- Vadász Krisztina projektvezető, MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.
- Balázné Kréth Ibolya, Cseke Bence szakértők, MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

Tervezői munkacsoport

A tervezői csoport a rendelkezésre álló adatokból, információkból elkészíti a város jellemzését, valamint a résztvevők bevonásával kialakítja a város stratégiáját és az annak megvalósulása érdekében elvégzendő feladatokat.

A munkacsoport tagszervezetei:

- MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.
- S-FACT Kft. (antiszegregációs program kidolgozása)
- 5T Építészeti és Városfejlesztési Kft. (amennyiben a településrendezési eszközök kapcsolata miatt szükségessé válik)

1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma

Tekintettel a viszonylag rövid tervezési időtartamra, továbbá a tervezés során fennálló aktuális veszélyhelyzeti előírásokra, a megvalósítandó partnerségi akciókat az alábbiak szerint határoztuk meg:

Lakosság bevonása:

- Kérdőíves felmérés a Módszertani Kézikönyvben megadott kérdőív sablon használatával;
- 1. társadalmasítási, véleményezési kör: helyzetértékelés, célrendszer;
- 2. társadalmasítási, véleményezési kör: elkészült FVS.

Intézményi partnerek bevonása:

- Kérdőíves felmérés a Módszertani Kézikönyvben megadott kérdőív sablon használatával;
- Munkacsoport egyeztetések;
- Mélyinterjúk, személyes egyeztetések;
- 1. társadalmasítási, véleményezési kör: helyzetértékelés, célrendszer;
- 2. társadalmasítási, véleményezési kör: elkészült FVS;
- A partnerség speciális esete a megével történő egyeztetés.

Az alkalmazott munkamódszerek ismertetése:

- **Kérdőíves felmérés:** A lakosság és a partner-intézmények bevonása esetében alkalmazandó kommunikációs eszköz a kérdőíves felmérés (Google Űrlap használatával). A lakosság bevonásának további fontos helyszínei a városi honlap és a város közösségi média (facebook) felülete.
- **Online és személyes interjúk:** egy adott kérdéssor, mint vezérfonal köré felépített mélyinterjú, irányított beszélgetés, mely az adott problémakör intenzív elemzésére fókuszál. Célja az interjúalany véleményének részletes megismerése, valamint helyspecifikus információk begyűjtése. A mélyinterjúk során került sor azon adatok, információk megismerésére és elemzésére, melyek nyilvános adatbázisokban nem, vagy csak korlátozottan érhetők el. A megalapozó vizsgálat során mélyinterjúk keretében történt meg az öt területi dimenzió speciális kérdéseinek megvitatása, értelmezése is.
- **Írásos véleményezés:** Két ízben kerítünk sort ezen munkamódszer alkalmazására. Első ízben a helyzetértékelés, szintézis és a célrendszer elkészültével, másodszor az elkészült FVS véleményezése céljából. E munkamódszert mind a lakossági, mind az intézményi partnerek esetén alkalmazzuk. Előbbinél a városi honlapon és a közösségi médián keresztül, utóbbinál közvetlen megkeresés, megszólítás útján.
- **Honlap, weboldal, facebook, média:** Az Önkormányzat a partnerek tájékoztatásának elősegítésére a <http://www.dombovar.hu> honlapján és az @avarosunkdombovar facebook oldalán biztosít tárhelyet a partnerségi egyeztetés tárgyát képező és az egyeztetés során keletkező dokumentumok megjeleníthetősége érdekében.
- **Munkacsoport egyeztetések:** A tervezési folyamat során rendszeresen, de szükségszerűen kerül sor – elsősorban online formában – a munkacsoport egyeztetésekre. Ezek célja elsősorban a döntési pontokon a szükséges döntések meghozatala, a tervezési részterületek egymásra épülésének, koherenciájának biztosítása, az elkészült anyagok minőségbiztosításának előkészítése.
- **Megyével történő egyeztetés:** az elkészült FVS és TVP tervezetét véleményezésre meg kell küldeni a Tolna Megyei Önkormányzatnak. A Megyei Önkormányzat nyilatkozatát a TOP_Plusz-1.3.1-21 pályázati támogatási kérelemhez csatolni szükséges.

1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban

Az FVS tervezése 2021. év végén indult meg, azonban a stratégia alapját az alábbi meglévő városfejlesztési dokumentumok adják, hiszen ezek még ma is hatályosak és relevánsak:

- Településfejlesztési koncepció (TK);
- Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS);
- TK és ITS Megalapozó dokumentuma (MD).

Ezen fejlesztési dokumentumok a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012 (XI. 08.) Kormányrendelet alapján készültek, betartva az abban foglalt partnerségi egyeztetési és társadalmasítási követelményeket, így mindhárom dokumentum széleskörű társadalmi és intézményi egyeztetésen alapul, amelyek lehetőséget biztosítottak az érintettek véleményének megismerésére.

A jelen stratégia készítése során az alábbi partnerségi akciók megvalósítása tervezett:

4. táblázat: Az FVS kidolgozása során tervezett partnerségi akciók és azok ütemezése

Partnerségi akció típusa	Tervezett dátum
Kérdőíves felmérés (lakossági és intézményi)	2021. november – december
Online és személyes interjúk	2022. január - április
Lakossági egyeztetés 1. kör (honlapon és közösségi médián keresztül)	2022. március
Írásos partnerségi véleményezés 1. kör	2022. március
Munkacsoport egyeztetések (folyamatosan)	2021. november – 2022. április
Lakossági egyeztetés 2. kör (honlapon és közösségi médián keresztül)	2022. augusztus
Írásos partnerségi véleményezés 2. kör	2022. augusztus
Tolna Megyei Önkormányzattal történő egyeztetés	2022. szeptember

2. Megalapozó munkarész

2.1 Helyzetelemzés

2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Dombóvár városa – földrajzi elhelyezkedését tekintve – a dél-dunántúli régióban található, ahol Tolna megye harmadik legnagyobb településeként alkot járásközpontot. Megyén belüli geográfiai pozícióját illetően a város Tolna megye nyugati határán, Kaposvár közelében, Tolna, Baranya és Somogy megyék találkozásánál helyezkedik el. Vasúti csomópont funkciójának köszönhetően a megyében és a régióban kiemeltebb közlekedési és gazdasági funkcióval rendelkezik, melynek köszönhetően vonzáskörzete túlterjed a járása, illetve Tolna megye nyugati határain. Ebből adódóan Dombóvár a Dél-Dunántúl meghatározó városaként aposztrofálható Pécs, Kaposvár és Komló mellett. A város területe 78,48 km². 2019 végén a lakónépesség 17.924 fő (TelR statisztika), a lakások száma 8.387 db. A népsűrűség 228,39 fő/km², lakássűrűség 106,80 lakás/km².

A dél-dunántúli városhálózat gerincét tizenegy 10–30 ezer fő közötti lakosságú kisváros alkotja. Tekintettel arra, hogy Dombóvár lélekszáma valamivel 18 ezer fő alatti, így a megyén belüli kiterjedt vonzáskörzete és relatíve kevésbé periférikus földrajzi pozíciója miatt kiemelt jelentőségű térségi központként (járásszékhelyként) tekinthetünk rá. Mindez Dombóvár státuszára minden szempontból pozitív hatást gyakorol. Ugyanakkor a Dél-Dunántúlon elhelyezkedő kisvárosok ellátó intézményrendszere erősen hiányosnak mondható, a nem konvencionális szolgáltatásokat a lakosok kénytelenek máshol, főként a megyeközpontokban igénybe venni, míg az infrastrukturális hiányosságok miatt ezen kisvárosok megközelíthetőségének minősége is több esetben kedvezőtlenebbnek ítéltető.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a kisvárosok hálózata mellett Dombóvár környezetében az aprófalvas, városhiányos területek szintén számos tényező mentén determinálják Dombóvár fejlesztési kilátásait, habár elsősorban a tőle 30 kilométerre, nagyságrendileg fél órás autóútnyi távolságra elhelyezkedő Kaposvár – mint somogyi megyeszékhely – illetve kisebb részben Pécs közelsége pozitív hatást gyakorol a térség fejlődésére. A régió településhálózatának körülbelül 55 százalékát kitevő aprófalvakban azonban a lakosságnak hozzávetőlegesen 10 százaléka él, mely kifejezetten periférikus gazdaságföldrajzi környezetet teremt Dombóvár közvetlen szomszédságában, ahol a falvak nagyságrendileg 30 százaléka 500 fő alatti lakossággal rendelkezik. (Ehhez viszonyítva a Duna-menti tolnai területeken jóval népesebb települések helyezkednek el, itt ugyanis 500 fő alatti település nem található, az átlagos népességszám pedig két és félszerese a belső tolnai területek átlagának).

A város és térsége (főként a Dombóvári járás és Mágocs környéke és a 611-es út déli vonala menti települések) a helyi szolgáltatások és gazdasági kapcsolatok egységét képezik, melyet közigazgatási határokon átnyúló kapcsolatrendszerek jellemeznek. Ebben a térségben alapvetően Dombóvár jelenti a munkaerő és fogyasztói bázist (ipar, kereskedelem, szolgáltatások, turizmus), azonban ellenkező irányú kapcsolatok is megjelennek (iskolaválasztás Kaposvár irányában, Kaposszekcsői Ipari Park munkahelyei, stb.). Ebben a tekintetben azonban hangsúlyozandó, hogy Kaposvár és Pécs közelségének köszönhetően Dombóvár a gazdasági súlyának és lakosságszámának nagyságrendjénél kisebb régiós vonzáskörzettel rendelkezik, ugyanakkor közvetlen térségében jelentős városi központként funkcionál. Ezzel szoros összefüggésben fontos kiemelni Dombóvár vasúti központi, egészségügyi, valamint a hagyományos ipari múltjából eredő erős fémipari szerepét, melyek együttesen a város számára meghatározó státuszt biztosítanak a térség fejlesztésében.

2. ábra: Dombóvár és térségének elhelyezkedése Tolna megyén belül

Forrás: TelR

2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Kon koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata

Dombóvár Fenntartható Város Stratégiájának megtervezésekor alapvetően az alábbi kettő, a helyi fejlesztési törekvéseknek keretet szabó fejlesztéspolitikai stratégiai alapidokumentum iránymutatásait vettük alapul, melyek egyben a Fenntartható Város Stratégia végrehajtása kapcsán is követendő célkitűzéseket fogalmaznak meg:

- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció
- Tolna Megyei Területfejlesztési Program 2021-2030

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

A 2014-ben elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) Magyarország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből alapozva fekteti le az ország 2030-ig szóló fejlesztési jövőképét, melyben külön célokat és elveket fogalmaz meg a 2014-2020, illetve a 2021-2027 közötti európai uniós források felhasználását illetően. Az OFTK 2030-as céldátummal összesen 4 hosszú távú, illetve további 7 specifikus hosszú távú célt jelöl ki, melyek az alábbiak:

- Átfogó célok:
 - értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés,
 - népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom,
 - természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme,
 - térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

- Specifikus célok (szakpolitikai és területi):
 - versenyképes, innovatív gazdaság,
 - gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság,
 - életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás, az élelmiszerfeldolgozóipar fejlesztése,
 - kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I,
 - érték tudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom,
 - jó állam, szolgáltató állam és biztonság,
 - stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme.

Mindezen célkitűzésekkel szoros logikai összefüggésben az OFTK az alábbi köztes célokat tűzi ki a 2021-2027 közötti uniós fejlesztési időszak tekintetében:

- patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben,
- fordulat a teljes foglalkoztatottság és tudástársadalom felé,
- útban az erőforrás- és energiahatékonyság, illetve az energiafüggetlenség felé,
- népesedési és közösségi fordulat,
- területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán

Térségspecifikus célkitűzésként pedig Tolna megye viszonylatában az OFTP a következő célkitűzéseket fogalmazta meg a megyei fejlesztéspolitikai törekvések koordinálása számára:

- innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése, a Paksi Atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása,
- piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás), mezőgazdasági termékek feldolgozása, piaci értékesítése; a biotermelés ösztönzése, az agrármarketing- tevékenység fejlesztése,
- közúti és vasúti közlekedésinfrastruktúra fejlesztése (M9 gyorsforgalmi út megépítése, Sárbogárd-Dombóvár vasútvonal felújítása, Rétszilas-Bátaszék vasútvonal villamosítása) a táji, környezeti szempontok figyelembevételével,
- a termálvízkincs egészség-turisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása,
- a turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása (termál-, gyógy- és egészség turizmus: Dombóvár, Hőgyész, Tamási, Tengelice, Bonyhád; vadászturizmus: Gemenc, Gyulaj; tájjellegű és kulturális turizmus: Sárköz, szekszárdi fesztiválok; vízi turizmus: Fadd-Dombori, a Sió-csatorna fejlesztése; horgászturizmus: Duna és horgásztavak; borturizmus: Szekszárdi borvidék, Tolnai borvidék),
- Szekszárd, mint megyei fejlesztési pólus központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítése, és a megye városainak képessé tétele az innováció befogadására.

Tolna Megyei Területfejlesztési Program 2021-2030

A 2021. októberében elfogadott megyei területfejlesztési program legfőbb szakpolitikai motivációja, hogy az OFTK 2030-as céldátumával összefüggő módon fogalmazzon meg Tolna megye számára reális, a térségi adottságokhoz illeszkedő, azokra fokozottan építő fejlesztési irányvonalakat, mely a 2021-2027-es uniós költségvetési ciklus során, illetve azon túlmenően nyújt koherens alapot a megyei fejlesztéspolitikai törekvések sikeres implementálásához, valamint a rendelkezésre álló források hatékony és célzott felhasználásához.

A megyei területfejlesztési program szakmai alapvetése szerint Tolna megye az ország központi jelentőségű pontjaitól távol fekvő, kisvárosokra és falvakra épülő agrárvidék. A megye természeti szépségeiben gazdag, de kevés a jelentős mértékű turizmust megteremtő attrakció. Tolna megyére jellemző, hogy mindenhol erős a helyi identitás, helyi kultúra. A Fejlesztési Program szempontjából az a legfontosabb kihívás, hogy hogyan lehet az erős helyi kultúrában és a környezetben rejlő energiákat mozgósító, realisztikus fejlesztési elképzeléseiket összeállítani és megvalósítani.

Mindezen fejlesztési iniciatívák sikeres megvalósítása érdekében az aktualizált megyei területfejlesztési program az alábbi célrendszert fektette le:

- Átfogó célok:
 - a megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése
 - társadalmi megújulás, társadalmi kohézió
 - a vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életteremtése
- Specifikus célok:
 - új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályáinként,
 - piac képes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése,
 - a megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása,
 - Vállalkozások versenyképességének erősítése,
 - Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő- piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban,
 - A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése,
 - Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése,
 - Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel,
 - Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése
 - A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyét érintő területének fejlesztése

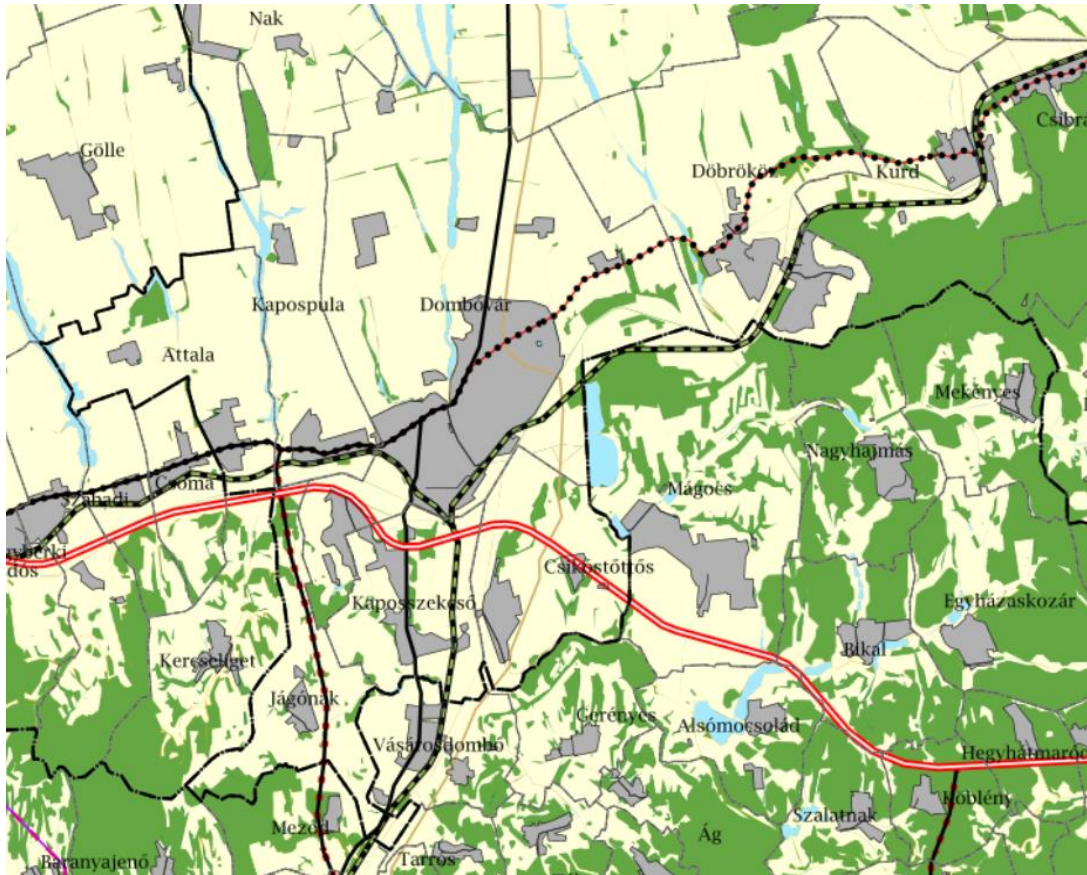
2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

Országos területrendezés

Dombóvár területszerkezeti vonatkozásban nem nevesített, alapvetően a közlekedési hálózatok tekintetében jelenik meg az OTfT-ben:

- M9 gyorsforgalmi út
- 61.sz. főút
- Nem nagysebességű, egyéb országos törzshálózati vasúti pályák
- Országos kerékpárút törzshálózat, Kapos-mente kerékpárút (Nagyatád – Segesd – Nagybajom – Kaposmérő – Kaposvár – Taszár – Dombóvár – Kurd – Hőgyész)

3. ábra: Dombóvár és térségének elhelyezkedése az Országos Területrendezési Tervben

Forrás: TelR Térinformatika

Megyei területrendezés

A Tolna megyére vonatkozó területrendezési tervet Tolna Megye Közgyűlése a 1/2005. (II. 21.) számú rendelettel fogadta el, melyet elsőként a 2/2012 (II. 17.) számú rendelettel, majd pedig másodjára a 1/2016. (IX.26.) rendeletével módosított. A területrendezési intézkedéseket és ajánlásokat – amelyek többek között a településrendezés számára iránymutatást tartalmaznak a megyei területrendezési terv elhatározásainak érvényre juttatása érdekében – határozattal fogadta el a Közgyűlés.

A megyei TrT Térségi Szerkezeti Terve hatféle térségi területfelhasználási egységet különböztet meg, ezek közül Dombóvár területén a vegyes területfelhasználáson kívül öt megjelenik. Az országos tervkészítés során hibásan kerültek megjelenítésre a települési térségek. Ezek a megyei TrT készítése során javításra kerültek.

Mezőgazdasági térség

A terv leszögezi, hogy a megyében a termőhelyi adottságok a mezőgazdasági áruterelés szempontjából az országos átlagnál kedvezőbbek, és ahhoz, hogy a tájgazdálkodásában a mezőgazdaságnak a jövőben is meghatározó szerepe legyen, a jó minőségű termőföldek védelmét biztosítani kell.

Erdőgazdálkodási térség

Dombóvár keleti végében található egy kisebb területű erdőgazdálkodási térség.

Mivel az erdők környezetvédelmi jelentősége meghatározó (erózió érzékeny területek talajvédelme, a levegő minőségének és a települési környezet védelme), ezért a TrT szerint ösztönözni kell a települések – kiemelten a városok – közvetlen környezetében az erdőterületek növelését.

Vízgazdálkodási térség

Dombóvár déli határában elfolyó Kapos folyón kívül a települést és térségét számos vízfolyás tagolja.

A TrT szerint a kisebb természetes vízfolyások, patakok esetén kerülni javasolt a mesterséges medrek kialakítását, és célszerű törekedni a meglévő mesterséges medrek és közvetlen környezetük természetközeli átalakítására (településen belül is). A meglévő kisvízfolyások vonalának revitalizációja lehetőséget ad az élővilág terjeszkedésére, újabb, kisebb léptékű (helyi jelentőségű) ökológiai folyosók kialakulására, a települési környezet javítására.

A folyóvizek és a part menti területek területfelhasználásánál és hasznosításánál két prioritást javasolt párhuzamosan érvényesíteni: az árvizek biztonságos levezetése, valamint a vízmegtartás (többek között az ökológiai és turisztikai vízigény biztosítása, árvízcsúcs-csökkentő szerep).

Települési térség

Dombóváron mind városias (belterületi laksűrűség 15 fő/ha fölötti), mind hagyományosan vidéki települési térségek (belterületi laksűrűség 15 fő/ha alatti) megtalálhatók. Előbbi a város központi belterülete, amelybe a történeti városrészen kívül Újdombóvár, Kertváros, Tüske, Gunaras területei is összefüggő területet alkotnak. Az utóbbiba tartoznak a város régi birtokközpont területei (pl. Máslony).

Építmények által igénybe vett térség

A műszaki infrastruktúra, valamint a nem települési területekhez és települési funkciókhoz kapcsolódó egyedi építmények területe és szükséges védőterületük tartoznak ebbe a kategóriába. Dombóvárt érintően a tervezett műszaki infrastruktúra része az M9 gyorsforgalmi út, valamint a 61.sz. főút várost elkerülő szakaszai. A Kapos-mente kerékpárút-hálózat fejlesztésénél a TrT szerint mérlegelni kell az egyes mellékutak forgalomnagyságának ismeretében az önálló, közúti forgalomtól elválasztott kerékpárút létesítésének szükségességét. A térségi kerékpárút-hálózat kialakításának ütemezésénél elsődleges cél, hogy a már meglévő települési, helyi-helyközi nyomvonalszakaszokat felhasználva regionális hálózatok alakuljanak ki.

2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai

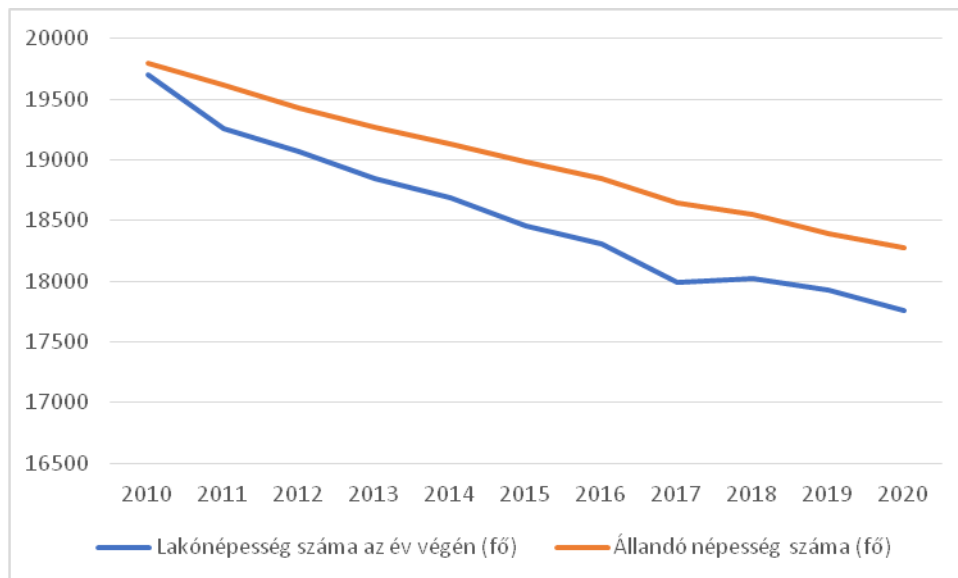
Dombóvár városát 7 Tolna megyei település határolja. A településekre településszerkezeti terv és helyi építési szabályzat készült. A kapcsolódó területek és hálózatok koordináltak. A helyi tervek nem tartalmaznak Dombóvár település fejlesztési koncepcióját befolyásoló megállapításokat.

2.1.5 A település társadalma

2.1.5.1 Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok

Dombóvár társadalmi pozícióját és trendjeit elsőként a város demográfiai helyzetképével és a mögötte lévő folyamatokkal jellemezhetjük. A KSH által publikált statisztikákból megállapítható, hogy a város lakó-, és állandó népességszáma – a korábbi trendeknek megfelelően – folytonos csökkenést mutat. Mindennek következményeként, 2010 és 2019 között Dombóvár lakosságszáma 19.703 főről 17.760 főre, míg 2010 és 2020 között állandó népességszáma 19.799 főről 18.275 főre csökkent, mely mindkét mutató esetében, a múlt évtizedben, egy közel 9-9,2 százalékos demográfiai fogyást eredményezett (4. ábra).

4. ábra: A lakónépesség és állandó népesség számának alakulása Dombóváron 2010-2020 között (fő)

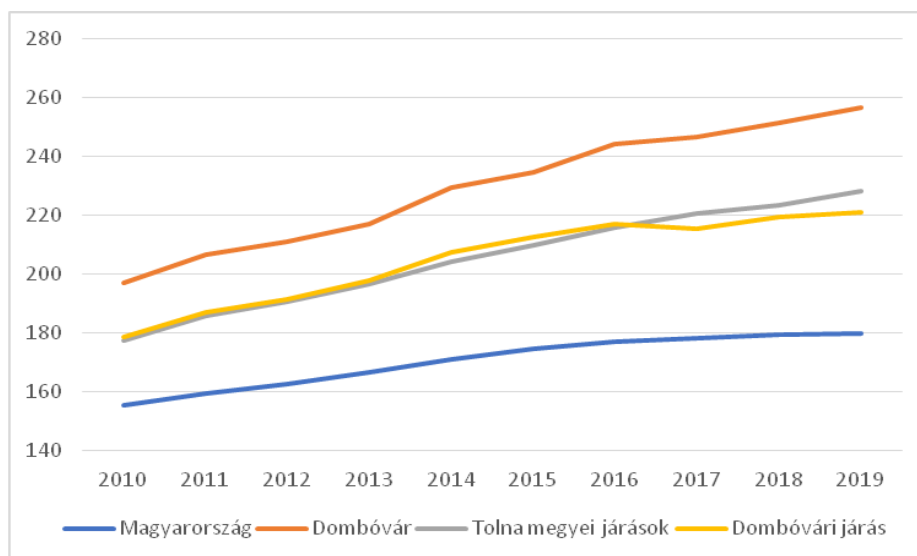

Forrás: KSH

A demográfiai csökkenés ellenére azonban Dombóvár a Tolna megyei járásszékhelyek között a harmadik legnagyobb számú (17.924 fő) lakossággal rendelkező település, amely a megye lakosságának körülbelül 8,4 százalékát alkotja, míg népsűrűsége (229,29 fő/km²) alapján szintén az egyik legsűrűbben lakott tolnai járásközpontként definiálhatjuk.

Dombóvár romló demográfiai helyzetképe mögött alapvetően két háttértényező azonosítható; a város lakosságának fokozatos előregedése, valamint – ennél kisebb mértékben – az elvándorlás jelensége. A TeIR adatai alapján, a lakosság fokozódó előregedési tendenciája tekintetében elmondható, hogy Dombóvár öregedési indexe (vagyis a 100 fő 15 évnél fiatalabb lakosra jutó 65 évnél idősebb lakos számát megjelenítő mutató értéke) 2010 és 2019 között 197 főről 257 főre emelkedett, mely egy közel 30 százalékos növekményt jelent (5. ábra). Mindez a nemzeti szinten mért öregedési index átlagos növekedését 2019-ben nagyságrendileg 35 fővel haladta meg, vagyis Dombóvár mind a megyei, mind a hazai előregedési tendencia átlagos intenzitásához képest a fokozott mértékű előregedés kihívásával küzd.

5. ábra: Az öregedési mutató alakulása Dombóváron 2010-2019 között (fő)

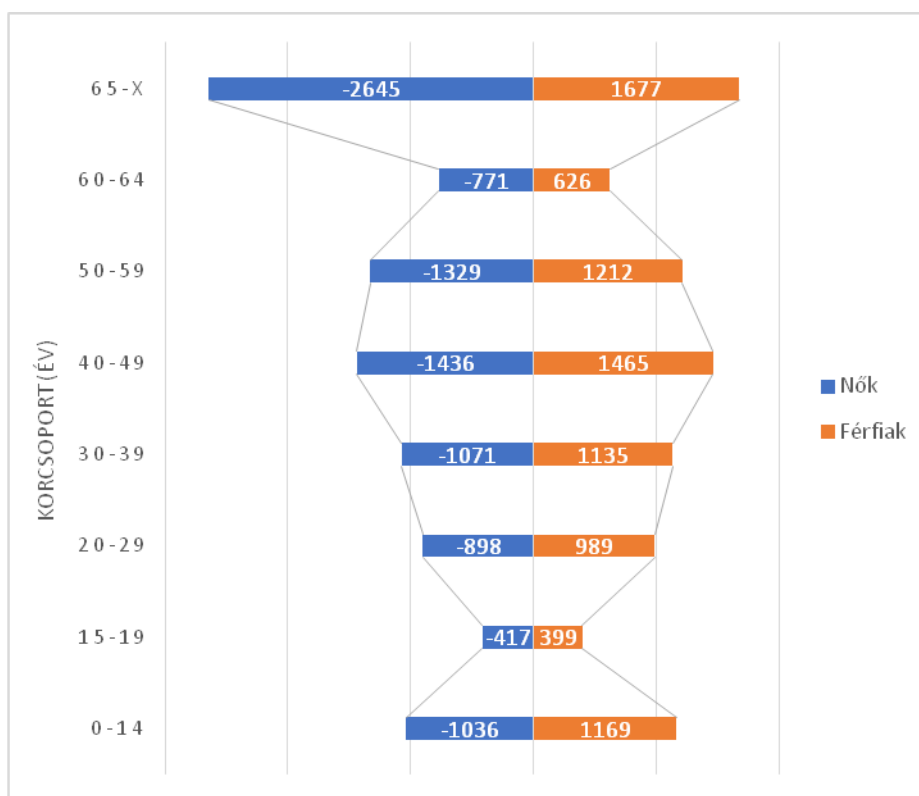

Forrás: TeIR

Megjegyzés: Az öregedési mutató 100 fő 15 évnél fiatalabb lakosra jutó 65 évnél idősebb lakos számát mutatja

A fokozott előregedés ténye Dombóvár korfájának szerkezetében is egyértelműen megállapítható. A KSH 2020-as kimutatásai alapján elmondható, hogy a város lakosságának 31 százaléka 60 év, illetve nagyságrendileg 45 százaléka 50 év feletti lakosnak minősül miközben a 30 évnél fiatalabb lakosok aránya összesen 27 százalékot tesz ki (6. ábra). Mindennek tudatában, valamint a fokozódó öregedési trend ismeretében Dombóvár jövőbeli fejlesztései között szükségszerűen megfelelő hangsúlyt szükséges helyezni az idősebb korosztályok igényeinek kielégítésére, elsősorban a szociális és kulturális szférán belül, mely a város „nyugdíjasbarát” szolgáltatásaiban eredményezhet érdemi előrelépést. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor a fiatalabb generációk helyben tartására is szükségszerűen reflektálni kell a városi fejlesztések során – kiváltképpen versenyképesebb munkahelyek és szolgáltatások biztosításával – mely a fiatalok elvándorlásának mérséklésében eredményezhetne előrelépést.

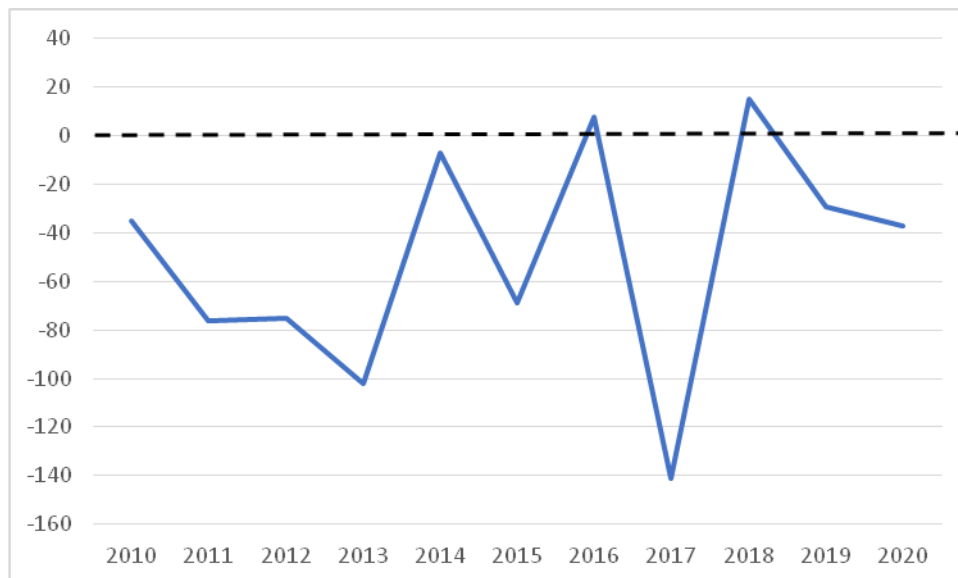
6. ábra: Dombóvár állandó lakosságának korfája 2020-ban (fő)

Forrás: KSH

Dombóvár demográfiai zsugorodása mögött álló másik tényező, az elvándorlás (pontosabban negatív belföldi vándorlási különbözet), mely az egyre fokozódó ütemű előregedési tendenciához hasonlóan szignifikáns mértékben járul hozzá a város lakosságszámának csökkenéséhez. A KSH ide vonatkozó kimutatásaiból megállapíthatjuk, hogy 2010 és 2020 között összesen két év kivételével (2016 és 2018) a vándorlás különbözete változó mértékben, de mindig negatív volt (7. ábra). Mindennek eredményeképpen a várost, a vizsgált időszak során éves szinten átlagosan nagyságrendileg 63 fő vándorlási veszteséggel szembesült, melyek számottevő részét elsősorban a más városokba áttelepülő fiatal egyetemisták és pályakezdők alkotják, akik számára a felsőoktatási és foglalkoztatási téren Dombóvár kevésbé versenyképes perspektívát és vonzerőt nyújt. A fiatalok elvándorlása pedig kifejezetten kedvezőtlen hatást gyakorol a helyi társadalom megújulására, illetve a fiatal generációk újratermelődésére, melynek kedvezőtlen hatásai Dombóvár fejlesztéspolitikai jövőképét a gazdasági és szociális síkon egyaránt kardinális kihívásokkal szembesítik. Éppen ezért, a fentiekkel összhangban a város vonzerejének, valamint a Dombóvár által nyújtott életminőség javítására a jövőbeli fejlesztések során kitüntetett figyelmet szükséges fordítani.

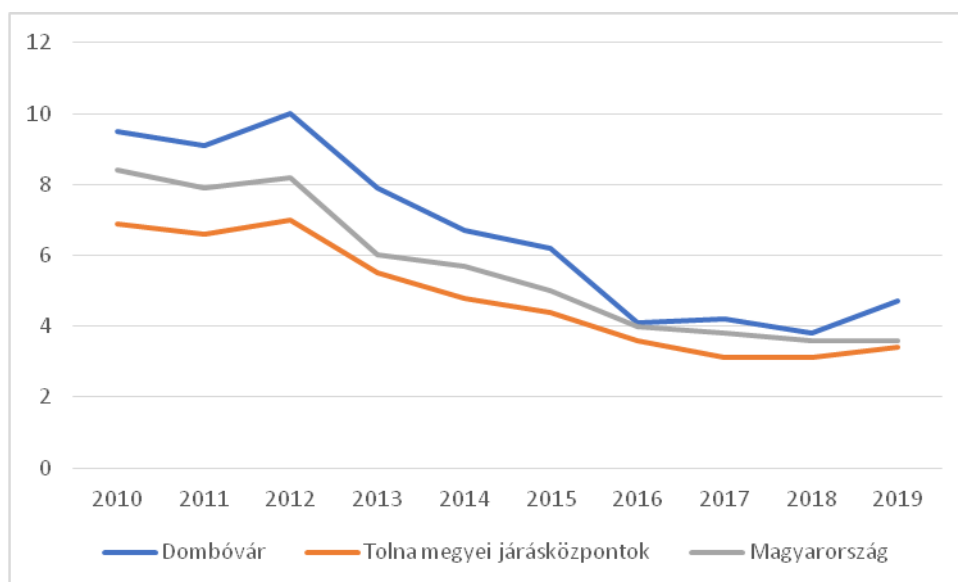
7. ábra: A belföldi vándorlási különbözet alakulása Dombóváron 2010-2019 között (fő)

Forrás: KSH

A demográfiai helyzetkép mellett a város társadalmi státuszát legkézenfekvőbb módon a munkaerőpiaci és jövedelmi/jóléti mutatókkal szemléltethetjük, melyek segítségével Dombóvár népességmegtartó erejéről és életminőségéről is releváns következtetéseket fogalmazhatunk meg. A munkaerőpiaci helyzetkép tekintetében megállapítható, hogy a nyilvántartott álláskeresők aránya Dombóvár esetében, a hazai és térségi trendekkel nagyságrendileg megegyező mértékben, 2012 óta fokozatos csökkenést mutat (8. ábra). Ennek a negatív munkaerőpiaci folyamat eredményeként Dombóváron a regisztrált álláskeresők aránya a 15-64 éves korosztályon belül 2010 és 2019 között 9,1 százalékról 4,7 százalékra zsugorodott, vagyis a város területén a foglalkoztatás további bővítése számára már csupán korlátozott helyi humánkapacitás áll rendelkezésre.

8. ábra: Nyilvántartott álláskeresők arányának alakulása Dombóváron a 15-64 éves korosztályon belül, 2010-2020 között (%)

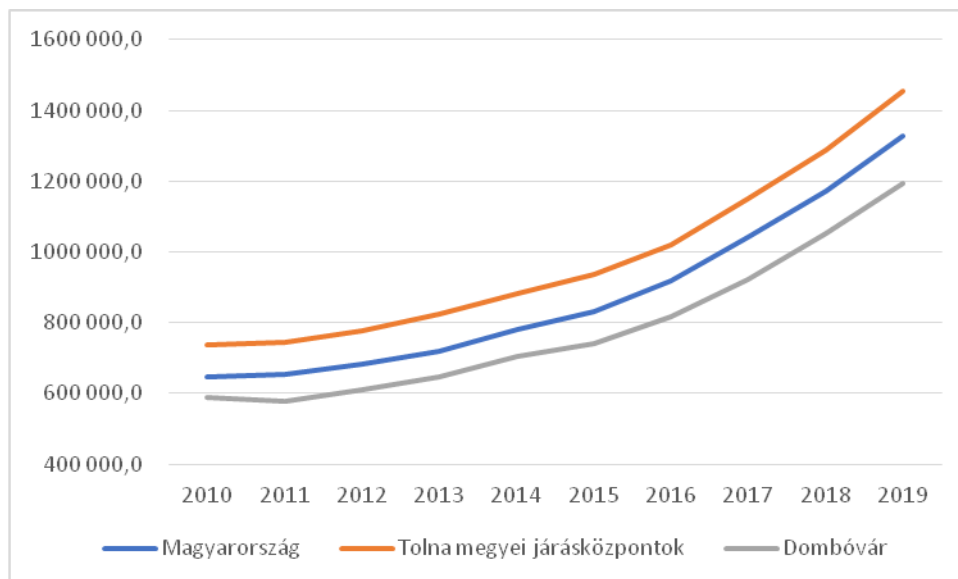
Forrás: TeIR

Hasonló pozitív következtetésre juthatunk, ha a 180 és 360 napnál hosszabb ideje munkanélküli státuszban élő lakosok arányának változását vesszük szemügyre. Ebben az esetben, a vizsgált időszak során a 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott munkanélküliek aránya a munkanélküliek teljes csoportján belül 58,8 százalékról 38 százalékra, míg a 360 napnál tovább regisztrált munkanélküliek aránya 3,1 százalékról 1,1 százalékra mérséklődött. Vagyis elmondható, hogy az utóbbi 10 év foglalkoztatáspolitikai eszközeinek hatására a városban mért munkanélküliségnek nem csak mértéke, hanem a munkanélküliségben töltött idő hossza is csökkent, mely egyértelműen a számottevő mértékben javuló helyi foglalkoztatási viszonyokat bizonyítja.

A TeIR adatai alapján ugyanígy fontos megjegyezni, hogy az álláskereső arányának, illetve az álláskereső idejének csökkenésével párhuzamosan a 25 év alatti fiatal munkanélküliek aránya csökkent, ugyanakkor az alacsony presztízsű (jövedelmű) szakmákban elhelyezkedők aránya 2011 és 2020 között nagyobb léptékű növekedésen ment keresztül. Ennek eredményeként a 25 évnél fiatalabb munkanélküliek aránya Dombóváron – az országos trenddel megegyezően – 17 százalékról 12,3 százalékra csökkent, míg az alacsony presztízsű szakmát betöltők aránya (a foglalkoztatottak csoportján belül) – az országos trendhez szintén igazodva – 2008 és 2017 között a 21,7 százalékról 28,6 százalékra emelkedett. Vagyis következtetésként hangsúlyozandó, hogy Dombóvár erősödő foglalkoztatási státusza a fiatalok munkaerőpiaci integrációjának hatékonyságában ugyan javulást eredményezett, azonban a foglalkoztatás minőségi javulása helyett egyre több alacsonyabb hozzáadott értéket előállító foglalkozott jelent meg a munkaerőpiacon. Így a város foglalkoztatási szerkezetét továbbra is – a fiatalok egyre kedvezőbbé váló munkavállalási lehetőségei ellenére – konvencionális (alacsony hozzáadott értéket előállító) foglalkoztatási formák jellemzik, mely a város gazdaságfejlesztése elé jelentős gátakat emel.

Ami Dombóvár jóléti státuszát illeti, a rendelkezésre álló TeIR adatok függvényében a legkézzelfoghatóbb következtetéseket alapvetően az egy lakosra jutó nettó jövedelemi kimutatással fogalmazhatjuk meg, mely a lakosság által előállított fajlagos jövedelem mértékét mutatja meg. Ebben a város gazdasági fejlődését alátámasztó pozitívumként megállapíthatjuk, hogy a városban mért fajlagos jövedelem értéke – a megyei, illetve az országos tendenciához idomulva – 2010 és 2019 között óta töretlenül növekedett, melynek hatására az egy főre jutó nettó jövedelem szintje a nagyságrendileg 600 ezer forintos szintről kiindulva 2019-re megközelítette az 1,19 millió forintos szintet, mely hozzávetőlegesen 95 százalékos növekményt jelent (9. ábra).

9. ábra: Egy lakosra jutó nettó jövedelem Dombóváron 2010-2019 között (Ft)

Forrás: TelR

Ezzel párhuzamosan ugyanakkor negatívumként megállapítható, hogy a számottevő mértékben javuló jövedelmi tendencia ellenére Dombóvár fajlagos jövedelme továbbra is elmarad a Tolna megyei járásközpontok, valamint a hazai jövedelmi átlag növekedési ütemétől és volumenétől, így mindennek következményeként 2019-re Dombóvár fajlagos jövedelme a hazai átlagtól nagyságrendileg 130 ezer, míg a Tolna megyei járásközpontok (Paks által torzított) átlagához képest pedig 260 ezer forint értékű elmaradást mutatott, mely a város jövedelmi felzárkózásának sikertelenségét, illetve ezzel együtt a helyi gazdaság relatíve versenyképtelenebb jövedelemtermelő képességét bizonyítja.

2.1.5.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Dombóvár területén belül differenciáltság mutatható ki az egyes városrészekben élők jövedelmi státusza, az ott élők életminősége alapján, amely szoros korrelációt mutat a város társadalmának térbeli rétegződésével.

A legrosszabb helyzetben lévő településrészekként az alábbi területeket azonosíthatjuk:

- egykori birtokközpontok menti településrészek – Mászlony, Szilfás, Szarvasd;
- Szigetsor;
- Arany János téri terület;
- Erzsébet utcai terület;
- Ifjúság és Dankó Pista utcai terület.

Általánosságban elmondható, hogy a legsúlyosabb társadalmi problémák ezekben a településrészekben koncentrálnak. Az egykori birtokközpontok és mezőgazdasági telepeken (Mászlony, Szilfás, Szarvasd) az elavult épületállomány, komfort nélküli lakások, társadalmi problémák mellett a belvárossal való gyenge integritás is kiemelt problémának nevezhető. A társadalmi rétegződés egy magasabb fokát a kertvárosok és a belváros területei jelentik, ide tartozik a Belváros, Újdombóvár és Kertváros. Ezekre a településrészekre magasabb jövedelmi szint és életminőség jellemző, de itt is megfigyelhetők számottevőbb különbségek a társadalmi rétegződésben. Jó példa erre az Erzsébet utcai és perekaci szociális bérlakásos lakóterület.

2.1.5.3 *Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)*

A rendelkezésünkre álló KSH adatok alapján 2019-ben Dombváron összesen 95 civil szervezetet tartottak nyilván, mely a város lakosságszámához mérten relatíve nagy számnak tekinthető. Tevékenységük szerint a helyi civil szervezetek négy nagy csoportra oszthatók: 1) művelődési, 2) szabadidős és egészségügyi, 3) érdekvédelmi és közéleti, 4) környezet és természetvédelmi szervezetek, amelyek a különböző szakmai szervezetek/kerekasztalok munkájában is részt vesznek. Dombóvár Város Önkormányzata 2012-ben fogadta el azt a Civil Koncepciót, melynek keretében a város társadalmi és gazdasági életének fellendítésében komoly szereppel rendelkező lokálpatrióta kezdeményezések láthatnak napvilágot.

A Dél-Dunántúlra számos nemzeti és etnikai kisebbség jelenléte jellemző. A német nemzetiség a Tolnai-dombság térségében, a horvát nemzetiség a határmenti területeken és Dombóvár térségében, a roma etnikum a térség egészében, de legnagyobb arányban Dél-Baranya megyében helyezkedik el.

Dombváron három nemzetiségi önkormányzat került bejegyzésre: Német Nemzetiségi Önkormányzat, Horvát Nemzetiségi Önkormányzat, Roma Nemzetiségi Önkormányzat. Ezek közül a jelentősebb etnikumok az önkormányzaton túl társadalmi szervezetekkel is jelen vannak a város életében, melyre példaként a Magyarországi Német Nemzetiségűek Dombóvári Egyesületét említhetjük.

Az önkormányzat a testnevelést, a tömegsportot az oktatás-nevelés, a kultúra szerves részének tekinti, feladatának tartja a tömegsport és utánpótlásnevelés támogatását is. Az önkormányzat természetbeni (létesítmény térítésmentes használatával) és pénzbeli hozzájárulásával – éves költségvetésének lehetőségeihez mérten – támogatja az egyesületek működését, éves költségvetésében keretösszeget különít el a sportlétesítmények fenntartására és a sportszervezetek támogatására. Az egyesületek részére nyújtott támogatások elbírálása éves pályázati rendszer keretében történik. Dombóvár Város Önkormányzata 2013-ban, 364/2013 (XI. 28.) határozatával fogadta el máig érvényes Sportkoncepcióját. A koncepcióban az Önkormányzat által megjelölt cél, hogy a pénzügyi lehetőségekhez mérten minél nagyobb figyelmet és támogatást biztosítson a városban működő sportszervezetek, alapítványok számára, akiknek nem fenntartója/működtetője, hanem külső támogatóként segíti működésüket, tevékenységüket. További cél a társadalom minél szélesebb rétegei számára megteremteni a sportolás lehetőségét akár a szabadidős egyesületek nyújtotta programok, akár városi sportrendezvények keretében, valamint a sportolás intézményi hátterének biztosítása, a sportlétesítmények állapotának fenntartása és fejlesztése.

A Sportkoncepció elemei:

- az óvodai, iskolai testnevelés és diáksport;
- szabadidősport;
- versenysport és utánpótlás-nevelés;
- létesítményfejlesztés;
- elismerési rendszer.

Dombóvár Önkormányzata a sporttal kapcsolatos feladatok ellátása kapcsán a sportegyesületekkel, valamint az oktatási intézményekkel való együttműködésre törekszik, a koncepcióban foglalt feladatok megvalósítását az érintettek (nagyságrendileg 30 sportegyesülettel) aktív közreműködésével kívánja megvalósítani.

A dombóvári képviselő-testület a helyi közművelődési feladatok ellátásáról szóló 3/2019. (I. 31) önkormányzati rendelet határozza meg a kötelező önkormányzati közfeladatot képező közművelődési feladatellátás kereteit.

Dombóvár Város Önkormányzata 2020. decemberében – az Emberi Erőforrások Minisztériumának az integrációt támogató véleménye alapján – úgy döntött, hogy a muzeális intézményekkel, valamint a nyilvános könyvtári ellátás és a közművelődési alapszolgáltatások hozzáférhetőségének biztosításával összefüggő feladatait közös szervezetben, integrált kulturális intézményi formában – amely települési könyvtár, muzeális intézmény (közérdekű muzeális gyűjtemény) és közművelődési intézmény (művelődési ház) – látja el 2021. január 1. napjától a Földi István Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény átszervezésével, feladatkörének kibővítésével és a közművelődési feladatoknak a Tinódi Ház Nonprofit Kft.-től történő átvételével. Az integrált intézmény a Dombóvári Művelődési Ház, Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény nevet viseli, a hozzá tartozó szervezeti egységek az alábbiak:

1. közművelődési intézményi szervezeti egység (Hunyadi tér 25.): Tinódi Művelődési Ház
2. települési nyilvános könyvtári szervezeti egység (Hunyadi tér 25.): Földi István Könyvtár
3. muzeális intézményi szervezeti egység (Szabadság utca 16.): Dombóvári Helytörténeti Gyűjtemény

A szervezet rövidített és az egységes kulturális profilt kifejező neve a Dombóvári Kulturális Szolgáltató Központ.

A Tinódi Művelődési Ház az alábbi közművelődési alapszolgáltatásokat biztosítja:

1. művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása,
2. a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése,
3. a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása,
4. az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása,
5. a tehetséggondozás és -fejlesztés feltételeinek biztosítása.

A Dombóvár Város Önkormányzata által 2017-ben elfogadott Helyi Közösségfejlesztési Stratégia célként tűzte ki a kulturális élet élénkítését, a szabadidős lehetőségek bővítését, a város kulturális arculatának erősítését, amelynek megvalósítására már a stratégia elfogadása előtt is több lépést is tett. Ezek közé tartozik a „Kulturális és Közművelődési Koncepció” megalkotása 2011-ben.

Dombóváron működő egyházak:

- Római Katolikus Egyház (7200 Dombóvár, III. utca 1.);
- Református Egyházközség (7200 Dombóvár, Vörösmarty u. 20.);
- Evangélikus Egyházközség (7200 Dombóvár, Bezerédj u. 1/A);
- Hit Gyülekezete Dombóvár (7200 Dombóvár, Kossuth L. u. 69.);
- Dombóvári Magyar-Izraelita Baráti Társaság Egyesület (7200 Dombóvár, Kossuth L. u. 69.);
- Magyar Baptista Egyház (7200 Dombóvár, Berzsenyi u. 36.);
- Metodista Egyház (7200 Dombóvár, Bezerédj utca 2/c).

2.1.6 A település humáninfrastruktúrája

2.1.6.1 Humán közszolgáltatások

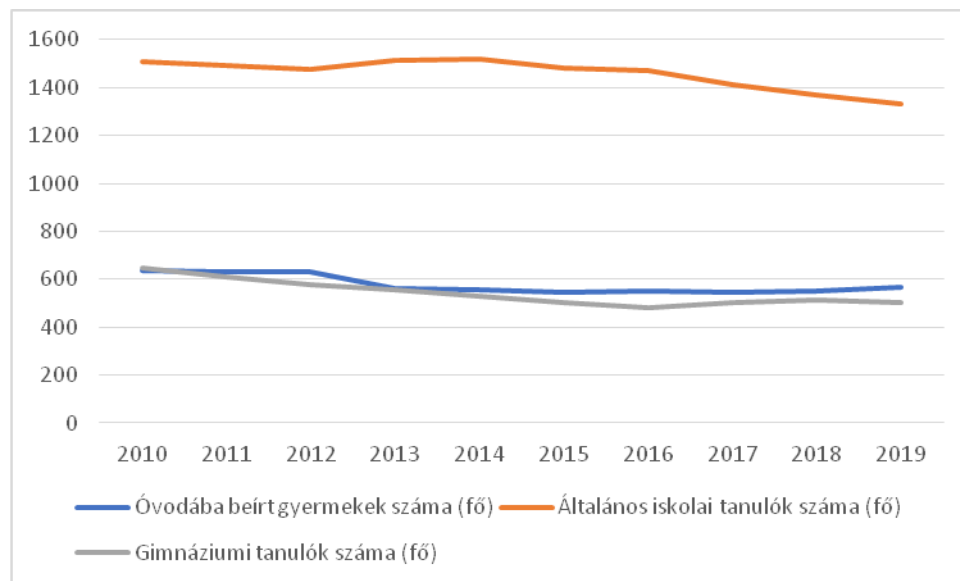
A Dombóváron és a járásban élő lakosok életminőségét alapjaiban határozza meg a városban elérhető humáninfrastruktúra, illetve az általa biztosított közszolgáltatások (elsősorban az oktatás, egészségügy, szociális ellátás, sport és kultúra) színvonala. A város központi, térszervező szerepét jól szemlélteti, hogy Dombóvár – mint járásközpont – a járásban elhelyezkedő 16 település, valamint az itt élő, nagyságrendileg 32 ezer lakos számára nyújt ellátást, vagyis a város humáninfrastruktúrájának működése az egész térség fejlődési kilátásaira, jóléti helyzetére közvetlen hatást gyakorol.

A város köznevelési rendszere Dombóváron teljes értékűnek nevezhető, vagyis a bölcsődei neveléstől a középfokú oktatásig minden szegmenst lefed. Iskolahálózatában az alábbi intézmények működnek:

- Dombóvári Százszorszép Óvoda Tündérkert Bölcsődéje
- Dombóvári Szivárvány Óvoda
- Dombóvári Szivárvány Óvoda Zöld Liget Tagóvodája
- Dombóvári Százszorszép Óvoda
- Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda
- Margaréta Református Óvoda
- Dombóvári Belvárosi Általános és Alapfokú Művészeti Iskola
- Dombóvári József Attila Általános Iskola
- Szent Orsolya Bencés Iskolaközpont
- Tolna Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskolája
- Dombóvári Illyés Gyula Gimnázium
- Tolna Megyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium

Ezekben az oktatási intézményekben (a bölcsődét nem beleszámítva, ahol 6 csoportban összesen 72 gyermek ellátását tudják biztosítani, a járásban egyedüli feladatellátó intézményként) a KSH 2019-es kimutatásai szerint összesen 2401 óvodást és diákot regisztráltak, mely nagyságrendileg 360 fős (hozzávetőlegesen 13 százalékos) létszámcsökkenést mutat a 2010-ben regisztrált 2786 fős városi diákállományhoz képest (10. ábra).

10. ábra: Az egyes oktatási intézményi típusokba járó óvodások és diákok száma 2010-2019 között (fő)

Forrás: KSH

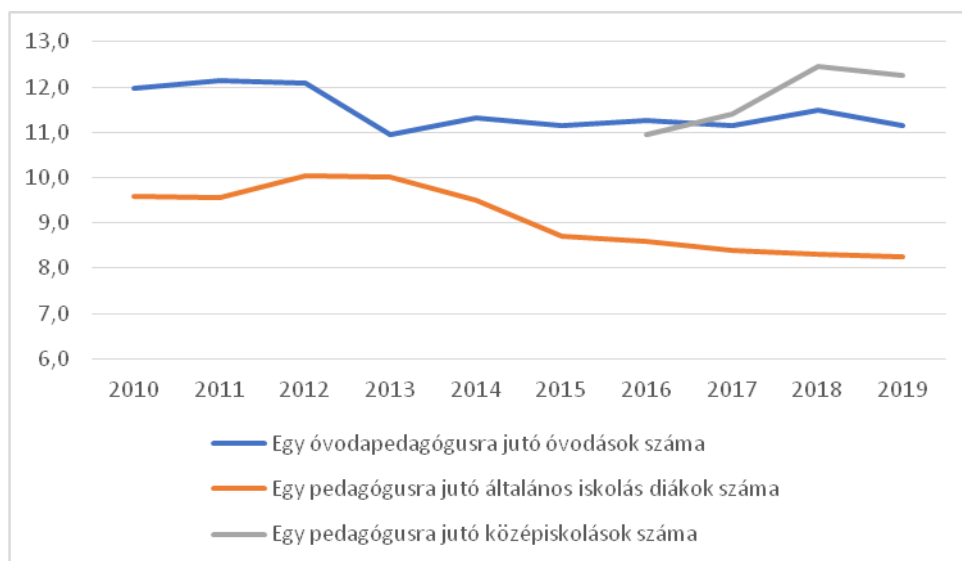
A diákállományhoz kapcsolódó helyzetképet azonban némileg árnyalja, hogy Dombóvár, mint járásközpont, a környező településekről ingázó diákok esetében az utóbbi évek során egyre vonzóbb oktatási helyszíneként azonosítható. Mindennek oka elsősorban, hogy a környező kistépüléseken korábban működő alapfokú oktatási intézmények bezárásának következményeként megnőtt a városban tanuló ingázó diákok száma, mely kisebb mértékben kompenzálja a város népességcsökkenésével párhuzamosan zsugorodó diákállomány létszámcsökkenését. Mindezt jól szemlélteti, hogy a TeIR adatai szerint 2014 és 2019 között az általános iskolai tanulók között az ingázók aránya 12,9 százalékról 18,6 százalékra emelkedett, míg a középfokú oktatásban résztvevő diákok esetében az ingázók aránya már 2010-2015 között 34,8 százalékról 41,7 százalékra növekedett. Vagyis Dombóvár nem csak a városban élő fiatalok, hanem egyre inkább a város környékén élő diákok tanulmányi színtereként funkcionál (a járásban csak itt található középfokú oktatási intézmény), mely a város oktatási pozíciót erősíti a térségen belül.

2022. szeptember 1-jétől bekövetkező intézményi változások:

- Dombóvár Város Önkormányzata a jövőben egy óvodai feladatellátást biztosító költségvetési szervet kíván fenntartani, a meglévő két intézményt ezért egyesíti, melynek során a Dombóvári Százszorszép Óvoda és Bölcsőde beolvad a beolvadás időpontjáig a Dombóvári Szivárvány Óvoda elnevezést viselő költségvetési szervbe, amelynek az új elnevezése Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde lesz. A bölcsődei intézményegység neve Dombóvári Szivárvány Óvoda Tündéerkert Bölcsődéje, az újdombóvári feladatellátási helyé pedig Dombóvári Szivárvány Óvoda Százszorszép Tagóvodája.
- A Dombóvári Belvárosi Általános és Alapfokú Művészeti Iskola fenntartását a Tamási Tankerületi központtól átveszi a Magyarországi Evangélikus Egyház, a neve is megváltozik, Dombóvári Evangélikus Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola elnevezésre.
- A Tolna Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskolája a Szekszárdi Tankerületi Központtól átkerül a Tamási Tankerületi Központ fenntartásába, és egy új intézmény részévé válik Tamási Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskolája névvel.

Tekintettel arra, hogy Dombóvár jövőbeli fejlesztéseinek szempontjából kiemelten fontos a megfelelően kvalifikált humán erőforrás utánpótlása, ezért a helyi oktatási infrastruktúra kapacitása és versenyképes működtetése a város stratégiai fejlesztéspolitikai szükségletének tekinthető. Mindezt alapvetően kétféle módon, az egy férőhelyre jutó diákok száma, valamint az egy pedagógusra jutó diákok száma alapján vizsgálhatjuk legcélravezetőbben. Ami a 72 férőhelyes (6 csoportos) városi bölcsőde kihasználtságát illeti, a TelR adataiból megállapíthatjuk, hogy az elmúlt 10 év viszonylatában a férőhelyek függvényében az intézmény kihasználtsága maximális szinten áll, míg az óvodai kapacitások kihasználtsága is közel telítettnek tekinthető (0,88 fő/férőhely, 2019). Ezzel párhuzamosan az egy óvodapedagógusra jutó gyermekek száma alapján 2010 és 2019 között alapvetően stagnáló trendet azonosíthatunk, vagyis 2019-ben egy óvodapedagógusra 11 gyermek jut (11. ábra). Vagyis az óvodapedagógusok állományához viszonyítva a Dombóváron zajló óvodai nevelés telítettsége évtizedes összehasonlításban alapvetően változatlan szinten áll.

11. ábra: Az egy pedagógusra jutó óvodás/diák számának alakulása 2010-2019 között (fő)

Forrás: KSH

Tekintettel arra, hogy az alap-, és középfokú oktatás esetében a TelR nem közöl férőhely-arányos statisztikákat, így ebben a szegmensben csakis a KSH által közölt, pedagógusállományhoz viszonyított adatokból tudunk következtetéseket megfogalmazni. Mindebből azt tapasztalhatjuk, hogy 2010 és 2019 között az általános iskolai, valamint a középfokú oktatás terén – az óvodai neveléshez hasonlóan – szintén stagnáló trendet mutat, így a köznevelés telítettsége ugyanúgy változatlan állapotot tükröz. Mindebből arra következtethetünk, hogy Dombóváron jelenleg a demográfiai fogyásból adódó létszámcsökkenést egyelőre a városba ingázó diákok kompenzálják, de a demográfiai trendek ismeretében, hosszabb távon a járás településeiről ingázó diákok sem fogják megfelelő mértékben biztosítani a diákok azonos szintű utánpótlását, így a köznevelésben dolgozó pedagógusállomány korrekciója már középtávon szükségessé válhat.

A Dombóváron működő középfokú oktatás kapcsán fontos megemlíteni, hogy kettő szakképző intézmény, a Tolna Megyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégiuma, illetve a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Esterházy Miklós Szakképző Iskolája és Kollégiuma működik. A két intézmény profiljában számos képzési modul (informatika, kereskedelem, számvitel, vasúti technikus) megtalálható, melyek szakirányú végzettséget biztosítanak az itt végző diákoknak. Ennek megfelelően az említett szakképzési intézmények Dombóvár életében – főként annak munkaerőpiaci vetületeiben – stratégiai szerepet töltenek be, mivel a helyi munkaerőpiac képzett szakmunkások iránti keresletét elsősorban ezen intézmények közreműködésével lehet kielégíteni. Éppen ezért a szakképző iskolák szerepe nem csak a humáninfrastruktúra működésében, hanem a térségi foglalkoztatás erősítésében is kiemelt fontosságúnak tekinthető.

A városi humáninfrastruktúra egészségügyi vetületei kapcsán összességében elmondható, hogy Dombóváron mind az egészségügyi szolgáltatások teljes spektruma elérhető, az alapellátástól kezdve a kórházi ellátáson át egészen a szociális szféráig, illetve a gunarasi termálfürdő által nyújtott egészségügyi szolgáltatásokig.

Az egészségügyről szóló törvény értelmében a települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi alapellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról, a védőnői ellátásról és az iskola-egészségügyi ellátásról. A dombóvári várostérség 16 településén 17 házi orvosi rendelő, 4 házi gyermekorvos, 10 gyógyszerár található, melyek közül több rendelő komplex felújításra és új eszközök beszerzésére szorul. Ebből Dombóváron 8 háziorvos, 4 gyerekorvos és 5 fogorvos működik az egészségügyi alapellátásban. Védőnői, iskola-egészségügyi ellátás 9 védőnői körzetben működik.

Az egészségügyi alapellátás mellett a Dombóváron lévő Szent Lukács Kórház és a gyógyvízre épülő egészségügyi ellátás vonzáshatása meghatározó nemcsak Dombóvár térségében, hanem a szomszédos megyékbe átnyúlóan is. A járó- és fekvőbeteg szakellátást biztosító Szent Lukács Kórház vonzáskörzete a megye határain is túlnyúlva, mintegy 80 ezer lakost foglal magába. A kórházban megtalálható a járóbeteg szakellátás, az aktív- és krónikus fekvő beteg ellátás, a diagnosztika, valamint a sürgősségi ellátás. Éppen ezért egészségügyi tekintetben a város jelentősége és társadalmi szerepe túlmutat a járás határain, a városi kórház szerepvállalása Nyugat-Tolna és Észak-Baranya vidékeire is kiterjed.

A dombóvári önkormányzat a személyes gondoskodást nyújtó kötelező és önként vállalt szociális alap- és szakosított ellátásokról, illetve gyermekjóléti alapellátásokról a Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulásban való részvétellel és annak költségvetési szervén, a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézményen (Dombóvári ESZI) keresztül, a fogyatékosok nappali ellátása tekintetében a PRESIDIMUM Közhasznú Egyesület, a pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek nappali ellátása esetében a Baptista Tevékeny Szeretet Misszió, az idősek tartós bentlakásos ellátása és a térítés díj ellenében igénybe vehető szociális étkeztetés (szociális konyha szolgáltatás) kapcsán pedig a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület révén gondoskodik ellátási szerződésekkel.

A Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás célja a társult önkormányzatok törvényben meghatározott kötelező és egyes önként vállalt szociális, illetve gyermekjóléti feladatainak ellátása önálló intézmény, a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény fenntartásával. Dombóvár Város Önkormányzata a társulásban való részvétellel és annak intézményén keresztül, vagy ellátási szerződés alapján a következő szociális és gyermekjóléti feladatairól gondoskodik:

- Kötelező szociális alapellátások: családsegítés, házi segítségnyújtás, idősek nappali ellátása (idősek klubja), hajléktalan személyek nappali ellátása (nappali melegedő).
- Önként vállalt szociális ellátások: idősek átmeneti ellátása (időskorúak gondozóháza), tanyagondnoki szolgáltatás, pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek közösségi alapellátása, támogató szolgáltatás, adósságkezelési tanácsadás, szociális étkeztetés népkonyha formájában.
- Kötelező gyermekjóléti alapellátás: gyermekjóléti szolgáltatás, család- és gyermekjóléti központ.
- Önként vállalt gyermekjóléti alapellátás: Biztos Kezdet Gyerekház, családok átmeneti otthona.
- A Dombóvári ESZI jelzőrendszeres házi segítségnyújtást is biztosít Dombóváron, ezen kívül pedig Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Szakcs, Dalmand, Attala, Döbrököz, Gyulaj, Kapospula, Csibrák, Várong, Csikóstóttós, Nak és Jágónak településeken.

A szociális ellátásban részesülő dombóvári lakosok számának 2010 és 2020 közötti alakulását a következő táblázat foglalja össze.

5. táblázat: A szociális ellátásban részesülők száma Dombóváron

	Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)	Idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma (db)	Idősek nappali ellátásában részesülők száma (fő)
2010	107	78	35	31
2011	107	85	28	31
2012	127	85	33	34
2013	165	84	34	32
2014	164	98	40	40
2015	140	89	40	30
2016	105	78	40	48
2017	103	72	40	46
2018	101	65	40	43
2019	117	59	40	42
2020	150	69	40	27

Forrás: KSH

2.1.6.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Dombóvár Város Önkormányzata elkészítette és 2013. június 27-i ülésén 237/2013.(VI. 27.) számú Kt. határozatával elfogadta Helyi Esélyegyenlőségi Programját, amelyben elsőként rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat. Az ötéves program lejártát követően az Önkormányzat Képviselő-testülete 2018. június 28-án elfogadott 253/2018 (VI.28.) határozatával új Esélyegyenlőségi Programot alkotott, mely 2023-ig hatályos.

A Program küldetése, hogy minden állampolgár, a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősök és fogyatékkal élők számára megteremtődjön az esélyegyenlőség a társadalmi élet minden színterén: a fizikai és kulturális környezetben, a lakhatás és a közlekedési eszközök vonatkozásában, a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkaalkalmak, valamint a kulturális és társadalmi élet, sport és szórakozási lehetőségek területén is. Dombóvár Város Önkormányzata döntéseinek keresztül kifejezi elkötelezettségét az esélyegyenlőség területén. Programjainak, projektjeinek, kötelező és önként vállalt feladatainak meghatározásakor és megvalósításakor az önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású intézményekkel, társszervekkel, civil szervezetekkel az esélyegyenlőség, a köz- és a magánérdek összehangolását, az esélyegyenlőség megvalósítását tartja szem előtt.

Az intézkedési terv a település területén élő hátrányos helyzetű csoportokra irányul, akik számára a sikeres élet és társadalmi integráció esélye a helyi társadalmat célzó fejlesztések, és beruházások ellenére korlátozott marad a különböző területeken jelentkező hátrányaikat kompenzáló esélyegyenlőségi intézkedések nélkül. Bár az egyenlő bánásmód megsértése más hátrányos védett csoportok esetében is megfigyelhető jelenség, a fogyatékos személyek, a nők és a romák esetében a hátrányos helyzettel és szegénységgel is erőteljesen összefüggő jelenségekről van szó.

Az intézkedési terv az önkormányzat által kiemelt hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a 1) mélyszegénységben élők és romák, 2) a gyermekek, 3) a nők, 4) az idősök és a 5) fogyatékos személyek lehetőségeiket, helyzetüket javító programot foglal magába.

Az intézkedési terv célja olyan beavatkozások tervezése, amelyek a helyzetértékelésben felvetett problémákra megoldást nyújtanak.

A tervezett beavatkozások célkitűzései:

1. az oktatás és a képzés területén a hozzáférés esélyének javítása, a jogellenes elkülönítés megelőzése, megszüntetése, a sztereotipikus pályaorientáció megváltoztatása;
2. a foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének mobilitási, információs és egyéb tényezőinek javítása, valamint a diszkrimináció csökkentése;
3. az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált vagy a környezeti normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása;
4. a közösségi közlekedéshez, információhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása;
5. a közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése;
6. az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében;
7. a hátrányos helyzetű csoportok tagjai részvételének elősegítése a döntéshozatalban és a közügyek irányításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.

2.1.7 A település gazdasága

2.1.7.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Gazdasági súlyát tekintve Dombóvár - Paks és Szekszárd mellett - Tolna megye legmeghatározóbb gazdasági központjaként funkcionál. A város a megye dél-nyugati sarkában elhelyezkedve biztosít kapcsolódást Tolna, Baranya és Somogy megyék között, így Dombóvár gazdasági súlya a városi és járási szerepkörön túlmutat.

Gazdaságtörténeti fejlődését tekintve Dombóvár és környéke több évszázadra visszamenően elsősorban mezőgazdasági jelleget tükrözött, mely a kiváló minőségű termőtalajának köszönhetően biztosított prosperálást a város számára. A környező jó minőségű termőföldeken mindig is magas színvonalú nagyüzemi termelés folyt, mely a rá épülő feldolgozóipari tevékenységekkel kiegészülve erősítette Dombóvár gazdasági pozícióit.

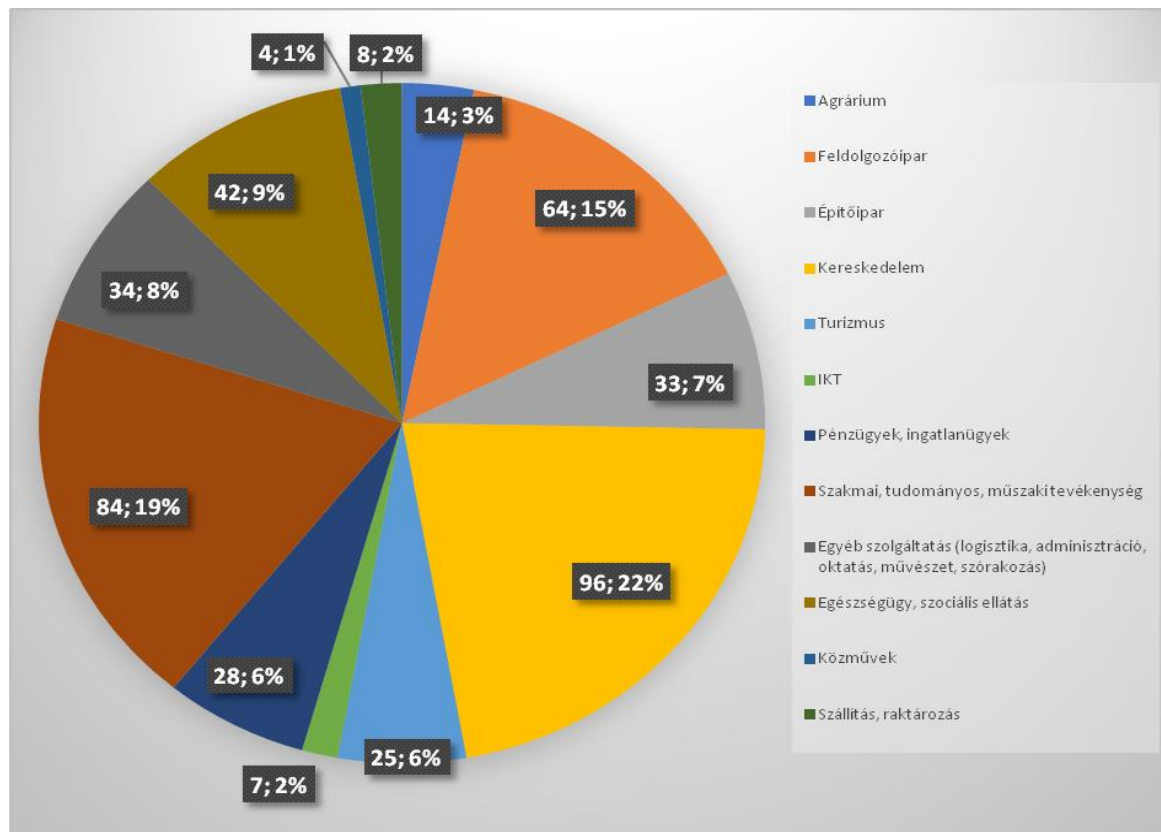
Dombóvár klasszikus értelemben vett iparosodása azonban elsősorban a szocialista típusú nehéz- és könnyűipari üzemek telepítésében nyilvánult meg, mely a város gazdasági státuszában újabb színvonalemelkedést eredményezett. A rendszerváltást követően azonban számos helyi kapacitás leépült, ezzel visszavetve Dombóvár prosperálását és gazdasági térségformáló szerepét. Ugyanakkor pozitívumként említhető, hogy a privatizációt követően több hagyományos termelési folyamat fennmaradt (pl. fém és textilipari vállalkozások), melyek napjainkig meghatározó szerepet töltenek be a város gazdasági életében. Ezzel együtt Dombóvár területén, a vasúti területekhez és főutakhoz kapcsolódó gazdasági övezetek fontos szerepet játszanak a helyi gazdaság- és iparfejlesztés élénkítésében.

A város gazdasági életében az idegenforgalom, mint az utóbbi évtizedekben kiemelkedő gazdasági ágazat, illetve az ide kapcsolódó turisztikai szolgáltatások egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert. A térségi turizmus egyre nagyobb lendületet vesz Dombóvár térségében, mely legfőképpen a helyi szálláshelyek és turisztikai programok fejlesztésével, különösen a Gunarásfürdőhöz kapcsolódó termálturisztikai szolgáltatások fejlesztésének köszönhető. A tudatos fürdőfejlesztés következményeként a vendégéjszakák száma az elmúlt évek viszonylatában jelentősen nőtt Dombóváron, megelőzve a megye többi városát, beleértve a megyeszékhely Szekszárdot is.

2.1.7.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Dombóvár gazdasági státuszának vizsgálatában első lépésként a KSH által közölt kimutatások nyújtanak számunkra eligazodást, melyek segítségével megállapításokat fogalmazhatunk meg a város fontosabb makrogazdasági adottságait és mutatóit illetően. A rendelkezésre álló gazdasági adatok függvényében elsőként kijelenthetjük, hogy 2020-ban a városban összesen 439 működő vállalatot tartottak nyilván. Ágazati tekintetben ezen vállalatok közül kiemelkedő a feldolgozóipari, kiskereskedelmi és műszaki tevékenységekkel foglalkozó vállalatok köre, melyek a város vállalati szféráján belül együttesen nagyságrendileg 56 százalékos részarányt alkotnak (12. ábra).

12. ábra: A Dombóváron működő vállalatok megoszlása az egyes gazdasági ágazatok szerint (2019)

Forrás: KSH

Ezzel ellentétben ugyanakkor a magasabb hozzáadott értéket termelő, innovatívabb ágazatok (pl. IKT, pénzügyi tevékenységek) a város gazdaságában csak minimális súllyal jelennek meg. Ennek megfelelően Dombóvár gazdasági szerkezete továbbra is a hagyományosnak mondható, főként feldolgozóipari tevékenységet, illetve a lakossági igények kiszolgálását célzó piaci és adminisztratív szolgáltatásokat működtető szerkezettel funkcionál.

A helyi vállalatok foglalkoztatási teljesítménye tekintetében a KSH 2019-es adataiból kiolvasható, hogy a Dombóváron működő vállalatoknak mintegy 88 százaléka 9 főnél kevesebbet foglalkoztató mikrovállalkozás (364 vállalat), míg a kisvállalati kategóriába (10-249 foglalkoztatott) 53 vállalat, a középvállalkozások (250-499 foglalkoztatott) körébe pedig összesen 7 vállalat sorolható. Vagyis a város gazdasági szerkezetében a mikrovállalkozások jelenléte – részarányukat tekintve – dominánsnak tekinthető. Így Dombóvár jövőbeli gazdaságfejlesztési és vállalkozástámogatási törekvéseiben – mind foglalkoztatási, mind pedig értékteremtési szempontból – szükségszerűen erre a vállalati szegmensre kell kiemelt hangsúlyt helyezni mindannak érdekében, hogy a helyi mikrovállalkozások versenyképesebb módon tudjanak bekapcsolódni a térségi szinten működő gazdasági értékláncokba.

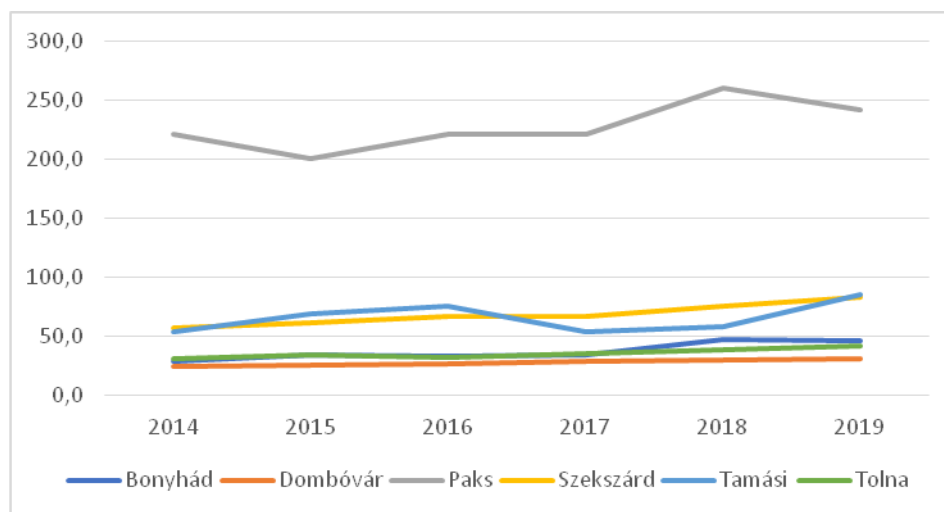
A befizetett iparűzési adó mértéke kapcsán jelenleg az alábbi dombóvári telephellyel rendelkező cégeket nevesíthetjük, melyek a város gazdaságfejlesztésében releváns szereplőként jelenhetnek meg:

- Dalmand Zrt.
- Gunaras Zrt.
- Viessmann Technika Dombóvár Kft.
- Tarr Kft.
- Borealis L.A.T. Hungary Kft.
- Agrár-Béta Kft.

A gazdasági szerepkör egyik speciális ágát jelenti a turizmus Dombóváron és térségében. Az idegenforgalom, turizmus, vendéglátás, mint gazdasági ágazat kisebb múltra tekint vissza; az elmúlt években vett lendületet a térségben a helyi szálláshelyek és turisztikai programok biztosításával, Dombóváron különösen Gunarasfürdő fejlesztésének köszönhetően. A dél-dunántúli régióban Gunaras besorolása Kaposvár és Abaliget mellett „országos jelentőségű” gyógyfürdő (Gunarasfürdő 2017. óta Magyarország 33. gyógyhelye). A fürdőfejlesztésnek köszönhetően a vendégéjszakák száma jelentősen nőtt Dombóváron, megelőzve a megye többi városát, még Szekszárdot is. Számos lehetőség azonban továbbra is kihasználatlan, pl. gyógyvízre alapozott egészségturizmus, különleges természeti környezetre alapozott térségi rekreációs és ökoturizmus.

A vállalati szféra összetétele mellett a város gazdasági státuszát az egy főre jutó iparüzési adó értékének alakulásával is vizsgálhatjuk, mely a helyben folytatott gazdasági tevékenységek teljesítménye kapcsán közvetít releváns képet. Ebben a viszonylatban, a KSH önkormányzati adóbevételekre vonatkozó kimutatásai alapján kijelenthetjük, hogy a Tolna megyei járásközpontok összehasonlításában Dombóvár az egy főre jutó iparüzési adó tekintetében kifejezetten kedvezőtlen pozícióval rendelkezik. Ha Paks kiemelkedő státuszától eltekintünk (mely egyéb meghatározó gazdasági tevékenység híján kizárólag a paksi atomerőmű által befizetett iparüzési adónak tulajdoníthatja kiemelkedő költségvetési helyzetét), megállapíthatjuk, hogy Dombóvár iparüzési adóból származó bevételei egy főre vetítve 31.400 Ft/fő értékkel a legalacsonyabb fajlagos iparüzési bevételt biztosítják a Tolna megyei járásközpontok viszonylatában. Vagyis megyei kitekintésben Dombóvár gazdasági aktivitását alacsony intenzitásúnak tekinthetjük, konvencionálisnak mondható ágazati struktúrája pedig viszonylag kevés teret nyújt a gazdasági prosperáció fokozott kibontakoztatásához.

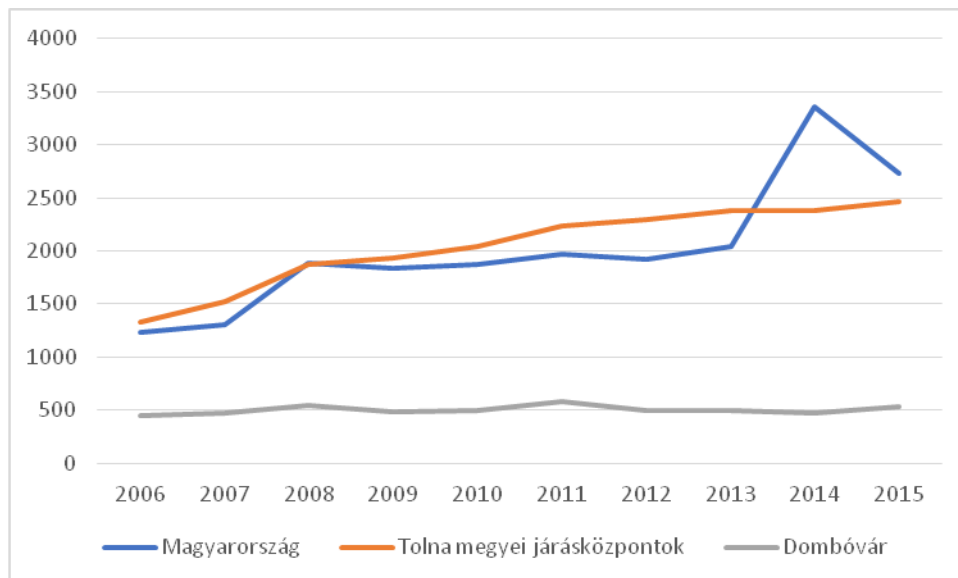
13. ábra: Egy lakosra jutó iparüzési adó értékének alakulása Dombóváron 2014-2019 között (1000 Ft)

Forrás: KSH

Dombóvár gazdasági helyzetének elemzését azonban tovább cizellálhatjuk, ha a TeIR ide vonatkozó adatai alapján a városban működő gazdasági szereplők által előállított, egy főre jutó bruttó hozzáadott értéket vesszük szemügyre, mely egyértelműbb képet közvetít a város gazdasági versenyképessége kapcsán. Ebben az összehasonlításban azonban az egy főre jutó iparüzési adó kimutatásaival ellentétben jóval kedvezőtlenebb helyzetet azonosíthatunk, mivel Dombóváron a fajlagos bruttó hozzáadott érték szintje a legutolsó mért évben, 2015-ben 534 ezer forintot tett ki, miközben ugyanezen mutató értéke Tolna megye és Magyarország átlagában 2,46 és 2,73 millió forintos szinten állt (TeIR alapján). Vagyis a gazdasági versenyképesség, a produktivitás terén Dombóvár relatív elmaradottsága a megyei és hazai szinthez képest egyaránt kimutatható, mely a város gazdasági felzárkózását, innováció-vezérelt gazdaságfejlesztését teszi fokozottan szükségessé.

14. ábra: Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték alakulása Dombóváron (1000 Ft)

Forrás: TeIR

2.1.7.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

A Dombóvár gazdasági szereplői kapcsán az előző fejezetben már megállapítottuk, hogy termelő tevékenységük relatíve alacsony hozzáadott értéket állít elő, a város egy főre jutó fajlagos iparűzési adója pedig a Tolna megyei járásközpontok viszonylatában a legalacsonyabbnak tekinthető. Ráadásul, a város gazdasági helyzetét tovább nehezíti, hogy Dombóváron csak kevés vállalat képes jelentősebb szintű profitot realizálni, így az iparűzési adóbevételeiből származó bevételek alakulása nagyfokú kitettséget mutat ezen vállalatok teljesítményének irányába. Mindezt jól szemlélteti, hogy Dombóváron 2020-ban csupán 10 céget azonosíthatunk, melyek iparűzési adóbefizetése meghaladta a 10 millió forintot, s közülük is csupán 3 (Viessmann, Dalmand, Agrár-Béta) folytat tényleges termelőtevékenységet (ábra). Éppen ezért a város gazdasági és foglalkoztatási potenciálja elsősorban ezen vállalatok teljesítményének függvényében alakul, következtésképpen a gazdasági stabilitás biztosítása végett a városvezetés szükségszerűen kiemelt hangsúlyt helyez a velük fenntartott kooperáció erősítésére, beruházásaik ösztönzésére, illetve termelő kapacitásainak helyben tartására.

6. táblázat: A legtöbb iparűzési adót fizető 20 dombóvári vállalat listája (2020)

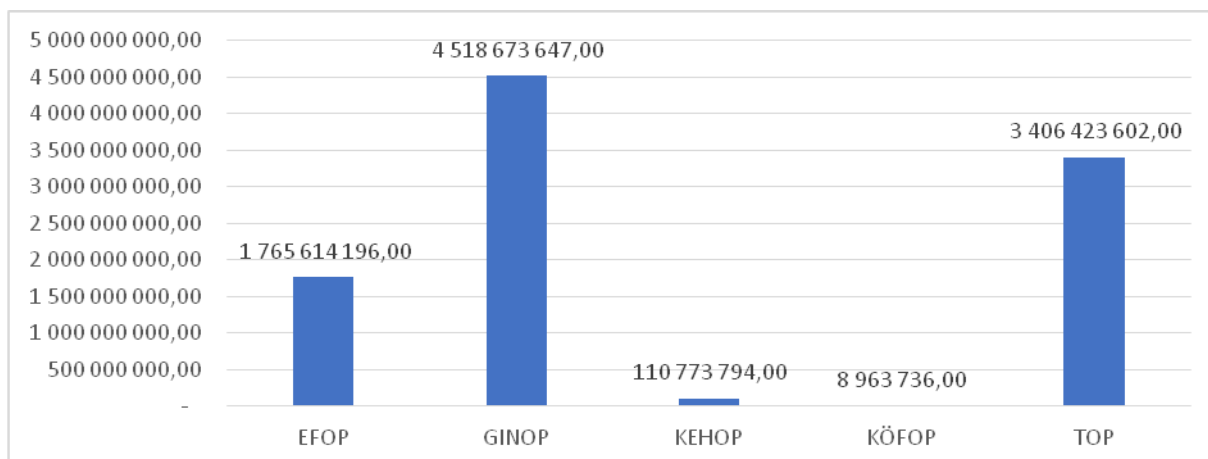
ranglista	vállalat	befizetett iparűzési adó (2020, Ft)
1.	VISSMANN TECHNIKA DVÁR Kft.	50 772 975
2.	TESCO-GLOBAL ÜE Zrt.	23 512 566
3.	DALMAND Zrt.	17 553 887
4.	RAIL CARGO HUNGÁRIA Zrt.	15 876 547
5.	MAGYAR TELEKOM Nyrt.	14 592 484
6.	PASHA Kft. (azóta megszűnt)	12 168 960
7.	GUNARAS Zrt.	11 226 308
8.	AXIÁL JAV.KER.ÉS SZOLG. Kft.	10 766 284
9.	AGRÁR-BÉTA Kft.	10 712 296
10.	SZERENCSEJÁTÉK Zrt.	10 310 327
11.	RUTIN Kft. (azóta Dombóváron nem működik)	9 109 223
12.	BELLA ÉS TÁRSA Kft.	8 999 877
13.	LIDL MAGYARORSZÁG ÜE Bt.	8 920 200
14.	OTP BANK Nyrt.	8 089 155
15.	WEBÉPKER Kft.	7 644 648
16.	SP HUNGARY Gyártó és Szolgáltató Zrt.	7 466 461
17.	MAGYAR POSTA Zrt.	6 675 796
18.	TARR Kft.	6 021 456
19.	Steel-Do Építőipari Kft.	5 956 687
20.	SHELL HUNGARY Zrt.	5 930 959

Forrás: Dombóvár Város Önkormányzata

Dombóvár gazdasági helyzetét azonban a stratégiaiilag meghatározó vállalatok mellett a városban felhasznált uniós források volumene is nagymértékben befolyásolja, mely elsősorban a helyi kis- és középvállalkozások (KKV-k) fejlődése szempontjából minősül kiemelt fontosságúnak, tekintettel arra, hogy a vállalatok fejlesztéseiket, beruházásaikat szinte kizárólag ezen források segítségével tudják megvalósítani. A 2014-2020-as uniós költségvetési időszakra vonatkozó kimutatások tekintetében elmondható, hogy a városban 9,8 milliárd forint összértékű pályázati fejlesztés valósult meg, melynek 41,6 százalékát - 4,52 milliárd forint értékben - a GINOP által finanszírozott közvetlen gazdaságfejlesztési beruházások tették ki (15. ábra). A fejlesztések között szintén nagy részaránnyal rendelkeznek az önkormányzat által megvalósított TOP településfejlesztési projektek, melyek 3,4 milliárdos összértékben a pályázati fejlesztések összértékének 34,7 hányadát alkotják.

Az EFOP keretében Dombóváron további 1,76 milliárd forint értékű humánerőforrás-fejlesztési projektcsomag valósulhatott meg, így a képzési relevanciájú projektek a települési fejlesztések összértékének 18 százalékát tették ki. Ezzel szemben a KEHOP környezetvédelmi és energiahatékonysági fejlesztéseiből Dombóváron csupán 110,7 millió forint összértékű fejlesztés valósult meg, így ez a fejlesztési szegmens a városban 2014-2020 között marginális volumennel rendelkezett.

15. ábra: A Dombóvár területén megvalósult uniós projektek értékbeli megoszlása az operatív programok bontásában (Ft)

Forrás: Széchenyi 2020

Ha a közvetlen gazdaságfejlesztési céllal felhasznált GINOP projekteket megvizsgáljuk, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a GINOP 4,5 milliárd összértékű projektfejlesztéseinek köszönhetően Dombóváron összesen 73 vállalkozói projekt részesült finanszírozásban. A források 81 százalékát 3,86 milliárd forint értékben azonban összesen 15 beruházás hasznosította (főként telephelyfejlesztési, technológiafejlesztési, kapacitásfejlesztési, energiahatékonysági céllal, elsősorban fémipari, építőipari, mezőgazdasági, kereskedelmi, és vendéglátási területeken), mely a GINOP-on belüli forrásallokáció egyensúlytalanságaira utal. A 15 legnagyobb beruházási értékű GINOP projekt listáját az alábbi táblázat tartalmazza:

7. táblázat: A Dombóvár területén támogatást nyert 15 legnagyobb beruházási értékű GINOP projekt listája a 2014-2020-as költségvetési időszakban

rangsor	kedvezményezett neve	beruházás célja	beruházás értéke (Ft)
1.	RUTIN Építőipari Fővállalkozó, Vállalkozásszervező és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	Innovatív acél trapézlemez gerincű öszvér és hibrid tartók fejlesztése	913 536 484,00
2.	AGRÁR-BÉTA Mezőgazdasági Korlátolt Felelősségű Társaság	Rövid vágásfordulójú energia ültetvények hasznosítása innovatív biogáz kofermentációs és fitoremediációs technológiákkal	860 596 856,00
3.	Sárrét-Plast Zártkörűen Működő Részvénytársaság	Vagyonkezelő Működő Innovatív rekultivációs termékek és technológiák fejlesztése	680 162 000,00
4.	WEBÉPKER Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Az újrahasznosított hulladékból készült, innovatív ECO-BOX gyártásához szükséges technológiafejlesztés a Webépker Kft. telephelyén.	387 115 390,00

5.	VOLUMIX Ipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Kapacitásbővítés és technológiai fejlesztés a dombóvári Volumix Kft.-nél	180 609 293,00
6.	GUNARAS Gyógyfürdő és Idegenforgalmi Zártkörűen Működő Részvénytársaság	Napelemes rendszer telepítése a GUNARAS Zrt.-nél	99 791 644,00
7.	FORTUNA-ALFA Ipari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	Prototípusfejlesztés és lézertechnológiai innováció a nehézipar egy hagyományos területén	91 434 712,00
8.	ARZENÁL 2000 Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések az Arzenál 2000 Kft dombóvári telephelyén	87 193 183,00
9.	WEBÉPKER Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Foglalkoztatásbővítés a Webépker Kft-nél	71 060 136,00
10.	T-GASZTRO Vendéglátó Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Megújuló energia használatával megvalósuló épületenergetikai fejlesztés a T-GASZTRO Kft. Dombóvár Tó utca 3. alatti fióktelepén	60 438 000,00
11.	KÓRÉ & Társa Vas- és Fémipari Korlátolt Felelősségű Társaság	Megújuló energia használatával megvalósuló épületenergetikai fejlesztés a KÓRÉ & Társa Vas- és Fémipari Kft-nél	57 645 067,00
12.	WEBÉPKER Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Technológiai innováció a Webépker Kft-nél	51 210 000,00
13.	DUO-CNC Gyártó, Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	CNC eszterga beszerzése a DUO-CNC Kft-nél	47 220 000,00
14.	Gunaras Apartmanpark és Gyógykemping Korlátolt Felelősségű Társaság	Megújuló energia használatával megvalósuló épületenergetikai fejlesztés a Gunaras Apartmanpark Kft.-nél	45 987 800,00
15.	PÖMAX Ipari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	PÖMAX Ipari és Kereskedelmi Kft. csavargyártó üzem épület megújuló energiával történő energetikai felújítása	41 863 345,00

Forrás: Széchenyi 2020 (megj.: jelen ismereteink szerint nem minden projekt valósult meg, többen a támogatás visszafizetése mellett döntöttek)

2.1.7.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Tekintettel arra, hogy mind az egy lakosra jutó jegyzett tőke, mind az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték Dombóváron messze elmarad az országos és megyei átlagtól, a város gazdasági versenyképességének erősítése stratégiai fontosságú célkitűzésnek minősül. Mindebben a helyi KKV-k támogatásával, letelepedési feltételeik javításával lehet elsősorban sikereket elérni, így a befektetésösztönzés fellendítése, valamint az ezt elősegítő ipari területek, ipari parkok kialakítása és bővítése alapvető szükségeltnek számít.

Dombóvár esetében a telepítési tényezők terén jelentős kihívásokat okoz – számos más vidéki térséghez hasonlóan – a befektetésekhez szükséges humánerőforrás, valamint a gyorsforgalmi infrastruktúra hiánya. Előbbi tekintetében megállapítható, hogy a város területén lévő barnamezős területek gazdasági hasznosításának egyik legnagyobb akadálya a képzett munkaerő alacsony száma, mely jelen formájában nem biztosít megfelelő foglalkoztathatósági bázist egy újonnan letelepülő vállalat számára. Ennek eredményeképpen egy újonnan letelepedő vállalat elsősorban csak a már itt lévő foglalkoztatóktól tudna munkaerőt elszíni, így a befektetésösztönzés ebből a perspektívából számos esetben a helyi gazdasági szereplők ellenvetését, fenntartásait váltja ki. Ez a kihívás azonban csakis komplex módon (az önkormányzat, a helyi vállalatok, valamint a szakképző intézmények aktív kooperációjával) kezelhető, mely a városfejlesztés egyik legsürgetőbb feladatának is azonosítható a következő évek horizontján.

A gyorsforgalmi infrastruktúra hiánya kapcsán pedig elmondható, hogy jelenlegi helyzetét tekintve Dombóvár teljes mértékben kiesik az országos autópályahálózat vérkeringéséből, mely a hazai megközelíthetőség mellett a nemzetközi piacok és befektetők számára is kedvezőtlenebb helyzetben tünteti fel a várost és térségét. Az M9-es autópálya – melynek nyomvonala ugyan még részletkérdéseket vet fel – kiépülése ugyanakkor Dombóvárt becsatornázza a gyorsforgalmi közlekedés véráramába, vagy kevésbé kedvezőbb esetben is a várost közelebb hozhatja ehhez, mely pozitív irányú léptékváltást eredményezhet Dombóvár gazdaságfejlesztési perspektíváiban.

Dombóvár gazdasági versenyképesség tekintetében jelenleg fontos szerepet játszik a Kaposszekcső területén működő ipari park (még akkor is, ha Dombóvár Város Önkormányzata tulajdonosként kiszállt a létesítmény működtetéséből). Az ipari park a korábbi laktanya területén, az országban szinte elsőként nyerte el az ipari park címet. Jelenleg mintegy 30 cég 300-400 főt foglalkoztat. Az ipari parkban több olyan vállalkozás is található, mely országos, sőt nemzetközi szintű kutatásokat is végez. Az EuroJet Medical Kft. fő tevékenysége az orvosi eszközök kutatása és fejlesztése, eddigi legnagyobb eredménye a tű nélküli injekció kifejlesztése. A Gluténmentes Ipari és Termelő Bt. kifejlesztette a gluténmentes termékeket lisztérzékenyek számára. További vonzerőt jelent, hogy Kaposszekcső a betelepülő vállalkozások közvetett támogatásaként nem vezetett be iparűzési adót.

2017-ben az önkormányzat sikeresen pályázott, az „ipari park” cím elnyerésére, majd a település 2019-ben - Tüskei Ipari Park néven - saját ipari parkot hozott létre. A jelenlegi adatok függvényében elmondható, hogy az ipari park 76 hektáros területén 32 vállalat (többnyire KKV) működik, melyek mára Dombóvár gazdasági vérkeringésének központját alkotják. Az ipari park működése kapcsán további pozitívumként említhető, hogy egy 2021 januári kormányzati döntés értelmében – TOP forrásból – 255 millió forint értékű beruházás keretében a terület körülbelül egyharmadán fejlesztik a közműveket. A projekt részét képezi a barnamező területek fejlesztése mellett a hat hektár kiterjedésű zöldmezős terület fejlesztése is.

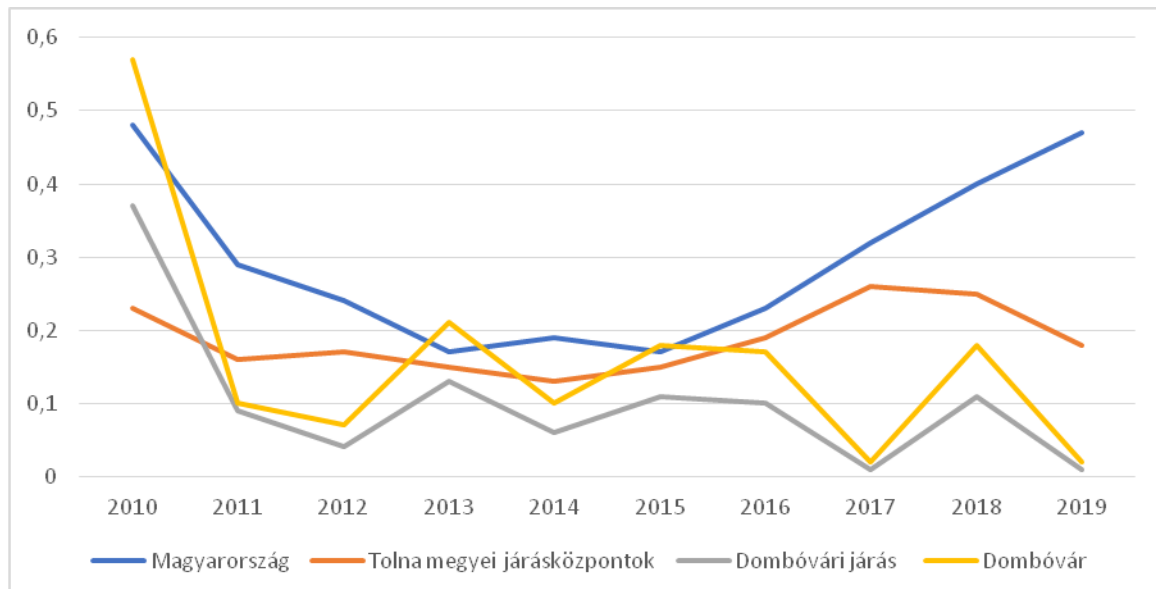
2.1.7.5 Ingatlanpiaci viszonyok

Figyelembe véve a népességszám csökkenését, a fiatalok elvándorlását és a jövedelmi viszonyok kedvezőtlen alakulását, nem várható a következő időszakban sem növekedés. A város lakáskínálata változatos – a kertvárosi jellegű családi házas (kisebb vagy nagyobb kertekkel), a sorházakon és kisebb társasházakon keresztül a lakótelepes társasházi lakásokig minden kategóriában van kínálat.

Az ingatlan értékeket tekintve Dombóvár alacsony értékű ingatlanpiaci kategóriába tartozik, mely elsősorban Kaposvárhoz viszonyítva kedvezőbb feltételeket termet ingatlanvásárlás számára.

A várost demográfiai értelemben negatívan befolyásoló természetes fogyás és elvándorlás hatása az ingatlanpiac bővülésén is egyértelműen kimutatható. A TeIR statisztikái alapján elmondható, hogy Dombóváron és a Dombóvári járásban az újonnan épített lakások teljes települési ingatlanállományhoz mért aránya az elmúlt évek viszonylatában nagyságrendileg 0,1-0,15 százalék körül alakult, miközben országos kitekintésben, s kisebb részben, időszakos jelleggel a Tolna megyei járásközpontban is – főként a családtámogatási rendszer hatására – 2015 óta stabilan növekvő ingatlanépítési tendencia bontakozott ki (16. ábra). Mindez jól mutatja a Dombóvár területén jelentkező alacsony ingatlanépítési keresletet, mely közvetlen összefüggésben áll a városban mért alacsony ingatlanárakkal.

16. ábra: Épített lakások aránya a lakásállomány százalékában Dombóváron (százalék)

Forrás: TeIR

2.1.8 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

2.1.8.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Dombóvár Város Önkormányzatának vagyongazdálkodási portfóliója jelenleg egy mintegy 21 milliárd forint értékű önkormányzati vagyonállományt fed le, melynek döntő hányada ingatlanvagyon formájában van jelen. A városvezetés prudens és konszolidált vagyongazdálkodási politika folytatására törekszik, melynek kereteit a 2019 októberében tartott helyhatósági választások után felálló új városvezetés a 2021-2024-re szóló vagyongazdálkodási munkaprogramban fektette le.

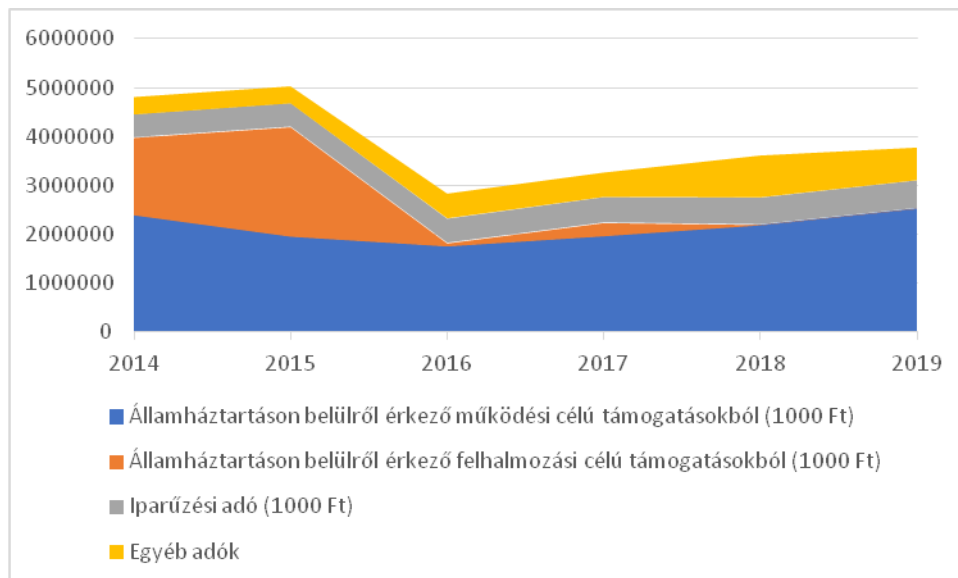
A munkaprogram önkormányzati vagyongazdálkodásra vonatkozó főbb alapvetéseit az alábbiakban összegezzük:

- A vagyongazdálkodás feladata az önkormányzati vagyon rendeltetésének megfelelő, az önkormányzat teherbíró képességéhez igazodó, elsődlegesen a közfeladatok ellátásához és a mindenkori társadalmi szükségletek kielégítéséhez szükséges, egységes elveken alapuló, átlátható, hatékony és költségtakarékos működtetése, értékének megőrzése, állagának védelme, értéknövelő használata, hasznosítása, gyarapítása, továbbá a feladatellátás szempontjából feleslegessé váló vagyontárgy(ak) elidegenítése.
- A vagyongazdálkodási tevékenységnek igazodnia kell a többi önkormányzati koncepcióhoz, stratégiához, hozzá kell járulnia a városban új munkahelyek létrehozásához, a meglévő munkahelyek megtartásához.
- Az ingó eszközöket mindaddig célszerű megtartani és használni, amíg a javítással, karbantartással a működőképességét biztosítani lehet. A pályázati lehetőségeken kívül új eszközbeszerzést csak indokolt esetben, és a használhatatlan eszközök pótlására kell teljesíteni.
- Törekedni kell az olyan fejlesztésekre, amivel energiát, költségeket lehet megtakarítani.
- A vagyonhasznosítás bevételeit lehetőleg minél nagyobb arányban a vagyontárgyak megóvására, megújítására, illetve beruházásra kell fordítani.
- Kölcsönök, hitelek fedezetéhez tartalékolni kell jelentősebb értékű, terhelhető vagyont.
- A forgalomképtelen törzsvagyont meg kell tartani, és megfelelő fenntartásáról, karbantartásáról folyamatosan gondoskodni kell.
- A korlátozottan forgalomképes vagyont elidegeníteni vagy rendeltetéstől eltérő célra hasznosítani csak akkor lehet, ha az elidegenítést gátló akadály elhárult, illetve az önkormányzati feladatellátáshoz már nem szükséges, vagy a feladat ellátása más módon is biztosítható.

Költségvetési helyzetét tekintve az önkormányzat költségvetési rendeletének értelmében az éves költségvetésben működési hiány nem tervezhető, mely kitétel feltételezi, hogy az önkormányzati források és kiadások összhangban vannak. Az önkormányzat költségvetési helyzetét ugyanakkor nehezíti, hogy a működésre fordítható állami támogatás mértéke az elmúlt években fokozatos (de kismértékű) növekedése ellenére, a személyi jövedelemadó megosztás megszűnt, az átengedett bevételek között a gépjárművek után beszedett adónak pedig csupán 40 százaléka maradt az önkormányzat kasszájában. Mindezt a helyzetet tovább súlyosbította, hogy a koronavírus járvány által kiváltott gazdasági válság kezelésének céljából a kormányzat 2020-ban a gépjármű adó teljes egészét, valamint az iparűzési adó egy jelentős részét elvonta az önkormányzat bevételei közül, mely elvonás 2021-ben is fennmaradt.

Az önkormányzat adóbevételeinek struktúrájából egyértelműen megállapítható, hogy Dombóvár városvezetése elsődlegesen az államháztartáson belülről érkező, kötött felhasználású működési célú források felhasználására támaszkodhat, melynek értéke 2019-ben 2,53 milliárd forintot, a költségvetési bevételek 67 százalékát alkotta (17. ábra). Ezzel szemben a szintén kötött felhasználású, államháztartáson belülről származó felhalmozási célú támogatások (főként a hazai és uniós forrásból megvalósított projektek finanszírozásai) 2014 és 2019 között 4,16 milliárd forintnyi bevételt eredményezett Dombóvár számára, mely a vizsgált hat év összes önkormányzati bevételéből nagyságrendileg 18 százalékos részarányt képvisel. A felhalmozási célú támogatások folyósítása kapcsán ugyanakkor fontos jelezni, hogy 2016-ot követően ilyen jellegű forrás az önkormányzat költségvetését csupán csak marginális mértékben gazdagította, vagyis a fejlesztési forrásokból folyósított finanszírozás időben aránytalan módon jelenik meg Dombóvár bevételeiben.

17. ábra: Dombóvár önkormányzati bevételeinek megoszlása 2014-2019 között (ezer Ft)

Forrás: KSH

Mindezek alapján összességében megállapítható, hogy az önkormányzat gazdálkodását kifejezetten rugalmatlan likviditási helyzet jellemzi. A koronavírus járvány által kiváltott gazdasági válság kezelésére kormányzati kompetenciába vont helyi adók kiesése, valamint a feladatalapú támogatás kötött alkalmazhatósága (csak a kötelezően ellátandó feladatok és a fejlesztési projektek megvalósításának kiadásaira fordítható) kifejezetten nehéz pénzügyi helyzet elé állítják a városvezetést. Ráadásul a számított állami támogatást sem kapja meg az önkormányzat teljes egészében, mivel beszámítás címen az iparűzési adóerőképesség figyelembevételével az önkormányzat működésének általános támogatása címen járó állami támogatást csökkentik. A helyi adókról szóló törvény módosítása alapján az iparűzési adó bevétel különösen a szociális ellátások finanszírozására használható fel, így ezen adónem hasznosíthatósága is erősen korlátozott. További negatívum, hogy az önkormányzat iparűzési adóerő-képessége jelentősen elmarad a hasonló nagyságú települések átlagától, vagyis Dombóvár saját bevételszerzési képessége alacsony szintűnek tekinthető, így a rendelkezésre álló források szinte kizárólag a működtetési kiadásokat fedezik, önálló fejlesztés megvalósítására kedvezőtlen feltételek kínálkoznak.

Ezt a megállapítást támasztja alá, hogy az önkormányzat a 2019. és a 2020. évben is 200 millió forint összegű folyószámlahitel-keret igénybevételével tudta a likviditást biztosítani. A városvezetés 2019-ben kitűzött célja, hogy ezt az összeget minél előbb redukálja, ezzel mérsékelve az önkormányzat kamatkiadásait. A kitűzött célt már 2022. évre sikerült megvalósítani, ugyanis a város 2022. évi folyószámlahitel kerete 100 millió forintra csökkent. A korábbi években kormányzati engedéllyel felvett hosszú lejáratú fejlesztési hitelek állománya a 2019. év végén 247.830.722 forint volt, 2020. június 30-án (a 237,5 millió forintos hitelkeret maradványát követően) 265.755.524 forint. Ezt a hitelállományt a jelenlegi törlesztési menetrend szerint 2028-ban fogja az önkormányzat végtörleszteni, addig évente nagyságrendileg 26,4 millió forint értékű törlesztőrészt kell Dombóvárnak teljesítenie.

2.1.8.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége

Az önkormányzat 2021-2024-re szóló gazdasági munkaprogramja a vagyongazdálkodási feladatok keretbe foglalása mellett különös hangsúlyt fektet a településfejlesztési célkitűzések és irányelvek megfogalmazására is. A program ide vonatkozó tartalmi elemei alapján Dombóvár városvezetésének fő településfejlesztési motivációit operatív szinten az alábbi pontokban összegezhetjük:

1. új mentőállomás kialakítása (Országos Mentőszolgálat), uszoda, szakorvosi rendelő felújítása;
2. utak, járdák, parkolók, csapadékvíz-elvezetők javítása, építése;
3. helyi örökség, értékek ápolása, megóvása, (kulturális, sportrendezvények, építészeti értékek);
4. önkormányzati tulajdonban lévő szervezetek profiltisztítása, valódi szerepük visszaállítása;
5. az önkormányzati hivatal feladat-ellátásának javítása;
6. helyi rendeletek felülvizsgálata, ahol szükséges, a tényleges (helyi társadalmi, önkormányzati) szükségletekhez, elvárásokhoz igazítása;
7. szoros partnerség kialakítása a vállalkozókkal, a székhelyüket Kaposszekcsőre áttevő dombóvári vállalkozások visszacsábítása – különböző kedvezmények adásával;
8. a civil- és sportszervezetek támogatása, megítélése során mindenféle diszkrimináció kizárása, az eredményesség előtérbe helyezése;
9. nyilvánosság, átláthatóság, korrekt tájékoztatás;
10. költségvetés egyensúlyának megteremtése, fenntartása.

A 2019 októberében rendezett helyhatósági választásokat követően felálló új képviselő-testület és városvezetés településfejlesztési és vagyongazdálkodási feladatait ezen célkitűzések mentén látja el. Ebben a tekintetben pozitívként megemlíthendő, hogy a koronavírus járvány által előidézett gazdasági válság ellenére az önkormányzat összességében sikerrel tartotta a munkaprogramjában meghatározott fejlesztési irányokat, habár a kormányzati adóelvonások (gépjárműadó, iparűzési adó) jelentős nehézségeket okoztak a város költségvetésének likviditásában. Az elmúlt években elért településfejlesztési eredményeket az alábbi pontokban részletezhetjük:

- A Kormány az 1751/2020. (XI. 11.) számú határozatával döntött az új mentőállomás beruházás támogatásáról (Országos Mentőszolgálat), valamint az 1782/2020. (XI. 11.) számú határozattal az uszodát is magába foglaló térségi szabadidő- és sportcentrum beruházás előkészítésének elindításáról.
- A közlekedési infrastruktúra fejlesztése kapcsán megemlíthendő, hogy a kórház és a gimnázium mellett parkolók kerültek kialakításra, mely jelentős mértékben könnyíti meg a két intézményhez kapcsolódó közúti forgalmat. Ezzel párhuzamosan elkészült Mátyásfalvában az útfelújítás, mely 1,3 km hosszúságban aszfaltburkolatot kapott, valamint a Radnóti utca felújítása is megvalósult.
- Helyi értékek, tradíciók ápolása érdekében megújult a Szent László Park, valamint új arculatot kapott a Nemzeti Összetartozás tere, mely a város imázsát magasabb szintre emelte. Ezzel együtt hangsúlyozandó, hogy az önkormányzat együttműködési megállapodást kötött a Makovecz Alapítvánnyal, mely lehetővé teszi a művelődési ház előtti tér Makovecz-stílust követő megújítását.
- Az önkormányzat kizárólagos tulajdonban álló szervezetek átvilágítása, létjogosultságuk ellenőrzése megtörtént, a képviselő-testület a túlzó kiadásokat eredményező egyes feladatellátások esetében költségkímélőbb, hatékonyabb formáról döntött.
- Az önkormányzati rendeletek helyi sajátosságokhoz, életviszonyokhoz történő fokozatos igazítása folyamatosan napirenden van. Ennek során az önkormányzat igyekszik a túlszabályozást elkerülni, és világos rendelkezéseket lefektetni a jogokat és kötelezettségeket illetően.
- Szintén pozitívként említhető, hogy a városban a vállalkozók és az önkormányzat közötti szakmai párbeszéd új dimenzióba lépett. Ennek jegyében tizenhárom alapító taggal megalakult a Dombóvári Vállalkozók Egyesülete, melyben az önkormányzat is partnerként vesz részt. Az Egyesület célja, hogy vállalkozási szakértelemmel, tapasztalattal támogassa a város fejlődését, a különböző érdekek együttes érvényesülését.
- A civil- és sportszervezetekkel történő kapcsolatok strukturáltabb ápolása érdekében Dombóvári Civil Szövetség, illetve Dombóvári Sportszövetség néven új egyeztetési fórumok alakultak. Az itt megfogalmazott civil- és sportegyesületi kezdeményezések hatására három iskolában is sikerült műfüves sportpályát építeni, illetve felújítani.

2.1.8.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Dombóvár Város Önkormányzata a településfejlesztési feladatainak ellátásán belül a helyi gazdaságfejlesztésre koncentrálnak szakmai tevékenységeire kiemelt hangsúlyt helyez. A város gazdasági fejlesztése érdekében Dombóvár vezetése az alábbi fontosabb célkitűzéseket követi:

Helyi adók tekintetében:

- Idegenforgalmi adó
- Helyi iparűzési adó – az önkormányzat bár a törvényben meghatározott maximális mértékű iparűzési adót szabja ki, az abból befolyt bevételeket szintén a városfejlesztési programok megvalósítására fordítja. Mindezek mellett pedig a legtöbb iparűzési adót fizető vállalkozókat az önkormányzat kiemelt ügyfélként kezeli.
- Építmény adó - 2019-ben került bevezetésre az a kedvezmény, amely alapján a 2019. szeptember 1. napja után épült vagy bővült 1000 m²-t meghaladó alapterületű építmény esetén az 1000 m² feletti részre csak 250,- Ft/m² az adó mértéke. A módosítás célja az volt, hogy több ipari építmény létesüljön, illetve a meglévők bővüljenek, így teremtve több munkahelyet.
- 2019-et követően tervben volt a helyi adórendszer racionalizációja, melynek hatására a csupán kevés kérelmező által igénybe vett, ugyanakkor az önkormányzat működésében jelentős adminisztratív terheket okozó adókedvezmények több adónem (iparűzési adó, kommunális adó, idegenforgalmi adó) esetében kivezetésre kerültek volna, azonban a veszélyhelyzet miatt a rendelet nem tudott hatályba lépni.

Helyi vállalkozások támogatása, vállalkozásbarát politika kialakítása tekintetében:

- Közbeszerzési eljárások alá nem eső beruházások esetében városi/helyi cégek preferálása a helyi gazdaság jobb működésének és a munkahely-megtartás elősegítése érdekében.
- Vállalkozások indításához kapcsolódó szakértői segítségnyújtás biztosítása (Kapos-menti Terület- és Vidékfejlesztési Társulás – vállalkozói iroda működtetése);
- A fokozott Információátadáson keresztül az önkormányzat célja a helyi vállalkozói fórum működtetésével, hogy a vállalkozók mindig időben tájékoztatást kapjanak az őket érintő változásokról (rendeletváltozás) és lehetőségekről (pályázatok, támogatások).

Ami a város gazdaságfejlesztésének operatív részleteit illeti, Dombóvár legnagyobb kihívásai között a további fejlesztések megvalósításához szükséges mértékű iparterületek hiánya nevezhető meg, mely jelenleg az új befektetők letelepedése és a tömeges munkahelyteremtés előtt álló egyik legkardinálisabb akadály. Éppen ezért, mivel a kapacitások jelenleg csupán már irodák kiadását teszik lehetővé, szükségessé vált a Tüskei Ipari Park bővítése, mely újabb területeket vonhatna be a város gazdasági vérkeringésébe. Ezt a szükségletet hivatott orvosolni az a TOP forrásból finanszírozott – fentiekben már ismertetett – 255 millió forint értékű beruházás, mely a tervek szerint 2022 decemberére az ipari park barnamezős területének egyharmadán, valamint a 6 hektáros zöldmezős területen infrastrukturális korszerűsítést valósít meg.

A klasszikus értelemben vett ipari/termelői beruházások mellett Dombóvár Város Önkormányzata az alábbi beruházások megvalósítását preferálja a város gazdaságának stimulálása érdekében:

Egészségipari fejlesztések:

Az egészségügyi szolgáltatások bővítése, valamint az intézményrendszer fejlesztése mind a helyi lakosság, mind pedig a megyén kívülről érkezők ellátását szolgálja, valamint a helyi foglalkoztatási mutatókra is kedvező hatással lenne. Egészségügyi alapfeladat-ellátást végző orvosok (házi felnőtt- és gyermekorvosok, fogorvosok) rendelőinek felújítása, korszerűsítése fontos megvalósítandó feladat a gazdasági program időtartama alatt. Ilyen fejlesztésnek minősül a most előkészítés alatt álló korszerű mentőállomás kivitelezése (Országos Mentőszolgálat), mely a dombóvári járásban élő emberek biztonságos egészségügyi alapellátásának minőségét nagymértékben fogja javítani.

Sportfejlesztések:

A dombóvári sportélet rendkívül sokrétű. Több évtizedes hagyományokkal rendelkező neves sportegyesületek működnek a városban, melyek mind az utánpótlás nevelésben, mind a felnőtt kategóriában több válogatott szintre jutó sportolóval büszkélkedhetnek. Éppen ezért az önkormányzat kiemelt feladatának tekinti, hogy a sporttevékenységek támogatását, elsősorban a város területén létesítendő térségi sportkomplexum megépítésével segítse elő, mely több sportágnak nyújthat korszerű, minden igényt kielégítő bázist, valamint részben kiszolgálja az oktatási intézmények testnevelés óra kapcsán jelentkező igényeit.

2.1.8.4 Foglalkoztatáspolitikai

Dombóvár Város Önkormányzata a vállalkozások támogatásával és a közmunka-programban való részvétellel vállal foglalkoztatáspolitikai feladatokat, külön foglalkoztatási programja nincs, ugyanakkor nyaranta diákmunka program keretében diákokat is foglalkoztat.

Dombóvár Város Önkormányzata kiemelt figyelmet fordít a közfoglalkoztatási programokra, amely a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) 13. § (1) bekezdés 12. pontjában foglaltak alapján a települési önkormányzat kötelező feladata. Az Önkormányzat 393/2014. (X.29.) Kt. határozata értelmében a Képviselő-testület felhatalmazta Dombóvár polgármesterét, hogy az önkormányzati közfeladatok ellátásához kapcsolódóan a Dombóvári Város- és Lakásgazdálkodási Nonprofit Kft.-vel (jelenlegi nevén Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft.) együttműködési megállapodást kössön közfoglalkoztatási programokra – beleértve a Start-munkaprogramot is. A megállapodásban rögzített közfeladatok az alábbiak:

- A város közterületeinek tisztán tartása, szeméthyűjtés, szeméttárolók ürítése;
- Közterületeken fűnyírás, parlagfű irtása, gázos területek rendbetétele;
- Közúthoz tartozó műtárgyak, tartozékok, korlátok, buszmegállók karbantartása;
- Játsszóterek és környékük takarítása, karbantartása;
- Útpadka takarítása, gyommentesítése;
- Árkok tisztítása, mélyítése, iszaptalánítása;
- Hóeltakarítás és síkosságmentesítés közterületen;
- Természetvédelmi területek karbantartása,
- Önkormányzati sportcélú ingatlanok fenntartása, üzemeltetése.

A Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. 2020. évre szóló közhasznúsági beszámolója értelmében az alábbi közfoglalkoztatási formák valósultak meg, melyekben összesen 57 fő vett részt.

18. ábra: A Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. 2020-as közfoglalkoztatási teljesítménye

Program neve	Időtartama	Létszám (fő) tervezett	Átlagos feltöltöttség
Járási Startmunka mintaprogram, Mezőgazdasági program	2020.03.01- 2020.12.31.	6	82,88 %
Járási Startmunka mintaprogram, Helyi sajátosságokra épülő program	2020.03.01- 2021.02.28.	5	78,63 %
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatási program	2020.03.16- 2020.10.14.	23	85,79 %
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatási program	2020.10.15- 2021.02.28.	23	76,73 %
Összesen		57	80,9 %

Forrás: Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft.

Ugyanebben az évben a **Helyi sajátosságokra** épülő program térkő, valamint szegélykő gyártásra indult. A 2020-as kezdeti évben, mivel ez volt az induló év, összesen 21.080 db térkő és 608 db szegélykő legyártása történt meg. A jól sikerült bevezető évet követően, a megszerzett tapasztalatokat felhasználva fokozni kívánja a termelést, ezért emeli a programban foglalkoztatottak számát, valamint a szükséges eszközök, sablonok mennyiségét. A termékek nem kerülnek értékesítésre, hanem az önkormányzat tervezett városi beruházásait támogatják, csökkentve azok bekerülési értékét.

2.1.8.5 Lakás- és helyiséggazdálkodás

A településüzemeltetési feladatokat 2020. végére a 100 százalékban önkormányzati tulajdonban lévő Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. látja el, melynek tevékenységi körében több más feladat mellett a helyiséggazdálkodás is szerepel.

Az önkormányzat 2021-2024-es munkaprogramja szerint Dombóvár Város Önkormányzata vagyonállományában jelenleg nagyságrendileg 200 darab lakásbérleménnyel és 18 darab nem lakás céljára szolgáló bérleménnyel rendelkezik.

Dombóvár területén összesen 189 db bérlakás található, ebből:

- 117 db piaci alapon kiadható;
- 15 db fecskeházi konstrukció;
- 7 db a fogyatékkal élők elhelyezésére szolgál;
- 1 db ideiglenes piaci (Termál u. 5. nyaraló);
- a maradék 49 db szociális alapon kiutalható.

Az állomány összetételét tekintve a bérleményeknek körülbelül háromnegyede önkormányzati, egynegyede pedig vegyes tulajdonú társasházi formában működik. A társasházi ingatlanok a városban több csoportban helyezkednek el. E szempontból legmarkánsabban körülhatárolható terület a Platán téren, illetve a Pannónia út 5. és 7. szám alatt álló ingatlanok. Hasonlóan könnyebben behatárolható terület a Fecskeház (15 lakás), és a Liget lakótelep (18 lakás). A fennmaradó lakások a Dombó Pál utca és a Hunyadi tér körzetében helyezkednek el. A családi házas önkormányzati ingatlanok a városban nagyobb területen szétszórva, alapvetően leromlott műszaki állapotú épületekben - Erzsébet utca, Kossuth Lajos utca környékén és Mátyásfalva településrészén - helyezkednek el, de találhatók további önkormányzati ingatlanok a Szabadság utcában és az Arany János tér kakszombi részén, valamint Újdombóváron a III. és az Erkel utcában is többfelé elszórva.

Hangsúlyozandó, hogy a lakásállomány száma állandóan változik az értékesítésből kifolyólag. A Képviselő-testület 2012. óta már több alkalommal hozott döntést az értékesítésre kijelölt szociális bérlakások kapcsán. Túlnyomórészt a bérlakásban élők – élve az elővásárlási jogukkal – vásárolták meg az általuk bérelt vagy használt ingatlant. Kisebb részben az üresen álló lakások esetében a vagyonrendelet szerinti nyilvános pályázati felhívás eredményeképpen történt az ingatlanok értékesítése.

A vagyonhasznosítás módja elsősorban a bérbeadás, melynek keretében az önkormányzat arra törekszik, hogy az ingatlanok minél rövidebb ideig legyen kihasználatlanok. A bérleti díjak kapcsán elsődleges cél, hogy azok szintje a piaci viszonyok szerint alakuljon, illetve a megállapított díjszabás az inflációt is kövesse.

Az önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok vagyonkezelésére vonatkozóan a 2021-2024-es munkaterv által megfogalmazott javaslatok:

- Komfort nélküli ingatlanok megszüntetése (értékesítéssel, felújítással): a lakásállományból azokat, amelyek rossz műszaki állapotban vannak, illetve jelentős felújításra szorulnak, értékesíteni kell, elsősorban a lakáshasználók számára.
- Az elindított bérlakás értékesítési program folytatása, a bevételeknek a többi lakás felújítására, karbantartására történő felhasználása.

- A települési infrastruktúrafejlesztések keretében kiemelt figyelmet kell szentelni a szegénység és a szegregáció által sújtott, leromlott városrészek rehabilitációjának, az ezeken a területeken létrehozott és fejlesztett létesítményeknek, melynek megvalósításában kiemelkedő szerepe lesz a TOP pályázatoknak.
- Csökkenteni szükséges a jogcím nélküli lakáshasználók számát, illetve a bérleti díjhátralékok összegét.

2.1.8.6 Intézményfenntartás

Az önkormányzati intézmények köre az elmúlt évtizedben alapos átalakuláson ment át, melynek következtében számos intézmény (pl. iskolák) állami fenntartásba és működtetésbe került.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. Törvény (Köznevelési tv.) 74. § (1) bekezdése alapján 2013. január 1. napjától az állam gondoskodik – az óvodai nevelés, a nemzetiséghez tartozók óvodai nevelése, a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése kivételével – a köznevelési alapfeladatok ellátásáról. A Köznevelési tv. 74. § (4) bekezdése alapján a 3000 főt meghaladó lakosságszámú települési önkormányzat gondoskodik – a szakképző iskola kivételével – az illetékeségi területén lévő összes, saját tulajdonában álló, az állami intézményfenntartó központ által fenntartott köznevelési intézmény feladatainak ellátását szolgáló ingó és ingatlan vagyon működtetéséről.

Az önkormányzat intézményfenntartási hatáskörébe jelenleg az alábbi intézmények tartoznak:

- Dombóvári Szivárvány Óvoda
- Dombóvári Szivárvány Óvoda Zöld Liget Tagóvodája
- Dombóvári Százszorszép Óvoda
- Dombóvári Százszorszép Óvoda Tündérkert Bölcsődéje
- Dombóvári Kulturális Szolgáltató Központ (Művelődési Ház, Helytörténeti Gyűjtemény és Könyvtár)
- Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény
- Integrált Önkormányzati Szolgáltató Szervezet (megj.: 2022. június 30. napjával megszűnik)

2.1.8.7 Energiagazdálkodás

Dombóvár fejlesztési céljainak egyik fő sarokpontja a helyi energiagazdálkodás megújítása, amelynek része az alternatív energiaforrások minél nagyobb kihasználása (energiafűz, naperőrmű), illetve a felhasználás csökkentése (közvilágítás-fejlesztés, panelprogram, a tömeg- és kerékpár-közlekedés feltételeinek javítása) az Európai Unió által kitűzött alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás jegyében.

A tudatosabb városi energiagazdálkodás és energiahatékonyság erősítése érdekében Dombóvár vezetése az elmúlt évek során az alábbi fejlesztési projekteket valósította meg:

- Dombóvár közvilágítási rendszere 2017. évben esett át korszerűsítésen, melynek keretében LED-es közvilágítási rendszer került kiépítésre. A város bérleti díjat fizet, melybe nem csak a lámpatestek, hanem az éves karbantartási munkák díjai is benne vannak. Napelemes közvilágítási rendszer került kiépítésre a Gunarasi kerékpárút egy része mentén, de célszerű a teljes hosszon történő megvalósítás. Napelemes rendszer kiépítése javasolt továbbá az újonnan megvalósult és a következő évben megvalósítandó közforgalmú parkolóknak is (Kórház, MÁV állomás).
- További energiahatékonysági fejlesztésként azonosíthatjuk a városháza épületének energetikai korszerűsítését, melyet az önkormányzat TOP forrásból finanszírozott. A fejlesztés során megvalósult az épület külső homlokzati, földem és pinceföldem szigetelése. A külső nyílászárók cseréje mellett az épületen napelem rendszer került elhelyezésre. Kialakításra került továbbá egy akadálymentes mosdó, illetve a bejárat akadálymentesítése is

megvalósult. A projekt során az épület egy részében VRF rendszer épült. A fejlesztés részét képezte továbbá az épület használói számára tartott energetikai képzés.

- A Dombóvári Százszorszép Óvoda energetikai felújításának köszönhetően az intézmény homlokzati hőszigetelést és lábazati hőszigetelést kapott, amit az ablakkávák kiegészítő hőszigetelése, padlásfödém szigetelése és a régi nyílászárók cseréje egészített ki. A fűtési rendszer egyedi tervek szerint került felújításra, a korábbi gázkazánt levegő-víz hőszivattyús fűtési rendszerre, valamint fan-coil szekunder rendszerre cserélve. A filtráció biztosítására a nyílászárókba építendő passzív légbeeresztők kerültek beépítésre. Az épületre hálózatra csatlakoztatott napelemes rendszert telepítettek, mely mind a meglévő áramfogyasztást, mind az új fűtési rendszer energiaigényét kiszolgálja.
- A Dombóvári József Attila Általános Iskola energetikai korszerűsítésének keretében megtörtént az iskolaépület homlokzati nyílászáróinak cseréje, a homlokzat, a lapostető, és a padlásfödém szigetelése, elkészült az akadálymentesítés, illetve a napelemes rendszer telepítése. Mindemellett a projektnek köszönhetően az egyes belső gépészeti rendszerek átalakítása, illesztése is megvalósult. A fejlesztés megvalósításának eredményeként jelentősen csökkent az épület fenntartási költsége, miközben mind az ott tartózkodók komfortérzete, mind az adott épület élettartama jelentősen növekedett.
- A helyi oktatási intézmények között a Dombóvári Illyés Gyula Gimnázium épületében is energiahatékonysági beruházás valósult meg, melynek eredményeként az épület határoló szerkezeteinek teljes belső oldali szigetelését – a padló kivételével -, valamint nyílászáróinak cseréje megtörtént. A gépészeti rendszer korszerűsítésének keretében az elavult fűtési rendszert hőleadó szabályozók váltották fel, ami csökkenti a fűtési hőigényt, a meglévő áramfogyasztás energiaigényét pedig hálózatra kötött napelemes rendszer segítségével biztosítható.

2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény értelmében az önkormányzat kötelezően ellátandó, településüzemeltetéssel összefüggő tevékenységei a következők:

- településüzemeltetés
 - köztemetők kialakítása és fenntartása
 - a közvilágításról való gondoskodás
 - kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása
 - a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása
 - közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása
 - gépjárművek parkolásának biztosítása
- környezet-egészségügy
 - köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása
 - rovar- és rágcsálóirtás
- helyi közösségi közlekedés biztosítása
- hulladékgazdálkodás
- távhőszolgáltatás
- víziközmű-szolgáltatás, amennyiben a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény rendelkezései szerint a helyi önkormányzat ellátásért felelősnek minősül

Mint ahogy a fentiekben is szerepel, a településüzemeltetési feladatokat a 2020. végére a teljes egészében önkormányzati tulajdonú Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. (NKft.) látja el közfeladat ellátási szerződés alapján. Ebbe beletartoznak közúti, forgalomtechnikai, közmű, vízrendezési, zöld-, és közterület karbantartási, köztisztasági feladatok a településüzemeltetésen belül. Dombóvár közútjainak többsége önkormányzati tulajdonú. Az NKft. végzi a temetőfenntartási és a gyepmesteri telep üzemeltetési feladatokat. A jogi szabályzórendszer által megszabott feladatok

mellett napi karbantartási és gondozási feladatokat is el kell látni, melyhez az NKft. temetőgondnokot alkalmaz. A közutak fenntartási feladatai között ezévtől már a hóeltakarítási és síkosságmentesítési feladatokat is az NKft.-n keresztül látja el a város.

Az NKft. minden évben részt vesz a Tolna Megyei Kormányhivatal Dombóvári Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya által meghirdetett közfoglalkoztatási programokban, mely elsősorban mezőgazdasági, illetve helyi sajátosságokra épülő foglalkoztatási programokban, továbbá a START munkaprogram keretében biztosít foglalkoztatási lehetőséget helyiek számára.

Az autóbusszal végzett menetrend szerinti személyszállításról szóló 2012. évi XLI. törvény alapján, Dombóvár Város Önkormányzata közszolgáltatási szerződés keretében 2019. május 1-től 2024. április 30-ig pályázati eljárás győzteseként bízta meg a Régió 2007 Kft-t, (mint Szolgáltatót) hogy Dombóvár város közigazgatási területén helyi járatokat közlekedtesen és elvégezze a helyi személyszállítással összefüggő egyéb tevékenységeket. A Régió 2007 Kft-vel kötött közszolgáltatási szerződést azonban 2021 áprilisában az önkormányzat felmondta, majd a fél éves felmondási időszak leteltét követően a közszolgáltatási szerződést 2021 októbertől a Tárnok-Trans Kft-vel újította meg. A közszolgáltatást a vállalat egységes arculattal rendelkező MAN Lion's City típusú városi autóbuszokkal biztosítja jelenleg 11 vonalon.

A Tárnok-Trans Kft. Dombóvár városban a település és külterületeinek teljes lefedettsége mellett folytat helyi személyszállítást.

Az autóbuszvonalak a város minden jelentős részét bekapcsolták a hálózatba, ezáltal biztosított a hivatásforgalmi, óvodába-iskolába járási, egészségügyi ellátási és a szabadidőhöz kapcsolódó utazási igények kielégítése.

A vízközmű-szolgáltatást 2013. október 1-je óta a Dunántúli Regionális Vízmű Zrt. látja el. A Zrt. által előterjesztett – 15 évre szóló – gördülő fejlesztési tervet a Képviselő-testület elfogadta. A rezsicsökkentés és a korábbi években elvégzett beruházások miatt az üzemeltető által az önkormányzatnak fizetett bérleti díjból a vízközmű vagyoni amortizációja sem képződik meg, így az önkormányzat a jogszabály által előírt pótlási kötelezettség fedezetét sem tudja biztosítani.

Mindemellett hangsúlyozandó, hogy a smart city típusú közszolgáltatások erősítése végett, 2022-ben összesen 10 db kültéri és 10 db beltéri WiFi4EU hozzáférési pont került kialakításra, melyek jellemzően közhasználatú, forgalmas területeken (orvosi rendelők, művelődési ház, sporthelyszínek, közösségi helyszínek, buszmegálló) biztosítanak a lakosság és turisták részére ingyenes internet hozzáférési lehetőséget.

2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata

2.1.10.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

2.1.10.1.1 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Dombóvár természetföldrajzi pozíciója szerint három kistáj találkozásánál helyezkedik el. Közigazgatási határának legnagyobb része a Külső-Somogyi középtájhoz tartozik. Délről a Mecsek és Tolna-Baranyai középtájhoz tartozó Völgyesség és a Zselic határolja. A térség geológiai adottságainak köszönhetően könnyen talajszerkezetében a homok és lösz dominál, melyek elsősorban a völgytalpak peremén fordulnak elő. Ezen kívül a folyó- és patak völgyekben jelentős mennyiségű tőzeg található. A talajvíz a magasabb löszhátakon 20-25 m, egyébként 6-10 méter mélyen húzódik, a jó ivóvizet adó rétegvizek átlagosan 150-250 méter mélyről nyerhetők. Dombóvár teljes területe alatt termálkarszt réteg húzódik, aminek kihasználására Gunarasban termál- és gyógyfürdő létesült 1972-ben.

Kisebb kiterjedésben Dombóvár délnyugati részén, a Kapos déli oldalán fekvő Nyerges-dűlőn jó minőségű, 1 méternél vastagabb, 60-50 talajértékszámú Ramann-féle barna erdőtalaj található. Mechanikai összetételük agyagos vályog, gyengén savanyúak. Vízgazdálkodási szempontból jó

vízraktározó-képességű és víztartó talajok, vízvezető-képességük azonban csak közepes. Dombóvár térségében az erőssztyep-jelleg felerősödik, azonban még így is a somogyi táj legkevésbé erdősült kistája.

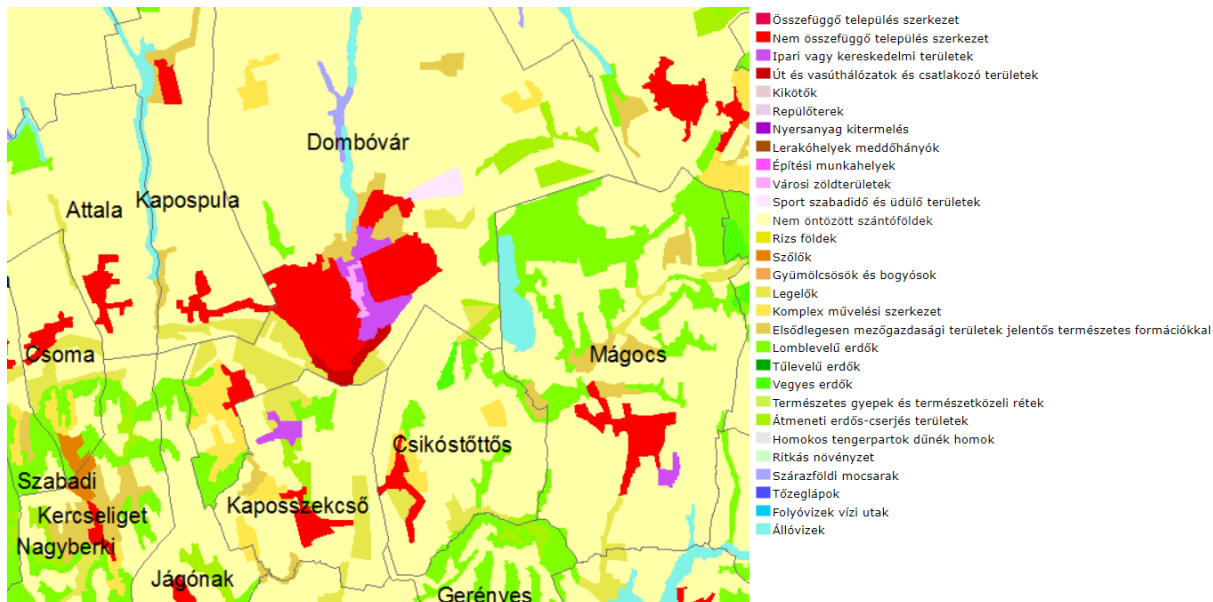
A térség mezőgazdálkodásra alkalmas adottságai miatt évszázadok óta művelt, erősen átalakított, ezért ma már csak elszórtan látni az eredeti, zárt tölgyesekre utaló természetszerű növényzetet. A vizes élőhelyi jellegből adódóan különösen kételtű- és hullófaunája értékes.

2.1.10.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

Dombóvár tájhasználati szerkezetét vizsgálva homogén helyzetképet azonosíthatunk, melyet egyértelműen a mezőgazdasági termelés határoz meg. A településtől északra fekvő, jó minőségű termőtalajjal borított löszhátakon szántóföldi művelés alatt álló területek találhatók. A Bontovai-tó és a Kiskonda-patak menti erdősávokat kivéve a táj agrársivatagos jelleget mutat. A Perekac-árokktól nyugati irányba, valamint Dombóvártól keletre elhelyezkedő szántók kisebb méretűek, a település fennmaradó, nagyobbik része nagytáblás művelés alatt áll. Megközelítőleg összesen 5600 hektár, azaz a Dombóvár területének 73%-a intenzív mezőgazdasági műveléssel művelt. Ezzel összefüggésben az Országos Területrendezési Terv szerint a Kiskonda-pataktól nyugatra eső löszhátak kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek, a keletre található löszhátak pedig jó termőhelyi adottságú szántóterületek övezetébe tartozik (19. ábra).

Jelentős a vízgazdálkodással érintett területek aránya, összesen megközelítőleg 198,5 hektárnyi, azaz Dombóvár területének 2,5 %-a vízfelület. A tavak mindegyike – kivéve a Szállásréti-tavat – halgazdasági és horgászati hasznosítás alatt áll. A Kapos dombóvári szakasza a hirtelen folyásirány-váltások és kiszélesedések, összeszűkülések miatt tájökológiai szempontból is különlegesen érdekes geográfiai képződménynek tekinthető. A Dombóváron megtalálható gyógyvíznek és a gazdag vízhálózatnak köszönhetően a település igen nagy turisztikai vonzerővel rendelkezik. A Kis-Konda-patak menti Tüskei-tó és Szállásréti-tó, valamint a Nyerges-erdő meghatározza Dombóvár turisztikáját, amik remek kiegészítő vonzerőt jelentenek a Gunarasi gyógyfürdőbe érkező vendégeknek.

19. ábra: Dombóvár tájhasználati szerkezete

Forrás: TelR

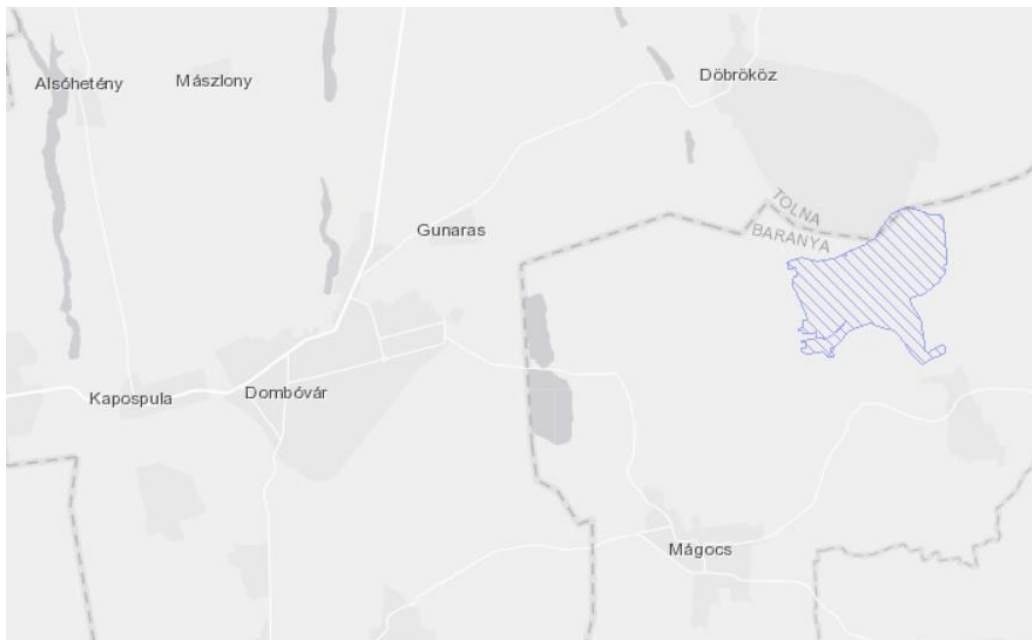
2.1.10.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A település zöldfelületi rendszerét településökológiai szempontból vizsgálva kedvező képet kapunk. A lakóterületek mind zöldbe ágyazottak, ami klimatikus, vizuális és pszichológiai szempontból kedvező környezetet biztosít. Dombóvár meghatározó arculati elemei a fasorok. Egy-egy városrésznek több értékes, egységes fasor ad karaktert. A fasorokon kívül a település zöldfelületi elemei közül kiemelkedő jelentőségűek a Béke park (Szigeterdő) és a Konda-menti erdős sáv. Dombóvár vizsgálatakor azonosított problémák:

- Ugyan a zöldfelületi ellátottság szempontjából jó helyzetben van, de a közparkok és közkertek tagoltsága és bútorozottsága és ezáltal a befogadóképessége elmarad a szükségestől.
- Hiányzik egy nagyobb befogadó képességű szabadterei rendezvénytér a városból.
- A Kiskonda-patak menti erdősáv potenciálja kihasználatlan, megfelelő kertépítészeti kialakítása szükséges. A környezetében található ipartelepek és intézményi területek vizuális és ökológiai konfliktust jelenthetnek.
- Gyakori illegális inert és kommunális hulladékelhelyezések a beépítetlen telkeken.

Környezetvédelmi szempontok mentén megállapítható, hogy Dombóvár közvetlen földrajzi környezetében nem található Natura 2000 besorolás alá eső védett terület. Említésre méltó azonban a Kapos-Hegyháti Natúrpark (az együttműködés települései: Csibrák, Dombóvár, Döbrököz, Dúzs, Hőgyész, Kalaznó, Kisvejke, Kurd, Lengyel, Mucsi, Závod, Mágocs, Mekényes és Nagyhajmás), mely 38.152,7 hektár kiterjedésű és része 17 helyi jelentőségű természetvédelmi terület, 15 helyi jelentőségű természeti emlék, köztük a Natura 2000 hálózat részét is képező Nagyhajmási dombok és Lengyel-Hőgyészi erdők. Ebből adódóan a fenti környezeti kihívások közvetlenül nem veszélyeztetnek kiemelt védelem alatt álló természeti területeket Dombóváron (20. ábra), azok helyi jelentőségű természetvédelmi területekre vannak hatással, ami azonban szintén figyelemreméltó a zöldfelületi rendszer tekintetében.

20. ábra: Natura 2000 területek elhelyezkedése Dombóvár környezetében

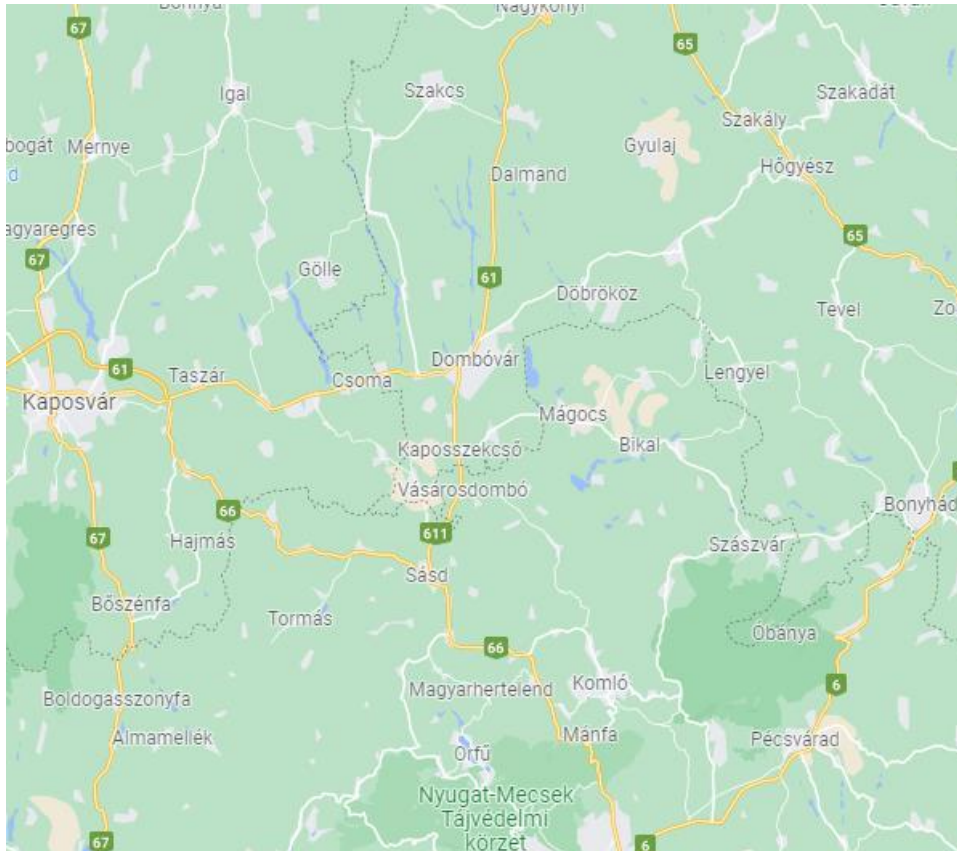

Forrás: Natura 2000 adatbázis (<https://natura2000.eea.europa.eu/>)

2.1.11 Közlekedés

Dombóvár térségét a páneurópai közlekedési hálózatba két TEN-T elem kapcsolja be, az V. sz. vasúti folyosó V/b és V/c ága által, melyek a település területén ágaznak szét, vagyis a vasúti közlekedés szempontjából a város földrajzi pozíciója kedvezőnek ítéltető (mindez Dombóvár gazdaságtörténeti fejlődésében is markáns hatást gyakorolt).

21. ábra: Dombóvár közúti kapcsolatai

Forrás: Google Maps

Ezzel ellentétben azonban Dombóvár közúti kapcsolatai (61-es főút, 611-es út) hiányosaknak és rossz minőségűeknek mondhatók, vagyis a város közúton lassan és körülményesen közelíthető meg a fontosabb gyorsforgalmi utak irányából. Ezen a helyzeten ugyanakkor az M9 autópálya Szekszárd-Kaposvár szakaszának tervezett kiépítése nagymértékben javítani fog, mivel az autópálya tervezett nyomvonala délről fogja elkerülni a várost és egy csomópontja lesz a térségben a 611. sz. főúttal. A különböző szintű térségi központok, kistelepülések elérhetősége az átlagosnál rosszabbnak mondható, vagyis a járási települések szintén számottevő megközelíthetőségi problémákkal szembesülnek.

2.1.11.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A járást a páneurópai közlekedési rendszerbe („helsinki folyosók”) a Zágrábot Kijevvel összekötő, V. sz. vasúti folyosó V/b és V/c ágai csatornázzák be, melyek a település területén ágaznak szét, vagyis a vasúti közlekedés szempontjából a város földrajzi pozíciója kedvezőnek ítéltető. Az országos közlekedési rendszer tekintetében egy, a régió közúti kapcsolatainak szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró főút (61. sz.) érinti a települést. A közúti infrastruktúrában szintén jelentős szereppel rendelkezik a városból délnek induló 611. sz. út, mely a Pécs felé tartó 66. sz. főúttal létesít közúti kapcsolatot. A különböző szintű térségi központok elérhetősége Dombóvárból átlagosnak mondható.

2.1.11.2 Közúti közlekedés

A Dombóvár Járás területén halad a 61. sz. II. rendű főút, amely K-Ny irányban biztosít kapcsolatot Dunaföldvár és Nagykanizsa között, Kaposvárt érintve. További fontos országos szintű hálózati elem a 611. sz. Dombóvár-Sásd II. rendű főút, amely Dombóvár irányából Pécs felé létesít közúti kapcsolatot. A járás települései e két úthoz kapcsolódó alsóbbrendű országos közutakon érhetőek el.

A település útjainak burkolata és szélessége a legtöbb helyen megfelelő, ugyanakkor több helyen azonosíthatók rossz állapotban lévő útszakaszok (pl. Szőlőhegyen több utca). Az említett M9 autópálya fejlesztéssel egyetemben fog várhatóan elkészülni a 61. sz. és 611. sz. főút Dombóvárt elkerülő szakasza, amely tehermentesíteni tudja a települést a nagyszámú átmenő személy-, és teherforgalom alól.

2.1.11.3 Községi közlekedés

2.1.11.3.1 Közúti

A település belvárosában található autóbusz megállóhelyek többségén esőtől és széltől védett autóbuszmegállók állnak a felhasználók rendelkezésére, helyi és helyközi autóbusz menetrendek feltüntetésével. A távolsági járatokkal a különböző szintű területi központok elérhetőek. Az autóbusz járatok ezeken kívül közvetlenül eljutnak még Bonyhád, Dunaföldvár, Kaposvár, Kecskemét, Pécs, Komló, Mohács, Tamási és Veszprém településekre.

A helyközi autóbusz közlekedés központja a dombóvári autóbusz pályaudvar, amely a vasútállomás mellett található. Az állomáson hét kocsállás (és több autóbusz parkoló) található meg, önálló épülettel nem rendelkezik, a vasút állomásépület egy része működik forgalmi irodaként. A helyközi kocsállások akadálymentesen megközelíthetőek, több pad, menetrend is megtalálható, viszont taktilis jelek nincsenek.

Dombóváron az önkormányzat megbízása alapján 2021 októberétől az autóbusszal végzett menetrend szerinti helyi személyszállítási közszolgáltatást a Tárnok-Trans Kft. végzi. A közszolgáltatást a vállalat egységes arculattal rendelkező MAN Lion's City típusú városi autóbuszokkal biztosítja 11 vonalon. Egy menetjegy ára 200 Ft, a helyi összvonalas bérlet 4000 forintba kerül teljes áron, míg a tanuló és nyugdíjas havi bérlet 1400 forintért vásárolható. A jelenlegi helyi hálózat a város legfontosabb pontjait lefedi, menetrendje részben ütemes, több fontos csatlakozást megad. A legnagyobb kihívást a vasúthoz való csatlakozás optimalizációja jelenti. A járművek ugyan alacsonypadlósak, azonban sok helyen nem biztosított a megállóhelyek akadálymentes megközelítése.

A városban komoly hagyományai vannak a helyi autóbusz-közlekedésnek. Egy 2021-ben végzett online felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy a lakosság körében valódi igény van a mainál sűrűbb követésekre, jobb csatlakozásokra és jobb autóbuszokra is. A kérdőívben bemutatott fejlesztési elképzelések rezonáltak a helyi igényekre, mind a jobb vasúti csatlakozás, mind a körjárat rendszer, mind a tarifális integráció koncepciója jó visszajelzéseket kapott.

A hálózat központja a Hunyadi tér, de sok járat érinti a központtól távolabb elhelyezkedő vasútállomást is. A Hunyadi téri átszállóhelyen több kocsállás mellett fedett helyen pad és menetrend is található, de az útfelület leromlott állapotban van. Az utastájékoztató egyéb eszközei, illetve akadálymentesítés nem megoldott. A helyi autóbuszokat az elvégzett utasszámlálás alapján egy nap alatt átlagosan 1050 utas veszi igénybe. Az utasforgalom csúcsa 6:50 és 7:50 közé esik, utána üzemzárásig lényegében folyamatosan csökkenő utasszámok észlelhetők. Az utasforgalom csaknem felét az 1-es buszjáratok, 2/3-át az 1-es és a 3-as buszjáratok szállítják el. A 3-as buszok kihasználtsága is elég magas, 16,9 felszálló utas/járat átlagértékkel.

2.1.11.3.2 Kötőtpályás

A járás területén három vasútvonal található, a 40. sz. Budapest-Pécs, a 41. sz. Dombóvár-Gyékényes és az 50. sz. Dombóvár-Bátaszék vonalak, ezek közül a 40. sz. Pusztaszabolcs-Dombóvár vasútvonal

szakasz és a 41. sz. vasútvonal korszerűsítése CEF Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz felhasználásával 2020 májusában befejeződött.

Három vasútvonal találkozásánál található Dombóvár vasútállomás, ahonnan közvetlen átszállási lehetőség van a helyi és helyközi autóbuszjáratokra. Az állomásnak hat személyforgalmat lebonyolítható vágánnyal, ezen kívül hat teher és 14 db egyéb vágánnyal rendelkezik. P+R jellegű parkolásra nagy kiterjedésű rendezett terület áll rendelkezésre, amely állapota rossz minőségű, mindemellett bővítésre is szorul. A parkoló mellett 20 férőhelyes fedett B+R kerékpártároló, amely kapacitása nem elégséges. Az állomás részben akadálymentes, az állomásépület és a peronok akadálymentesen megközelíthetőek, de nincs kijelölt akadálymentes parkoló, se taktilis jelzések, valamint az sk+30 és sk+15 peronmagasság nem megfelelő. Az utastájékoztatás megfelelő színvonalú, menetrend, szolgálati hely megnevezése, útbaigazító táblák kihelyezettek, településtérkép, hangos utastájékoztatás működik.

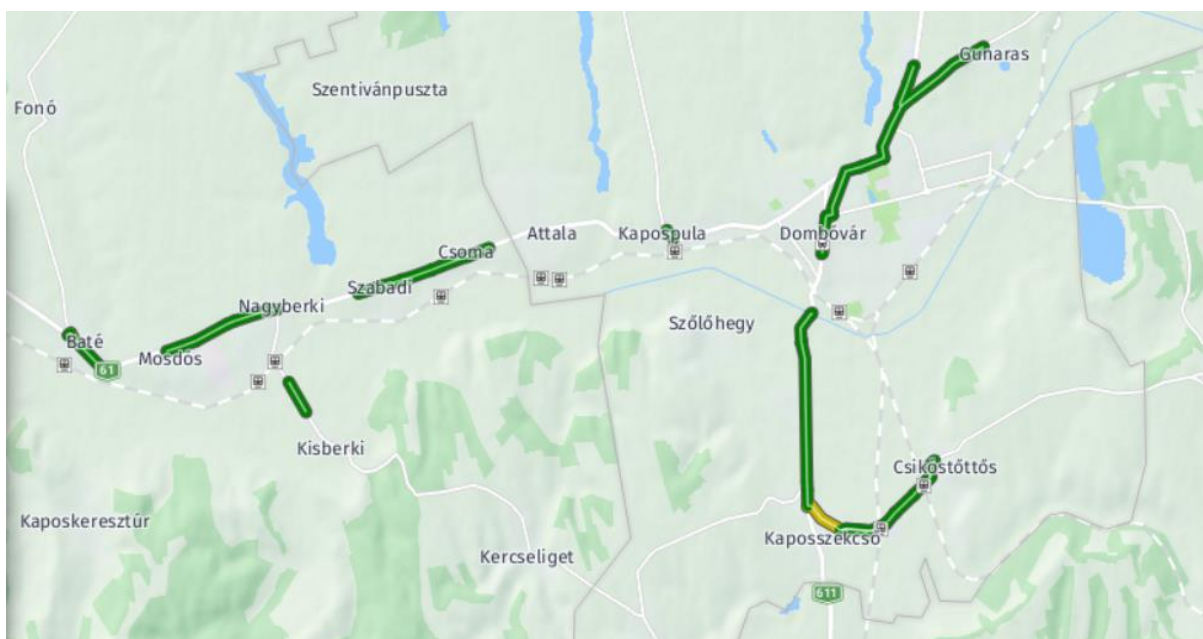
Dombóvár perspektívájából az összes vasúti viszonylaton ütemes közlekedés van, intercity vonatok járnak naponta Pécs – Budapest Keleti pu. között, Zágráb – Budapest Keleti pu. között, valamint helyből Gyékényes felé. Ezzel párhuzamosan Dombóvárról személyvonat által biztosított vasúti közlekedés működik Bajára, Bátaszékre, Budapest Déli pu.-ra, Gyékényesre, Kaposvárra, Nagykanizsára, Pécsre, Pusztaszabolcsra és Sárbogárdra.

2.1.11.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A járás kerékpárút hálózata rendkívül hiányos, a távlati hálózathoz csak Dombóvár-Kaposszekcső-Sásd térségi kerékpárút hálózati elem egy része épült ki egy szakaszon, Dombóvár belterület határától Kaposszekcső belterület határáig, illetve onnan elágazva Csikóstóttősig (22. ábra). A település kerékpárút hálózata emellett még Gunarasfűrdőhöz csatlakozik, melynek állapota megfelelőnek tekinthető, bár Gunaras területén azonosíthatók problémás szakaszok. A város területén belül meglévő kerékpáros útfelületek minősége a legtöbb helyen megfelelőnek tekinthető. A jelentősnek mondható kerékpáros forgalom miatt azonban a belterületi úthálózat fejlesztése vált szükségessé.

Dombóvár kerékpáros közlekedésében ugyanakkor átütő eredményt hozhat, ha a tervek szerint kiépül a Siófokot Péccsel összekötő regionális kerékpárút, mely Dombóvár területét is érintené. Mindez lehetőséget teremthet a térség kerékpáros turisztikai jellegének erősítéséhez, valamint a térségi kapcsolatok bővítéséhez.

22. ábra: Kerékpárutak elhelyezkedése Dombóvár környékén

Forrás: KENYI (megj.: az ábra a Szőlőhegyi kerékpárutat még nem tartalmazza)

A településen található gyalogos felületek nagysága (nagyságrendileg 129,0 km járda) az országos átlaggal megegyező mértékű, de az állapotuk sok helyen nem megfelelő. A két 2x2 sávós főút három részre vágja a települést, amelyek közötti átkelés nehézkes.

Elsősorban a városközpontban kedvezőtlen ez az elvágó hatás, ahol a különböző funkciók (kereskedelmi, gazdasági, intézményi, stb.) egymáshoz közel, de elválasztva találhatóak. A település több pontján lettek kijelölve új gyalogátkelőhelyek, néhol még hiányoznak, és többségük nem akadálymentes.

2.1.11.5 Parkolás

Dombóváron 2008-ban szüntették meg a fizető parkolást. A meglévő parkolóhelyek kiszolgálják a helyi igényeket, kapacitásprobléma csak az közintézmények (iskolák, kórház) környékén időszakosan fordulnak elő.

2.1.12 Közművesítés

2.1.12.1 Vízközművek

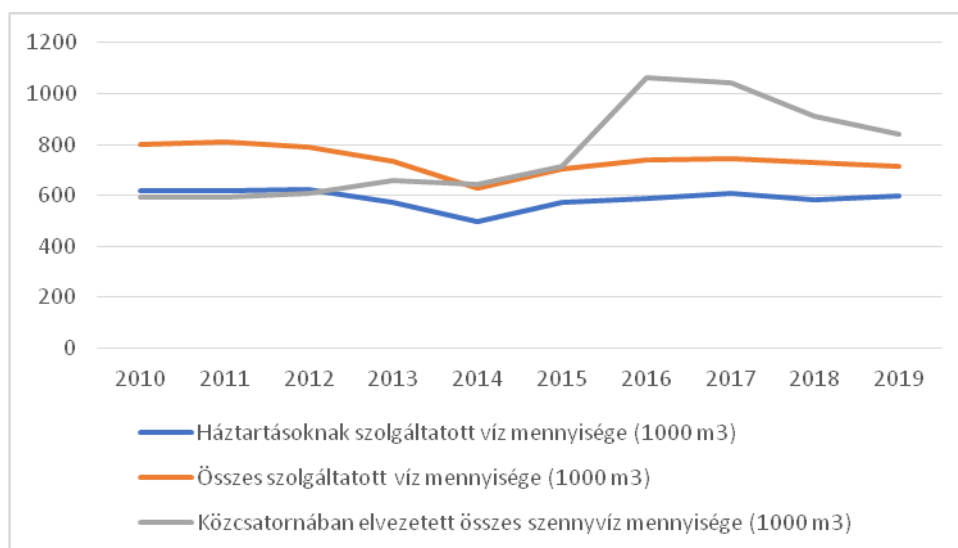
2.1.12.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás

Dombóvár közigazgatási területén összesen 108,1 km ivóvízvezetékhalózat húzódik, mely nagyságrendileg az összes települési háztartás (8286 lakás) számára biztosít napi ivóvízellátást. Az egy lakosra jutó éves háztartási ivóvízfogyasztás 2019-ben nagyságrendileg 32 ezer m³-t tett ki, mely hozzávetőlegesen megfelel a 33,3 ezer m³-es hazai átlagnak. Időbeliségét tekintve a teljes városi ivóvízfogyasztás nem mutat jelentős eltéréseket, így 10 éves távlatban Dombóvár vízfogyasztása alapvetően közel azonos szinten mozgott (23. ábra). A város belterületén a vízellátó hálózat kiépítettsége tehát teljeskörűnek mondható. A helyi vízbázis mennyiségileg megfelelő, sőt jelentős tartalékai vannak, a szolgáltatott víz minősége magas vas- és ammónium-tartalmú.

2.1.12.1.2 Szennyvízelvezetés

A városi szennyvízkezelés tekintetében pozitívként elmondható, hogy egy 2012-ben uniós források felhasználásával megvalósított KEOP projektnek köszönhetően a közcatornában elvezetett szennyvíz mennyisége hat és félszeresére, a szennyvízhálózatba becsatornázott lakosok aránya pedig 62 százalékról – a 82,6 százalékos hazai átlag fölé – 94 százalékra emelkedett. A csatornahálózat fejlesztésének és a rácsatlakozás növelésének eredményeként az altalajba szikkasztott szennyvíz mértéke drasztikusan csökkent, mely a környezetkárosítás enyhítése terén kifejezetten pozitív hatást gyakorolt. Míg a csatornahálózat fejlesztése előtt az altalajba elsikkasztott szennyvíz volumene 900 m³/nap-ra volt becsülhető, addig a fejlesztés hatására ez a mennyiség 172 m³/nap szintre csökkent.

23. ábra: A Dombóváron szolgáltatott víz és elvezetett szennyvíz mennyisége

Forrás: KSH

2.1.12.1.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

Dombóvár csapadékvíz elvezetése döntően nyílt árkos kialakítású, amelyek hidrológiai rendezettsége nem jellemző. Így az árkok vízelvezető képessége korlátozott. Egyes szakaszai szikkasztó árokként üzemelnek, de jellemzően előfordulnak árokfeltöltések (pl. kocsí behajtó létesítése miatt), árokfeltöltések feliszapodás, illetve növényzettel való benövés miatt.

Az intenzíven beépített belső területeken is jellemző a nyílt árkos elvezetés. Csak a nagyobb utak víztelenítésére épült zárt csapadékvíz elvezetés. A kisebb belső utakon a kiemelt szegéllyel próbálják a nagyobb utak árkaiba vezetni a csapadékvizeket. Zárt csapadékvíz elvezetés jelentős mértékben a 61 sz. országos főút belterületi szakasza alatt található.

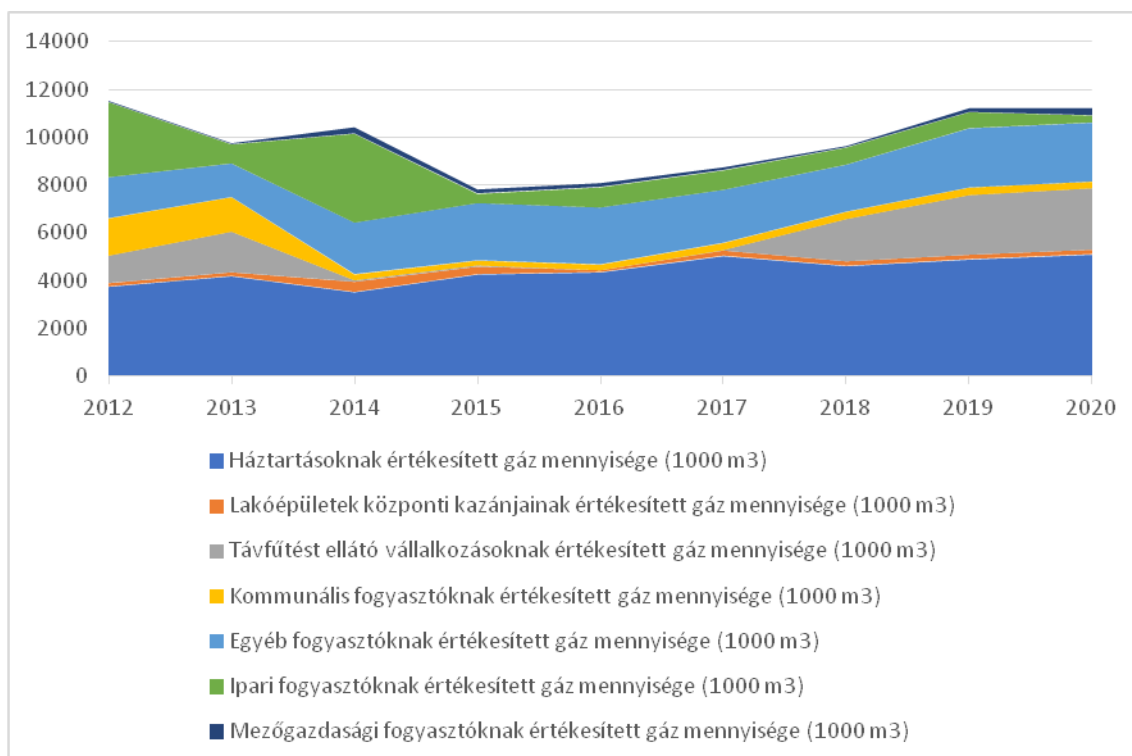
2.1.12.2 Energia

2.1.12.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)

Földgázellátás

Dombóvár földgázellátását helyi szinten egy 149,1 km hosszúságú csőhálózat biztosítja. Negatív tény azonban, hogy a közművesített földgázellátás a háztartásoknak csupán 48 százalékában érhető el, mely messze alulmúlja a 73 százalékos hazai átlagot. Vagyis Dombóváron a háztartások többsége nem részesül közművesített földgázellátásban, így számos – főként energiaszegénység által sújtott – lakosnak ezirányú szükségleteit alternatív megoldások segítségével szükséges fedeznie. A földgázfogyasztás volumenét illetően megállapítható, hogy 2020-ban Dombóváron összesen 11,2 millió m³ gázfogyasztást regisztráltak, mely 2012-höz képest nem mutat jelentősebb eltérést (24. ábra). A fogyasztás összetételén belül ugyanakkor a vizsgált időszakban az ipari fogyasztóknak szolgáltatott gáz mennyisége jelentős mértékben szorult vissza, ennek csökkenését azonban a távfűtés 2017-ben bekövetkezett szolgáltatói átszervezése miatt ismételt meg növekedett fogyasztási szint kompenzálta (2019-ben a távfűtés a város teljes gázfogyasztásának 23 százalékát tette ki, melyet a lakások 24 százalékának a Dombóvárhő Kft. biztosít).

24. ábra: A Dombóváron szolgáltatott földgáz megoszlása az egyes felhasználók között (1000 m³)

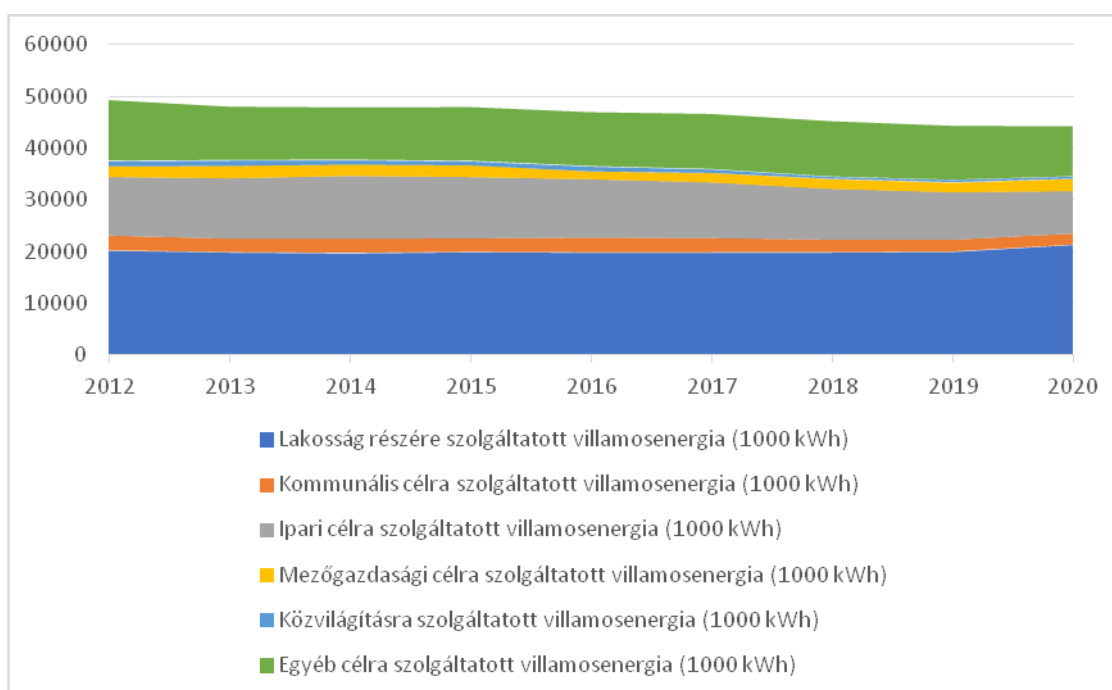

Forrás: KSH

Villamos energia

Dombóvár villamosenergetikai infrastruktúrája összesen 122,8 km kisfeszültségű hálózatot foglal magába, mely 2019-ben összesen 44,2 millió kWh áramot szolgáltatott a különböző típusú települési felhasználók számára. Mindez 2012-höz képest közel 15,7 százalékos fogyasztáscsökkenésnek minősül, mely az ipari áramfelhasználás mérséklődő igényeivel magyarázható (25. ábra). A földgázellátáshoz hasonlóan a lakossági szféra részesedése az áramfogyasztás volumenéből szintén a legnagyobb részarányt alkotja, a lakossági fogyasztás a 2020-ban felhasznált árammennyiségnek összesen 45 százalékát teszi ki. A lakossági fogyasztók (10.668 fogyasztó) száma azonban a teljes felhasználói körön belül 88 százalékos részarányt ér el, mely a városi lakásállomány áramellátását közel teljes mértékben fedezi. Így a földgázellátással szemben Dombóváron a lakosság áramellátása széleskörben biztosított.

25. ábra: A Dombóváron szolgáltatott áram megoszlása az egyes felhasználók között

Forrás: KSH

2.1.12.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A hazai energetikai törekvések homlokterében alapvetően két fontos fejlesztési törekvés, a paksi atomerőmű bővítése, valamint a megújuló energiaforrások szélesebb körű és hatékonyabb kiaknázásának elősegítése jelenik meg. Ahogy a Nemzeti Energiastratégia 2030, illetve az ehhez szorosan kapcsolódó Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv dokumentumok hangsúlyozzák, a megújuló energiaforrások jövőbeli fokozott hasznosításában a kapcsoltan termelő biogáz és biomassza erőművek, a geotermikus energia-hasznosítás, illetve a napenergia alapú hő- és villamos energia előállítás fog preferenciát élvezni. Mindezzel összefüggésben – a nemzeti fejlesztési célokkal összhangban – Dombóvár esetében is kiemelt fókusz szükséges fordítani a megújuló energiaforrások hasznosítására, mely a következő években induló fejlesztési projektek számára is követendő irányt szab.

Dombóváron az aktuális körülmények figyelembevételével az egyes típusú megújuló energiaforrások hasznosíthatóságát az alábbiakban összegezhetjük:

Szélerergia

Vizsgálatok alapján megállapítható, hogy Dombóvár és térsége – földrajzi fekvése okán – nem biztosít kedvező feltételeket a szélerergia gazdaságos léptékű, ipari mértékű kiaknázásához. Ezzel szemben ugyanakkor lakossági hasznosítási lehetősége nem zárható ki, egy ilyen szélerőmű létesítését azonban a település számára meghatározóbb településképi szempontok alá kell sorolni.

Napenergia

A vizsgálatok szerint a napenergia hasznosítása helyi jelentőséggel, intézményi szinten és házi hasznosítással alkalmazásuk – kiserőművi formában – egyre növekszik. A fotovoltaikus energiahasznosító berendezések tömeges gyártásának az elindulása által elért ár-eséssel a megtérülésében már javulás tapasztalható, így a hasznosításának intenzív terjedése várható. Hasznosítása továbbra is célorientált lesz, így ez a megújuló energiahordozónak várhatóan szélesebb, energiagazdálkodást is érintő hasznosítása lesz közép-, és hosszútávon Dombóváron.

Geotermikus energia

A földhő lakossági célú hasznosítására Dombóvár területén minden lehetőség adott. A hőszivattyú használata telken belül realizálható, ugyanakkor energiagazdálkodási szinten ma még nem érzékelhető hagyományos energiahordozó megtakarító hatása. Ipari jellegű energiatermeléshez azonban a helyi termálvízbázis nem nyújt megfelelő feltételeket. A termálvíz kivételére ugyanis csak az alacsonyabb hőfoktartományú 50-60 °C-os vízkészletből van reálisan lehetőség, amely termálvíz fürdési célú hasznosítását ugyan biztosítja, de energetikailag komplexebb hasznosításra lehetőséget nem ad.

Biomassza-biogáz

A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből előállítható energiahordozó a biomassza, amely közvetlen elégetésével fűtési és használati melegvíz termelési energiaigények elégíthetők ki, biogázzá alakítva hő- és villamosenergia termelésre egyaránt alkalmas, bioetanollá alakítva üzemanyagként hasznosítható. Éppen ezért – speciális szükségletek hiányában – a biomassza-biogáz előállítására az ország területén mindenhol, így Dombóvár területén is van lehetőség.

Az elégetése során keletkező CO₂ miatt, ma már nem tekintik annyira környezetbarátnak, mert bár az elégetése előtti oxigén termelése és az elégetése során keletkező CO₂ közel egyensúlyban van, csak amíg az oxigén termelése a beépített környezettől távolabbra esik, a környezet terhelő kibocsátás az beépített területen jelentkezik.

Természetesen a biomassza hasznosítás lehetőségét Dombóváron nem szükséges végletesen elvetni, de megfontolandó, hogy az általa az épített környezetben jelentkező környezetterhelés növekedés felvállalható-e.

2.1.12.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzati intézmények energiaellátása vezetékes energiahordozók hasznosításával jelenleg megoldott. A villamosenergia ellátással az intézmények világítási és technológiai igényeit elégítik ki, a termikus célú energia ellátásuk pedig földgáz, vagy távhő hasznosításával biztosított helyi hőbázis segítségével.

Dombóvár városvezetése az elmúlt évek során uniós források felhasználásával több energetikai beruházást hajtott végre saját ingatlanállományán belül (pl. városháza, iskolák, óvodák energetikai megújítása), melyek eredményeit a 2.1.8.7 alfejezetben részleteztük. Ezen beruházásoknak köszönhetően az önkormányzat éves energiamegtakarításban jelentős hatékonyságnövekedés következett be, mely javítja a fejlesztett ingatlanok működtetési és fenntarthatósági feltételeit.

2.1.12.3 Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

Vezetékes távközlési hálózat

Dombóvár vezetékes távközlési ellátását a Magyar Telekom Távközlési Nyrt. jogelődje építette ki és üzemeltette, jelenleg a Tarr Kft. biztosítja. A Pécsi szekunderközpontához tartozó, Szekszárdi primer központ a település vezetékes távközlési hálózatának bázisa. Dombóvár a 74-es körzetszámon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz.

2019-ben 4605 regisztrált egyéni lakásfővonal üzemelt, de ez a jelenlegi lakásállomány figyelembevételével csak 54,6 %-os ellátottságot jelent. Ugyanakkor ezzel az aránnyal is az ellátottság teljes körűnek tekinthető, mivel valamennyi vezetékes távközlési igény kielégített. A településen belüli vezetékes távközlési hálózat föld feletti elhelyezésű, a település nagyobb területi hányadán jellemzően külön oszlopokra szerelten épült. A lakótelepen és a városközpontban már a vezeték földalatti elhelyezésű.

Az ágazati nyilvántartás szerint a településen 60 vezetékes távközlési szolgáltató áll rendelkezésre.

A kedvező műsorvétel számára a kábel TV szolgáltatást 1994-ben építették ki. 2010-ben 5554 háztartás, az akkori lakásállomány 65,8 százaléka vette igénybe a kábel TV szolgáltatást. Az előfizetők száma 2019-re 6216 háztartásra emelkedett, mely immáron 73,8 százalékos lakossági lefedettséget biztosít. A távközléshez hasonlóan műsorelosztásra is több szolgáltató áll rendelkezésre. Az ágazat 7 vezetékes műsorelosztó szolgáltatót tart nyilván, mint szolgáltatásra jogosultat.

Vezeték nélküli hírközlés

A vezetékes szolgáltatást a vezeték nélküli szolgáltatók egészítik ki. A megfelelő vételi lehetőség biztosításához szükséges antennák – részben településen belül, részben a környező településeken – elhelyezésre kerültek, azokat a Magyar Telekom Távközlési Nyrt., a Telenor Magyarország Zrt., Vodafone Magyarország Mobil Távközlési Zrt. építette, üzemelteti.

Jelenleg az ágazat által vezeték nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatóként a térségben 7 szolgáltatót tartanak nyilván. Természetesen ezek bár rendelkezésre állnak, nem biztos, hogy igénybe is veszik szolgáltatásukat. Ezek szolgáltatásukat a meglévő antennákon keresztül biztosítják.

2022-ben összesen 10 db kültéri és 10 db beltéri WiFi4EU hozzáférési pont került kialakításra, melyek jellemzően közhasználatú, forgalmas területeken (orvosi rendelők, művelődési ház, sporthelyszínek, közösségi helyszínek, buszmegálló) biztosítanak a lakosság és turisták részére ingyenes internet hozzáférési lehetőséget.

2.1.13 Környezetvédelem és településüzemeltetés

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény az ellátandó helyi önkormányzati feladatokként nevesíti a helyi környezet- és természetvédelmet, vízgazdálkodást, vízkárelhárítást, környezet-egészségügyi feladatok elvégzését. A helyiek érzékenységet mutatja, hogy az önkormányzatok mellett a térségben számos civil szervezet is feladatának tekinti a helyi természeti értékek védelmét, illetve a környezeti elemek szennyeződésének megszüntetését, illetve a szennyezés megelőzését.

Az önkormányzatok környezetvédelmi feladatait a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.) határozza meg, amelyben a települési környezetvédelmi program készítése kiemelt szerepet kap. Dombóvár városára vonatkozóan a környező településekkel együtt 2010-ben készült környezetvédelmi program, ami 5 évre határozza meg a közös tevékenységeket. A környezeti elemek állapotáról a település évente készít értékelést.

2.1.13.1 Talaj

Földrajzi értelemben Dombóvár környékét 220-240 méteres lapos tetejű hegyhátak és a köztük elhúzódó, az eróziók által kialakult völgyek jellemzik. Az alapkőzet mésztartalmú lösz, melynek szerkezete morzsalékos. A rendkívül jó minőségű, 70-80 talajérték számú talajok 1 méter nagyobb vastagságban vannak jelen. Fizikai talajfélesége jó minőségű csernozjom. Dombóvár víztartó-, vízvezető- és vízraktározó képességét tekintve kedvező adottsággal rendelkezik, így az Országos és a Tolna megyei Területrendezési terv értelmében is kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete által érintett település.

2.1.13.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Dombóvár életében mindig is fontos szerepe volt a felszíni és a felszín alatti vizeknek. A mocsarakban, vízben gazdag Kapos-völgyet a XIX. században lecsapolták, felszámolták. Az elmocsarasodott területekre a jelentős vastagságú tőzeg felhalmozódások is utalnak.

Dombóvárt Tolna megye területrendezési terve szerint kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete érinti, ezzel szemben a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete nem érinti.

A Dombóvár környéki vizek állapotát a mezőgazdasági tevékenységek jelentős mértékben befolyásolják. Mindennek hatására a felszín közeli rétegekben vízminőség romlás, nitrátosodás figyelhető meg. A mélyebb rétegvizeknek magas a rétegeredetű ammónium-ion, bór és arzén koncentrációja. Ezek, valamint a vízhőmérsékleti, keménységi problémák nem teszik lehetővé, hogy a mélyebb rétegek vizei a felszín közeli rétegekből kinyert vizeket helyettesítsék.

A Dombóvárt érintő ökológiai kihívások kapcsán szükségszerű megemlíteni, hogy a Kapos az ország legszennyezettebb folyói közé tartozik, mely a kaposvári bevezetések miatt Dombóvárra már szennyezetten érkezik. Mivel alacsony a folyó vízhozama, ezért öntisztuló képessége is igen csekély, ezért a folyó ökológiai állapotát város ipari és kommunális szennyvize, valamint a mezőgazdasági termelésből származó szennyezés tovább rontja. Fontos azonban megjegyezni, hogy az utóbbi években elvégzett környezetvédelmi fejlesztéseknek köszönhetően a folyó szennyezettsége csökkent, mely kedvezőbb ökológiai körülmények kialakulását teszi lehetővé.

2.1.13.3 Levegőtisztaság és védelme

A levegőtisztaság-védelem a környezetvédelem egyik legfontosabb feladata. A légszennyezés közvetlenül hat az ember egészségére, egyben befolyásolja a környezet más elemeinek állapotát is. Az ipari termelés átrendeződésének, illetve a technológiai fejlődésnek köszönhetően az elmúlt évtizedek során jelentősen változott a légszennyező anyagok kibocsátásának mennyisége és jellege. Ennek köszönhetően Dombóváron nagymértékben csökkent a kén-dioxid, a szén-monoxid, a nagyméretű részecskéket tartalmazó szilárdanyag és az ipari eredetű nitrogén-oxid kibocsátás. Ugyanakkor a levegőminőség helyzetét szintén számottevően befolyásolja a jelenlegi gépjárműállomány átlag életkora, ami az évek múlásával csak emelkedett. A jelentős közúti közlekedésből származó légszennyezés elsősorban a 61. sz. főút és a 611. sz. út mentén okoz jelentős emissziós károkat.

2.1.13.4 Zaj- és rezgésterhelés

A környezeti zajállapotot – a szabadidős, és közterületi rendezvényeken túl - a közúti közlekedés, a vasúti forgalom és az üzemi zaj határozza meg. Dombóváron egyedül közúti közlekedés azonosítható jelentősebb környezeti zajterheléssel járó zajforrásként. A 61. sz. főúton és a 611. sz. úton az átmenő forgalom jelentősnek mondható, ami az utak közvetlen közelében található építményeket, illetve a benne élők egészségét hosszú távon károsíthatja. Tekintettel arra, hogy hiányoznak a várost elkerülő gyorsforgalmi utak, a forgalom jelentős része a város négy-öt utcájára koncentrálódik, mely a zajterhelés helyzetét tovább rontja.

A vasúti csomópont a város déli részén helyezkedik el. Ide érkeznek a Pécs, Kaposvár, Budapest és Bátaszék irányából érkező személyszállító- és tehervonatok. Ezen a területen a környezeti zaj- és rezgésterhelés növekedése érzékelhető, de nem jelentős mértékű.

A Dombóváron lévő nagyobb üzemek többsége a város szélén található, melyek zajkibocsátása nem okoz számottevő problémákat a lakosságnak. Ugyanakkor egy 2017 februárjában Gunaras településrészen készült üzemi és közúti zajszint felmérés kimutatta, hogy a terület gyógyhellyé minősítésében a zajszint problémát okoz, ugyanis a mért zajterhelési értékek a fokozottan védett terület követelményeinek nem mindenhol tesznek eleget. A gyógyhellyé minősítendő terület minimális módosításával ugyanakkor már kijelölhető olyan terület, melynek gyógyhellyé történő átminősítését a mért zajterhelési értékek lehetővé teszik.

2.1.13.5 Sugárzás védelem

A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Dombóváron a sugárzás mértéke 70-80 nSv/h környékén mozog, mely országosan is átlagosnak mondható. Magyarország területén alapvetően négy féle módon jöhet létre radioaktív szennyeződés:

- úrbaleset;
- külföldi atomreaktor balesete;
- szállítással kapcsolatos baleset;
- hazai atomreaktor balesete.

Az úrbaleset és a szállításból származó baleset következtében fellépő sugárszennyezés valószínűsége elhanyagolható. Dombóvár szempontjából a potenciálisan veszélyes nukleáris létesítmények közül a Paksi Atomerőmű jelenti a legnagyobb veszélyt, tekintettel arra, hogy a város a Paksi Atomerőmű 80 km-es veszélyeztetettségi zónáján belül fekszik.

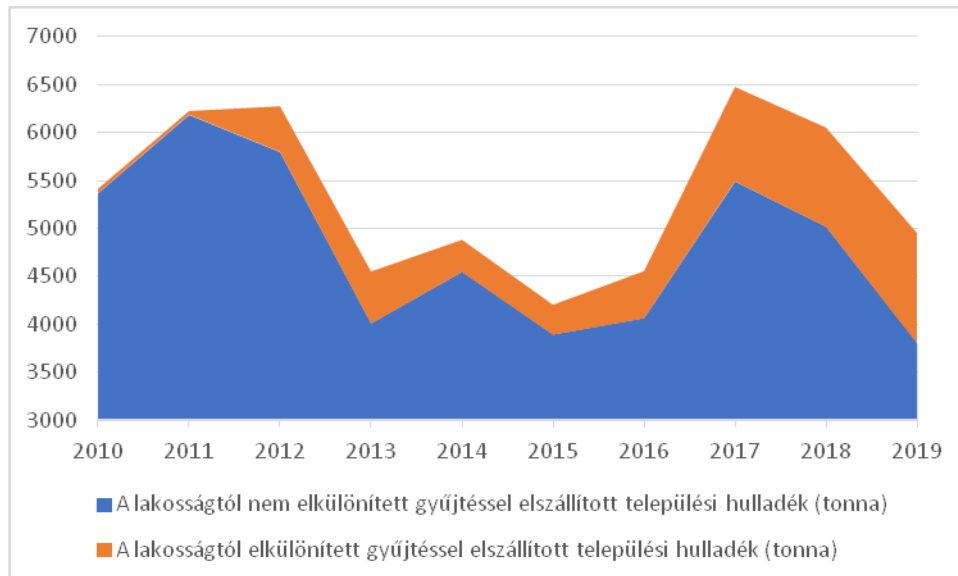
2.1.13.6 Hulladékkezelés

A települési hulladékkal kapcsolatos helyi közszolgáltatásról szóló 30/2017. (V. 5.) önkormányzati rendelete értelmében Dombóvár Város Önkormányzata, mint a Mecsek-Dráva Regionális Szilárdhulladék Kezelő Rendszer Létrehozását Célzó Önkormányzati Társulásnak és a Kaposmenti Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulásnak tagja a település teljes közigazgatási területén a települési hulladék összegyűjtését, elszállítását, ártalommentes elhelyezését, mint közszolgáltatást, valamint a szelektív és zöld hulladékgyűjtést a Dél-Kom Nonprofit Kft. végzi.

A települési hulladék elszállítására családi házas ingatlanok, a Településszerkezeti Terv szerint kertvárosias lakóterületen található tömbházaknál és Gunaras üdülőövezetben heti gyakorisággal, a nagyvárosias, valamint kisvárosias lakóterületen található tömbházak esetében heti 2 alkalommal (a közszolgáltató által megjelölt időpontban) kerül sor. Az ingatlanhasználóknál keletkező zöldhulladék - házhoz menő gyűjtés keretében történő - összegyűjtéséről és ártalmatlanításáról a közszolgáltató gondoskodik évi tíz alkalommal. Ezzel együtt, főszabályszerűen, az ingatlanhasználó a zöldhulladék kezeléséről elsősorban saját ingatlanán, komposztálással köteles gondoskodni.

A KSH által közölt idősoros adatok alapján elmondható, hogy a város területéről elszállított hulladék éves mennyisége 4500-6500 tonna között mozog. Mindebben jelentős pozitívumként említhető, hogy az új elvárásoknak és az átalakuló lakossági szemléletnek köszönhetően 2019-re a városi hulladék közel egyharmada szelektív módon kerül begyűjtésre (2010-ben ennek aránya marginális volt), mely a környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontok érvényesülésében jelentős előrelépésként értelmezendő.

26. ábra: A Dombóvár területéről elszállított települési hulladék mértékének alakulása (tonna)

Forrás: KSH

2.1.13.7 Vizuális környezetterhelés

Vizuális környezetterhelésről olyan esetben beszélhetünk, amikor bizonyos épített, vagy emberi beavatkozás hatására létrejött tájelemek látványa zavarólag hat közvetlen, vagy tágabb környezetükre. Gyárkémények, hírközlési tornyok, magasházak, víztornyok, bányák hatása távolabbról is érzékelhető, míg a közművezetékek, és nagyméretű földművek döntően közvetlen környezetükben zavaróak.

Dombóvár esetében jelentős vizuális szennyező elemről nem beszélhetünk.

2.1.13.8 Árvízvédelem

Az árvíz elleni védekezés sokrétű feladat: nemcsak a közvetlen vízkárelhárítást jelenti, hanem a védművek folyamatos fenntartását és fejlesztését, továbbá a megfelelő vízkormányzást is. Az árvízvédekezés a főművek mentén állami feladat. A Kapos medrének szabályozásával és az árvízvédelmi töltések kiépítésével a veszély elvileg megszűnt. Ebből kifolyólag Dombóvár területét érintően a vízügyi ágazat árvízveszélyes területet nem tart nyilván. Az előforduló „árvízi” elöntés a vízvezető rendszer fokozottabb karbantartásával, a szélsőséges csapadékesemények elvezetésére történő alkalmassá tételével kizárható.

2.1.13.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A jelenleg fennálló környezetvédelmi problémák azonosítására Dombóvár városvezetése az elmúlt évek során kitüntetett figyelmet fordított. Az önkormányzat természetvédelem terén felmutatott elkötelezettségének köszönhetően mind városi, mind pedig járási (korábban kistérségi) szinten elkészültek azok a munkadokumentumok és felmérések, melyek segítségével átfogó képet alkothatunk a térség környezetvédelmi kihívásairól, illetve a problémák kezelésének potenciális eszközeiről, illetve a foganatosítandó szakpolitikai beavatkozásokról. A Dombóvár Város Természetvédelmi Alapterve 2015-2020 c. dokumentum, valamint a település készülő klímastratégiáján dolgozó szakértők a város területén az alábbi fontosabb problémákat azonosítják:

- A város közigazgatási területének jelentős része intenzív mezőgazdasági hasznosítás alatt áll, így természetes és természetközeli állapotú élőhelyek csak foltokban maradtak meg, többé-kevésbé degradálódva és egymástól nagymértékben izolálódva.

- A szántóföldek között lévő, kis kiterjedésű, természetközeli állapotú élőhelyek –, amelyek az ökológiai hálózatban „lépőkövekként” funkcionálhatnak – az elmúlt évtizedekben nagyrészt áldozatul estek az iparszerű mezőgazdasági termelésnek.
- A Kis-Konda-patak menti zöldfelületek és a többi helyi védett terület nagy részének ökológiai állapota – részben az élőhely-kezelési beavatkozások hiányából adódóan – nem megfelelő. Az ökológiai folyosó zavartalan működését számos antropogén tényező akadályozza, amelyek közül a külterületi részeken az intenzív mezőgazdasági művelés, a belterületen a kommunális szennyezések a legjelentősebbek. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a Kis-Konda völgye a Kapos-Hegyhát Natúrpark részét képezi, melynek köszönhetően a patak völgy mentén számos helyen tanösvények és természetvédelmi oktatóközpontok kerültek kialakításra, tehát történtek lépések a terület ökológiai állapotának védelme érdekében.
- Az értékes vizes élőhelyeket képező tavak erősen töltődnek, a jelentős mértékű mezőgazdasági és kommunális eredetű környezetterhelés miatt gyors ütemben eutrofizálódnak.
- Nem készült el a település egyedi tájérték katasztere.
- A természetvédelmi bemutatóhelyek hatékony és eredményes működését nehezíti, hogy azok nem alkotnak egységes rendszert, sem az útvonal, sem a közvetíteni szándékozott „üzenet” terén. A tájékoztató táblák egy részének állaga erősen leromlott.
- A helyi lakosság környezeti szemlélete – az ország más településein élőkhez hasonlóan – nem megfelelő, aminek egyik szemléletes jele a védett területek épített elemeinek gyakori rongálása.
- Dombóvár szűkebb környékén nem fordulnak elő nagy kiterjedésű, összefüggő természetes élőhely komplexek, amelyek megkönnyíthetnék a kis kiterjedésű és izolált természetközeli állapotú élőhelyek ökológiai állapotának javulását.
- A térség gazdasági alapját biztosító intenzív mezőgazdasági művelés jelentős korlátozó tényező az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése szempontjából.
- A település közigazgatási területe periférikus elhelyezkedésű a működési területével érintett állami természetvédelmi szervezet, a Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területén.

2.1.14 Városi klíma

A település belterületeinek klímája megfelelő, ugyanakkor a klímavédelem és a klímaadaptáció felkarolása Dombóvár számára kiemelten fontos témaként értelmezendő (a város klímakoncepciójának felülvizsgálata 2022-ben készül el). Éppen ezért a lehetőségek függvényében Dombóvár Város Önkormányzata számos klímajavító programot kezdeményez, pl. energiahatékony közvilágítás, fenntartható mobilitás, megújuló energiahasznosítás lehetőségei, városi zöldfelületek javítása stb.

Dombóvár fejlesztési céljainak egyik fő sarokpontja a helyi energiagazdálkodás megújítása, amelynek része az alternatív energiaforrások kihasználása, illetve a felhasználás csökkentése (közvilágítás-fejlesztés, panelprogram, a tömeg- és kerékpár-közlekedés feltételeinek javítása) az Európai Unió által kitűzött alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás jegyében. Tekintettel a város klíma iránti elkötelezettségére, Dombóvár Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 123/2015. (III. 26.) Kt. határozatában döntött a Klímabarát Települések Szövetségéhez való csatlakozásról. A Szövetséghez való csatlakozás a klímatudatosság iránti elköteleződés tanúbizonysága, a szövetség tapasztalatcseréje révén a programok hatékony végrehajtása várható. Ezen elköteleződés jegyében Dombóvár Önkormányzata 2016-ban fogadta el a település Klímakoncepcióját, mely alapvetően az alábbi területekre fókuszálva fogalmaz meg városi szintű javaslatokat:

- kibocsátás csökkentése;
- alkalmazkodás elősegítése;
- szemléletformálás.

2.2 Területi lehatárolás

Egy-egy funkció szempontjából egy adott város eltérő nagyságú vonzáskörzettel rendelkezhet. Dombóvár funkcionális várostérségének meghatározásakor az FVS módszertani előírásoknak megfelelően arra fókuszáltunk, hogy azoknak a településeknek a körét azonosítsuk, amelyekre Dombóvár a legtöbb funkció szempontjából érdemi vonzóhatást gyakorol.

A város vonzáskörzetének megállapításához elsősorban a különböző, főként (köz)szolgáltatások által ellátandó települések körét, a járáson belül a szinte kizárólag Dombóváron elérhető szolgáltatásokat, illetve a 2011-es népszámlálás ingázási adatait vettük figyelembe. Mindezek alapján Dombóvár, mint járásszékhely, különböző funkciói révén a járás valamennyi településére vonzerőt gyakorol. Összességében kijelenthető, hogy Dombóvár, mint járásközpont, a járásban közigazgatási szempontból jelentős térszervező erővel bír, ezen felül az alap-és középfokú oktatás, az egészségügy és a foglalkoztatás területén is jelentős vonzó hatással rendelkezik.

A város különböző funkciójához kapcsolódó területi lehatárolásokat az alábbi táblázatban szemléltetjük:

27. ábra: Dombóvár várostérségi lehatárolása az egyes települési funkciók mentén

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
	közigazgatási egység	megyeszékhely	Dombóvár Tolna megyében helyezkedik el, melynek megyeszékhelye Szekszárd. A megyében összesen 109 település található.	109 település, köztük 1 megyei jogú város (Szekszárd), illetve 8 város (Dombóvár, Paks, Bonyhád, Tolna, Dunaföldvár, Tamási, Bátaszék, Simontornya)
		járasközpont	Dombóvár a Dombóvári járás központjaként 16 település térségi szintű közigazgatási feladatainak ellátásáért felel.	Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Döbrököz, Dombóvár, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong
A.) Kötött	közös önkormányzati hivatal léte	közös önkormányzati hivatal központja	A közös önkormányzati hivatal központja Dombóvár, melyhez további 3 település tartozik.	Dombóvár, Lápafő, Szakcs, Várong
B.) Rugalmas	agglomerálódás	agglomerációs központ	Empirikus tapasztalatok alapján elmondható, hogy a városból történő kiköltözés a Dombóvár közvetlen szomszédságába tartozó településeket érinti, ahonnan a napi munkába járás, vagy a városi szolgáltatások igénybevétele könnyen megoldható.	Szabadi, Csoma, Attala, Kapospula, Döbrököz, Kaposszekcső, Csikóstóttós, Szakcs, Nak, Kurd, Gyulaj,
	foglalkoztatás	vonzásközpont ¹	Az adott városba irányuló munkavégzési célú ingázás kibocsátó településeinek köre. A 2011-es ingázási adatokból megállapítható, hogy Dombóvár pozitív ingázási többlettel rendelkezik, a dombóvári munkaerőpiaci körzetben kb. 90-95 százalék a belső foglalkoztatás mértéke. A város ingázási körzeteit az alábbiak szerint csoportosíthatjuk: • elsődleges ingázási körzet: Csikóstóttós, Kapospula, Attala • másodlagos vonzáskörzet: Nak, Lápafő, Várong, Szakcs, Kocsola, Dalmand, Gyulaj, Csibrák, Kurd, Döbrököz, Kaposszekcső, Jágónak • harmadlagos vonzáskörzet: Mágocs, Nagyhajmás, Sásd, Vázsnok, Oroszló	Csikóstóttós, Kapospula, Attala, Nak, Lápafő, Várong, Szakcs, Kocsola, Dalmand, Gyulaj, Csibrák, Kurd, Döbrököz, Kaposszekcső, Jágónak, Mágocs, Nagyhajmás, Sásd, Vázsnok, Oroszló

¹ Javasolt forrás: KSH Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon c. tanulmány (2017)

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
funkcionális	szolgáltató központ	Dombóvár térségében a közoktatás alapfokú intézményei a legtöbb településen megtalálhatók. Ez alól kivételt képez Csibrák, Jágónak, Lápfő, Várong, ahol nem működik sem óvoda, sem iskola, valamint Nak és Kospula, ahol általános iskola nem található. Középiskola csak a várostérség központjában, Dombóváron működik. Felsőoktatási intézmény a várostérségben nem működik. Dombóvár agrobiznisz központ szerepe erősödik, az agráriumhoz kötődő felvásárlói, kereskedelmi, szállítói és szakértői bázis szintén fejlődik a városban.	
	szolgáltatói hálózati központok	A Dombóvár székhellyel működő fontosabb szolgáltatói hálózati központok lefedettségét az alábbiakban részletezhetjük: A Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás célja a társult önkormányzatok – Dombóvár, Szakcs, Várong, Lápfő, Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd és Nak – törvényben meghatározott kötelező és egyes önként vállalt szociális, illetve gyermekjóléti feladatainak ellátása önálló intézmény, a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény fenntartásával. házi orvosi ügyelet: ügyeleti ellátás Dombóváron kívül Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápfő, Nak, Szakcs, Várong, Alsómocsolád, Bikal, Egyházaskozár, Hegyhátmaróc, Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás, Szárász és Tófü településeken Dombóvári Szent Lukács Kórház: ellátástípustól függően akár 128 települést is lefed Dombóvár és Környéke Kistérségi Ivóvízminőség-javító Társulás: Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Csoma, Dalmand, Döbrököz, Dombóvár, Gyulaj, Kospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd és Szabadi települések.	magkörzet: Dombóvár, Szakcs, Várong, Lápfő, Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Nak. Bikal, Egyházaskozár, Hegyhátmaróc, Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás, Szabadi, Szárász, Tófü bővített körzet (kórházi ellátási terület alapján): nagyságrendileg 128 település

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
		Szennyvízkezelési Társulás: Dombóvár, Attala, Kapospula, Kaposszekcső	
fejlesztési alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat	Dombóvár a térségi fejlesztések koordinálásában kulcsszerepet vállal. A város irányításával működik ugyanis a Kapos-menti Terület- és Vidékfejlesztési Társulás , amely koordinálja a területfejlesztésben érdekelt szervezetek együttműködését, együttműködik az önkormányzatokkal, vállalkozásokkal és a civil szervezetekkel.	a Kapos-menti Terület- és Vidékfejlesztési Társulás tagjai: Dombóvár, Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong

2.3 Helyzetértékelés, szintézis

Városaink egy állandó kihívásokkal, változásokkal jellemzett külső – belső gazdasági – társadalmi és környezeti keretben működnek, mely a rugalmas alkalmazkodó képesség követelményét vetíti előre. A városoknak, önkormányzatoknak fokozottan figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy fel legyenek készítve mind intézményi, mind finanszírozási, mind további eszközökkel a külső környezeti, gazdasági, társadalmi folyamatok hatásainak városi működésbe való beépítésére, negatív folyamatok esetén azok semlegesítésére vagy ellensúlyozására. Éppen ezért kiemelten fontos, hogy az adott település részletesen ismerje saját helyzetének sajátosságait, mely lehetőséget teremthet számára a fejlesztések szakszerű megtervezéséhez, a célok helyes meghatározásához.

A városi adaptív és transzformációs képesség, vagyis a városi reziliencia az FVS-en végigfutó öt tervezési dimenzió hatásainak összességéből tevődik össze, melyek a következők:

- prosperáló város;
- zöldülő város;
- digitális város;
- megtartó város;
- kiszolgáló város.

Ennek megfelelően, a következő alfejezetekben az FVS tervezési dimenzióinak bontásában áttekintjük Dombóvár települési pozícióit, mellyel egyben szintetizáljuk a település fejlesztéspolitikai helyzetét, illetve pontos képet alkotunk a kezelendő területekről.

Prosperáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	P1: Térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma jellemzői (ágazati együttműködések, térségi hálózatosodás, kulcsszereplők jelenléte, innovációteremtés, innovációterjedés) Dombóvár gazdaságát – főként a 90-es évek elején végbement recesszió eredményeként – mára az elsősorban munkaintenzív, kevésbé innovatív, relatíve alacsony hozzáadott értékű termelési formák határozzák meg, melyek egyértelműen kijelölik a város pozícióját a hazai gazdaság által működtetett értékláncban. Szintén elmondható, hogy a 90-es évek második felétől létrejövő beruházások nem mutattak klasszikus klaszterszerű koordinációt, így ennek következményeként Dombóváron nem működik szorosabb, formalizált gazdasági kooperáció a vállalatok, a területen érintett gazdasági és iparkamara, valamint az önkormányzat között. Ennek ellenére ugyanakkor Dombóvár városvezetése törekszik arra, hogy a helyi vállalatokkal folyamatosan jó viszonyt tartson fent, véleményüket, javaslataikat az őket érintő kérdésekben rendszeresen kikérje. Mindez egy minimális koherenciát biztosít az önkormányzat elképzelései, valamint a gazdasági szereplők érdekeinek összehangolása terén, ugyanakkor erősebb szinergiákat nem tud nyújtani hatékonyabb befektetésösztönzési folyamatok elindításához.
	P2: A humán erőforrás jellemzői (egészség, tudás, életminőség, munkaképes korúak száma, ingázási adatok) és azok viszonya a helyi gazdaság igényeihez [munkaerőpiac keresleti és kínálati oldala, mennyiségi és minőségi jellemzői] Az eddig aktuális, 2011-es népszámlálási adatok függvényében megállapíthatjuk, hogy Dombóváron a 7 évnél idősebb lakosság 24,8 százaléka rendelkezik 8 általános legmagasabb végzettségi szinttel. A lakosság további 30,3 százalékanak érettségi, 21,4 százalékanak pedig érettségi nélküli középfokú szakképesítés jelölhető meg legmagasabb végzettségként. Egyetemi diplomával a lakosoknak összesen 12,7 százaléka rendelkezik, mely a 2001-ben mért 7,8 százalékhöz képest jelentős előrelépésként értékelhető azzal együtt, hogy Dombóváron a diplomások aránya országos összevetésben továbbra is alacsonynak tekinthető. A TeIR statisztikái alapján megállapítható, hogy 2018-ban Dombóváron 473 fő regisztrált munkanélkülit tartottak nyilván, számuk azonban 2019 végére a koronavírus járvány gazdasági hatásai miatt 568 főre emelkedett. Közülük 32,9 százalék kizárólag alapfokú végzettséggel rendelkezik, mely a 39,2 százalékos nemzeti átlaghoz viszonyítva kedvezőbb helyzetképet mutat. Az álláskereső munkaképes korúakhoz (15-64 év) viszonyított aránya 2019-ben azonban Dombóváron 4,7 százalékot tett ki, mely a 3,6 százalékos nemzeti átlaghoz képest magasabb munkanélküliségi szintet jelent. Ugyanakkor némileg árnyalja a helyzetet, hogy Dombóvár esetében a 180 napnál hosszabb ideje munkanélküli státuszban lévők aránya az álláskeresőknél összesen 38 százalékát teszi ki, mely a 46,8 százalékos nemzeti átlag függvényében a tartós munkanélküliség tekintetében kifejezetten pozitív képet mutat Dombóváról.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A napi ingázás kapcsán alapvetően a foglalkoztatáshoz és oktatáshoz kapcsolódó ingázást említhetjük meg jelentősebb napi rendszerességű folyamatokként. A tapasztalatokból egyértelműen megállapítható, hogy az „eljáró” (főként Kaposvárra) és bejáró foglalkoztatottak aránya kifejezetten magas, ezen csoport ugyanis nagyságrendileg 30 százalékos részarányt alkot a helyi foglalkoztatottak körében. Az oktatás tekintetben pedig elmondható, hogy a dombóvári általános iskolásoknak nagyságrendileg 20 százaléka más településről ingázik rendszeresen, míg az ingázók aránya a középfokú oktatásban 42 százalékot tesz ki. P3: Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte (duális oktatás, szakképzés, digitális készségek, bölcsődei/óvodai ellátás biztosítása a munkavállalóknak) A Dombóváron és a járásban élő lakosok életminőségét alapjaiban határozza meg a városban elérhető humáninfrastruktúra, illetve az általa biztosított közszolgáltatások (elsősorban az oktatás, egészségügy, szociális ellátás, sport és kultúra) színvonala. A város központi, térszervező szerepét jól szemlélteti, hogy Dombóvár – mint járásközpont – a járásban elhelyezkedő 16 település, valamint az itt élő, nagyságrendileg 32 ezer lakos számára nyújt ellátást, vagyis a város humáninfrastruktúrájának működése az egész térség fejlődési kilátásaira, jóléti helyzetére közvetlen hatást gyakorol. A város köznevelési rendszere Dombóváron teljes értékűnek nevezhető, vagyis a bölcsődei neveléstől a középfokú oktatásig minden szegmenst lefed. A Dombóváron működő középfokú oktatás kapcsán fontos megemlíteni, hogy kettő szakképző intézmény, a Tolna Megyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégiuma, illetve a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Esterházy Miklós Szakképző Iskolája és Kollégiuma működik. A két intézmény profiljában számos képzési modul (informatika, kereskedelem, számvitel, vasúti technikus) megtalálható, melyek szakirányú végzettséget biztosítanak az itt végző diákoknak. Ennek megfelelően az említett szakképzési intézmények Dombóvár életében – főként annak munkaerőpiaci vetületeiben – stratégiai szerepet töltenek be, mivel a helyi munkaerőpiac képzett szakmunkások iránti keresletét elsősorban ezen intézmények közreműködésével lehet kielégíteni. P4: Gazdasági szereplők tőkeereje (magánberuházások alakulása) Dombóváron a gazdasági szereplők által birtokolt tőke egy lakosra vetített értéke 2019-ben 135 ezer forintot tett ki, mely a 616 ezer forintos járási, valamint az 1,73 millió forintos nemzeti átlaghoz képest rendkívül alacsony szintű tőkeellátottságot tesz lehetővé. Mindez a dombóvári magánberuházások megvalósításához kifejezetten kedvezőtlen körülményeket biztosít, mely a városban működő vállalatok fejlődését és versenyképességjavítását negatívan befolyásolja. P5: A helyi gazdaság ágazati szerkezete (vállalkozások ágazati megoszlása) Ágazati tekintetben a Dombóváron működő vállalatok közül kiemelkedő a feldolgozóipari, kiskereskedelmi és műszaki tevékenységekkel foglalkozó vállalatok köre, melyek a város vállalati szféráján belül együttesen nagyságrendileg 56 százalékos részarányt alkotnak. A magasabb hozzáadott értéket termelő, innovatívabb ágazatok (pl. IKT, pénzügyi tevékenységek) a város gazdaságában csak minimális súllyal jelennek meg.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	Emiatt Dombóvár gazdasági élete továbbra is a hagyományosnak mondható, főként feldolgozóipari tevékenységet, illetve a lakossági igények kiszolgálását célzó piaci és adminisztratív szolgáltatásokat működtető szerkezettel funkcionál. P6: A helyi gazdasági infrastruktúra helyzete (kereslet-kínálat, közművesítettség, ipari parkok, iparterületek jellemzői) A helyi gazdasági infrastruktúra a városban működő gazdasági szereplők és az önkormányzat törekvéseinek perspektívájából kedvezőnek mondható. Dombóvár városvezetése 2019-ben Tüskei Ipari Park néven saját ipari parkot hozott létre. Az ipari park 76 hektáros területén mintegy 30 vállalat (többnyire KKV) működik, melyek mára Dombóvár gazdasági vérkeringésének központját alkotják. Az ipari park működése kapcsán további pozitívumként említhető, hogy egy 2021 januári kormányzati döntés értelmében – TOP forrásból – 255 millió forint értékű beruházás keretében a barnamezős terület körülbelül egyharmadán fejlesztik a közműveket, fejlesztésre kerül továbbá a zöldmezős hat hektár terület is.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenléte (fejlett üzleti szolgáltatások elérhetősége, a munkavállalók gyerekei számára bölcsőde/óvoda stb.) A város köznevelési rendszere Dombóváron teljes értékűnek nevezhető, vagyis a bölcsődei neveléstől a középfokú oktatásig minden szegmenst lefed. Ennek köszönhetően a dombóvári oktatási intézmények a városban és a járásban élő diákok számára megfelelő intézményi feltételeket biztosítanak. Tekintettel Dombóvár járásközpont státuszára, a városban több központi adminisztratív, pénzügyi és jóléti funkció, illetve közfeladatot ellátó intézmény tömörül (pl. járási hivatal, járásbíró, ügyészség, közjegyző, rendőrség, adóhivatali kirendeltség, államkincstári kirendeltség, közműszolgáltatók kirendeltségei, pénzintézetek, bevásárlóközpontok). Mindennek köszönhetően a helyben elérhető szolgáltatásoknak köszönhetően a város és a környék lakossága számos fajsúlyos hivatali ügyet és jóléti fogyasztási szükségletet helyben tud intézni, mely a város élhetőségéhez nagymértékben járul hozzá.
Az önkormányzat gazdálkodása	P8: Önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetétele, s az elmúlt 5 év tendenciái a saját forrás és a támogatások megoszlását is vizsgálva Dombóvár Város Önkormányzata – szűkös költségvetési helyzetét figyelembe véve – rendkívül korlátozott lehetőségekkel rendelkezik a város fejlesztése terén. Önálló forrásból kizárólag a saját hatáskörébe tartozó közterületi feladatok ellátását, illetve a pályázati fejlesztésekhez szükséges önkormányzati önrészt képes biztosítani. Ennek értelmében a város fejlesztése kizárólag az európai uniós forrásokból finanszírozott projektek megvalósításának függvényében alakul. A 2014-2020-as uniós költségvetési ciklus során Dombóvár Város Önkormányzata, mint kedvezményezett, összesen 3,56 milliárd forint értékben valósított meg települési fejlesztéseket uniós források felhasználásával, melyek 80 százalékát az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, 20 százalékát pedig az Európai Szociális Alapból folyósították.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	P9: Önkormányzati település- és gazdaságfejlesztési együttműködések bemutatása Dombóvár vezetésével 2015. január 1-én jött létre a Kapos-menti Terület- és Vidékfejlesztési Társulás a helyi fejlesztési törekvések koordinálásának céljából. A Társulást a Dombóvári Járás 16 településének önkormányzata alkotja. A társulás különböző koordinatív feladatokat lát el a terület- és vidékfejlesztés terén, illetve üzletviteli szolgáltatásokat is nyújt, ennek keretében pályázatokat készít az önkormányzati, a civil, valamint a vállalkozói szféra részére, ellát pályázatmenedzsmenti feladatokat, terveket, elemzéseket és tanulmányok készítt, illetve szakmai konferenciákat szervez.

2.3.1 Zöldülő város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség szolgáltatási mixe	Z1: Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedése: energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása A város területéről elszállított hulladék éves mennyisége – a lakossági fogyasztásnak függvényében – 4500-6500 tonna között mozog. Mindebben jelentős pozitívumként említhető, hogy az új elvárásoknak és az átalakuló lakossági szemléletnek köszönhetően 2019-re a városi hulladék közel egyharmada szelektív módon kerül begyűjtésre (2010-ben ennek aránya marginális volt), mely a környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontok érvényesülésében jelentős előrelépésként értelmezendő. Dombóvár Város Önkormányzata, illetve a városban működő szolgáltatók jelenleg nem üzemeltetnek meghatározó kapacitásokkal rendelkező zöld hálózatokat, a körforgásos gazdaság szempontrendszerének átvétele a helyi köz- és vállalati szférát csak marginálisan jellemzi. Komolyabb fejlesztési elképzelésként egyedül a városi távhőszolgáltató (Dombóvárhő Kft.) zöldítése merült fel, mely a hőenergia előállítását részben biomasszával oldaná meg a pécsi hőerőmű mintája alapján. Ezen kezdeményezés azonban továbbra is elméleti koncepció síkján mozog, megvalósítására komolyabb erőfeszítés – forráshiány okán – ezidáig nem történt.
A város, várostérség gazdasága	Z2: Városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásai (légszennyezés, talajszennyezés, zaj, szag, teherforgalom stb.) Az ipari termelés átrendeződésének, illetve a technológiai fejlődésnek köszönhetően az elmúlt évtizedek során jelentősen változott a légszennyező anyagok kibocsátásának mennyisége és jellege. Ennek köszönhetően Dombóváron nagymértékben csökkent a kén-dioxid, a szén-monoxid, a nagyméretű részecskéket tartalmazó szilárdanyag és az ipari eredetű nitrogén-oxid kibocsátás. Ugyanakkor a levegőminőség helyzetét szintén számottevően befolyásolja a jelenlegi gépjárműállomány átlag életkora, ami az évek múlásával csak emelkedett. A jelentős közúti közlekedésből származó légszennyezés elsősorban a 61. sz. főút és a 611. sz. út mentén okoz jelentős emissziós károkat.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A város közigazgatási területének jelentős része intenzív mezőgazdasági hasznosítás alatt áll, így természetes és természetközeli állapotú élőhelyek csak foltokban maradtak meg, többé-kevésbé degradálódva és egymástól nagymértékben izolálódva. A Dombóvár környéki vizek állapotát a mezőgazdasági tevékenységek jelentős mértékben befolyásolják. Mindennek hatására a felszín közeli rétegekben vízminőség romlás, nitrátosodás figyelhető meg. A mélyebb rétegvizeknek magas a rétegeredetű ammónium-ion, bór és arzén koncentrációja. Ezek, valamint a vízhőmérsékleti, keménységi problémák nem teszik lehetővé, hogy a mélyebb rétegek vizei a felszín közeli rétegekből kinyert vizeket helyettesítsék.
Az önkormányzat gazdálkodása	Z3: önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodása (Önkormányzati ingatlan állomány energia tanúsítványa, megvalósult energetikai fejlesztések), Településüzemeltetés: energiahatékonyságot támogató intézkedések bemutatása Dombóvár fejlesztési célja az energiafelhasználás csökkentése (közvilágítás-fejlesztés, a tömeg- és kerékpár-közlekedés feltételeinek javítása) az Európai Unió által kitűzött alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás jegyében. A tudatosabb városi energiagazdálkodás és energiahatékonyság erősítése érdekében Dombóvár vezetése az elmúlt évek során az alábbi fejlesztési projekteket valósította meg: • Dombóvár közvilágítási rendszerének 2017-es korszerűsítése • a városháza épületének energetikai korszerűsítése • a Dombóvári Százszorszép Óvoda energetikai felújítása • a Dombóvári József Attila Általános Iskola energetikai korszerűsítése • a Dombóvári Illyés Gyula Gimnázium épületében energiahatékonysági beruházás megvalósítása
Városi és várostérségi közművek	Z4: Közműhálózat: Energiaközművek – megújuló energia jelenléte, aránya, Csapadékvíz hasznosítása, Vízgazdálkodás, Szennyvízelvezetés rendszere A város földgázellátását egy 149,1 km hosszúságú csőhálózat biztosítja. Ez azonban csupán a háztartások 48 százalékában biztosít rácsatlakozást, mely messze alulmúlja a 73 százalékos hazai átlagot. Vagyis Dombóváron a háztartások többsége nem részesül közművesített földgázellátásban. A földgázfogyasztás volumenét illetően megállapítható, hogy 2020-ban Dombóváron összesen 11,2 millió m³ gázfogyasztást regisztráltak, mely 2012-höz képest nem mutat jelentősebb eltérést. Dombóvár villamosenergetikai közműrendszere 122,8 km kisméretű hálózatot foglal magába, mely 2019-ben 44,2 millió kWh áramot szolgáltatott a különböző típusú települési felhasználók számára. Mindez 2012-höz képest közel 15,7 százalékos fogyasztáscsökkenésnek minősül. Pozitív tény ugyanakkor, hogy a földgázellátással ellentétben a kiépített hálózat a városi lakásállomány áramellátását közel teljes mértékben fedezi, vagyis Dombóváron a lakosság áramellátása széleskörben biztosított. Dombóvár közvilágítási rendszere 2017. évben esett át korszerűsítésen, melynek keretében LED-es közvilágítási rendszer került kiépítésre. A város bérleti díjat fizet, melybe nem csak a lámpatestek, hanem az éves karbantartási munkák díjai is benne vannak. Napelemes közvilágítási

Szakági területek	Értékelési szempontok
	rendszer került kiépítésre a Gunarasi kerékpárút egy része mentén, célszerű a teljes hosszon történő megvalósítás. Napelemes rendszer kiépítése javasolt továbbá az újonnan megvalósult és a következő évben megvalósítandó közforgalmú parkolóknak is (Kórház, MÁV állomás). A városi szennyvízkezelés tekintetében pozitívként elmondható, hogy a 2012-ben megvalósított fejlesztési beruházásnak köszönhetően a közcsatornában elvezetett szennyvíz mennyisége hat és félszeresére, a szennyvízhálózatba becsatornázott lakosok aránya pedig 62 százalékról – a 82,6 százalékos hazai átlag fölé – 94 százalékra emelkedett. A csatornahálózat fejlesztésének és a rácsatlakozás növelésének eredményeként az altalajba szikkasztott szennyvíz mértéke drasztikusan csökkent, mely a környezetkárosítás enyhítése terén kifejezetten pozitív hatást gyakorolt. Míg a csatornahálózat fejlesztése előtt az altalajba elszikkasztott szennyvíz volumene 900 m³/nap-ra volt becsülhető, addig a fejlesztés hatására ez a mennyiség 172 m³/nap szintre csökkent. Dombóvár csapadékvíz elvezetése döntően nyílt árkos kialakítású, amelyek hidrológiai rendezettsége nem jellemző. Így az árkok vízelvezető képessége korlátozott. Egyes szakaszai szikkasztó árokként üzemelnek, de jellemzően előfordulnak árokfeltöltések (pl. kocsik behajtó létesítése miatt), árokfeltöltések feliszaposodás, illetve növényzettel való benövés miatt. Az intenzíven beépített belső területeken is jellemző a nyílt árkos elvezetés. Csak a nagyobb utak víztelenítésére épült zárt csapadékvíz elvezetés. A kisebb belső utakon a kiemelt szegéllyel próbálják a nagyobb utak árkaiba vezetni a csapadékvizeket. Zárt csapadékvíz elvezetés jelentős mértékben a 61 sz. országos főút belterületi szakasza alatt található.
Városi várostársági közlekedés	és Z5: Jellemző közösségi közlekedési módok szolgáltatási oldalon (e-járművek, sharing szolgáltatások stb.) Dombóvár területén az önkormányzat nem üzemeltet „smart city” elveket követő közlekedési közszolgáltatásokat (e-járművek, car sharing, közösségi kerékpárrendszer stb.). Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a települési autóbusszközlekedés modernizálására a városvezetés kiemelt hangsúlyt helyez, melynek köszönhetően Dombóvár belterületén a közösségi autóbusszközlekedést 2021 októberétől korszerűbb gépparkkal rendelkező vállalat működteti. Tekintettel a város méreteire, a lakosság számára a kerékpáros közlekedés is kézenfekvő megoldásnak minősíthető. Azonban Dombóvár és a járás kerékpárút hálózata rendkívül hiányos, a távlati hálózathoz csak Dombóvár-Kaposszekcső-Sásd térségi kerékpárút hálózati elem egy része épült ki egy szakaszon, Dombóvár belterület határától Kaposszekcső belterület határáig, illetve onnan elágazva Csikóstóttőig. A település kerékpárút hálózata emellett még Gunarasfürdőhöz csatlakozik, melynek állapota megfelelőnek tekinthető, bár Gunaras területén azonosíthatók problémás szakaszok. A város területén belül meglévő kerékpáros útfelületek minősége a legtöbb helyen megfelelőnek tekinthető. A jelentősnek mondható kerékpáros forgalom miatt azonban a belterületi úthálózat fejlesztése vált szükségessé.
Környezet- természetvédelem	és Z6: Zöldfelületi ellátottság A település zöldfelületi rendszerét településökológiai szempontból vizsgálva kedvező képet kapunk. A lakóterületek mind zöldbe ágyazottak, ami klimatikus, vizuális és pszichológiai szempontból kedvező környezetet

Szakági területek	Értékelési szempontok
	biztosít. Dombóvár meghatározó arculati elemei a fasorok. Egy-egy városrésznek több értékes, egységes fasor ad karaktert. A fasorokon kívül a település zöldfelületi elemei közül kiemelkedő jelentőségűek a Béke park (Szigeterdő) és a Konda-menti erdős sáv. Z7: Természeti ökoszisztémák helyzete A szántóföldek között lévő, kis kiterjedésű, természetközeli állapotú élőhelyek –, amelyek az ökológiai hálózatban „lépőkövekként” funkcionálhatnak – az elmúlt évtizedekben nagyrészt áldozatul estek az iparszerű mezőgazdasági termelésnek. A Kis-Konda-patak menti zöldfelületek és a többi helyi védett terület nagy részének ökológiai állapota – részben az élőhely-kezelési beavatkozások hiányából adódóan – nem megfelelő. Az ökológiai folyosó zavartalan működését számos antropogén tényező akadályozza, amelyek közül a külterületi részekben az intenzív mezőgazdasági művelés, a belterületen a kommunális szennyezések a legjelentősebbek. Az értékes vizes élőhelyeket képező tavak erősen töltődnek, a jelentős mértékű mezőgazdasági és kommunális eredetű környezetterhelés miatt gyors ütemben eutrofizálódnak. Dombóvár szűkebb környékén nem fordulnak elő nagy kiterjedésű, összefüggő természetes élőhely komplexek, amelyek megkönnyíthetnék a kis kiterjedésű és izolált természetközeli állapotú élőhelyek ökológiai állapotának javulását. A térség gazdasági alapját biztosító intenzív mezőgazdasági művelés jelentős korlátozó tényező az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése szempontjából.

2.3.2 Digitális város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Város és térsége gazdasága	D1: Digitális technológia-szolgáltatók helyi jelenléte Dombóvár területén az összes országos lefedettségű telekommunikációs vállalat hálózata elérhető. A város lakossága, illetve a helyben működő vállalatok stabil internethozzáféréssel (beleértve a szélessávú szolgáltatást is) rendelkeznek, így az infokommunikációs közszolgáltatások színvonala Dombóváron megfelelőnek tekinthető. D2: Digitális technológiát alkalmazó cégek jelenléte (közszolgáltatók (beléptető, kamera, irányítórendszerek stb.), Ipar 4.0, szolgáltató szektor) A helyi vállalatok kapcsán elmondható, hogy a digitalizáció vívmányait csak korlátozott mértékben alkalmazzák, közülük egyik sem tekinthető az Ipar 4.0 klasszikus példájaként. Éppen ezért a város gazdasági szerkezetét továbbra is elsősorban a munkaintenzív, nem pedig a technológiaintenzív ágazatok, termelőegységek határozzák meg, mely egyértelműen jelöli ki Dombóvár helyét a nemzetgazdaság szerkezetén belüli értékláncban.
A város és várostérség társadalma	D3: A lakosság digitális eszköz ellátottsága, kompetenciák, felhasználói szokások (szolgáltatói adatokra és felmérésre alapozva) A lakossági kérdőíves felmérés eredményéből kiderül, hogy Dombóvár lakosságának informatikai eszközellátottsága jónak tekinthető. A válaszadók közel 100 százaléka rendelkezik okostelefonnal, körülbelül kétharmaduk pedig munkavégzéshez és egyéni igényekhez használt

Szakági területek	Értékelési szempontok
	lappal. Szintén magas (58 százalék) az okos televízióval rendelkező válaszadók aránya, de a még kevésbé elterjedt okosórákat is a megkérdezettek közel 30 százaléka használja, míg a háztartási okoseszközök a válaszadók 15 százalékánál érhetők el. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az internetszolgáltatást a válaszadóknak csupán 55 százaléka használja napi munkavégzés céljából, míg elektronikus ügyfélkapuval a megkérdezetteknek összesen 68 százaléka rendelkezik. Ezzel szemben az internetet szórakozás céljából, illetve ismeretszerzésre és kommunikációra a válaszadók 85-90 százaléka alkalmazza napi szinten.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	D4: A digitális átállást lehetővé tevő infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzői a humán erőforrás digitális felkészültsége a közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél A közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél a digitális infrastruktúra alapjai adottak (számítógép, laptop, nyomtató, okostelefon, internet, wifi) tekinthetők. Ez a felszereltségi szint az alapfeladatok ellátásához elégséges háttérrel biztosít. A bővítés ugyanakkor forráshiány akadályába ütközik (az eszközállomány megújítása szinte kizárólag projektfinanszírozással megoldható), illetve kisebb részt a munkavállalók ellenállásával hiúsul meg. Emellett Dombóváron nem működik olyan közösségi applikáció, mely a közszolgáltatásokat végző hivatalokkal tenné lehetővé a gördülékenyebb digitális kommunikációt az ügyfelek számára, így a kapcsolattartás továbbra is személyesen, valamint postai úton zajlik. D5: Digitális ügyintézési lehetőségek a (köz)szolgáltatások területén, digitális felkészültségi állapot (ügyintézésre koncentrálni: infrastruktúra és HR felkészültség). Dombóvár Város Önkormányzata és a Dombóvári Közös Önkormányzati Hivatal 2018. január 1-je óta elektronikus ügyintézésre kötelezett szervezet, így köteles az ügyek elektronikus intézését biztosítani a vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint. Az önkormányzat számos ügytípusban az önkormányzati ASP rendszer keretei közt létrejött Önkormányzati Hivatali Portálon közzétett elektronikus űrlapok útján, illetve azokban az ügyekben, melyekben nem lehetséges külön elektronikus űrlap segítségével intézni, az e-Papír szolgáltatás révén biztosítja a lehetőséget az elektronikus ügyintézésre. A helyi közszolgáltatások terén a járási hivatal, a kórház, valamint a helyi érdekeltégű közművállalatok említhetők meg még releváns szereplőként. Esetükben szintén elmondható, hogy a fontosabb ügyintézési típusok online ügyfélkapun keresztül lebonyolíthatók, s csakis a legszükségesebb esetben szükséges személyes jelenlét mellett ügyeket intézni. A digitális készségek értékelése terén a válaszadók 47 százaléka átlagosnak (okostelefon és internethasználat), míg további 43 százalékuk átlagon felettinek (online ügyintézés) véli digitális felkészültségét. D6: Digitális (adat alapú) feladatszerzés helyzete a közfeladat ellátásban (egészségügy, szociális ellátás, hulladékkezelés stb.) A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés eredményeiből kiderül, hogy a közműszolgáltatókkal történő lakossági kapcsolattartás már több esetben online módon valósul meg. A válaszadók 40 százaléka az áramszolgáltatóval online kommunikál, míg ezen felhasználók aránya a vízszolgáltatás hulladékkezelés terén 35 és 25 százalékos részarányt tesz ki.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a közhivatalok esetében a válaszadóknak 48 százaléka továbbra is kizárólagosan személyes ügyintézés formájában rendezi adminisztratív ügyeit, míg az egészségügyi, szociális és kulturális szolgáltatások esetében az online ügyintézés szerepe elenyészőnek tekinthető.
Az Önkormányzat(ok) gazdálkodása	D7: Digitális adatbázisok és adatfeldolgozás az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épület-infrastruktúrák esetében, digitális épületüzemeltetés Dombóvár Város Önkormányzata nem alkalmaz ilyen jellegű szoftvereket az önkormányzati fenntartású épület-infrastruktúrák üzemeltetésében, hasonló jellegű szoftver beszerzése nem szerepel a városvezetés tervei között.
Környezetvédelem, városi klíma	D8: Környezeti szenzorok fajtái, egyéb jellemzői, kapcsolódó adatmenedzsment A város területén a Nemzeti Népegészségügyi Központ kezelésében több környezeti szenzor is működik, melyek a lakókörnyezet élettani hatásait (pl. levegőtisztaság index) mérik. Ezen kívül Dombóváron egyéb szenzoros környezeti adatmenedzsment nem történik.
Városi és várostérségi közlekedés	D9: Digitális megoldások a helyi közösségi és közúti közlekedésben (lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások stb.) Dombóvár Város Önkormányzata nem alkalmaz ilyen jellegű digitális megoldásokat a közúti közlekedés terén, hasonló jellegű szoftver/applikáció beszerzése nem szerepel a városvezetés tervei között.
Városi és várostérségi közművek	D10: Közmű-működtetés szenzoros követése Dombóvár Város Önkormányzata nem alkalmaz szenzoros megoldásokat a közmű-működtetés terén, hasonló jellegű szoftver/applikáció beszerzése nem szerepel a városvezetés tervei között. D11: Lakossági digitális megoldások (applikációk, közterületi okos megoldások stb.) A város több pontján (pl. iskolák és művelődési ház környéke, orvosi rendelők) ingyenes köztéri wifi szolgáltatás működik, mely javítja a helyi lakosság internethozzáférési lehetőségeit, ezzel modernebb körülményeket teremtve a város életminőségének terén. A WiFi4EU program keretében 10 kültéri és 10 beltéri hozzáférési pont került kialakításra 2022-ben.

2.3.3 Megtartó város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség társadalma	M1: Demográfiai helyzet Dombóvár lakó-, és állandó népességszáma – a korábbi trendeknek megfelelően – folytonos csökkenést mutat. Mindennek következményeként, 2010 és 2019 között Dombóvár lakosságszáma 19.703 főről 17.760 főre, míg 2010 és 2020 között állandó népességszáma 19.799 főről 18.275 főre csökkent, mely mindkét mutató esetében, a múlt évtizedben, egy közel 9-9,2 százalékos demográfiai fogyást eredményezett. A lakosság fokozódó öregedési tendenciája tekintetében elmondható, hogy Dombóvár öregedési indexe (vagyis a 100 fő 15 évnél fiatalabb

Szakági területek	Értékelési szempontok
	lakosra jutó 65 évnél idősebb lakos számát megjelenítő mutató értéke) 2010 és 2019 között 197 főről 257 főre emelkedett, mely egy közel 30 százalékos növekményt jelent. Az előregedési trendnek köszönhetően mára a város lakosságának 31 százaléka 60 év, illetve nagyságrendileg 42 százaléka 50 év feletti lakosnak minősül, miközben a 30 évnél fiatalabb lakosok aránya összesen 27 százalékot tesz ki. 2010 és 2020 között összesen két év kivételével (2016 és 2018) a vándorlás különbözete változó mértékben, de mindig negatív volt. Mindennek eredményeképpen a város, a vizsgált időszak során éves szinten átlagosan nagyságrendileg 63 fő vándorlási veszteséggel szembesült, melyek számottevő részét elsősorban a más városba áttelepülő fiatal egyetemisták és pályakezdők alkotják. M2: Helyi identitást meghatározó tényezők és szerepük a helyi /térégi közösség alakításában Dombóvár Város Önkormányzata a helyi identitás erősítését, a tradíciók ápolását kiemelt feladatának tekinti. Ebből a célból a civil szervezetekkel történő strukturált párbeszéd kialakításának céljával az önkormányzat 2012-ben Civil Koncepciót fogadott el. A város etnikai identitását színesíti a Dombóváron bejegyzett három nemzetiségi önkormányzat (Német Nemzetiségi Önkormányzat, Horvát Nemzetiségi Önkormányzat, Roma Nemzetiségi Önkormányzat), melyek érdekképviseleti és kulturális munkáját a Magyarországi Német Nemzetiségűek Dombóvári Egyesülete is támogatja. Dombóvár Város Önkormányzata 2017-ben Helyi Közösségfejlesztési Stratégiát fogadott el, mely a város identitását alapul véve célként tűzte ki a kulturális élet élénkítését, a szabadidős lehetőségek bővítését, a város kulturális arculatának erősítését, amelynek megvalósítására már a stratégia elfogadása előtt is több lépést is tett. Ezek közé tartozik a „Kulturális és Közművelődési Koncepció” megalkotása 2011-ben. M3: Térégi mobilitási trendek (várostérégi ingázás) A napi ingázás tekintetében Dombóvár a város területén működő gazdasági szervezetek (foglalkoztatás) és oktatási intézmények viszonylatában minősíthető releváns városi központnak. Foglalkoztatási tekintetben egyaránt kiemelkedően magas az „eljáró” (főként Kaposvárra) és bejáró foglalkoztatottak aránya, akik nagyságrendileg 30 százalékos részarányt alkotnak a helyi foglalkoztatottak körében. Az oktatás tekintetben megállapítható, hogy a dombóvári általános iskolásoknak nagyságrendileg 20 százaléka más településről rendszeresen ingázik, míg az ingázók aránya a középfokú oktatásban 42 százalékot tesz ki. M4: Társadalmi rétegződés, konfliktusok Dombóvár területén belül differenciáltság mutatható ki az egyes városrészekben élők jövedelmi státusza, az ott élők életminősége alapján, amely szoros korrelációt mutat a város társadalmának térbeli rétegződésével. A legrosszabb helyzetben lévő településrészekként az alábbi területeket azonosíthatjuk: • egykori birtokközpontok mentén – Mászlony, Szilfás, Szarvasd; • Szigetsor; • Arany János téri terület;

Szakági területek	Értékelési szempontok
	• Erzsébet utcai terület; • Ifjúság és Dankó Pista utcai terület. Az egykori birtokközpontokon és mezőgazdasági telepeken (Mászlony, Szilfás, Szarvasd) az elavult épületállomány, komfort nélküli lakások, társadalmi problémák mellett a belvárossal való gyenge integritás is kiemelt problémának nevezhető. A társadalmi rétegződés egy magasabb fokát a kertvárosok és a belváros területei jelentik, ide tartozik a Belváros, Újdombóvár és Kertváros. Ezekre a településrészekre magasabb jövedelmi szint és életminőség jellemző, de itt is megfigyelhetőek számottevőbb különbségek a társadalmi rétegződésben. Jó példa erre az Erzsébet utcai és perekaci szociális bérlakásos lakóterület.
Város és térsége humán infrastruktúrája	M5: Civil tevékenység jelenléte, szerepvállalása a közfeladatok ellátásában – térségi (tematikus) civil hálózatok jellemzői 2019-ben Dombváron összesen 95 civil szervezetet tartottak nyilván, mely a város lakosságszámához mérten relatíve nagy számnak tekinthető. Tevékenységük szerint a helyi civil szervezetek négy nagy csoportra oszthatók: 1) művelődési, 2) szabadidős és egészségügyi, 3) érdekvédelmi és közéleti, 4) környezet és természetvédelmi szervezetek, amelyek a különböző szakmai szervezetek/kerekasztalok munkájában is részt vesznek. A velük történő strukturált kapcsolattartás érdekében Dombóvár Város Önkormányzata 2012-ben fogadta el azt a Civil Konceptiót, melynek keretében a város társadalmi és gazdasági életének fellendítésében komoly szereppel rendelkező kezdeményezések láthatnak napvilágot. Az egyesületek részére önkormányzati forrásból nyújtott támogatások elbírálása éves pályázati rendszer keretében történik. A város életében a legjelentősebb szereppel a helyi sportegyesületek rendelkeznek. Ezen szervezetek célzott támogatása érdekében Dombóvár Város Önkormányzata 2013-ban fogadta el máig érvényes Sportkonceptióját. A koncepcióban az Önkormányzat által megjelölt cél, hogy a pénzügyi lehetőségekhez mérten minél nagyobb figyelmet és támogatást biztosítson a városban működő sportszervezetek, alapítványok számára, akiknek nem fenntartója/működtetője, hanem külső támogatóként segíti működésüket, tevékenységüket. További cél a társadalom minél szélesebb rétegei számára megteremteni a sportolás lehetőségét akár a szabadidős egyesületek nyújtotta programok, akár városi sportrendezvények keretében, valamint a sportolás intézményi hátterének biztosítása, a sportlétesítmények állapotának fenntartása és fejlesztése. M6: Esélyegyenlőség biztosítása és a humán közszolgáltatások elérhetősége területén Dombóvár Képviselő-testülete 2018. június 28-án elfogadott 253/2018 (VI.28.) határozatával új Helyi Esélyegyenlőségi Programot alkotott, mely 2023-ig hatályos. A Program küldetése, hogy minden állampolgár, a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek és fogyatékkal élők számára megteremtődjön az esélyegyenlőség a társadalmi élet minden színterén: a fizikai és kulturális környezetben, a lakhatás és a közlekedési eszközök vonatkozásában, a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkaalkalmak, valamint a kulturális és társadalmi élet, sport és szórakozási lehetőségek területén is.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	M7: A leszakadó / veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózást biztosító városi és térségi akciók, projektek, szervezetek (összhangban az antiszegregációs terv tartalmával) A 2014-2020-as uniós költségvetési ciklus során Dombóvár Város Önkormányzata összesen 720,3 millió forint összegben valósított meg fejlesztéseket uniós pályázatok keretében, az Európai Szociális Alap finanszírozásában. Mindez az alábbi 7 projektet foglalja magába: • Humán szolgáltatások fejlesztése a Dombóvári járásban; • Humán kapacitások fejlesztése a Dombóvári járásban; • DOMBÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZATA ASP KÖZPONTHOZ VALÓ CSATLAKOZÁSA • A dombóvári Szigetsor-Vasút szegregátumban élők társadalmi integrációjának helyi szintű komplex programja; • A dombóvári Mászlony szegregátumban élők társadalmi integrációjának helyi szintű komplex programja; • A dombóvári Kakasdomb-Erzsébet utca szegregációval veszélyeztetett területen élők társadalmi integrációjának helyi szintű komplex programja; • Advent múlik, tél szökik, rügy fakad - ki az aki otthon marad? Ezen projektek keretében többek között az alábbi szociális, antiszegregációs fejlesztések/törekvések valósultak meg: • hagyományőrző és közösségi rendezvények szervezése; • a Mászlony szegregátumban telepszerű körülmények között élők életkörülményeinek javítása; • a Kakasdomb-Erzsébet utca szegregációval veszélyeztetett területen telepszerű körülmények között élők életkörülményeinek javítása, a hátrányos helyzetűek alapvető szociális készségeinek erősítése; • a Szigeterdő sokrétű infrastrukturális fejlesztésével egy olyan hiánypótló szolgáltatás megvalósítása, melynek eredményeként kialakításra kerül Dombóvár központi, mindenki által elérhető nyitott közösségi tere; • a lakosság egészségmagatartásának fejlesztését célzó, közösségi egészségnevelési és egészségfejlesztési programok szervezése; • különböző család- és gyermekjóléti, egyéb preventív és a fiatalok közösségépítéséhez kapcsolódó programok szervezése; • a minőségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása; • a Szigetsor-Vasút szegregátumokban telepszerű körülmények között élők életkörülményeinek javítása, a hátrányos helyzetűek alapvető szociális készségeinek erősítése; • szaktudási hiányt enyhítő programok és képzések kidolgozása, illetve megvalósítása; • a gyermekek és a tanulók pénzügyi magatartásának kialakítása, a fiatalok tehetséggondozása, valamint nyelvi előkészítő és digitális kompetenciát fejlesztő programok lebonyolítása; • szociális, oktatási, mentálhigiénés, kompetenciafejlesztő, foglalkoztatási, egészségügyi, antidiszkriminációs és közbiztonsági foglalkozások szervezése.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A szociális, antiszegregációs projektek implementálása során Dombóvár Város Önkormányzata elsősorban a Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzattal, illetve a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézménnyel folytatott szoros együttműködést. Mindemellett a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület szerepvállalása is hangsúlyozandó, mely a Foglalkoztatási Paktum keretében tervezett programok és fejlesztések megvalósításában támogatta az önkormányzatot.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	M8: A szolgáltatások elérhetőségének elemzése a lakossági hozzáférés oldaláról, elégedettség (elégedettségi és /vagy igény felmérés) A lakossági kérdőívezés felméréseiből kiderül, hogy a bölcsődei, az óvodai és iskolai szolgáltatás és infrastruktúra minőségével, illetve általános jelleggel a város közbiztonságával és közvilágításával a válaszadók döntő hányada elégedett, az egészségügyi alapellátás és szakellátás minőségének, a szociális ellátás színvonalának, illetve a zöldterületek kiterjedtségének tekintetében a lakosság nagyrészt – igaz korlátozottabb mértékben – elégedettségét fejezte ki. A kulturális szolgáltatások, a közterületek minősége, a kerékpáros és közúti infrastruktúra színvonala kapcsán azonban a lakosság nagyobb hányada adott hangot elégedetlenségének, mely ezen területek jövőbeli fejlesztését indokolja.
A város, várostérség gazdasága	M9: Társadalmi vállalkozások helyzete (tevékenység, munkaerő vonzáskörzet, piac) Dombóváron nem található klasszikus értelemben működő társadalmi vállalkozás. A város által megvalósított szociális fejlesztéseket közintézmények vagy karitatív szervezetek (Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat, Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület) támogatták, így magánszervezetek ebben a perspektívában nem rendelkeznek meghatározó szereppel.

2.3.4 Kiszolgáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések	K1: A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal való tervezési összhang a településhálózatban elfoglalt szerepe, város és várostérség fejlesztését érintő területspecifikus célok alapján Dombóvár környezetében az aprófalvas, városhiányos területek szintén számos tényező mentén determinálják Dombóvár fejlesztési kilátásait, habár elsősorban a tőle 30 kilométerre, nagyságrendileg fél órás autóútnyi távolságra elhelyezkedő Kaposvár – mint somogyi megyeszékhely – illetve kisebb részben Pécs közelsége pozitív hatást gyakorol a térség fejlődésére. A régió településhálózatának körülbelül 55 százalékát kitevő aprófalvakban azonban a lakosságnak hozzávetőlegesen 10 százaléka él, mely kifejezetten periférikus gazdaságföldrajzi környezetet teremt Dombóvár közvetlen szomszédságában, ahol a falvak nagyságrendileg 30 százaléka 500 fő alatti lakossággal rendelkezik. Térségspecifikus fejlesztési célkitűzésként Tolna megye viszonylatában az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió a következő – Dombóvár esetében is releváns – célkitűzéseket fogalmazta meg a megyei fejlesztéspolitikai törekvések koordinálása számára: • innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése, a Paksi Atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása, • piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás), mezőgazdasági termékek feldolgozása, piaci értékesítése; a biotermelés ösztönzése, az agrármarketing- tevékenység fejlesztése, • közúti és vasúti közlekedésinfrastruktúra fejlesztése (M9 gyorsforgalmi út megépítése, Sárbogárd-Dombóvár vasútvonal felújítása a táji, környezeti szempontok figyelembevételével), • a termálvízkincs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása, • a turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása (termál-, gyógy- és egészség turizmus: Dombóvár, Hőgyész, Tamási, Tengelic, Bonyhád). A fentiekkel összhangban a Tolna Megyei Területfejlesztési Program 2021-2030 c. fejlesztési dokumentum szakmai alapvetése szerint Tolna megye az ország központi jelentőségű pontjaitól távol fekvő, kisvárosokra és falvakra épülő agrárvidékként értelmezendő. A megye természeti szépségeiben gazdag, de kevés a jelentős mértékű turizmust megteremtő attrakció. Tolna megyére jellemző, hogy mindenhol erős a helyi identitás, helyi kultúra. A Fejlesztési Program szempontjából az a legfontosabb kihívás, hogy hogyan lehet az erős helyi kultúrában és a környezetben rejlő energiákat mozgósító, realiztikus fejlesztési elképzeléseiket összeállítani és megvalósítani. Mindezen fejlesztési iniciatívák sikeres megvalósítása érdekében az aktualizált megyei területfejlesztési program az alábbi átfogó célrendszert fektette le, mely Dombóvár számára is irányadó: • a megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése

Szakági területek	Értékelési szempontok
	- társadalmi megújulás, társadalmi kohézió - a vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életteremtése K2: A várost és várostérséget érintő területfelhasználási kategóriák és a műszaki infrastruktúra hálózatok főbb elemeinek bemutatása Dombóvár települési térségének döntő hányadát összefüggő és nem összefüggő területek alkotják, melyeket a városközpontban (Hunyadi tér környéke) lévő zöldterület, valamint Gunaras irányában rekreációs területek egészítenek ki. Dombóvár földrajzi környezetét legelő és nem öntözött szántók alkotják. A közlekedési infrastruktúra tekintetében megemlítendő a 61. sz. II. rendű főút, amely K-Ny irányban biztosít kapcsolatot Dunaföldvár és Nagykanizsa között, Kaposvárt érintve. További fontos országos szintű hálózati elem a 611. sz. Dombóvár-Sásd II. rendű főút, amely Dombóvár irányából Pécs felé létesít közúti kapcsolatot. A járás települései e két úthoz kapcsolódó alsóbbrendű országos közutakon érhetőek el. A járás területén három vasútvonal található, a 40. sz. Budapest-Pécs, a 41. sz. Dombóvár-Gyékényes és az 50. sz. Dombóvár-Bátaszék vonalak, ezek közül a 40. sz. Pusztaszabolcs-Dombóvár vasútvonal szakasz és a 41. sz. vasútvonal korszerűsítése CEF Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz felhasználásával 2020 májusában befejeződött. K3: Városi és városkörnyéki települések településfejlesztési és rendezési tervi összhangja a településhatáron érintkező beruházások terén kiemelten Dombóvár városát hét Tolna megyei és egy Baranya megyei település határolja. A településekre településszerkezeti terv és helyi építési szabályzat készült. A kapcsolódó területek és hálózatok koordináltak. A helyi tervek nem tartalmazzak Dombóvár település fejlesztési koncepcióját befolyásoló megállapításokat.
A város, várostérség társadalma	K4: Társadalmi konfliktusok által érintett városrészek műszaki-infrastrukturális érintettség Dombóvár területén három szegregátum található, melyek az alábbiak: - Mászlony - Szigetsor-Vasút szegregátum térsége - Kakasdomb-Erzsébet utca térsége Ezekben a szegregátumokban történelmi kitekintésben a vezetékes ivóvízhálózat kiépítetlensége, a szennyvízhálózat elmaradottsága, valamint a magáningatlanok romló állapota, vagy éppen a számos lakatlan ingatlan tekinthető meghatározó tényezőnek. A helyzet orvoslásának érdekében az önkormányzat a 2014-2020-as uniós fejlesztési időszak során komplex rehabilitációs projektek segítségével igyekezett érdemi előrelépést elérni a szegregátumok helyzetének javításában. Az ide vonatkozó intézkedések számos „soft” tevékenység mellett az alábbi infrastrukturális fejlesztéseket foglalták magukba: - önkormányzati bérlakások felújítása - közösségi terek/épületek, játszóterek kialakítása - szociális helyiségek felújítása

Szakági területek	Értékelési szempontok
	• csapadékvízvezetés rekonstrukciója • útburkolatok felújítása • zöldfelületek kialakítása • utcabútorok, street workout elemek kihelyezése
A város, várostérség szolgáltatási mixe	K5: A városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere Dombóvár közigazgatási területén összesen 108,1 km ivóvízvezeték-hálózat húzódik, mely nagyságrendileg az összes települési háztartás (8286 lakás) számára biztosít napi ivóvízellátást. Az egy lakosra jutó éves háztartási ivóvízfogyasztás 2019-ben nagyságrendileg 32 ezer m³-t tett ki, mely hozzávetőlegesen megfelel a 33,3 ezer m³-es hazai átlagnak. A városi szennyvízkezelés tekintetében pozitívként elmondható, hogy egy 2012-ben uniós források felhasználásával megvalósított KEOP projektnek köszönhetően a közcsatornában elvezetett szennyvíz mennyisége hat és félszeresére, a szennyvízhálózatba becsatornázott lakosok aránya pedig 62 százalékról – a 82,6 százalékos hazai átlag fölé – 94 százalékra emelkedett. A csatornahálózat fejlesztésének és a rácsatlakozás növelésének eredményeként az altalajba szikkasztott szennyvíz mértéke drasztikusan csökkent, mely a környezetkárosítás enyhítése terén kifejezetten pozitív hatást gyakorolt. Míg a csatornahálózat fejlesztése előtt az altalajba elszikkasztott szennyvíz volumene 900 m³/nap-ra volt becsülhető, addig a fejlesztés hatására ez a mennyiség 172 m³/nap szintre csökkent. Dombóvár földgázellátását helyi szinten egy 149,1 km hosszúságú csőhálózat biztosítja. Negatív tényként megállapíthatjuk, hogy a közművesített földgázellátás a háztartásoknak csupán 48 százalékában érhető el, mely messze alulmúlja a 73 százalékos hazai átlagot. Vagyis Dombóváron a háztartások többsége nem részesül közművesített földgázellátásban, így számos – főként energiaszegénység által súlytott – lakosnak ezirányú szükségleteit alternatív megoldások segítségével szükséges fedeznie. A földgázfogyasztás volumenét illetően a KSH adataiból megállapítható, hogy 2020-ban Dombóváron összesen 11,2 millió m³ gázfogyasztást regisztráltak, mely 2012-höz képest nem mutat jelentősebb eltérés. K6: Városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldások A település belterületeinek klímája megfelelő, számottevő hősziget jelenség kialakulása a várost nem jellemzi. Ugyanakkor a klímavédelem és a klímaadaptáció felkarolása Dombóvár számára kiemelten fontos témaként értelmezendő. Éppen ezért a lehetőségek függvényében Dombóvár Város Önkormányzata számos klímajavító programot kezdeményez, pl. energiahatékony közvilágítás, fenntartható mobilitás, megújuló energiahasznosítás lehetőségei, városi zöldfelületek javítása stb.

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	K7: Gazdasági területek fekvése, kihasználtsága, közlekedési kapcsolatai, ingatlanpiaci viszonyok alakulása (kereslet-kínálat vizsgálata) Dombóvár legfontosabb gazdasági területeként a Tüskei Ipari Park nevezhető meg, mely a város északi részén, a 61-es út mentén helyezkedik el. 2017-ben az önkormányzat sikeresen pályázott saját iparterület fejlesztésére, melynek köszönhetően a település 2019-ben saját ipari parkot hozott létre. A jelenlegi adatok függvényében elmondható, hogy az ipari park 76 hektáros területén 32 vállalat (többnyire KKV) működik, melyek mára Dombóvár gazdasági vérkeringésének központját alkotják. Az ipari park működése kapcsán további pozitívként említhető, hogy egy 2021 januári kormányzati döntés értelmében – TOP forrásból – 255 millió forint értékű beruházás keretében a terület körülbelül egyharmadán fejlesztik a közműveket, és hat hektárral bővítik a létesítményt. A Tüskei Ipari Park mellett ugyanakkor a kaposszekcsői ipari park is fontos szereppel rendelkezik Dombóvár gazdasági perspektíváiban. Igaz, az ipari park a város határán kívül helyezkedik el, működtetéséből pedig az önkormányzat 2015-ben kiszállt. Azonban az ipari park területén mintegy 40 cég 300-400 főt foglalkoztat, mely számos dombóvári lakosnak nyújt foglalkoztatási lehetőséget, ezzel hozzájárulva a térségi foglalkoztatás erősítéséhez.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	K8: Ingatlan gazdálkodás, kereslet-kínálat elemzés, önkormányzati vagyontáster szerkezete, intézményfenntartás meghatározó pozitív és negatív műszaki feltételek A városi ingatlangazdálkodási feladatok széleskörű ellátásáért a Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. volt felelős egészen 2014-ig. Ezt követően, intézményi átszervezés következményeként az intézménynél kizárólag közterületi, temető működtetési, gyepmesteri, virágosítási feladatok maradtak, míg a korábbi ingatlankezelési (városi sportcentrum, éttermek, városi bérlakások) kompetenciák közvetlenül az önkormányzat belső szervezeti rendszeréhez kerültek vissza. Összességében elmondható, hogy Dombóvár területén jelenleg nagyságrendileg 16 hektár hasznosítatlan barnamezős iparterület található, melyeket elsősorban befektetésösztönzési céllal lehetne reaktivizálni. Az önkormányzat 2021-2024-es munkaprogramja szerint Dombóvár Város Önkormányzata vagyonállományában jelenleg nagyságrendileg 200 darab lakásbérleménnyel és 18 darab nem lakás céljára szolgáló bérleménnyel rendelkezik. Dombóvár területén összesen 189 db bérlakás található, ebből: • 117 db piaci alapon kiadható; • 15 db fecskesházi konstrukció; • 7 db a fogyatékkal élők elhelyezésére szolgál; • 1 db ideiglenes piaci (Termál u. 5. nyaraló); • a maradék 49 db szociális alapon kiutalható. Ezen ingatlanok felújítása és kedvezőbb kihasználása az önkormányzat céljai között szerepel.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A városi ingatlangazdálkodás területén jelentős kihívásokat okoz, hogy az elmúlt évek során a Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. eszköz- és foglalkoztatotti állománya folyamatosan leépült, a városi céget 2019-ben a csőd széléről szanálták. Igaz, a cég stabilizálása sikeresnek tekinthető, ugyanakkor korlátozott eszközállományának és foglalkoztatotti számának köszönhetően a Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. több esetben kapacitáshiánnyal küzd feladatainak ellátása terén. Éppen ezért a hatékonyabb közterületi feladatok ellátása végett a cég eszközállományának modernizálása és bővítése kifejezetten indokoltnak mondható.
Városi és várostérségi közlekedés	K9: Közlekedési infrastruktúra általános állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek valamennyi közlekedési módban (utak minősége, forgalomterhelése, parkolóhelyek; közösségi közlekedési hálózatok: területi lefedettség, járatsűrűség, járműpark állapota, E-járművek aránya, Sharing-rendszerek bemutatása (amennyiben vannak szolgáltatások)) Dombóvár Város Önkormányzata a város területén nem üzemeltet városi mobilitást támogató „sharing rendszereket” (pl. carsharing, bike sharing). Dombóvár közúti kapcsolatai (61-es főút, 611-es út) hiányosaknak és rossz minőségűeknek mondhatóak, vagyis a város közúton lassan és körülményesen közelíthető meg a fontosabb gyorsforgalmi utak irányából. A különböző szintű térségi központok, kistépelvülések elérhetősége az átlagosnál rosszabbnak mondható, vagyis a járási települések szintén számottevő megközelíthetőségi problémákkal szembesülnek. A városban komoly hagyományai vannak a helyi autóbusz-közlekedésnek. Egy 2021-ben végzett online felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy a lakosság körében valódi igény van a mainál sűrűbb követésekre, jobb csatlakozásokra és jobb autóbuszokra is. A kérdőívben bemutatott fejlesztési elképzelések rezonáltak a helyi igényekre, mind a jobb vasúti csatlakozás, mind a körjárat rendszer, mind a tarifális integráció koncepciója jó visszajelzéseket kapott. Dombóváron az önkormányzat megbízása alapján 2021 októbertől az autóbuszszal végzett menetrend szerinti helyi személyszállítási közszolgáltatást a Tárnok-Trans Kft. végzi. A közszolgáltatást a vállalat egységes arculattal rendelkező MAN Lion's City típusú városi autóbuszokkal biztosítja 11 vonalon. Egy menetjegy ára 200 Ft, a helyi öszvonalas bérlet 4000 forintba kerül teljes áron, míg a tanuló és nyugdíjas havi bérlet 1400 forintért vásárolható. A járás kerékpárút hálózata rendkívül hiányos, a távlati hálózatból csak Dombóvár-Kaposszekcső-Sásd térségi kerékpárút hálózati elem egy része épült ki egy szakaszon, Dombóvár belterület határától Kaposszekcső belterület határáig, illetve onnan elágazva Csikóstóttősig. A település kerékpárút hálózata emellett még Gunarasfürdőhöz csatlakozik, melynek állapota megfelelőnek tekinthető, bár Gunaras területén azonosíthatók problémás szakaszok. A város területén belül meglévő kerékpáros útfelületek minősége a legtöbb helyen megfelelőnek tekinthető. A jelentősnek mondható kerékpáros forgalom miatt azonban a belterületi úthálózat fejlesztése vált szükségessé.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A településen található gyalogos felületek nagysága (nagyságrendileg 129,0 km járda) az országos átlaggal megegyező mértékű, de az állapotuk sok helyen nem megfelelő. A két 2x2 sávos főút három részre vágja a települést, amelyek közötti átkelés nehézkes. Elsősorban a városközpontban kedvezőtlen ez az elvágó hatás, ahol a különböző funkciók (kereskedelmi, gazdasági, intézményi, stb.) egymáshoz közel, de elválasztva találhatók. A település több pontján lettek kijelölve új gyalogátkelőhelyek, néhol még hiányoznak, és többségük nem akadálymentes.
Városi és várostérségi közműhálózat	K10: Közművesítettség mértéke, állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek, közműellátottság kapacitási helyzet, bővítési lehetőségek Ahogy a K5 pontban bemutatásra került, Dombóvár területén a gázellátás csupán a háztartások 48 százalékában érhető el, míg ezzel szemben a villamosenergia ellátás a háztartásoknak csaknem egészében hozzáférhető. Távfűtést a lakosság 24 százaléka alkalmaz, mely elsősorban a társasházi övezetek esetében jellemző. A helyi közművesítettség terén jelentős előrelépést eredményezett a 2012-ben megvalósított szennyvízhálózat fejlesztési beruházás, melynek köszönhetően a közcsatornában elvezetett szennyvíz mennyisége hat és félszeresére, a szennyvízhálózatba becsatornázott lakosok aránya pedig 62 százalékról – a 82,6 százalékos hazai átlag fölé – 94 százalékra emelkedett. A fejlesztés eredményeként az altalajba elszikkasztott szennyvíz volumene 900 m³/nap szintről 172 m³/nap értékre csökkent.
Zöldfelületi rendszer vizsgálata	K11: Zöld infrastruktúra hálózat nagysága, betöltött szerepe Dombóvár városvezetése az önkormányzat pénzügyi forrásainak függvényében lehetőség szerint igyekezett kitüntetett figyelmet fordítani a zöld infrastruktúra fejlesztésére. Az előző évek során napelemes közvilágítási rendszer került kiépítésre a Gunarasi kerékpárút egy része mentén, illetve az oktatási intézmények energetikai felújítása során szintén napelemek kerültek elhelyezésre, melyek az intézmények zöld áramellátását biztosítják.
Az épített környezet vizsgálata	K12: Területhasználat elemzése, funkció nélküli ingatlanok, kihasználatlan ingatlanok nagysága, státuszuk okainak bemutatása, beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek nagysága, elhelyezkedése, funkcionálitása, beépítés, beruházás megvalósulását veszélyeztető egyéb építési korlátozások, potenciális fejlesztési területeket összesítő kataszter Dombóvár esetében az alábbi jelentősebb funkció nélküli ingatlanokat azonosíthatjuk, melyek felújítása újabb ingatlangazdálkodási lehetőségek elősegítését tenné lehetővé: • Szabadság u. 14. szám alatti épület (volt zeneiskola) jelenleg raktárként működik, normális funkciója nincs, felújítása épülethasznosítási szempontból indokoltnak minősül; • Mária-lak: A Bajcsy-Zs. u. 5. szám alatti 6 db szociális lakást magában foglaló épület tetőszerkezetének és mennyezetének műszaki állapota miatt (födémszakadás) az ingatlan jelenleg nem hasznosítható. Hasznosítási lehetőségként a piaci alapú bérlakások (szakemberes) létrehozása merült fel, de megvalósításhoz pályázati forrás szükséges.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	Park u. 2. számú lakás: A fogyatékkal élők elhelyezésére szolgáló lakóegységek mellett lévő 3 szobás lakást (társasházi albetét) megvásárolta az önkormányzat, melynek felújításával a korszerű piaci bérlakás-állományt lehetne növelni. K13: Települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemek (beleértve a védettséget élvező elemeket is) Dombóvár településképi identitásának legmeghatározóbb elemei a város központjában helyezkednek el, melyre példaként a Hunyadi tér környékét, valamint a Dombóvári Helytörténeti Múzeumot és a Fekete István Múzeumot említhetjük meg. Tekintettel a város „vasutas” múltjára, a települési identításban a vasúti pályaudvar épülete, illetve a mellette található Vasúttörténeti Múzeum is kiemelkedő épített örökségnek tekinthető. A zöldterületek tekintetében a Szigeterdő, valamint a Gólyavár területek említhetők jelentősebb példaként, melyek a helyben élők számára közkedvelt szabadidőtöltési helyszíneként funkcionálnak. Turisztikai szempontból a településképi identitását, valamint a város országos szintű imázsát a Gunaras Gyógyfürdő egyértelműen dominálja, így a fürdő környéki üdülőövezet szintén meghatározó területnek minősíthető, Magyarország 33. gyógyhelye.
A táji és természeti adottságok vizsgálata	K14: Tájhasználat értékelése, tájhasználati konfliktusok kezelése A jelenleg fennálló környezetvédelmi problémák azonosítására Dombóvár városvezetése az elmúlt évek során kitüntetett figyelmet fordított. Az önkormányzat természetvédelem terén felmutatott elköteleződésének köszönhetően mind városi, mind pedig járási (korábban kistérségi) szinten elkészültek azok a munkadokumentumok és felmérések, melyek segítségével átfogó képet alkothatunk a térség környezetvédelmi kihívásairól, illetve a problémák kezelésének potenciális eszközeiről, illetve a foganatosítandó szakpolitikai beavatkozásokról. A Dombóvár Város Természetvédelmi Alapterve 2015-2020 c. dokumentum a város területén az alábbi fontosabb problémákat azonosítja: - város közigazgatási területének jelentős része intenzív mezőgazdasági hasznosítás alatt áll, a szántóföldek között lévő, kis kiterjedésű, természetközeli állapotú élőhelyek az elmúlt évtizedekben nagyjából áldozatul estek az iparszerű mezőgazdasági termelésnek. - A Kis-Konda-patak menti zöldfelületek és a többi helyi védett terület nagy részének ökológiai állapota nem megfelelő. - Az értékes vizes élőhelyeket képező tavak erősen töltődnek, a jelentős mértékű mezőgazdasági és kommunális eredetű környezetterhelés miatt gyors ütemben eutrofizálódnak. - A helyi lakosság környezeti szemlélete nem megfelelő, aminek egyik szemléletes jele a védett területek épített elemeinek gyakori rongálása. - Dombóvár szűkebb környékén nem fordulnak elő nagy kiterjedésű, összefüggő természetes élőhely.

2.4 A város irányítási és működési modellje

A stratégia végrehajthatóságát és a stratégiai ciklus sikerességét befolyásoló egyik legfontosabb körülmény, hogy a város milyen *irányítási és működési háttérrel* rendelkezik és az milyen hatékonysággal képes a stratégiai ciklus egyes lépéseiben foglalt műveletek végrehajtására. Éppen ezért kiemelten fontos, hogy jelen stratégiában szemügyre vegyük a város jelenlegi irányítási és működési modelljét, majd következtetéseket megfogalmazva mutassunk rá a fenntartható városüzemeltetést erősítő korrekciós lehetőségekre.

A helyzet ismerete és az **új típusú feladatok szempontjából történő kiértékelése** lehetőséget ad arra, hogy a stratégia újszerű szemléletéből eredő irányítási és működési modellt érintő beavatkozási pontok, változtatások meghatározhatók legyenek.

2.4.1 Irányítási modell

Dombóvár Város Önkormányzatának irányítását és működését a szervezeti és működési szabályzatát lefektető 17/2015. (IV. 30.) önkormányzati rendelet szabályozza. Eszerint az önkormányzat jogalkotó szerve a képviselő-testület, melynek feladatait a testület szervei (a polgármester, a képviselő-testület és bizottságai, az Önkormányzati Hivatal, a jegyző, továbbá a társulások) látják el. Jelenlegi felépítését tekintve Dombóvár képviselő-testülete az alábbi bizottságokat hozta létre:

- Humán Bizottság;
- Pénzügyi és Gazdasági Bizottság.

Az önkormányzati SZMSZ értelmében a képviselő-testület a rendes ülések tervszerű megtartása érdekében munkaterv alapján végzi éves munkáját. A munkaterv tervezetét a jegyző állítja össze és a polgármester terjeszti a képviselő-testület elé. Ugyanakkor a munkaterv tervezetének készítésekor a többszintű kormányzás biztosítása érdekében javaslatot kell kérni:

- az önkormányzat legalább többségi tulajdonában álló gazdasági társaságok ügyvezetőitől;
- az önkormányzati költségvetési szervek vezetőitől;
- a Dombóvári Civil Tanács, valamint a Dombóvári Sporttanács elnökétől;
- a dombóvári települési nemzetiségi önkormányzatok elnökeitől;
- a választókerület országgyűlési képviselőjétől; illetve
- a nem a képviselő-testület tagjai közül választott alpolgármestertől.

Mindez jól mutatja, hogy a helyi civil szervezetek involválását elősegítendő, a képviselő-testület folyamatosan együttműködik a lakosság önszerveződő közösségeivel, a Dombóváron működő civil- és sportszervezetekkel, melyek a fentiekkel összefüggésben az alábbiak:

- Dombóváron bejegyzett, de sporttevékenységet nem végző civil szervezetek részvételével működő Dombóvári Civil Szövetség, valamint a Dombóvári Civil Szövetség által határozott időre választott személyekből álló testület, a Dombóvári Civil Tanács;
- Dombóváron bejegyzett sportszervezetek részvételével működő Dombóvári Sportszövetség, valamint a Dombóvári Sportszövetség által határozott időre választott személyekből álló testület, a Dombóvári Sporttanács.

Mindemellett, a civil együttműködés jegyében, a képviselő-testület az ülésén a civil szervezetként Dombóváron működő, de sporttevékenységet nem végző önszerveződő közösségek számára a tevékenységi körüknek megfelelően tanácskozási jogot biztosít a Civil Tanács elnökén keresztül. Ugyanígy, a képviselő-testület ülésén a sporttevékenységet végző önszerveződő közösségek számára a tevékenységi körüknek megfelelően szintén tanácskozási jogot biztosít a Sporttanács elnökén keresztül.

A Civil Szövetség, a Sportszövetség, a Civil Tanács és a Sporttanács működéséhez szükséges feltételeket a képviselő-testület biztosítja, velük a civil tanácsnok és az Önkormányzati Hivatal kijelölt megbízottja útján tart kapcsolatot és segíti munkájukat.

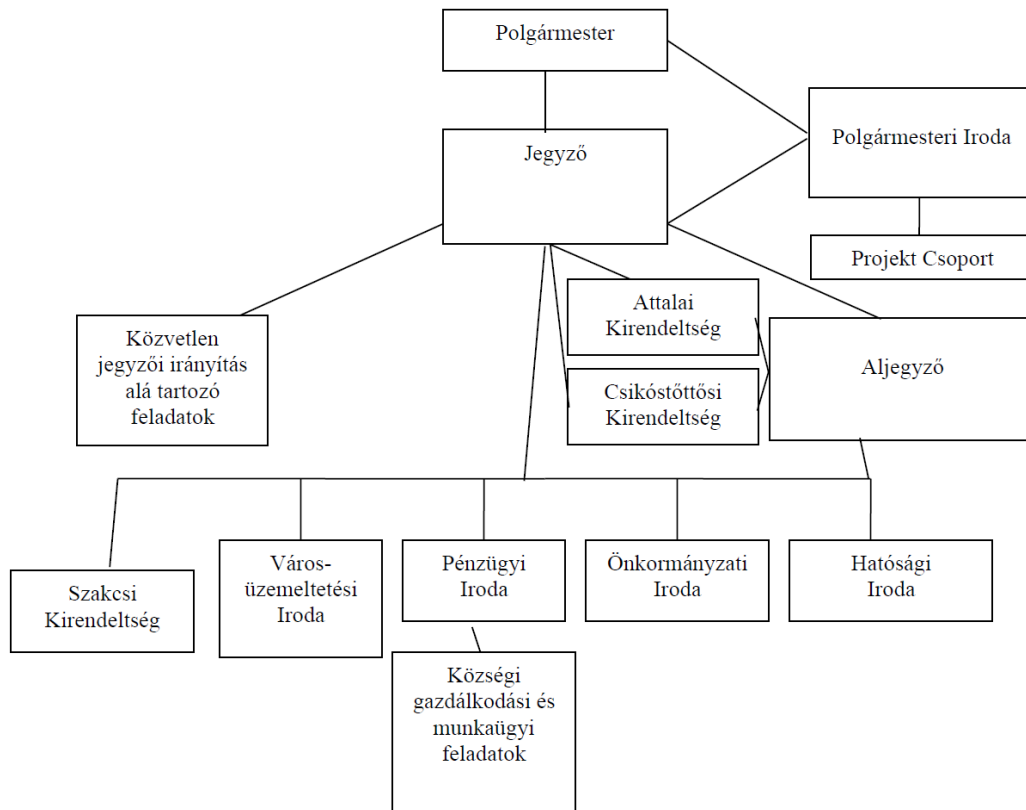
A képviselő-testület általános jogalkotási hatáskörével párhuzamosan - a hivatali SZMSZ értelmében - , a polgármester a város irányítási modelljében az alábbi feladatköröket látja el:

- a település fejlődésének elősegítése, a közszolgáltatások fejlesztésével kapcsolatos helyi feladatok szervezése;
- az önkormányzat gazdálkodásának a felügyelete;
- az önkormányzati költségvetési szervek működésének segítése és ellenőrzése,
- az önkormányzat vagyonának megőrzése és gyarapítása;
- a nyilvánosság megteremtése, lakossági fórumok szervezése, a lakosság folyamatos informálása a hírközlő szerveken keresztül;
- rendszeres vezetői értekezlet tartásával a jegyző, az aljegyző, az alpolgármesterek és az Önkormányzati Hivatal belső szervezeti egységei vezetőinek tájékoztatása elképzeléseiről és a végrehajtandó feladatokról;
- kapcsolattartás a helyi pártokkal, egyházakkal, a város civil szervezeteivel és lakossági önszerveződő közösségekkel, a dombóvári települési nemzeti önkormányzatokkal;
- elősegíteni a lakosság önkormányzati feladatokban való közreműködését;
- gondoskodni arról, hogy a város lakossága az ünnepeket méltó módon megünnepelhesse;
- ápolni az önkormányzat hazai és nemzetközi kapcsolatait.

A polgármestert feladatainak ellátásában az önkormányzati hivatal munkáját koordináló jegyző, valamint a Polgármesteri Iroda támogatja, melyben városfejlesztési téren az utóbbi keretén belül működő Projekt Csoportnak kiemelt szerepe van. Ebben a tekintetben általános jelleggel elmondható, hogy a település fejlesztési jövőképét és törekvéseit meghatározó döntésekről, illetve a megvalósítás alatt álló projektekhez kapcsolódó feladatokról a polgármester az önkormányzat szervezeti egységébe tartozó Városüzemeltetési Iroda és Pénzügyi Iroda vezetőivel, továbbá a városi főépítésszel és a jegyzővel heti rendszerességgel koordinációs egyeztetéseket folytat, ezzel biztosítva a városüzemeltetés és városfejlesztés koncepcionális rendezettségét. Éppen ezért hangsúlyozandó, hogy az önkormányzatban belüli hivatali kohézió – a hivatal jelenlegi személyi felállításában – megfelelően stabil operatív alapokat biztosít a település sikeres fejlesztéséhez szükséges döntések meghozatalához, valamint a projektek szakszerű megvalósításához.

Dombóvár Város Önkormányzati Hivatalának szervezeti felépítését az alábbi ábrában foglaltuk össze, mely egyben a további öt, Dombóvárral szoros tervezési és fejlesztési partnerséget alkotó települést (Attala, Szakcs, Várong, Lápafő, Csikóstóttós) is magába foglaló Dombóvári Közös Önkormányzati Hivatalhoz kapcsolódó szervezeti egységeket is feltünteti:

28. ábra: Dombóvár Város Önkormányzati Hivatalának szervezeti felépítése

Forrás: www.dombovar.hu

Az önkormányzati hivatal aktuális működési feltételei kapcsán kiemelendő, hogy a hivatal személyi állományának fenntartására éves szinten nagyságrendileg 440 millió forintos keret áll rendelkezésre, mely összesen 72 fő foglalkoztatását teszi lehetővé, melyből 45 főt közvetlenül az állam finanszíroz. Mindez az önkormányzat törvényben szabályozott alapfeladatainak ellátásához biztosítja a minimális feltételeket, ugyanakkor a városmarketing és befektetésösztönzés területén végzendő feladatok ellátásához már szűkös kapacitásokat tesz lehetővé. Ennek megfelelően az önkormányzat, személyi állományából adódóan, csak korlátozott módon tud szerepet vállalni a hivatali munkához szorosan nem kötődő településfejlesztési feladatok esetében, mely egyben a város fejlesztési aktivizmusát is korlátok közé szorítja.

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy saját személyi állománya mellett az önkormányzat, városi fejlesztések előkészítésében és megvalósításában, aktív együttműködést folytat a 2015-ben alapított Dombó-Land Térségfejlesztő Kft-vel. Mindennek keretében a Dombó-Land Kft. feladata a Dombóvár Város Önkormányzatának településfejlesztési stratégiájában megfogalmazott célkitűzések alapján európai uniós pályázatok előkészítése, a támogatott projektek végrehajtása, Dombóvár Város Önkormányzatának gazdasági társaságai és intézményei számára pedig fejlesztési és beruházói feladatok ellátása. Ezen túlmenően a cég szintén szerepet vállal Dombóvár város arculatának (városmarketing) és infrastruktúrájának (befektetésösztönzés) fejlesztésében, illetve a fejlesztési projektek megvalósítása érdekében kapcsolatot tart a hazai projektelszámolást koordináló szervezetekkel. Mindennek köszönhetően az önkormányzat – saját szűkös humánkapacitásai mellett – külső szakmai támogatásra is támaszkodhat, mely a településfejlesztés terén javítja a város cselekvési potenciálját.

2.4.2 Működési modell

A Dombóvár Város Önkormányzatának tulajdonában álló ingatlanok egy részének (Térségi Foglalkoztató Központ, JAM-csarnok, temetők, gyepmesteri telep és a Lucza-hegyi hulladékudvar) működtetéséhez, a városi vagyongazdálkodáshoz kapcsolódó feladatok ellátásáért a Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. felelős. A Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. (NKft.) alapító okirata értelmében a szervezet alapvető célja a városüzemeltetési feladatok ellátása, tartósan munkanélküliek szociális foglalkoztatásokba vonása, munkába való visszatérésük segítése, együttműködés Dombóvári Város Önkormányzatával a város arculatának egységes megteremtéséért, továbbá a város épített környezetének megóvása, fejlesztése. A célok megvalósítása érdekében az NKft. Dombóvár Város Önkormányzatával 2017-ben közszolgáltatási szerződést kötött, mely értelmében a szervezet kizárólag közhasznú és kiemelten közhasznú tevékenységeket végez.

Az NKft. működése, az általa ellátandó városgazdálkodási feladatok struktúrája azonban az elmúlt 8-10 év viszonylatában többször változott. 2014-ben a szervezet a közterületüzemeltetés mellett városi sportcentrumokat, városi tulajdonban lévő éttermeket, illetve laksokat is kezel, továbbá szakképzési tevékenységet is végzett és a közmunkaprogramban is aktívan részt vállalt foglalkoztatóként. Ekkor a cég éves szinten 480 millió forintos költségvetéssel bírt, eszközállománya pedig 50-60 millió forintot tett ki. Ezt követően azonban az NKft. működésében gazdálkodási problémák alakultak ki, melyek következményeként 2019-re a cég csődközelbe került (nagyságrendileg 40-50 millió forintos veszteség, saját tőke a jegyzett tőke alá esett), a foglalkoztatottak 60 százalékát, a működési költségeknek pedig 40 százalékát elvesztette, miközben eszközállománya is leépült.

A városvezetés kiemelt feladatként kezelte a 100 százalékos önkormányzati tulajdonban lévő vállalat szanálását, ezért az NKft. feladatellátási struktúráját a cég gazdálkodásával együtt racionalizálták. Ennek következményeként a szervezet feladatellátási hatáskörében szinte kizárólag a közterületüzemeltetéshez és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó feladatok maradtak, a korábbi ingatlagazdálkodási tevékenységek - a sportcentrumok 2015 évben, az önkormányzati tulajdonban lévő lakások 2018 évben az önkormányzathoz kerültek vissza (ezen belül a Városüzemeltetési Irodához, mely szervezési feladatokért, a közterületfelügyelők foglalkoztatásáért, illetve a releváns projektek ügykezeléséért felel). A 2020-as évre vonatkozó közhasznúsági beszámoló szerint az NKft az alábbi feladatokat látta el:

- helyi közútkezelői feladatok;
- városi köztemetők kezelése;
- JAM-csarnok üzemeltetése;
- parkgondozási, gyepmesteri feladatok;
- hulladékszállítás;
- Hunyadi téri nyilvános WC fenntartása;
- polgárvédelmi és egyéb katasztrófavédelmi feladatok;
- egyéb, önkormányzati megrendelésre érkező alkalmi feladatok.

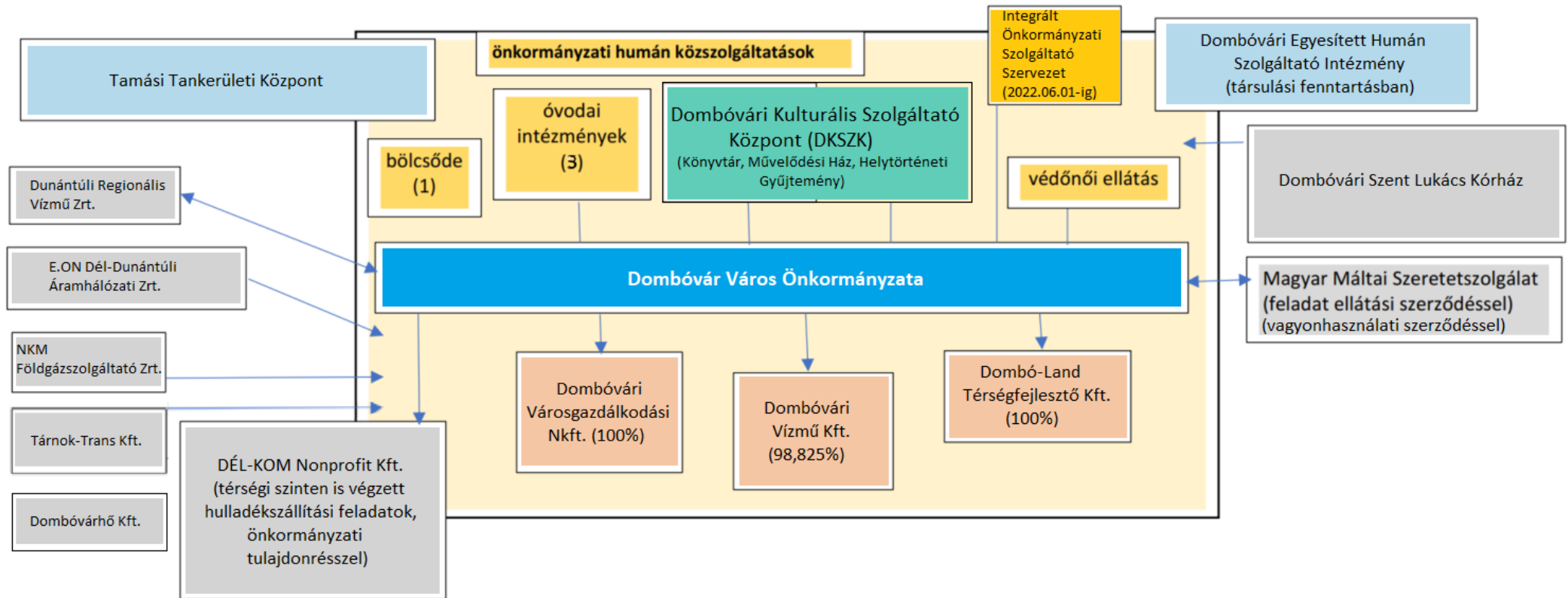
A működési racionalizáció eredményeként az NKft. működését sikerült stabilizálni, a veszteségeket minimalizálni. Ugyanakkor a cég működésében a leépült, hiányos eszközállomány továbbra is problémát okoz, mely a szervezet városüzemeltetési feladatellátását szűkös műszaki korlátok közé szorítja, illetve nem teszi lehetővé, hogy lakossági szolgáltatások nyújtásával bővítsék a cég bevételi forrásait. Igaz, egy modernebb eszközpark kialakítása (pl. kommunális gépek beszerzése) a vállalatirányítás fontos célkitűzéseként jelenik meg, de ennek költségigényes vonzata miatt a kapacitásfejlesztés továbbra is megoldandó feladat tárgyát alkotja.

Az NKft. működése kapcsán ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a vállalat – kapacitásproblémái ellenére – partnereként megfelelő módon vonható be a város befektetésösztönzési, telephelyképzési törekvéseinek előkészítésébe, illetve azok megvalósításába. A jelenlegi helyzetfelmérés ugyanis azt mutatja, hogy Dombóváron, különböző helyrajzi számok alatt összesen 16 hektár olyan barnamezős

terület azonosítható, ahol rehabilitálással, csarnokképzéssel új ipari létesítmények lennének kialakíthatók, ezzel támogatva új vállalatok helyi letelepedését. Mindezen lehetőségek kiaknázása a városfejlesztés számára középtávon jelentős relevanciával bír.

A Dombóvár területén működő, alapvetően nem városgazdálkodási és városüzemeltetési feladatokat ellátó humán közszolgáltató intézmények struktúráját, illetve az általuk ellátott feladatokat részleteiben a 2.1.6.1. alfejezetben, a közösségi közlekedés működtetését a 2.1.9. és 2.1.11.3. alfejezetekben, míg a hulladékszállítás működtetését pedig a 2.1.13.6. alfejezetben már tárgyaltuk, ezen megállapításaink jelen alfejezet esetében is relevánsak, további részletezést nem igényelnek.

29. ábra: Dombóvár Város Önkormányzatának működési térképe

2.4.3 Városterzési koordináció

Település- és térségfejlesztési téren Dombóvár Város Önkormányzata törekszik a környező településekkel történő minél nagyobb összhang biztosítására, koordinált fejlesztések megvalósítására. Mindennek biztosítása érdekében az önkormányzat vezető szerepet vállal a 2015-ben létrehozott Kapos-menti Terület- és Vidékfejlesztési Társulásban, melyet a járás 16 településének önkormányzata alkot. Az együttműködés keretében a társulás különböző koordinatív feladatokat lát el a terület- és vidékfejlesztés terén, illetve üzletviteli szolgáltatásokat is nyújt, ennek keretében pályázatokat készít az önkormányzati, a civil, valamint a vállalkozói szféra részére, ellát pályázatmenedzsmenti feladatokat, tervek, elemzéseket és tanulmányokat készít, illetve szakmai konferenciákat szervez.

Az együttműködést létrehozó társulási megállapodás értelmében a kooperáció konkrétabban az alábbi feladatokat foglalja magába:

1. Terület- és vidékfejlesztési feladatok:
 - a. A területfejlesztési feladatkörén belül, különösen ellátja:
 - i. folyamatosan kapcsolatot tart a Tolna Megyei Önkormányzattal a fejlesztési szükségletek és a bevonandó helyi források feltárása érdekében;
 - ii. együttműködik a Tolna Megyei Önkormányzattal a Társulásban lévő települések közigazgatási területére kiterjedve közreműködik a Tolna Megyei Integrált Területi Program megvalósításában, illetve települési fejlesztési javaslatok előkészítésében, a projektfejlesztési munkában.
 - b. Vidékfejlesztési feladatkörén belül, különösen ellátja:
 - i. együttműködve a területileg illetékes CLLD szervezettel és a Tolna Megyei Önkormányzattal közreműködik a közösség-vezérelt helyi fejlesztéseket megalapozó Helyi Integrált Vidékfejlesztési Stratégia kidolgozásában, valamint elősegíti az elfogadott stratégia mentén a területén megvalósítható fejlesztések előkészítését és megvalósítását.
 - c. Területfejlesztési, vidékfejlesztési és koordinációs feladatainak ellátása körében:
 - i. működési területén a megyei önkormányzattal történő együttműködés keretében vizsgálja és értékeli a térség társadalmi, gazdasági és környezeti helyzetét, adottságait;
 - ii. elvégzi a hazai decentralizált források felhasználására irányuló települési igények koordinálását, javaslatot tesz a megyei önkormányzat számára az indokolt és megalapozott támogatások megítélésére, amennyiben erre irányuló források megnyílnak a megyei önkormányzatoknál;
 - iii. koordinálja a területfejlesztésben érdekelt szervezetek együttműködését, együttműködik az önkormányzatokkal, vállalkozásokkal és a civil szervezetekkel;
 - iv. összegyűjti és további előkészítésre alkalmassá teszi a gazdasági és társadalmi szervezeteknek a fejlesztési programokkal, projektekkel kapcsolatos elképzeléseit.
2. Egyéb feladatok vonatkozásában:
 - a. javaslatot tesz, érdekképviselői szerepet vállal a területén előforduló vis maior helyzetek rendezése érdekében;
 - b. elősegíti a települések közös feladatainak ellátását a költséghatékonyság, eredményesség érdekében.
3. Egyéb üzletviteli szolgáltatás:
 - a. pályázat készítése önkormányzati, civil-, valamint vállalkozói szféra részére;
 - b. pályázatmenedzsmenti feladatok ellátása;
 - c. tervek, elemzések, tanulmányok készítése;
 - d. szakmai konferenciák szervezése.
4. A Társulás a térségi közfoglalkoztatási programok lebonyolításában foglalkoztatóként, illetve együttműködő szervezetként is rész vesz.

2.5 Kockázatok és lehetőségek értékelése

A város irányítási és működési modelljének bemutatását, valamint a várostérségi koordináció részletezését követően az FVS öt tervezési dimenziójának bontásában megvizsgáljuk Dombóvár fejlesztési kockázatait és lehetőségeit. Mindezzel összesítjük azokat a kockázatokat, melyekre a város jövőbeli fejlesztése során fokozott hangsúlyt szükséges helyezni, s azokat a lehetőségeket, melyek kedvező feltételeket kínálnak a város fejlesztési céljainak eléréséhez.

2.5.1 Prosperáló város

Prosperáló város	
Kockázat	Lehetőség
A gazdaságfejlesztéshez tényezőellátottságbeli kihívások társulnak. A termelő beruházásokhoz szükséges mennyiségi és minőségi humánerőforrás nehezen biztosítható, a város foglalkoztatási szerkezetét a konvencionális foglalkoztatási formák jellemzik, továbbá a város gyorsforgalmi infrastrukturális beágyazottsága is gyengének tekinthető.	Szorosabb vállalati és szakképzési kooperációval részlegesen enyhíteni lehet a munkaerőkínálat problémáin. Továbbá az M9-es autópálya tervezett megépítésével Dombóvár közelebb kerül a gyorsforgalmi infrastruktúrához, mely kedvezőbb fejlesztési körülményeket biztosít a város számára.
A gazdasági infrastruktúra alacsony hozzáadott értéket állít elő, ráadásul fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni elsősorban a források szűkössége, illetve az építőipari kapacitások leterheltsége miatt.	A rendelkezésre álló fejlesztési források felhasználásával a Tüskei Ipari Park fejlesztése jelenleg zajlik, mely a következő években újabb vállalatok letelepüléséhez teremt feltételeket.
A gazdaságfejlesztésre rendelkezésre álló barnamezős területek hasznosítására konkrét koncepció, tervezés nem történt (pénzügyi források hiánya, valamint a beruházásokhoz szükséges humánerőforrások megoldatlansága okán).	Jelenlegi becslések szerint Dombóvár területén nagyságrendileg 16 ha összterületet kitevő barnamezős ingatlanok találhatók, melyek – források rendelkezésre állása esetén – kisebb volumenű iparcsarnok-fejlesztési projektek megvalósításához biztosíthatnak helyszínt.
A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által (elsősorban Kaposvár és Pécs irányában).	Dombóvár foglalkoztatási értelemben a települést körülölelő falvakból érkező munkaerőre is építhet, mely kismértékben enyhíti a helyi gazdaság munkaerőhiányos helyzetét. Mindez erősíti Dombóvár munkaerő-vonzáskörzet központ szerepét.
A város mozgásterét alapvetően határozza meg a viszonylag alacsony adóerőképesség, az önkormányzati gazdálkodásból adódó sajátosságok, mint pl. a feladatalapú finanszírozás, mely rugalmatlan likviditási helyzetet és kiszolgáltatottságot teremt. Az önkormányzat önálló pénzügyi kerete kifejezetten szűkössé vált, így ebből önálló termelőberuházás nem támogatható.	A város nagyfoglalkoztatójához/meghatározó ágazatához kapcsolódó vállalkozások megtelepedése.
Szorosabb vállalkozói, fejlesztési együttműködések nem jönnek létre, nem alakult ki klasszikus értelemben vett helyi vállalkozói ökoszisztéma az önkormányzat és a helyi vállalatok között.	Működő helyi vállalkozói, fejlesztési együttműködések, ökoszisztéma kialakítása, erősítése.

Prosperáló város	
Kockázat	Lehetőség
A globális klímaváltozás begyűrzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el (főként a mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalatok kitétsége növekszik).	
Globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok számottevő lokális negatív gazdasági hatásokat indukálnak: - a COVID-19 következtében Dombóvár Város Önkormányzatának költségvetési mozgástere rendkívül beszűkült, így a gazdaságfejlesztésre fordítható – korábban is szűkkörű – forráskerete elapadt. - Az egészségügyi- és szociális ellátórendszer túlterheltsége, a védekezési többletköltség is nehezítette az önkormányzati gazdálkodást. -A turizmus és a vendéglátóipari szektor visszaesése, bizonytalan jövőképe szintén negatív gazdasági hatásokat eredményezett.	A kormányzati kompenzáció, valamint az Európai Unió válságkezelési kerete (<i>Next Generation EU</i>) várhatóan plusz forrásokat teremt önkormányzati, gazdaságfejlesztési projektek megvalósításához. A COVID-19 válságkezelésének kiértékelése, a helyben kialakított jó megoldások alkalmazása megerősítik a helyi társadalmat és felkészültebbé teszik egy hasonló válsághelyzetre történő reagálására.
A globális gazdasági változásokkal (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás, Ipar 4.0) Dombóvár nem tud megfelelő mértékben lépést tartani, így a gazdasági szereplők által helyben előállított hozzáadott érték (versenyképesség) szintje relatív értelemben fokozatosan elmarad a globális gazdasági trendek által vezérelt innovatív ágazatok szintjétől, mely gazdasági leszakadással fenyeget.	A helyi gazdasági szereplők – főként uniós forrásból finanszírozott – célzott kapacitásfejlesztési, innovációs beruházásainak eredményeként a települési gazdaság innovációs potenciálja erősödik, mely lehetőséget teremt a versenyképesség növelésére.
A gazdasági leszakadás tendenciájával párhuzamosan a társadalmi depriváció fokozódó jelensége is megfigyelhető, mely gazdasági/foglalkoztatási értelemben újabb problémákat generál.	Városrehabilitációs és antiszegregációs programok folytatásával a társadalmi egyenlőtlenségek oldása.
A város (önkormányzat) térségközponti szerepéből adódó feladatainak ellátásához alapvető infrastrukturális és egyéb tényezők hiányoznak ill. hiányosak.	Európai Uniós pályázatoknak köszönhetően a térségi feladatot ellátó intézményeket kiszolgáló közlekedési infrastruktúra fejlesztése megvalósulhat, elősegítve Dombóvár térségközponti szerepének erősödését.
A szakképzési szerkezet nem szolgálja kellően a város gazdasági igényeit, fejlődését. A szakképzési struktúra nehezen befolyásolható önkormányzati szinten. Felsőoktatási intézmény hiánya.	A meglévő, magas színvonalú oktatási rendszer képzési struktúrájának bővítése, fejlesztése.

2.5.2 Zöldülő város

Zöldülő város	
Kockázat	Lehetőség
A lakossági szemléletformáló erőfeszítések ellenére az energiatudatosság és a környezetvédelem nem épül be megfelelően a helyi szereplők működésébe. Igaz, az egyre népszerűbbé váló napelemlétesítés tendenciája a napenergiát egyre nagyobb hányadban csatornázza be a lakossági és gazdasági szereplőkhöz, ugyanakkor a környezet védelmét, a pazarlás elkerülését szolgáló lakossági attitűdök (pl. tudatos vízhasználat, szelektív hulladékgyűjtés, energiatudatos életmód) csak gyenge társadalmi beágyazottsággal rendelkeznek (főleg az energiaszegénységgel küzdő háztartások esetében), melynek mélyreható átalakulására kevés esély mutatkozik.	Dombóvár Város Önkormányzata az eddigiek során – városi projekteken keresztül – jelentős erőfeszítéseket tett a települési zöldkörnyezet megőrzése és fejlesztése érdekében. Ennek eredményeként a város arculatában a természetközelség, a zöld városkép meghatározó szerepet tölt be. Mindennek továbbfejlesztése, a közterek rekreációs funkcióinak növelése (pl. járdák felújítása, kerékpárutak kialakítása, csapadékvíz elvezetés rekonstrukciója, új házhelyek létesítése) számottevő mértékben járulhat hozzá a helyi lakosság életminőségének emeléséhez.
A napelemek fokozatosan növekvő lakossági és vállalati felhasználásával az elektromos közműszolgáltató terhelése drasztikusan emelkedik az inverterek által előidézett kétirányú áramközvetítés miatt (napos időben rátölt a hálózatra, felhős időben pedig a hálózatról tölt), mely a közműszolgáltató részéről műszaki beavatkozást tesz szükségessé (elsősorban transzformátorok létesítését).	A megújuló erőforrások felhasználása terén az önkormányzat jelenleg nem rendelkezik átfogó fejlesztési koncepcióval (itt elsősorban az uniós projektfinanszírozással kivitelezhető épület-energetikai fejlesztések jutottak szerephez az elmúlt évek során), ugyanakkor elmondható, hogy a rendelkezésre álló vállalati és lakossági pályázati konstrukcióknak köszönhetően a településen számos háztartás és gazdasági szereplő valósított meg energiahatékonysági fejlesztést (főként napelemek felszerelése), mely az energiaigényük (főként áram) egyre nagyobb hányadát megújuló forrásokból fedezi. Ez a tendencia kedvező feltételeket teremt további beruházások elindításához, melyben elsősorban a helyi távfűtést biztosító Dombóvárhő Kft. kerülhet előtérbe (biomassza alapú fűtési rendszer kialakítása).
A megújuló erőforrások felhasználása terén az önkormányzat jelenleg nem rendelkezik átfogó fejlesztési koncepcióval.	Fejlesztési koncepció kidolgozása a megújuló erőforrások felhasználására. Városi zöld menetrend kidolgozása.
Az intenzív mezőgazdasági termelés következtében a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációja, a vízerózió, defláció okozta károsodás, a felszín közeli rétegekben vízminőség romlás, nitrátosodás figyelhető meg. A jelentős közúti közlekedésből származó légszennyezés a 61. sz. főút és a 611. sz. út mentén jelentős emissziós károkat okoz.	A mezőgazdasági termőterületek további terjeszkedésének korlátozása, a mezőgazdasági termelés környezetvédelmi szabályozása. A tájhasználat szabályozása csökkenti a természeti ökoszisztéma károsodását.

Zöldülő város	
Kockázat	Lehetőség
Az illegális inert és kommunális hulladékelhelyezések gyakorisága nő a település zöldfelületi részein.	Az aktív közösségi életre, erős civil szervezeti hálóra épített környezettudatos magatartási formák erősítése.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen és fenntarthatatlan folyamatokat indít el helyben, mely a települést körülölelő környezeti állapotokban indít meg átalakulási folyamatokat (hektikusabbá váló időjárási körülmények, bioszféra megváltozása). A biológiai sokféleség csökkenésével károsodik a természeti ökoszisztéma.	A villámárvizek kezelését szolgáló csapadékvíz-elvezetési fejlesztésekre az önkormányzat az elmúlt évek során kitüntetett figyelmet fordított, melyek jövőbeni folytatásával a város vízelvezetési kihívásai szélesebb körben kezelhetővé válnak. A természeti ökoszisztéma védelme (mező, erdő, állatvilág, természetes vizek, stb.) érdekében végzett kutatások, vizsgálatok folytatása.
A Kiskonda-patak mentén található ipartelepek és intézményi területek vizuális és ökológiai konfliktust jelentenek.	Kiskonda-patak környezetének komplex fejlesztése.
Közműrendszerekben rejlő kockázatok: Dombóváron a háztartások többsége nem részesül közművesített földgázellátásban. A lakásállomány 35,5%-ában a jelentősebb környezetterhelést okozó hagyományos energiahordozót hasznosítják fűtési célú hőtermelésre. A csapadékvíz-elvezetés döntően nyílt árkos megoldású, amelyek hidrológiai rendezettsége nem jellemző. Így az árkok vízelvezető képessége korlátozott.	A megújuló energiaellátásra való átállás lehetőségében rejlő potenciál a lakossági fogyasztók körében. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés fejlesztése.
Zöldmezős beruházások túlsúlya a barnamezős területek újrahasznosításával szemben.	A barnamezős területek hasznosítására koncepció kidolgozása. Az alulhasznosított barnamezős területek iparcsarnokok, termelőüzemek hasznosítására, gazdasági szereplők bevonására biztosítanak lehetőséget.
A Gunarasi Termálfürdő víz- és szennyvízelvezetési problémái jelentős környezeti terhelést okoznak a fürdő körüli területeken, melyek kezeletlensége a terület magasabb színvonalú hasznosításában számottevő kihívásokat fog jelenteni.	A Gunarasi településrész víz-, szennyvíz-közmű-fejlesztése megalapozza a terület szabadidős-, turisztikai fejlesztési lehetőségeit.
Dombóvár és a járás kerékpárúthálózata hiányos.	A kerékpárút hálózat fejlesztésével a környezetbarát közlekedési módok támogatása.
A helyi közlekedésben a fenntartható közösségi közlekedési módok még nem kerültek bevezetésre.	A helyi közlekedésben a fenntartható közösségi közlekedési módokat előtérbe helyező beruházások megvalósítása.

2.5.3 Digitális város

Digitális város	
Kockázat	Lehetőség
Általános megállapításként megfogalmazható, hogy a település mind a gazdasági, mind pedig a közsféra tekintetében alacsony digitális fejlettségi fokkal rendelkezik. Dombóvár gazdaságfejlesztési törekvései ugyanis az elmúlt években a munkanélküliség és inaktivitás felszámolására, a helyi gazdaság erősítésére, valamint a gazdaságfejlesztés alapjait megteremtő tényezőellátottság (elsősorban humán és infrastrukturális) fejlesztésére összpontosultak. A város jelenlegi gazdaságfejlesztési elképzelései az így megkezdett fejlesztési logika továbbvitelét részesítik előnyben, ezért a digitális kapacitások jövőbeli fejlesztése az önkormányzat részéről – objektív indokok mentén – kisebb prioritásban fog részesülni.	Ahogy a helyzetelemzésből, illetve a kérdőíves felmérés eredményeiből kiderült Dombóvár esetében egyre több közszolgáltatás (önkormányzati ügyintézés, kormányhivatal, kórház, közműszolgáltatók) érhető el, melyeket a lakosság egyre nagyobb arányban alkalmaz. Mindez kedvező alapokat teremt a város digitális profiljának jövőbeli erősítéshez.
A magasabb hozzáadott értéket előállító beruházások esetében (ahol a digitalizáció már magasabb szinten nyilvánul meg) jelentős problémát okoz, hogy a térségben jelentkező szűkös munkaerő kínálat nem teszi lehetővé a fejlettebb (nem felhasználói) digitális készségeket igénylő foglalkoztatási formák megtelepedését. Az oktatási-, képzési struktúra nem követi a digitális trendeket. Éppen ezért – a szakképzés képzési struktúrájának átalakítása nélkül – ez a hiányosság a jövőben is kedvezőtlen hatást fog gyakorolni a fejlettebb befektetési formák esetében.	Összességében elmondható, hogy az aktív korú lakosság 90 százalékot meghaladó mértékben rendelkezik okostelefonnal, szélessávú internethozzáféréssel, illetve a legtöbb esetben otthoni IT eszközállománnyal (számítógép, nyomtató, scanner stb.), míg a közösségi média felületein is aktív felhasználóként jelennek meg, az informatikai fejlesztések iránt pedig jelentős hányaduk affinitást mutat. Következésképpen a digitális analfabetizmus nem jellemzi a város lakosságát, így egy esetleges jövőbeli digitális közszolgáltatás fejlesztés megfelelő fogyasztó bázis mellett valósulhat meg.
A városban működő vállalatok – részben a fenti szempontok miatt – nem tekinthetők a digitalizáció élvonalába tartozó ágazati példaként, így az általuk alkalmazott IT technológia érdemben nem növeli Dombóvár digitalizációs státuszát. Az ebben történő vállalati léptékváltásra kevés lehetőség mutatkozik, ugyanakkor a digitalizációt támogató pályázati konstrukciókon keresztül érdemi változás lenne elérhető ebben a tekintetben.	A COVID-19 világjárványnak köszönhetően számos gazdasági ágazatban előtérbe került az otthoni munkavégzés (<i>home office</i>) szerepe, mely a munkavállalók digitális készségeit, illetve a digitális térben végzett munkavégzés jelentőségét erősítette meg. Mindez a helyi gazdaság digitális beágyazottságának elmélyítését eredményezte foglalkoztatási téren.
A fenti pontból adódóan a digitális infrastruktúra fejlesztése kifejezetten forrásfüggő folyamatnak minősül, éppen ezért az esetleges önkormányzati fejlesztések megvalósításának lehetősége túlnyomó részben	Uniós források felhasználásával a digitális infrastruktúra fejlesztése az igényekhez igazodóan tud megjelenni.

Digitális város	
Kockázat	Lehetőség
az uniós források felhasználási módjainak függvényében fog alakulni. A humán közszolgáltatások terén lassan jelennek meg a digitális szolgáltatások. A köz-, és közmű szolgáltatások terén elmaradnak a digitalizációs beruházások.	
A fejlettebb digitális szolgáltatásokkal ellátott települések fiatalokat elszívó hatása érvényesül.	A versenyképesség növelése érdekében a digitális szolgáltatások fejlesztése. Smart City programok kidolgozása.

2.5.4 Megtartó város

Megtartó város	
Kockázat	Lehetőség
Dombóvár és térsége társadalmi értelemben egyszerre küzd az elöregedés és elvándorlás negatív tendenciáival, mely a város számára már középtávon az előrehaladott társadalmi marginalizálódás veszélyével fenyeget. A lakosságszám csökkenésével a munkaképes lakosság száma is egyre kevesebb, s a foglalkoztatás további bővítése számára korlátozott helyi humánkapacitás áll rendelkezésre. A negatív demográfiai tendencia – mely egyben a hazai vidéki területek túlnyomó többségére ugyanígy elmondható – mérséklése, illetve esetleges megfordítása csakis komplex beavatkozással lehetséges, ez azonban jelentős mértékben Dombóváron kívüli tényezők (nemzeti infrastruktúrafejlesztés, kormányzati vidékfejlesztési / vidéki városok célzott támogatásai stb.) függvényében is alakul. Így következésképpen a város megtartó erejének növelése nagyrészt az externális hatásokon alapul, melyekre az önkormányzat csak rendkívül korlátozott ráhatással rendelkezik.	Dombóvár, mint vidéki kisváros, az általa biztosított természetközeli, közparkokkal tarkított települési környezetével vonzerőt és megtartóerőt fejthet ki azokra az emberekre, akik akár Kaposváron vagy Pécsen munkát vállalva életüket nyugodt, családbarát körülmények között szeretnék élni. Az önkormányzat ezen városi arculat és identitás fejlesztésére kiemelt figyelmet fordít, így a jövőbeli közterületfejlesztések várhatóan a város megtartó erejét érdemben fogják növelni.
A szolgáltatási mix tekintetében – objektív módon – Dombóvár minőségben elmarad a szomszédságában lévő Kaposvártól, valamint a baranyai megyeszékhelytől, Pécsről (főként a kulturális, egészségügyi, és kereskedelmi szolgáltatások terén). Mindez Dombóvár vonzerejét – elsősorban a fiatalabb generációk körében – nagymértékben csökkenti.	Az M9-es autópálya tervezett megépítése Dombóvárt közelebb hozza a hazai gyorsforgalmi infrastruktúrához, mely kedvezőbb helyzetet teremtve szintén növeli a város megtartó erejét.

Megtartó város	
Kockázat	Lehetőség
Dombóvár területén szegregátumok találhatóak, az ott élők száma folyamatosan növekszik. A deprivációs index értéke pedig folyamatos csökkenést mutat, mely azt jelzi, hogy a szegregált területeket egyre jobban érinti a szegénység. Hatékony szociális és foglalkoztatást elősegítő fejlesztések nélkül újabb társadalmi kihívások forrásává válhatnak. A településen belül magas differenciáltság mutatható ki az egyes városrészekben élők jövedelmi státusza, és az életminősége alapján.	Az eddigi városrehabilitációs és antiszegregációs programok tapasztalataira épített hatékony komplex szociális felzárkóztató programok megvalósítása. Antiszegregációs intézkedési terv elkészítése és folyamatos nyomonkövetése. Az egyenlő hozzáférés, az esélyegyenlőség és az integráció biztosítása elvének megvalósulása a településen.

2.5.5 Kiszolgáló város

Kiszolgáló város	
Kockázat	Lehetőség
A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése kifejezetten forrásigényes feladat, mely elsősorban az uniós források hatékony felhasználásától függ. Ugyanakkor időbeli anomáliák, az építőipari kapacitások túlterheltsége esetén a városi fejlesztések implementálása könnyen kedvezőtlenebb forgatókönyv szerint alakulhat.	Az önkormányzat jelenleg az alábbi négy, fedezettel rendelkező projekt megvalósításával kívánja erősíteni a város kiszolgáló jellegét, melyek egyértelműen kedvezőbb feltételeket teremtenek a helyi gazdaság fejlesztéséhez, illetve a lakosság életszínvonalának emeléséhez: • a kormányzati támogatással rendelkező Térségi Sport- és Szabadidőcentrum megépítése – az ehhez szükséges engedélyes tervek jóváhagyása megtörtént, így elkezdődhet a kiviteli terv készítése, majd 2022 nyarán/őszén a kivitelező kiválasztása; • járóbeteg-ellátás korszerűsítése – a közbeszerzési eljárás kiírása folyamatban van • a mentőállomás felújítása – a projekt építési engedéllyel rendelkezik, a tervek szerint 2022 végére fog megvalósulni (az Országos Mentőszolgálat valósítja meg); • Tüskei Ipari Park fejlesztése – a 255 millió forintos támogatásnak köszönhetően elkezdődhet a barnamezős területen az infrastrukturális fejlesztés, valamint a zöldmezős terület közművesítése hat hektáron. Így a területen működő vállalkozások körülményeinek javítása mellett, új vállalkozások letelepedésének lehetősége is meg fog nyílni a jövőben.

Kiszolgáló város	
Kockázat	Lehetőség
A város közlekedési kapcsolataiban rejlő kockázatok: A település közúti kapcsolatai (61-es főút, 611-es út) hiányosak és rossz minőségűek. A város közúton lassan és körülményesen közelíthető meg a fontosabb gyorsforgalmi utak irányából. Autópályáról lehajtván a települést nem lehet megközelíteni. A gyalogos közlekedési felületek hiányosak vagy felújításra szorulnak, többségük nem akadálymentes. A helyi közösségi közlekedés további fejlesztésének elmaradása pályázati forrás hiánya miatt. A vasúti áruszállítás szerepe jelentősen csökkent. Az áru fuvarozás a közútra terelődik.	Az M9-es autópálya megépítésével közelebb hozza Dombóvárt a hazai gyorsforgalmi infrastruktúrához, mely kedvezőbb helyzetet teremtve szolgálja ki a lakosságot és a gazdasági szereplőket egyaránt. Lehetőség nyílik a város jó megközelíthetőségére, mely így változatos, többségében vasúti szállításhoz kapcsolódó telephely kínálattal áll a befektetők rendelkezésére. A helyi autóbusszközlekedés vasúthoz való csatlakozási optimalizációjának megteremtése. A helyi közlekedési infrastruktúra fejlesztésével javul a lakosság életminősége, megelégedettsége, a szolgáltatásokhoz való hozzáférése.
Nagyszámú, rossz állapotú önkormányzati tulajdonban álló szociális és piaci bérlakás állomány. Az épületfelújítások és korszerűsítések elmaradásával az épített környezet egyre inkább degradálódik. Az önkormányzat tulajdonában több funkció nélküli ingatlan található, melyek felújítása, hasznosítása pályázati forrástól függ.	Tervszerű vagyongazdálkodással, az ingatlanok értékesítésével az önkormányzati bevételek növelése, felújítással az önkormányzati vagyon értékének növelése, a lakosság életminőségének javítása.
A gazdaságfejlesztésre rendelkezésre álló barnamezős területek hasznosítására konkrét koncepció, tervezés nem történt (pénzügyi források hiánya, valamint a beruházásokhoz szükséges humánerőforrások megoldatlansága okán).	Jelenlegi becslések szerint Dombóvár területén nagyságrendileg 16 ha összterületet kitevő barnamezős ingatlanok találhatók, melyek – források rendelkezésre állása esetén – kisebb volumenű iparcsarnok-fejlesztési projektek megvalósításához biztosíthatnak helyszínt.
A Tüskei Ipari Park fejlesztése lehetőséget teremt új cégek letelepedéséhez, ugyanakkor a drasztikus munkaerőhiány miatt a vállalatok egymástól fogják elszívni a munkavállalókat, mely számos cég számára komoly veszélyt jelenthet. A „munkaerőelszívás” a vállalkozások között konfliktust generálhat.	Dombóvár Város Önkormányzata az eddigiek során – városi projekteken keresztül – jelentős erőfeszítéseket tett a települési zöldkörnyezet megőrzése és fejlesztése érdekében. Ennek eredményeként a város arculatában a természetközelség a zöld városkép meghatározó szerepet tölt be. Mindennek továbbfejlesztése, a közterek rekreációs funkcióinak növelése számottevő mértékben járulhat hozzá a helyi lakosság életminőségének emeléséhez.
Gunarasfürdő üdülőtelepi övezetében egyre több az állandó lakos. A megfelelő infrastruktúra biztosításához nincs elegendő pénzügyi forrás. A termálfürdő fejlesztésére a városvezetés csupán korlátozott ráhatással bír.	Gunarasfürdő turisztikai fejlesztésével Dombóvár kiszolgáló, szolgáltató jellege tovább erősödhet. A fürdő fejlesztése szinergikus hatásként az üdülőtelepi övezet infrastrukturális fejlesztését is maga után vonja.

3. Stratégiai munkarész

A jelen stratégiai munkarész fejezet a jövőkép és a stratégiai célok meghatározását foglalja magában. Az előző fejezet vizsgálta azokat a külső kockázati tényezőket és lehetőségeket, melyekre a város reagálni tud, azonban azok bekövetkezte jóval a település hatókörén túlmutató folyamatoktól és azok externális hatásaitól függ.

A város sikere, fejlődési pályája a következő években döntő mértékben függhet attól, hogy milyen gyorsan és milyen hatékonyan tud reagálni a folyamatosan változó beazonosított külső tényezőkre/körülményekre, így például az egészségügyi válsághelyzetekre, a lakosságszám csökkenésére, a gazdasági konjunktúra ciklusokra vagy éppen visszaesésekre, az egyre szélsőségesebb időjárási helyzetekre, a településkép és a tájhasználat átalakulására vagy akár a politikai környezet változására.

A stratégiai fejezet dinamikus keretként működik, támogatja a város jövőképének és célrendszerének meghatározását és szükség esetén felülvizsgálatát, kiigazítását.

3.1 Forgatókönyv elemzés

A város fejlődési lehetőségei két fő tényező csoporttól függenek: a belső erőforrások, helyi sajátosságok és a külső feltételrendszerek.

Ezen tényezők figyelembevételével - reflektálva a folyamatosan változó külső körülményekre - trendelemzésekkel és prognózisokkal alátámasztott forgatókönyveket (standard és adaptív) dolgozunk ki. Először egy ún. kitettség mátrix létrehozásával vizsgáljuk meg a korábbi fejezetben már beazonosított tényezők kockázati besorolását, majd a legfontosabb kockázatok tényleges hatását elemezzük számszerűsített prognózisokkal. A trendelemzéshez a Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb tanulmányait, elemzéseit vizsgáltuk, a prognózisok felállításához a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet által fejlesztett Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer (NATÉR) által szolgáltatott adatokat használtuk fel, ami 2050-ig, tízéves bontásban, több tématerületet érintve mutat rá a jövőbeli külső tényezők alakulására. A prognózisok során kiemelt figyelmet fordítottunk a 2030-as évre vonatkoztatott trendekre, hiszen a most megalkotott települési stratégia középtávú megvalósulása ezen az időtávon várható, míg a 2050-es év értékei a hosszútávú megvalósíthatósághoz szolgáltathatnak információt. A bemutatott prognózisok a település jövőjének **standard forgatókönyvét** adják, vagyis nem számolnak a társadalom és a gazdaság időközbeni alkalmazkodásával. A standard forgatókönyv során tehát azt vizsgáljuk, hogy mi várható, ha a külső hatások akadálytalanul gyűrűznek be a település életébe.

Az **adaptív forgatókönyv** pedig egy változásmenedzsmentet is magában foglaló fejlesztési megközelítés. Ebben a forgatókönyvben a tematikus célrendszer és az öt tervezési dimenzió összefüggései kerülnek bemutatásra, melyek összességében meghatározzák, hogy a város mennyire tud rugalmas és adaptív módon reagálni a külső környezeti impulzusokra, vagyis mennyire reziliens.

3.1.1 Prognózis- és trendelemzés

Demográfia

A helyzetelemzésben láthattuk, hogy Dombóvár lakó-, és állandó népességszáma folytonos csökkenést mutat és ez a csökkenés sajnos nem áll meg. A népesség-előreszámítás szerint országos viszonylatban is azzal kell számolni, hogy hazánkban tovább csökken a népesség. A Dombóvári Járás esetében drasztikus népességvesztéssel kell számolni, a 2051-es népesség várhatóan nem éri el a 2011-es év 80%-át, a járás teljes népessége 32.331 főről 19.629 főre (**8. táblázat**), Dombóvár lakossága 19.799 főről hozzávetőlegesen 15.839 főre esik vissza (1.ábra).²

8. táblázat: A Dombóvári Járás várható népességszám változása (2021-2051)

Dombóvári Járás	2021	2031	2041	2051
Teljes népesség (fő)	29 103	26 046	22 712	19 629
65+ éves népesség (%)	24	29	33	36
15-64 éves népesség (%)	63	60	56	53
0-14 éves népesség (%)	13	11	11	11

Forrás: NaTér, saját szerkesztés

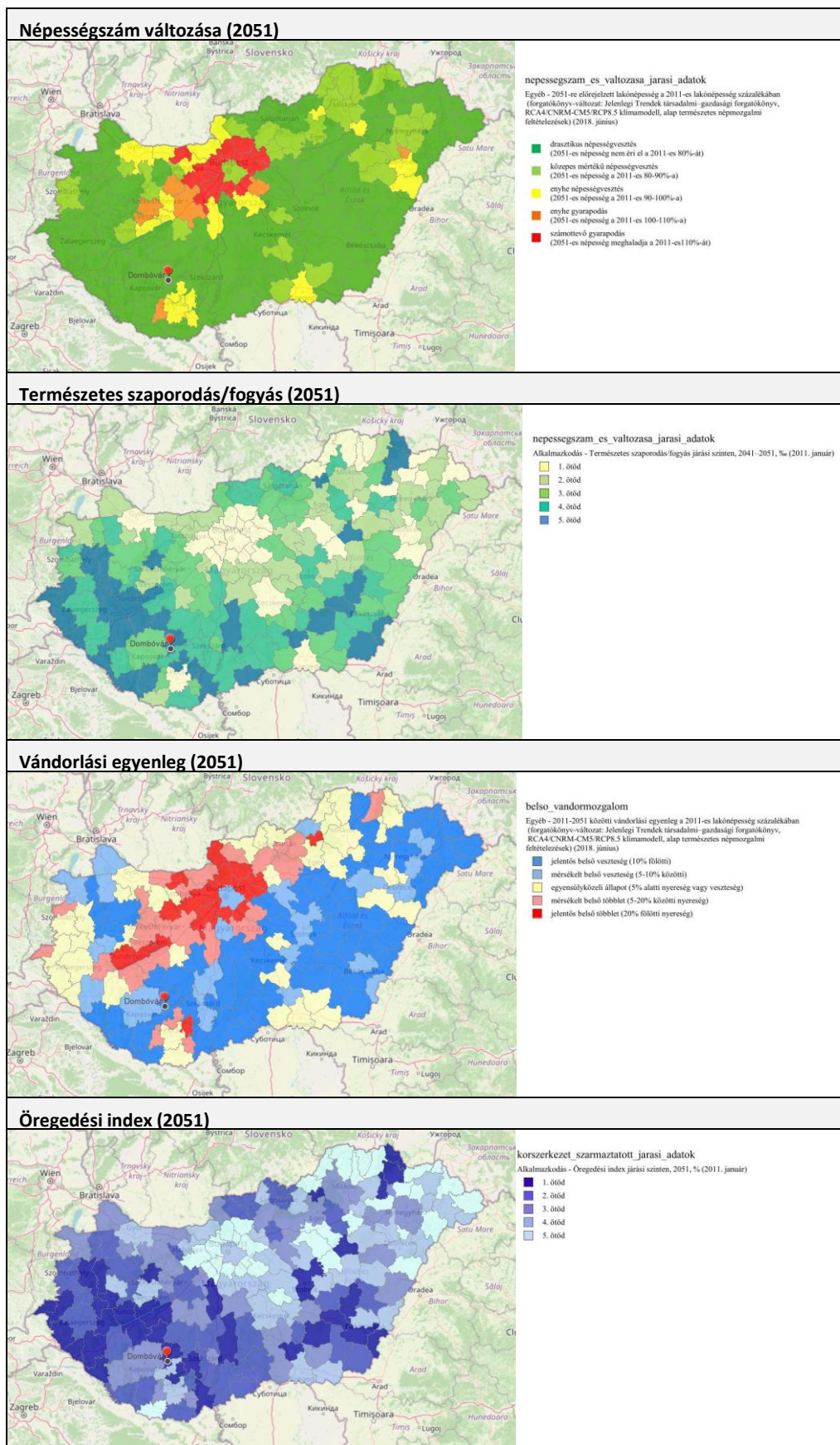
A létszámcsökkenés okai között a természetes fogyást és a negatív vándorlási egyenleget feltételezzük. Vándorlási egyenleg tekintetében a Dombóvári Járás esetében jelentős, 10% feletti belső veszteséggel kell számolni. A 15-64 év közöttiek számának csökkenése azt mutatja, hogy az aktív korúak költöznek el inkább a járásból.

A demográfiai helyzetkép az előregedés tekintetében sem mutat kedvező képet, s a trend folytatása jelentős kockázatot jelent a város jövőjének alakulása szempontjából. A társadalom előregedése azonban nem helyi probléma és egyre nagyobb kihívás elé állítja nemcsak Magyarországot, hanem az európai uniós tagállamokat is. Hazánkban az 55 év felettiek aránya 2050-re eléri a 40%-ot, a 85 év felettieké pedig a 29%-ot. Dombóvár lakosságának előregedési folyamatai országos kitekintésben is kedvezőtlenebbnek mondhatóak, 2031-ben már a legmagasabb öregedési indexű járási települések közé sorolható, 2051-ben a Dombóvári Járás teljes népességén belül a 65-nél idősebbek aránya eléri a 36%-ot.

Az öregedési index erősödésénél a várható élettartam növekedése is közrejátszik. Ez részben köszönhető az életminőség javulásának. Tolna megyében 2020-ban a nők esetében a születéskor várható élettartam 78,42 év. 2031-re ez az érték várhatóan 80 évre fog emelkedni. A férfiak esetében a trendnek megfelelően alacsonyabb a születéskor várható élettartam a nőkhöz képest. 2020-ban ez az érték 72,32 év, amely várhatóan 74 évre fog emelkedni 2031-re.

²A NATÉR adatbázisban szereplő népesség-előreszámítás kohorsz-komponens módszerrel készült, amely a népességváltozás tényezőinek (születés, halálozás, vándorlás), különböző népességi csoportokra (nemek, korcsoportok) bontott figyelembevételével vezeti tovább az egyes területi egységek kiindulási népességszámát a modellezett időszak végéig. A jövőre vonatkozó népesedési hipotézisek 1990 és 2011 közötti demográfiai folyamatok, és várható népesedési tendenciák értékelésével kerültek kialakításra.

30. ábra: Demográfiai előreszámítási adatok - Dombóvár az országos trend viszonylatában

Forrás: NaTér, <https://nater.mbfisz.gov.hu/>, saját szerkesztés

Gazdaság

A NATÉR gazdaság rétegcsoportja Magyarország gazdaságára, valamint annak várható jövőbeli változására vonatkozó információkat jelenít meg térképi formában. Települési szintű gazdasági előrejelzés létrehozása elméleti, módszertani és gyakorlati nehézségekbe ütközik, ezért csak megyei szinten állnak rendelkezésre gazdasági előrejelzések. Fontos leszögezni, hogy a hosszú távú gazdasági előrejelzés jelentős bizonytalanságot rejt magában, hiszen a társadalmi, politikai stb. változások jelentős töréseket okozhatnak a trendekben.

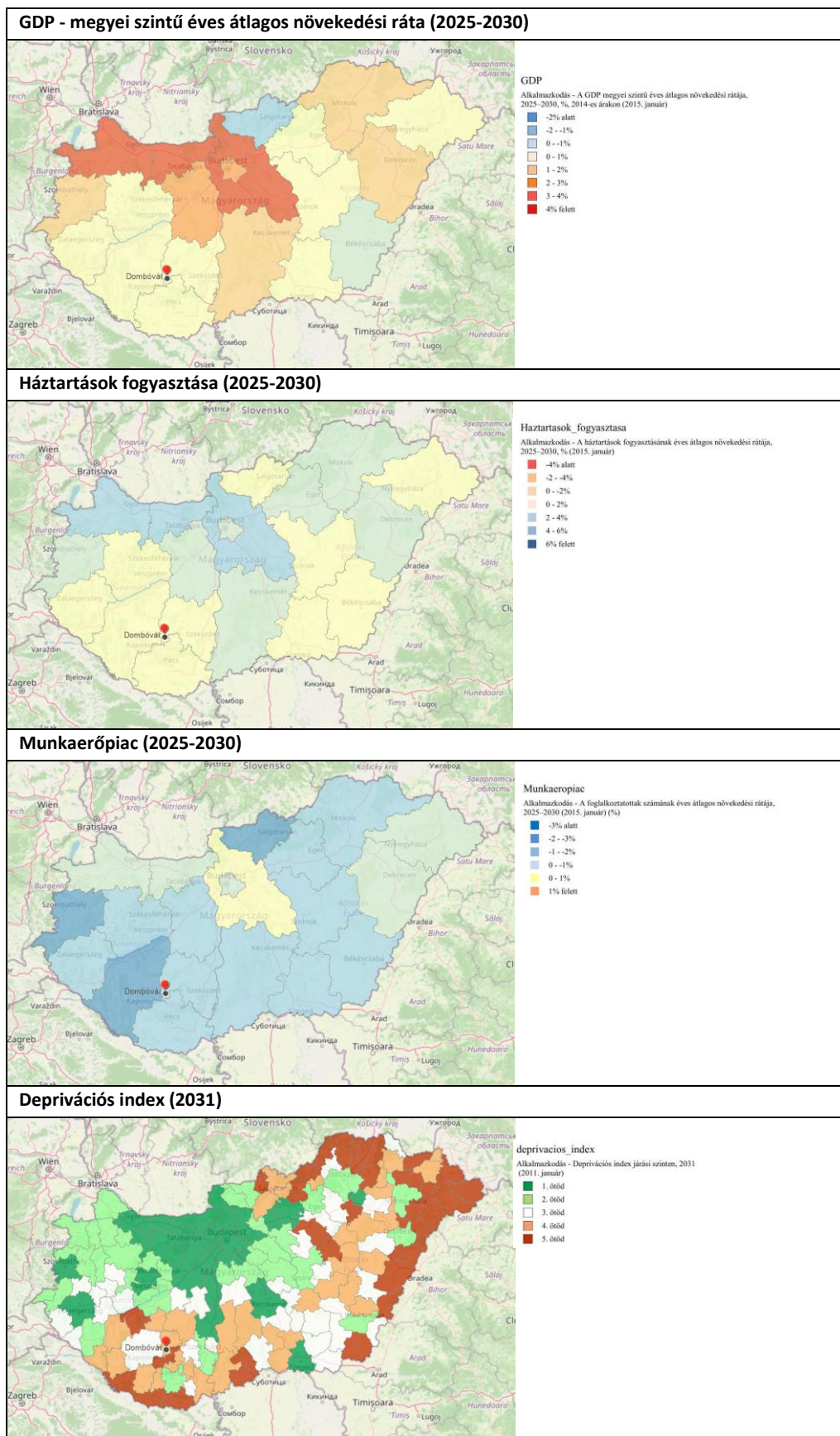
Tolna megye gazdaságát a három legnagyobb lélekszámú város: Dombóvár, Paks és Szekszárd határozza meg, melyek a megye három különböző sarkában fekszenek. Dombóvár a megye délnyugati sarkában, a legfőbb kapocs Tolna, Baranya és Somogy megye között, amelyek a Dél-Dunántúli Régiót alkotják. Dombóvár gazdasági súlya ezáltal a városi és járási szerepkörön túlmutat. A gazdasági előrejelzés szerint 2025-2030 között a GDP megyei szintű éves átlagos növekedési rátája 2025–2030 között 0,82 % lesz. Az előrejelzés szerint ebben a kategóriában marad 2050-ig. Ez országos viszonylatban a középmezőnyt jelenti, a jobban teljesítő megyék 4% fölötti GDP növekedéssel számolhatnak. A szomszédos megyék hasonló gazdasági helyzetet mutatnak, Baranya és Somogy GDP-jének növekedési rátája némileg elmarad, az előbbi 0,4%, utóbbi 0,73% növekedéssel számolhat, míg Fejér megye gazdasági növekedési rátája 2,1%-os előrejelzést produkál.

A bruttó hazai termék felhasználásának döntő hányadát a háztartások fogyasztása teszi ki, ezért érdemes ezt a mutatót is vizsgálni, amihez szintén csak megyei adatok állnak rendelkezésre. A fogyasztási előrejelzési adatokból láthatjuk, hogy a háztartások fogyasztása együtt mozog a GDP-vel. Tolna megyében a háztartások fogyasztásának éves növekedési rátája 2025-2030 között 1,13 % körül várható, ami országos viszonylatban szintén a középmezőnyhöz tartozik.

A gazdasági függőségi ráta alakulása mellett rendkívül fontos tényezőt jelent a jövőbeli szociálpolitika alakulása is, amely transzferek révén alapjaiban képes megváltoztatni a veszélyeztetett csoportok összetételét, jellemzőit. A foglalkoztatottak számának éves átlagos növekedési rátája a vizsgált időszakban -1,5% lesz, ami az ország 4/5-ére lesz jellemző, tehát a munkaerőpiaci problémák továbbra is kiemelt gondot jelentenek. A csökkenő népességszám óhatatlanul maga után vonja, a foglalkoztatottak számának csökkenését, a munkanélküliek számának emelkedését, azonban számos területen folyamatos munkaerőhiánnyal kell számolni.

A nélkülözés és a szegénység leírására használt egyik mutatószám a deprivációs index, mely szorosan összekapcsolódik demográfiai és szociális tényezőkkel és jelentős hatással van a település gazdaságára. A deprivációs index több elemből álló komplex mutató. Értéke 0 és 1 közé eső szám, az alacsony értékek mutatják a kedvezőtlen helyzetet, minél közelebb van a 0 értékhez, annál jobban érinti a területet a szegénység. 2011-ben az Dombóvári Járás értéke 0.40, 2031-ben 0.35, 2051-ben pedig már csak 0.28. Az index értéke folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. Országos viszonylatban a 3. ötödről a 4. ötödre esik vissza. A keleti országrész járásai tartoznak a legszegényebb települések közé, a deprivációs indexük 0.12 értéken mozog, míg a leggazdagabb települések értéke 0,98.

31. ábra: Gazdasági előreszámítási adatok - Dombóvár az országos trend viszonylatában

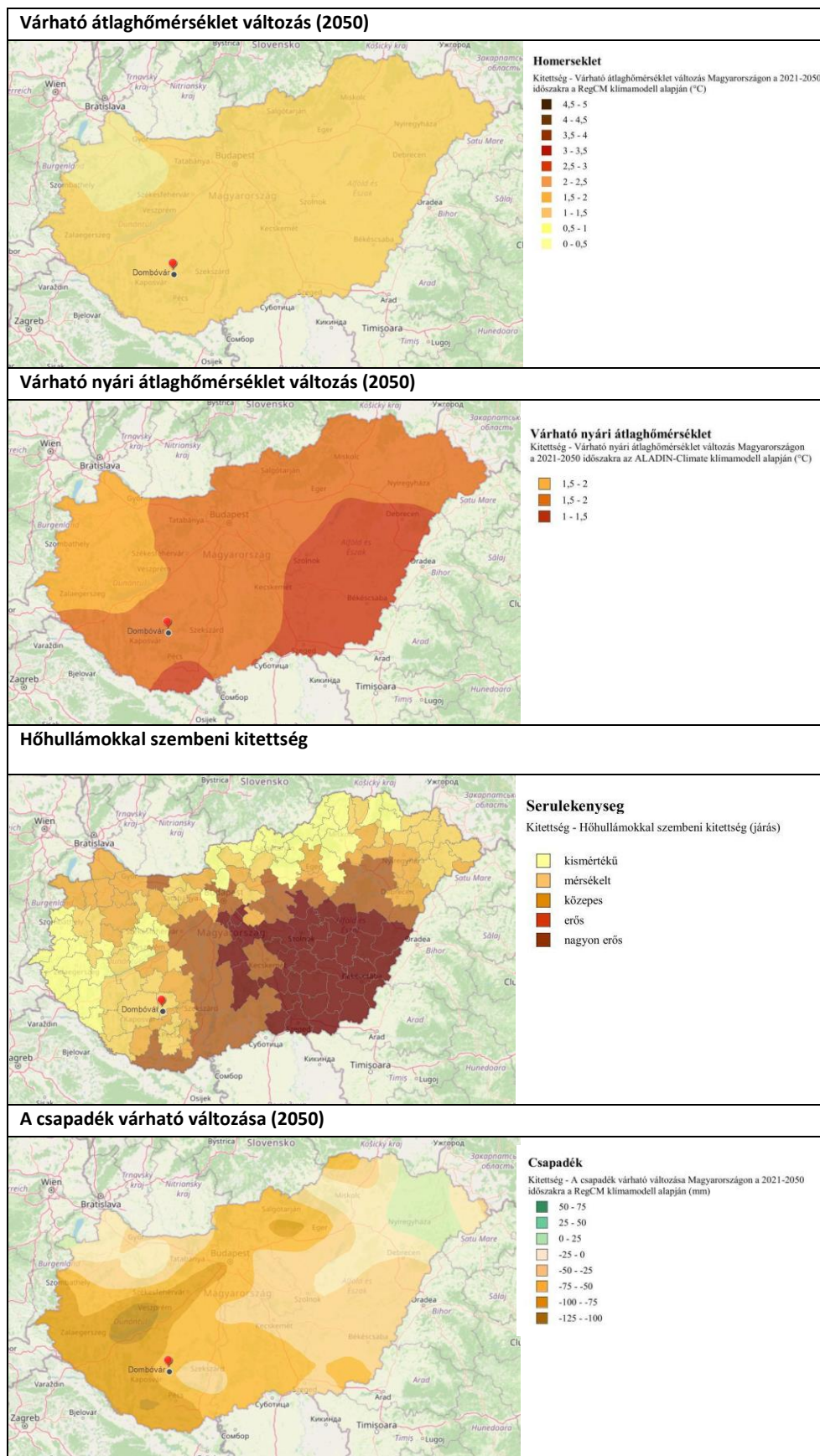
Forrás: NaTér, <https://nater.mbfisz.gov.hu/>, saját szerkesztés

Éghajlat

Dombóvár táji és természeti adottságokban rendkívül gazdag település. A térség éghajlata mérsékelten meleg és mérsékelten nedves. A napsütéses órák száma átlagosan évente 2000-2020 óra, ebből nyáron 810, télen 200 óra a várható. Az évi középhőmérséklet 10,0 és 10,3 °C közötti, az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 33,0 °C, a téli minimumoké -17 °C körüli. A fagymentes időszak hossza 194-198 nap. Dombóvár területének 73%-a intenzív mezőgazdasági műveléssel művelt. Éppen ezért Dombóvár hosszú távú stratégiai tervezésében nagyon fontos annak ismerete, hogy miként alakul a város és a térség klímája a következő évtizedekben. A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen gazdasági-, társadalmi folyamatokat indíthat el helyben (főként a mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalatok kitétsége növekszik).

Egy közepesen optimistának számító klímamodell projekciója alapján Dombóvár esetében 1-1,5°C átlaghőmérséklet emelkedés várható 2050-ig. Ez az országos átlaggal megegyező érték. A nyári átlaghőmérséklet változás az elkövetkező évtizedekben ennél is jelentősebb lesz a térségben, várhatóan 2-2,5 °C. Az átlaghőmérséklet emelkedésével, a hosszabb nyári időszakokkal növekszik a hőhullámok száma is. A hőségriadós napok száma 2050-ig 15-20 napra emelkedik. A Dombóvári Járás hőhullámokkal szembeni kitétsége mérsékelte. A csapadék várható alakulása is fontos információkat nyújt a mezőgazdaságban érdekelteknek. Dombóvár térségére 75-50 mm csapadékcsökkenést prognosztizálnak 2050-ig. Már 2020-ban is tapasztaltak a gunarasi településrészben, továbbá a Szőlőhegyen és a Szuhay-dombon rövid idő alatt lehulló extrém csapadékmennyiséget, mely súlyos vízkárokat okozott.

32. ábra: Éghajlatra vonatkozó prognózisok - Dombóvár az országos trend viszonylatában

Forrás: NaTér, <https://nater.mbfisz.gov.hu/>, saját szerkesztés

A prognózis és trendelemzést követően a forgatókönyvkészítés folyamata a város által nem befolyásolható, külső hatásokra való felkészülést támogatja.

9. táblázat: Külső hatások és vizsgálандó kockázati tényezők

Forgatókönyv elemzési kockázati területek azonosítása dimenzióként	Vizsgálандó kockázati tényezők
Prosperáló város	
Térségi, gazdasági és innovációs környezetet érintő kockázatok.	A termelő beruházásokhoz szükséges humánerőforrás nehezen biztosítható.
	A város gyorsforgalmi infrastrukturális beágyazottsága gyengének tekinthető.
	A gazdasági infrastruktúra alacsony hozzáadott értéket állít elő.
	A vállalkozói, fejlesztési együttműködések nem jönnek létre, nincs helyi vállalkozói ökoszisztéma.
	A gazdaságfejlesztésre rendelkezésre álló barnamezős területek hasznosítására konkrét koncepció, tervezés nem történt. A barnamezős területek kihasználatlansága.
	A város térségközponti szerepéből adódó feladatok ellátásához alapvető infrastrukturális és egyéb tényezők hiányoznak ill. hiányosak.
A humán erőforrás keresleti és kínálati feltételei megváltozásának kockázatai.	A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által (elsősorban Kaposvár és Pécs irányában).
	A társadalmi depriváció fokozódó jelensége foglalkoztatási problémákat generál.
	A város foglalkoztatási szerkezetét a konvencionális (alacsony hozzáadott értéket előállító) foglalkoztatási formák jellemzik.
A gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra helyzetében bekövetkező kockázati tényezők.	A globális gazdasági változásokkal (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás, Ipar 4.0) a város nem tud megfelelő mértékben lépést tartani.
	A szakképzési szerkezet nem szolgálja kellően a város gazdasági igényeit, fejlődését. A szakképzési struktúra nehezen befolyásolható önkormányzati szinten.
Helyi gazdasági beruházások megvalósulását befolyásoló kockázati tényezők.	A globális klímaváltozás begyűrzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el helyben (főként a mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalatok kitétsége növekszik).
Önkormányzat gazdálkodását befolyásoló tényezők.	Globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok esetén jelentős védekezési többletköltség az amúgy is forráshiányos önkormányzat számára.
	Globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok esetén a helyi egészségügyi és szociális ellátórendszer túlterheltsége.
	Az önkormányzat költségvetési mozgástere jelentősen beszűkült, kevés forrást tud bevonni gazdaságfejlesztésre.
	Az önkormányzat saját bevételeinek a terhére finanszírozza a térségközponti szerepből adódó egyéb infrastrukturális költségeket.

Forgatókönyv elemzési kockázati területek azonosítása dimenzióként	Vizsgálandó kockázati tényezők
Zöldülő város	
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodóképességben rejlő kockázatok.	A lakossági szemléletformáló erőfeszítések ellenére az energiatudatosság és a környezetvédelem nem épül be megfelelően a helyi szereplők működésébe. Gyenge társadalmi beágyazottság.
	A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen, fenntarthatatlan folyamatokat indít el helyben. A természeti ökoszisztéma károsodása.
Gazdasági szereplők környezetre gyakorolt hatásában rejlő kockázatok.	A mezőgazdasági termelés következtében a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációja, a vízerózió, defláció okozta károsodás.
	A mezőgazdasági termelés következtében a felszín közeli rétegekben vízminőség romlás, nitrátosodás figyelhető meg.
	A jelentős közúti közlekedésből származó légszennyezés a 61. sz. főút és a 611. sz. út mentén jelentős emissziós károkat okoz.
	A napelemek fokozatosan növekvő lakossági és vállalati felhasználásával az elektromos közműszolgáltató terhelése drasztikusan emelkedik.
	A Kiskonda-patak mentén található ipartelepek és intézményi területek vizuális és ökológiai konfliktust jelentenek.
Közműrendszerek és energiagazdálkodás kockázatai.	A háztartások többsége nem részesül közművesített földgázellátásban.
	A csapadékvízvezetés döntően nyílt árkos megoldású, amelyek hidrológiai rendezettsége nem jellemző. Így az árkok vízelvezető képessége korlátozott.
Fenntartható városi- és várostérségi közlekedés hiányának kockázatai.	Dombóvár és a járás kerékpárút hálózata rendkívül hiányos.
	A helyi közlekedésben a fenntartható közösségi közlekedési módok még nem kerültek bevezetésre.
Környezet- és természetvédelem hiányosságai miatt fennálló kockázatok.	A zöldmezős beruházások túlsúlya, a barnamezős területek újrahasznosításával szemben.
	Egyes településrészek (pl. Gunarasi településrész) víz- és szennyvízelvezetési problémái. A vezetékes szennyvízhálózat hiánya a területen.
	A Gunarasi Termálfürdő közelében egyre több nyaraló, lakóingatlan épül, nő a beépített területek nagysága, a zöldfelület csökken. A területet érintő helyi adók szabályozási hiánya.
	Az értékes vizes élőhelyeket képező tavak erősen töltődnek, a jelentős mértékű mezőgazdasági és kommunális eredetű környezetterhelés miatt gyors ütemben eutrofizálódnak.
	Az illegális inert és kommunális hulladékelhelyezések gyakorisága nő a település zöldfelületi részein.
	A megújuló erőforrások felhasználása terén az önkormányzat jelenleg nem rendelkezik átfogó fejlesztési koncepcióval.

Forgatókönyv elemzési kockázati területek azonosítása dimenzióként	Vizsgálandó kockázati tényezők
Digitális város	
Lakosság alacsony digitális kompetenciájából fakadó kockázatok.	A munkaerő alacsony digitális fejlettségi szintje.
	A lakosság alacsony digitális fejlettségi szintje.
Gazdasági szervezetek digitális lemaradása okozta kockázatok	A vállalatok szűkkörű nyitottsága az Ipar 4.0 típusú fejlesztések iránt. A versenyképesség szintje relatív értelemben fokozatosan elmarad a globális gazdasági trendek által vezérelt innovatív ágazatok szintjétől.
	A városban működő vállalatok által alkalmazott IT technológia érdemben nem növeli Dombóvár digitalizációs státuszát.
Digitális technológia szolgáltatások városi jelenlétének hiányából, elmaradásából fakadó kockázatok.	A humán közszolgáltatások terén lassan jelennek meg a digitális szolgáltatások.
	Az oktatási-, képzési struktúra nem követi a digitális trendeket.
	A köz-, és közmű szolgáltatások terén elmaradnak a digitalizációs beruházások.
	Európai uniós források elmaradása esetén a digitális infrastruktúra fejlesztések elmaradnak vagy csak lassú ütemben fejlődnek.
A digitális mix hiányából eredő kockázatok.	A település versenyképességének csökkenése.
	A fejlettebb digitális szolgáltatásokkal ellátott települések fiatalokat elszívó hatása érvényesül.
Megtartó város	
Demográfiai trendekben rejlő társadalmi kockázatok.	A népességszám folyamatosan csökken.
	Az elvándorlások száma folyamatosan nő. Ezen belül a fiatal korosztály elvándorlása jelentős.
	A lakosság korösszetétele kedvezőtlenül alakul. Folyamatosan nő az időskorúak aránya.
	Foglalkoztatottak számának csökkenése.
	A foglalkoztatás további bővítése számára korlátozott helyi humánkapacitás áll rendelkezésre.
Esélyegyenlőséget érintő kockázatok.	Szegregátumban élő népesség számának növekedése.
	A szegregáció felszámolását célzó intézkedések megtorpanása.
	A településen belül magas differenciáltság mutatható ki az egyes városrészekben élők jövedelmi státusza, és az életminősége alapján.
	Deprivációs index értékének növekedése.

Forgatókönyv elemzési kockázati területek azonosítása dimenzióként	Vizsgálandó kockázati tényezők
Kiszolgáló város	
A város térségi-regionális közlekedési kapcsolataiban rejlő kockázatok.	A település közúti kapcsolatai (61-es főút, 611-es út) hiányosak és rossz minőségűek.
	A város közúton lassan és körülményesen közelíthető meg a fontosabb gyorsforgalmi utak irányából. Autópályáról lehajtva a települést nem lehet megközelíteni.
	A gyalogos közlekedési felületek hiányosak vagy felújításra szorulnak, többségük nem akadálymentes.
	A helyi közösségi közlekedés további fejlesztésének elmaradása pályázati forrás hiánya miatt.
	A vasúti áruszállítás szerepe jelentősen csökken. Az áru fuvarozás a közútra terelődik.
A városi infrastruktúra fejlesztésének elmaradásából eredő kockázatok.	Pályázati források elmaradása kedvezőtlen helyzetet teremt a lakosság életminőségét javító törekvéseknél, illetve a helyi gazdaság fejlesztését célzó beruházásoknál. A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése nem tud megfelelő ütemben haladni.
Az önkormányzat ingatlanpiaci helyzetéből adódó kockázatok.	Nagy számú, rossz állapotú önkormányzati tulajdonban álló szociális és piaci bérletlakásállomány. Az épületfelújítások és korszerűsítések elmaradásával az épített környezet egyre inkább degradálódik.
	Az önkormányzat tulajdonában több funkció nélküli ingatlan található, melyek felújítása, hasznosítása pályázati forrástól függ.
A táji, természeti és az épített környezeti adottságok nem megfelelő használatából eredő kockázatok.	Barnamezős területek hasznosításának hiánya.
	Az ipari parki fejlesztések eredményessége kétséges, mivel nincs megfelelő minőségű és mennyiségű humán erőforrás. A „munkaerőelszívás” a vállalkozások között konfliktust generálhat.
	A Gunarasfürdő üdülőtelepi övezetében egyre több az állandó lakos. A megfelelő infrastruktúra biztosításához nincs elegendő pénzügyi forrás.

3.1.2 Standard forgatókönyv

Az alábbi kitettség mátrix vizsgálja a már beazonosított kockázati és lehetőségbeli tényezőket, vagyis kihívásokat, ahol az egyes külső tényezők begyűrzésének kockázatát, gyakoriságát és mértékét elemezzük. A kockázati besorolás a várható gyakoriság és kifejtett hatás mértéke alapján lett értékelve, amennyiben egy hatás bármely kategória szerint 5-ös fokozatba kerül, akkor nagyon kockázatosnak kell tekinteni. Az értékelés dimenzióként a legjelentősebb kockázati tényezőkre koncentrál.

A kitettség mátrix alapozza meg a standard forgatókönyvet, melyben a begyűrző potenciális negatív, kiküszöbölendő hatásokat veszi figyelembe a város.

10. táblázat: Dombóvár kitettségi mátrixa (öt dimenzióban értékelve)

PROSPERÁLÓ VÁROS			
Potenciális negatív és pozitív hatás	Milyen a hatás kockázati besorolása? (5: nagyon kockázatos; 4: kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 2: kicsit kockázatos; 1: elenyésző kockázatot jelent)	Milyen gyakoriságú a hatás? (5: napi, 4: évente többször, 3: többévente egyszer, 2: évtizedenként egyszer, 1: 20-30 évente egyszer)	Mekkora a hatás várható mértéke? (5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör; ... 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások)
Minőségi és mennyiségi munkaerő hiánya.	5	5	5
A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által.	5	5	5
A város gyorsforgalmi infrastruktúrális beágyazottsága gyenge.	5	5	5
A gazdasági infrastruktúra alacsony hozzáadott értéket állít elő.	4	4	4
A vállalkozói, fejlesztési együttműködések nem jönnek létre, nincs helyi vállalkozói ökoszisztéma.	3	4	3
A barnamezős területek kihasználatlansága.	3	4	3
Az önkormányzat költségvetési mozgástere jelentősen beszűkült, kevés forrást tud bevonni gazdaságfejlesztésre.	4	5	5
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el helyben.	4	4	3
A globális egészségügyi válsághelyzetekkel, járványokkal járó kockázatok hatásai	5	2	5

ZÖLDÜLŐ VÁROS			
Potenciális negatív és pozitív hatás	Milyen a hatás kockázati besorolása? (5: nagyon kockázatos; 4: kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 2: kicsit kockázatos; 1: elenyésző kockázatot jelent)	Milyen gyakoriságú a hatás? (5: napi, 4: évente többször, 3: többévente egyszer, 2: évtizedenként egyszer, 1: 20-30 évente egyszer)	Mekkora a hatás várható mértéke? (5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör; ... 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások)
Az energiatudatosság és a környezetvédelem terén gyenge társadalmi beágyazottság.	4	4	3
A természeti ökoszisztéma károsodása az éghajlatváltozás miatt.	4	3	4
A mezőgazdasági termelés következtében a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációja, a vízerózió, defláció okozta károsodás.	5	4	4
A mezőgazdasági termelés következtében a felszín közeli rétegekben vízminőség romlás, nitrátosodás figyelhető meg.	5	4	4
A helyi közlekedésben a fenntartható közösségi közlekedési módok még nem kerültek bevezetésre.	4	5	4
A zöldmezős beruházások túlsúlya, a barnamezős területek újrahazsnosításával szemben.	3	2	2
A gunarasi településrészen fennálló víz- és szennyvízproblémák.	4	5	3
A megújuló erőforrások felhasználása terén a városnak nincs átfogó fejlesztési koncepciója.	4	3	4
A háztartások többsége nem részesül közművesített földgázellátásban.	3	4	3

DIGITÁLIS VÁROS			
Potenciális negatív és pozitív hatás	Milyen a hatás kockázati besorolása? (5: nagyon kockázatos; 4: kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 2: kicsit kockázatos; 1: elenyésző kockázatot jelent)	Milyen gyakoriságú a hatás? (5: napi, 4: évente többször, 3: többévente egyszer, 2: évtizedenként egyszer, 1: 20-30 évente egyszer)	Mekkora a hatás várható mértéke? (5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör; ... 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások)
A munkaerő digitális felkészültségének a szintje alacsony.	4	4	4
A városban működő vállalatok által alkalmazott IT technológia nem növeli a város digitalizációs státuszát.	3	3	4
Európai uniós források elmaradása esetén a digitális infrastruktúra fejlesztések elmaradnak, lassú ütemben fejlődnek.	4	3	4
A fejlettebb digitális szolgáltatásokkal ellátott települések fiatalokat elszívó hatása.	5	4	3

MEGTARTÓ VÁROS			
Potenciális negatív és pozitív hatás	Milyen a hatás kockázati besorolása? (5: nagyon kockázatos; 4: kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 2: kicsit kockázatos; 1: elenyésző kockázatot jelent)	Milyen gyakoriságú a hatás? (5: napi, 4: évente többször, 3: többévente egyszer, 2: évtizedenként egyszer, 1: 20-30 évente egyszer)	Mekkora a hatás várható mértéke? (5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör; ... 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások)
A népességszám folyamatosan csökken.	5	5	5
Az elvándorlások száma folyamatosan nő. Ezen belül a fiatal korosztály elvándorlása jelentős.	5	5	4
A lakosság korösszetétele kedvezőtlenül alakul. Folyamatosan nő az időskorúak aránya.	4	3	3
Szegregátumban élő népesség számának növekedése.	4	3	3
A szegregáció felszámolását célzó intézkedések megtorpanása.	4	3	3
Deprivációs index értékének növekedése	4	4	4

KISZOLGÁLÓ VÁROS			
Potenciális negatív és pozitív hatás	Milyen a hatás kockázati besorolása? (5: nagyon kockázatos; 4: kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 2: kicsit kockázatos; 1: elenyésző kockázatot jelent)	Milyen gyakoriságú a hatás? (5: napi, 4: évente többször, 3: többévente egyszer, 2: évtizedenként egyszer, 1: 20-30 évente egyszer)	Mekkora a hatás várható mértéke? (5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör; ... 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások)
A település közötti kapcsolatai hiányosak és rossz minőségűek. Gyorsforgalmi út hiánya.	5	5	5
A gyalogos közlekedési felületek hiányosak vagy felújításra szorulnak, többségük nem akadálymentes.	4	5	5
A helyi közösségi közlekedés további fejlesztésének elmaradása.	4	5	5

KISZOLGÁLÓ VÁROS			
Potenciális negatív és pozitív hatás	Milyen a hatás kockázati besorolása? (5: nagyon kockázatos; 4: kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 2: kicsit kockázatos; 1: elenyésző kockázatot jelent)	Milyen gyakoriságú a hatás? (5: napi, 4: évente többször, 3: többévente egyszer, 2: évtizedenként egyszer, 1: 20-30 évente egyszer)	Mekkora a hatás várható mértéke? (5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör; ... 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások)
A vasúti áruszállítás szerepe jelentősen csökken. Az áru fuvarozás a közútra terelődik.	4	5	4
A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése nem tud megfelelő ütemben haladni.	5	4	5
Az épületfelújítások és korszerűsítések elmaradásával az épített környezet környezeti degradálódása.	4	3	3

3.1.3 Adaptív forgatókönyv

A felkészültségi mátrix alapozza meg az adaptív forgatókönyvet, melyben a potenciális kockázatokra intézkedésekkel reagál a város. Az alábbi táblázatban azt vizsgáljuk, hogy milyen a város abszorpciós-, adaptációs-, és transzformációs képessége az előző részekben már azonosított, magas kockázatúként értelmezett negatív hatások mentén. Az értékeket 1-5-ig tartó skálán jelenítjük meg.

Magas a város abszorpciós képessége, ha a külső hatásokat képes kivédeni, képes elnyelni, ellenállni a potenciális negatív hatásoknak. Ha ez az érték alacsony, akkor az azt jelzi, hogy az adott kockázati tényező sebezhetővé teszi a települést.

A város **adaptációs képessége** a megváltozott környezeti feltételekhez való alkalmazkodásra utal. Ha rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a negatív hatást, akkor magas a város adaptációs képessége. Amennyiben a város teljesen felkészületlen az adott hatással szemben, akkor gyakorlatilag nincs adaptációs képessége.

A város **transzformációs képessége** egy olyan tudás- és eszköztár együttese, amely képessé teszi a települést arra, hogy a rendszer a saját változásaival reagáljon a külső hatásokra, ezzel egy új kiinduló állapotra állítva a rendszer egészét. Magas transzformációs értékkel jellemezzük, ha a potenciális negatív hatás kivédésére komplett rendszerek kerültek kiépítésre, alacsony értéket kap, ha a meglévő eszközök nem megfelelőek a kockázat kezelésére és csak teljes folyamat és eszközcserevel lehet megoldani a problémát.

11. táblázat: Dombóvár városi felkészülési mátrixa (öt dimenzióban értékelve)

PROSPERÁLÓ VÁROS			
A magas kockázatú (4-es, 5-ös értékű) potenciális negatív hatások	Milyen a város abszorpciós képessége? (5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat - 1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat)	Milyen a város adaptációs képessége? (5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást - 1: egyáltalán nincs adaptációs képessége a városnak)	Milyen a város transzformációs képessége? (5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésére - 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez)
Minőségi és mennyiségi munkaerő hiánya.	2	2	2
A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által.	2	2	2
A város gyorsforgalmi infrastruktúrális beágyazottsága gyenge.	2	2	2
A gazdasági infrastruktúra alacsony hozzáadott értéket állít elő.	2	3	3
Az önkormányzat költségvetési mozgástere jelentősen beszűkült, kevés forrást tud bevonni gazdaságfejlesztésre.	2	3	3
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el helyben.	2	3	3
A globális egészségügyi válsághelyzetekkel, járványokkal járó kockázatok hatásai.	1	4	4

ZÖLDÜLŐ VÁROS			
A magas kockázatú (4-es, 5-ös értékű) potenciális negatív hatások	Milyen a város abszorpciós képessége? (5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat - 1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat)	Milyen a város adaptációs képessége? (5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást - 1: egyáltalán nincs adaptációs képessége a városnak)	Milyen a város transzformációs képessége? (5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésére - 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez)
Az energiatudatosság és a környezetvédelem terén gyenge társadalmi beágyazottság.	3	4	4
A természeti ökoszisztéma károsodása az éghajlatváltozás miatt.	2	3	2
A mezőgazdasági termelés következtében a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációja, a vízerózió, defláció okozta károsodás.	2	3	2
A mezőgazdasági termelés következtében a felszín közeli rétegekben vízminőség romlás, nitrátosodás figyelhető meg.	2	3	2
A helyi közlekedésben a fenntartható közösségi közlekedési módok még nem kerültek bevezetésre.	2	4	4
A gunarasi településrészen fennálló víz- és szennyvízproblémák.	2	3	3
A megújuló erőforrások felhasználása terén a városnak nincs átfogó fejlesztési koncepciója.	3	2	2

DIGITÁLIS VÁROS			
A magas kockázatú (4-es, 5-ös értékű) potenciális negatív hatások	Milyen a város abszorpciós képessége? (5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat - 1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat)	Milyen a város adaptációs képessége? (5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást - 1: egyáltalán nincs adaptációs képessége a városnak)	Milyen a város transzformációs képessége? (5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésére - 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez)
A munkaerő digitális felkészültségének a szintje alacsony.	3	2	2
Európai uniós források elmaradása esetén a digitális infrastruktúra fejlesztések elmaradnak, lassú ütemben fejlődnek.	2	2	2
A fejlettebb digitális szolgáltatásokkal ellátott települések fiatalokat elszívó hatása.	2	2	2

MEGTARTÓ VÁROS			
A magas kockázatú (4-es, 5-ös értékű) potenciális negatív hatások	Milyen a város abszorpciós képessége? (5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat - 1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat)	Milyen a város adaptációs képessége? (5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást - 1: egyáltalán nincs adaptációs képessége a városnak)	Milyen a város transzformációs képessége? (5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésére - 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez)
A népességszám folyamatosan csökken.	2	2	2
Az elvándorlások száma folyamatosan nő. Ezen belül a fiatal korosztály elvándorlása jelentős.	2	2	2
A lakosság korösszetétele kedvezőtlenül alakul. Folyamatosan nő az időskorúak aránya.	2	2	2
Szegregátumban élő népesség számának növekedése.	2	2	2
A szegregáció felszámolását célzó intézkedések megtorpanása.	2	4	4

KISZOLGÁLÓ VÁROS			
A magas kockázatú (4-es, 5-ös értékű) potenciális negatív hatások	Milyen a város abszorpciós képessége? (5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat - 1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat)	Milyen a város adaptációs képessége? (5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást - 1: egyáltalán nincs adaptációs képessége a városnak)	Milyen a város transzformációs képessége? (5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésére - 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez)
A település közötti kapcsolatai hiányosak és rossz minőségűek. Gyorsforgalmi út hiánya.	2	3	2
A gyalogos közlekedési felületek hiányosak vagy felújításra szorulnak, többségük nem akadálymentes.	3	3	3
A helyi közösségi közlekedés további fejlesztésének elmaradása.	3	4	3
A vasúti áruszállítás szerepe jelentősen csökken. Az áru fuvarozás a közútra terelődik.	2	2	2
A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése nem tud megfelelő ütemben haladni.	2	2	3
Az épületfelújítások és korszerűsítések elmaradásával az épített környezet degradálódása.	2	2	2

A fentiekben is látható, hogy Dombóvárnak számos külső kockázattal is szembe kell néznie, melyek a gazdaság versenyképességét, a források adaptív kezelését, erőforrások biztosítását is érinti. A kockázati tényezőket és a magas kockázatú potenciális negatív hatásokat értékelve képet kaphatunk a város jelenlegi helyzetére, felkészültségére. Az elemzés segítséget nyújt ahhoz, hogy a város adaptív módon tudjon reagálni ezen hatásokra, hogy minél kevésbé gyűrűzzenek be a káros, negatív folyamatok az elkövetkezendő időszakban.

Dombóvár Város Önkormányzata is – a többi települési önkormányzathoz hasonlóan - egyre szűkülő eszköztárral és forrással rendelkezik a hirtelen felmerülő problémák és feladatok megoldására. A koronavírus okozta válság jó példa volt arra, miként tudja egy váratlan egészségügyi járványhelyzet egy település életét – akárcsak átmenetileg is – korlátozni, nehezíteni és miként tud arra a város reagálni. A prognóziselemzésekből láthattuk, hogy vannak olyan tényezők, mint pl. a népesség területi átrendeződése vagy az éghajlatváltozás, amik hamarosan komoly kihívások elé állítják a várost és ezek kezelésére minimális eszköztárral rendelkezik. A város mozgásterét alapvetően határozza meg a viszonylag alacsony adóerőképesség, az önkormányzati gazdálkodásból adódó sajátosságok, mint pl. a feladatalapú finanszírozás, mely rugalmatlan likviditási helyzetet és kiszolgáltatottságot teremt.

Önálló, nagyobb fejlesztés megvalósítására egyre kevesebb lehetőség van. A célzott központi költségvetési támogatások és pályázati források nélkül a lakossági életminőség javító beruházások, az intézményhálózat fejlesztése, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése nem, vagy csak részben, lassú ütemben tud megvalósulni.

A forgatókönyvekre épül a reális jövőkép és a célrendszer. A város vízióját, jövőképét az adaptív forgatókönyv prognózisai alapozzák meg, amelynek hátterében ott áll a külső kihívások begyűrűzésével kalkuláló standard forgatókönyv is. A felvázolt forgatókönyvek alapján láthatjuk, hogy Dombóvár korlátozott pénzügyi erőforrásokkal és kompetenciákkal rendelkezik a várost érintő külső-, belső hatásokkal szemben, így elsősorban olyan intézkedéseket célszerű hozniuk, amelyek viszonylag alacsony ráfordítást igényelnek, az aktuális gazdasági-, pályázati keretfeltételek közepette is érvényesíthetők, ugyanakkor nagyban támaszkodnak a helyben lévő tudásra és erőforrásokra, a helyi lakosság identitástudatára, lokálpatriotizmusára. A város népességmegtartó törekvései, a biztonságot nyújtó, az életminőség javítását célzó fejlesztéseken alapul. Mindez az intézkedések szempontjából erős legitimitást, a helyi lakosság számára beleszólási lehetőséget, a helyi önkormányzat számára pedig az aktuális finanszírozási lehetőségektől minél inkább függetlenül tervezhető működést jelent.

3.2 Jövőkép

Dombóvár Város Önkormányzatának jövőképét a város Településfejlesztési Konceptiója (TK) tartalmazza, mely kijelöli Dombóvár közép- és hosszútávú fejlesztési célkitűzéseit, az elérni kívánt jövőbeli települési állapotot. A jövőkép alapját a közép- és hosszútávú bekövetkező trendek és állapotok elemzése adta, a koncepció helyzetelemzésében és helyzetértékelésében meghatározott sajátosságokra, a számba vett várható fejlődésfolyamatokra tekintettel, a társadalom elvárásainak, értékeinek figyelembevételével.

Mindennek megfelelően a város Településfejlesztési Konceptiója Dombóvár fejlesztési jövőképét az alábbiak szerint rögzíti:

A város stabilitása fennmarad, lakosságát megtartja, a város prosperitásának folyamatos fejlődése érzékelhető, az általános versenypozíciói javulnak. A helyi aktorok, térségfejlesztési szereplők, tehát az önkormányzati, gazdasági, civil szféra aktív szervezetei és egyének együttesen tervezik és valósítják meg a városfejlesztési elképzeléseket, oly módon, hogy fejlesztések a környezetet megkímélve, fokozatos, kívánatos gazdasági növekedéssel egyidejűleg, a város erőforrásait és tartalékait nem kimerítve, versenyképességét fenntartva, sőt fokozva valósulnak meg, hosszútávon is működőképes struktúrát létrehozva.

A város és városkörnyék az integrált szemléletére alapozottan, továbbá a koncepció és az annak alapján elkészítendő stratégiai és operatív programok végrehajtásával alkalmassá válik az EU fejlesztési elképzeléseinek és finanszírozási lehetőségeinek befogadására. A partnerségi együttműködés eredményeképpen a város fejlesztési irányai egybeesnek a gazdasági szereplőkével, így a magánforrások fejlesztései is segítik a célok elérését. A városi identitás megerősödik, a lakosság életszínvonala emelkedik, a megélhetés stabil, a munkanélküliség csökken.

Dombóvár az értékeire építő, innovatív, versenyképes, stabil térségközpont.

Ezzel párhuzamosan Dombóvár Településfejlesztési Konceptiója az egyes fejlesztési szegmensek tekintetében az alábbi célkitűzéseket fogalmazza meg:

Gazdaság

- A gazdaságfejlesztés területén a megvalósuló fejlesztések, projektek fenntarthatóak és termelésnövekedést, munkahelyteremtést indukálnak. Az ipar, a szolgáltatások és a mezőgazdaság fejlesztése során hosszú távon is fenntartható gazdasági bázis, piacképes termékszerkezet alakul ki. A városi és térségi integrált fejlesztések eredményeképpen megerősödnek a húzó gazdasági ágazatok (egészségipar, megújuló energiagazdaság, fémipar, textilipar, mezőgazdasági szolgáltatás). Dombóváron az innovációs és technológiai fejlesztés egyre fontosabb szerepet tölt be, a termelés színvonala hosszú távon fokozatosan közelít a fejlett technológiákhoz (növekvő termelékenység, csökkenő energiaigény, átlagos önköltség, versenyképes árszint). Dombóvár kiemelt figyelmet fordít a kis- és középvállalkozások támogatására.
- A minőségi turizmushoz elengedhetetlen háttér-infrastruktúra létrejön, új szálláshelyek és a termálvízre alapozott szolgáltatások épülnek fel. A térségi falusi turizmus fogadóbázisa és vendégköre bővül, a helyi vonzerőkre építhető kerékpáros, természetjáró, lovas, horgász-vadász turizmus egyre kedveltebbé válik a bel- és külföldi turisták számára.
- A komplex térségi vidékfejlesztési program végrehajtásra kerül, amely által a termelés és értékesítés feltételei javulnak, a térségi falusi lakosság egy részének az agrárágazatban átlagos szintű jövedelemszerzésre nyílik lehetősége, a falusi lakosság alternatív, mezőgazdálkodást kiegészítő jövedelemszerzése (kézműipar, háziipar, feldolgozás, falusi turizmus) értékelhető módon megjelenik.

Humán erőforrások, helyi társadalom

- Dombóvár a lakosságát megtartja a helyi közösséghez kötődés eredményeképpen. A lakosságszám nem csökken, azonban a lakosságon belül az idősek aránya nő.
- A gazdasági megerősödés eredményeképpen új munkalehetőségek keletkeznek, a foglalkoztatási és jövedelemszint növekszik, a lakosság általános életszínvonala enyhén emelkedik.
- A helyi oktatás-képzés tudatos fejlesztése, átformálása a fiatalság elvándorlását mérsékli. A szociális ellátórendszer, a szociális háló továbbra is fenntartja és erősíti térségi szerepét.
- A kulturális és sport intézmények fenntarthatóan működnek, erősítik a lakosság helyi identitástudatát. Dombóvár imázsa a helyi és térségbeli lakosság számára minőségileg változik, új dinamikát ad a város új arculata és ahhoz kapcsolódó programok sorozata.

Épített és természeti környezet, műszaki infrastruktúra

- Dombóvár megújuló energiára való átállása jelentős részben megtörténik, a tudatosságnövelő akciók eredményeképpen a városi fogyasztás (energia, víz, hulladék) hatékonysága nő.
- A védett természeti és műemléki értékek állapotát sikerül fenntartani, a térség lakosságának tudatossága nő, a védett természeti és épített környezeti területek, épületek fejlesztése ütemezetten folyik.
- Dombóvár térségének közlekedése javul, a várost érintő infrastrukturális nagyrendszerek fejlesztése a város érdekeit szolgálóan történik meg (M9 gyorsforgalmi út, vasútfejlesztés). A városi és térségi infrastrukturális fejlesztések kivitelezése (útépítés, útjavítás, kerékpárhálózat fejlesztés, ivóvíz-, szennyvízberuházás, hulladékgazdálkodás) régiós és térségi összefogással ütemezetten halad.
- Dombóvár mind a klímabarát településfejlesztési politikájával, mind a működési hatékonyságban mutatott eredményeivel a 21. század klíma- és energiatudatos település- és térségfejlesztés jelentős szereplőjeként lép fel.

Területi és ágazati együttműködés

- Dombóvár város térségében – déli térségben túlmutatva, északi térségben elmaradva a járási közigazgatási határokon – megvalósul az együttműködés a helyi szereplők konszenzusával. A várostérség települései önálló projektek gazdái, azonban Dombóvár térségi szintű projektek kezdeményezője, kidolgozója és vezetője.
- Dombóvár Város Önkormányzata – a programokhoz és projektekhez illeszkedő intézményrendszer létrehozásával – segíti a pályázati rendszerű kormányzati és EU támogatások elérését, a forrásaktivitás javul, a projektek kivitelezése tervszerű, a fejlesztési eredmények fenntarthatóak.
- Az önkormányzat és a vállalkozói, valamint a non-profit szféra együttműködése napi szintű. A településfejlesztés előkészítésében és megvalósításban egyre szorosabb és aktívabb az együttműködés. A partnerségi rendszerek biztosítják, hogy a helyi aktorok, térségfejlesztési szereplők, az önkormányzati, gazdasági, civil szféra aktív szervezetei és maga a lakosság együttesen tervezzék és valósítsák meg a városfejlesztési elképzeléseket.

Térségi szerepkör

- A térségben Dombóvár jelenti a munkaerő és fogyasztói bázist (ipar, kereskedelem, szolgáltatások, turizmus), az ellátásban azonban a térségi településeknek kiemelt szerepe van. Dombóvár gazdaságvonzó területekkel rendelkezik, amelyek közül különös jelentősége a vasút menti területeknek van a szállítás környezettudatos megoldásai iránti igény növekedésével.
- A humán alapellátás – óvoda, általános iskola, egészségügy, szociális ellátás – tekintetében Dombóvár a járás és várostérség központja. Az intézményrendszere a térségi ellátást is biztosítja, kihelyezett szolgáltatásokkal segítve a lakóhelyhez közeli alapfokú ellátás megvalósulását.
- Regionális szerepkörrel egészségügyi ellátás téren rendelkezik, amelyre alapozottan országos és nemzetközi hírű egészségközponttá válik. A gyógyturizmus központjaként a térségi idegenforgalmi- vendéglátó ágazatot erősíti.

3.3 A stratégia célrendszere

Az előző fejezetben bemutatott települési jövőképre építve, ehhez szervesen kapcsolódva, Dombóvár stratégiai célrendszerét a város Településfejlesztési Koncepciója szintén tartalmazza, részleteiben kidolgozottan rögzíti, illetve tartalmazza a célok egymáshoz való hierarchikus viszonyát és egyéb kapcsolatait, összefüggéseit, valamint az Európai Unió, nemzeti és megyei koncepciók célrendszerével való összhangját. A koncepció struktúrájának élén az átfogó célokat találjuk, melyek a célrendszer hierarchiájának legfelső szintjén egyértelműen jelenítik meg a jövőkép felé való kívánatos fejlődés irányát. Az átfogó célok alatt találhatók a részcélok, melyek az átfogó célok tematikai struktúrája mentén azokat az intézkedéseket jelölik ki, melyek implementálása a település jövőképében rögzített célok eléréséhez nélkülözhetetlenek. Végezetül a Településfejlesztési Koncepció szintén lefekteti azokat a településfejlesztési elveket (horizontális célok), melyek a tervezés és településfejlesztés folyamatának egészét meghatározó alapvető megfontolásokként, elvárásokként értelmezhetők, determinálva a fejlesztés minden mozzanatát.

Dombóvár településfejlesztési célrendszerének összegzését az alábbi táblázat tartalmazza az átfogó célok bontásában:

12. táblázat: Dombóvár Településfejlesztési Koncepciójában rögzített célrendszer összefoglalása

Átfogó célok	Részcélok
Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	Egészséggazdaság teljes körű kihasználása
	Megújuló energiára épülő gazdaság
	Diverzifikált gazdasági szerkezet
	Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések
	Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés
Társadalmi megújulás	Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése
	A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok
	Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése
	Városimázs és városmarketing
Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	A műemléki és védett épületek hasznosítása
	Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés
	Közterületek fejlesztése, humanizálása
	Természeti területek fejlesztése
	Szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja
Együttműködésre épített várospolitikai	A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába
	Aktív városi társadalmi kapcsolatok
Fejlesztési alapelvek	Integrált szemlélet
	Fenntarthatóság
	Intelligens város (smart city)
	Versenyképesség / területi együttműködések
	Költséghatékonyság

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) pontos kialakításához ugyanakkor nélkülözhetetlen, hogy a Településfejlesztési Koncepcióban rögzített célokat, az FVS módszertanának megfelelően hozzárendeljük az egyes tervezési dimenziókhoz, így egyértelműen értelmezhető, hogy az egyes átfogó- és részcélok milyen módon kapcsolódnak a város stratégiai célrendszeréhez.

Az ide vonatkozó összegzésünket, a stratégiai célrendszer és az FVS tervezési dimenziók kapcsolódását az átfogó célok bontásában az alábbi táblázatokban foglaljuk össze:

13. táblázat: A „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” átfogó cél kapcsolódása az FVS tervezési dimenzióhoz

részcélok	prosperáló város	zöldülő város	digitális város	kiszolgáló város	megtartó város
1.1. Egészséggazdaság teljes körű kihasználása	x			x	x
1.2. Megújuló energiára épülő gazdaság		x		x	
1.3. Diverzifikált gazdasági szerkezet	x				x
1.4. Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	x		x		
1.5. Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	x			x	x

14. táblázat: A „Társadalmi megújulás” átfogó cél kapcsolódása az FVS tervezési dimenzióhoz

részcélok	prosperáló város	zöldülő város	digitális város	kiszolgáló város	megtartó város
2.1. Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése				x	x
2.2. A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok			x	x	x
2.3. Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése		x		x	x
2.4. Városimázs és városmarketing	x			x	x

15. táblázat: Az "Épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése" átfogó cél kapcsolódása az FVS tervezési dimenzióhoz

részcélok	prosperáló város	zöldülő város	digitális város	kiszolgáló város	megtartó város
3.1. A műemléki és védett épületek hasznosítása				x	x
3.2. Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés		x		x	x
3.3. Közterületek fejlesztése, humanizálása		x		x	x
3.4. Természeti területek fejlesztése		x		x	x
3.5. Szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja				x	x

16. táblázat: Az „Együttműködésre épített várospolitiká” átfogó cél kapcsolódása az FVS tervezési dimenzióhoz

részcélok	prosperáló város	zöldülő város	digitális város	kiszolgáló város	megtartó város
4.1 A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába	x			x	x
4.2 Aktív várostársági kapcsolatok	x			x	x

Fontos ugyanakkor azt is megvizsgálni, hogy a Dombóvár által megfogalmazott átfogó és részcélok milyen területeken jelenthetnek előrelépést a várostársági kapcsolatok terén, magyarul a Dombóváron megvalósuló fejlesztések mekkora mértékben lesznek képesek stimulálni a járás fejlődését Dombóvár társadalmi és gazdasági központ szerepének erősítésén keresztül. Ebben a tekintetben, a fejlesztési célrendszert alapul véve a várostársági kapcsolatok erősítése elsősorban az alábbi módokon képzelhető el, melyet a következő táblázat is mutat:

- Az egészséggazdaság fejlesztése, főként a Dombóváron elérhető szolgáltatások fejlesztésén keresztül a járás egész területén érezteti pozitív hatását, az itt élő emberek ezeket közvetlenül igénybe tudják venni.
- A diverzifikált gazdasági szerkezet kialakításával Dombóvár gazdasági központ szerepe erősödik, mely egyben a térségben élők számára is kedvezőbb foglalkoztatási feltételeket teremt.
- Az oktatás és szakképzés színvonalának erősítésével Dombóvár oktatási központ szerepe markánsabbá válhat, mely érdemben erősítheti a város térségi pozícióját a versenyképes képzési struktúrák működtetése terén.
- A kulturális és szabadidős szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztésén keresztül Dombóvár járásközpont szerepe, vonzereje tovább fokozható, a járásban élő emberek életminősége érdemben javítható.

17. táblázat: Dombóvár településfejlesztési céljainak kapcsolódása a várostérség fejlesztéséhez

átfogó célok	részcélok	városterületi összefüggés
Fenntartható és biztonságos gazdaság, munkaerőpiac	1.1. Egészséggazdaság teljes körű kihasználása	x
	1.2. Megújuló energiára épülő gazdaság	
	1.3. Diverzifikált gazdasági szerkezet	x
	1.4. Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések	x
	1.5. Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	x
Társadalmi megújulás	2.1. Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése	
	2.2. A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok	x
	2.3. Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	x
	2.4. Városimázs és városmarketing	
Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	3.1. A műemléki és védett épületek hasznosítása	
	3.2. Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	
	3.3. Közterületek fejlesztése, humanizálása	
	3.4. Természeti területek fejlesztése	
	3.5. Szegregátumok, alacsony komfortfokozatú ingatlanok programja	
Együttműködésre épített városhálózat	4.1. A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába	
	4.2. Aktív várostérségi kapcsolatok	x

Az FVS tervezési dimenziókhoz történő kapcsolódás mellett azonban szintén elengedhetetlen megvizsgálni, hogy a Településfejlesztési Konceptióban rögzített átfogó- és részcélok az egyes településrészek fejlesztéséhez milyen módon kapcsolódnak. Ezzel egyértelműen azonosítható, hogy Dombóvár településrészei a jövőben potenciálisan mely rész cél esetében vonhatók be településfejlesztési projektekbe, így Dombóvár komplex fejlesztése területi részletezettségben is kellőképpen előkészíthető, tervezhető. A településfejlesztési részcélok, illetve az egyes településrészek kapcsolódását az alábbi táblázat foglalja össze.

18. táblázat: Dombóvár településfejlesztési céljainak kapcsolódása az egyes településrészek fejlesztéséhez

átfogó célok	részcélok	Belváros	Belváros körüli városi ter.	Újdombóvár	Kertváros	Tüske	Gunaras	Kakasdomb	Szuhay-domb	Szőlőhegy	Mászlony	Külterületek
Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	1.1. Egészséggazdaság teljes körű kihasználása											
	1.2. Megújuló energiára épülő gazdaság											
	1.3. Diverzifikált gazdasági szerkezet											
	1.4. Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések											
	1.5. Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés											
Társadalmi megújulás	2.1. Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése											
	2.2. A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok											
	2.3. Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése											
	2.4. Városimázs és városmarketing											
Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	3.1. A műemléki és védett épületek hasznosítása											
	3.2. Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés											
	3.3. Közterületek fejlesztése, humanizálása											

Az előző részekben vizsgáltuk a város társadalmi, gazdasági, ökológiai szempontjait, valamint a technológiai, kulturális és intézményi struktúrákat. Felvázoltuk Dombóvár felkészültségi mátrixát, amely megmutatta, hogy melyek azok a külső kockázati tényezők, amelyek esetében kisebb-nagyobb mértékben, de megfelelő erőforrással rendelkezik a város, azaz az abszorpciós képességük lehetővé teszi-e a hatás leküzdését, csökkentését. De láthatjuk hol, milyen esetben kell az adaptív válaszon javítani, akár a meglévő rendszereken, eszköztáron módosítani, hogy a város meg tudjon birkózni a rá váró kihívásokkal.

A reziliens város a stratégiai célrendszerben integráló erőként jelenik meg az 5 dimenzió felett, összefogva és erősítve azokat. Az adaptív forgatókönyvben beazonosított felkészültségi mátrix alapján a városi rezilienciát fejlesztő lépéseket vizsgáljuk, vagyis az adaptív forgatókönyvben azonosított tényezők közül melyek azok, amikre a város tud érdemben hatást gyakorolni, reagálni. Az alábbi táblázat a korábbi felkészültségi mátrixban 1-es, 2-es besorolással bíró tényezőket veszi számba tervezési dimenzióként, melyek a város magas felkészültségű területei és erre határoz meg abszorpciós, adaptációs és transzformációs intézkedés típusokat, lehetséges adaptív válaszokat.

19. táblázat: Abszorpciós, adaptációs és transzformációs intézkedés típusok, lehetséges válaszok dimenzióként

PROSPERÁLÓ VÁROS			
Adaptív forgatókönyv jelentős tényezői	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Minőségi és mennyiségi munkaerő hiánya.	- A gazdaság, az oktatás és a település vezetése között érdemi párbeszéd kialakítása. A helyi társadalmat és gazdaságot kiszolgáló képzési rendszerek illesztése a kereslethez, a folyamatos tovább- és átképzés lehetőségeinek biztosítása. - A szakképzés reformprogramja – mester-inas képzés. - A helyi munkaerőpiacot biztosító gazdasági társaságok részére támogatási/ösztönző rendszer kialakítása. - A magasan kvalifikált munkaerő vonzása befektetés ösztönző, vállalkozásbarát környezet kialakításával.		
A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által.	- Térségi kapcsolatok, együttműködés erősítése a munkaerőpiaci helyzetre fókuszálva. - Az önkormányzatok vállalkozásbarát politikájának összehangolása (adópolitika, támogatáspolitikák, stb.). - Lakossági életminőséget fejlesztő beruházások támogatása. - Ösztönző rendszer kidolgozása a helyben dolgozó dombóvári lakosok számára. - Aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési politika a vállalkozói aktivitás növekedése érdekében. - A település cégei között szervezett nyílt napok, szakmák megismertetése.		
A város gyorsforgalmi infrastruktúráis beágyazottsága gyenge.	- A város térségközponti szerepének további erősítése. - A várost érintő térségi infrastrukturális fejlesztés (M9 gyorsforgalmi út) érdekében erős és hathatós lobbitevékenység, a térségi-, regionális szereplők összefogásával. - A vasúti területek melletti ipari-logisztikai területhasználat előkészítése.		
A gazdasági infrastruktúra alacsony hozzáadott értéket állít elő.	- A Tüskei Ipari Park további fejlesztése - A várost érintő infrastrukturális nagyrendszerek (útépítés, útjavítás, kerékpárhálózat fejlesztés, ivóvíz-, szennyvízberuházás, hulladékgazdálkodás) fejlesztése. - A helyi gazdasági szereplők – főként uniós forrásból finanszírozott – célzott kapacitásfejlesztési, innovációs beruházásainak ösztönzése.		

PROSPERÁLÓ VÁROS			
Adaptív fogatókönyv jelentős tényezői	Alacsony abszorpció képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Az önkormányzat költségvetési mozgásterét jelentősen beszűkült, kevés forrást tud bevonni gazdaság-, városfejlesztésre.	- Helyi adóbevételek, egyéb önkormányzati bevételek (pl. ingatlanértékesítés) növelése. - A településfejlesztés előkészítésében és megvalósításában egyre szorosabb és aktívabb partnerségi együttműködés a gazdasági szereplőkkel. - Új alternatív források bevonása a városfejlesztésbe (pl. közösségi finanszírozás, helyi vállalatok CSR tevékenységének aktivizálása).		
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el helyben.	- Vállalkozások modernizációjának elősegítése. - A fejlődésre képes vállalkozások piaci pozícióinak javítása, innovatív képességük növelése. - A klímaváltozásra való felkészülés elősegítése érdekében szolgáltató-, szaktanácsadási rendszer működtetése, vállalati akadémiák létrehozása.		
A globális egészségügyi válsághelyzetekkel, járványokkal járó kockázatok hatásai.	- Helyi válságkezelési stratégiák és intézkedések kidolgozása. - Az egészségügyi-, szociális ellátórendszer fejlesztése. - A helyi társadalom bevonása, önkéntes hálózat kiépítése, felkészítése.		

ZÖLDÜLŐ VÁROS			
Adaptív fogatókönyv jelentős tényezői	Alacsony abszorpció képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Az energiatudatosság és a környezetvédelem terén gyenge társadalmi beágyazottság.	- Hatékonyabb önkormányzati szerepvállalás a szemléletformálásban. Tudatossági akciók szervezése. - A marketing-kommunikációban erősíteni kell a város értékeire építő, a 21. század szemléletét befogadó attitűdöt.		
A természeti ökoszisztéma károsodása az éghajlatváltozás miatt.	- SECAP és klímastratégiák kidolgozása. - A klímaváltozásra érzékenynek tartott élőhelyek és fajok prioritási listáinak kialakítása. - a vizes élőhelyek vízmegtartó képességének helyreállítása, esetleges vízpótlási lehetőségek kidolgozása. - Városi zöldfelületek növelése.		
A mezőgazdasági termelés következtében a talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációja, a vízerózió, defláció okozta károsodás.	- Zöldfelületi rekonstrukció, az elöregedett, nem őshonos fák kivágása és pótlása gyorsan növekedő őshonos egyedekkel. - Energianövények telepítése a belvízjárta területeken. - A nagytáblás mezőgazdasági területek mentén és szakaszolásával mezővédő erdősávok telepítése. - A szántókról érkező porszenyezés csökkentése.		
A mezőgazdasági termelés következtében a felszín közeli rétegekben vízminőség romlás, nitrátosodás figyelhető meg.	- Vízminőség javító programok folytatása. - A mezőgazdasági termelés szabályozása, tudás-intenzív és korszerű technológiák előtérbe helyezésével.		
A helyi közlekedésben a fenntartható közlekedési módok még nem kerültek bevezetésre.	- Fenntartható városi mobilitási terv (SUMP) kidolgozása és megvalósítása. - Közösségi közlekedés fejlesztése a lakossági igényekre reagálva. - Kerékpárút hálózat fejlesztése.		

ZÖLDÜLŐ VÁROS			
Adaptív fogatókönyv jelentős tényezői	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
A gunarasi településrészen fennálló víz- és szennyvízproblémák.	- Csapadékvíz-elvezető rendszer fejlesztése, folyamatos karbantartása. - Szennyvízhálózat kiépítése.		
A megújuló erőforrások felhasználása terén a városnak nincs átfogó fejlesztési koncepciója.	- Települési szintű fejlesztési koncepció készítése a városi megújuló erőforrások felhasználására. - A „zöld” gondolkodás, az erőforrások tudatos használatának elterjesztése a döntéshozók között.		

DIGITÁLIS VÁROS			
Adaptív fogatókönyv jelentős tényezői	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
A munkaerő digitális felkészültségének a szintje alacsony.	- A digitális írástudatlanság csökkentését elősegítő oktatási modulok kidolgozása. - Önkormányzati koordináló szerep a digitális áttállás elterjesztésében.		
Európai uniós források elmaradása esetén a digitális infrastruktúra fejlesztések elmaradnak, lassú ütemben fejlődnek.	- Vállalkozások digitális modernizációjának elősegítése, ösztönzése - A digitális infrastruktúra fejlesztése érdekében egyre szorosabb és aktívabb partnerségi együttműködés a gazdasági szereplőkkel. - Új alternatív források bevonása a városfejlesztésbe (pl. szolgáltatói-, közösségi finanszírozás)		
A fejlettebb digitális szolgáltatásokkal ellátott települések fiatalokat elszívó hatása.	- A város digitális szolgáltatásainak bővítése. - Helyi fiatalok bevonása az okos város fejlesztésekbe. - Fiatalok szokásainak feltérképezése (oktatás, kultúra, közlekedés, szórakozás, stb.) és erre megfelelő smart megoldások kidolgozása.		

MEGTARTÓ VÁROS			
Adaptív fogatókönyv jelentős tényezői	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
A népességszám folyamatosan csökken. Az elvándorlások száma folyamatosan nő. Ezen belül a fiatal korosztály elvándorlása jelentős.	- Aktív város és térségmarketinggel növelni a város megítélését. - Életszínvonal javító beruházások megvalósítása. - A lokálpatriotizmus és a helyi közösségi élet fejlesztése. - A fiatalok identitásának erősítése. - A fiatal korosztály bevonása a városfejlesztési elképzelésekbe. - Fiatalok érdekeit képviselő civil szervezet létrehozása. - Kortárs képzés.		
A lakosság korösszetétele kedvezőtlenül alakul. Folyamatosan nő az időskorúak aránya.	- Az aktív idősödés feltételeinek erősítése - Az élethosszig tartó tanulás támogatása (Senior Akadémia) - Egészségügyi-, szociális ellátó rendszer kapacitásainak bővítése, fejlesztése. - A különböző szolgáltatások (egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális stb.) összehangolása az idősödők és idősek szükségleteinek és érdekeinek figyelembevételével. - A társadalmi szemléletváltás elősegítése az idősödésnek mind a gazdasági, mind a társadalmi megítélését és megélését illetően. - Az önkéntesség elterjesztése.		

MEGTARTÓ VÁROS			
Adaptív fogatókönyv jelentős tényezői	Alacsony abszorpció képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptáció képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformáció képesség esetén tervezett beavatkozások:
Szegregátumban élő népesség számának növekedése.	- A pályázati források felhasználását követően is folytatni a leszakadó társadalmi rétegekhez tartozók integrációját oktatással, képzéssel, kulturális programokkal, illetve az egészségügyi és szociális rendszer bevonásával. - A szegregátumban élők munkaerőpiaci elhelyezkedésének támogatása.		
A szegregáció felszámolását célzó intézkedések megtorpanása.	- Újabb intézkedések bevezetése a szegregátumok felszámolására. - Pályázati forrás hiányában az ott élő lakosság bevonása a környezet rendbetételére. - Vállalkozások CSR tevékenységének aktivizálásával kisebb „közérzetjavító” fejlesztések megvalósítása.		

KISZOLGÁLÓ VÁROS			
Adaptív fogatókönyv jelentős tényezői	Alacsony abszorpció képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptáció képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformáció képesség esetén tervezett beavatkozások:
A település közúti kapcsolatai hiányosak és rossz minőségűek. Gyorsforgalmi út hiánya.	- Utak-, járdák felújítása előre meghatározott ütemterv szerint. - A várost érintő térségi infrastrukturális fejlesztés (M9 gyorsforgalmi út) érdekében erős és hathatós lobbytevékenység, a térségi-, regionális szereplők összefogásával). - A helyi autóbuszközlekedés vasúthoz való csatlakozási optimalizációjának megteremtése.		
A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése nem tud megfelelő ütemben haladni.	- A gazdasági szereplőkkel együttműködve törekvés a külső források bevonására. - A fejlesztési projektek előkészítését és hatékony megvalósítását szolgáló projektszervezet/rendszer kialakítása.		
Az épületfelújítások és korszerűsítések elmaradásával az épített környezet degradálódása.	- Önkormányzati pályázatok kiírása magán tulajdonban lévő ingatlanok homlokzatfelújítására, korszerűsítésére. - Pályázati, támogatási lehetőségek feltérképezése. - Erőteljes lobby tevékenység állami támogatások megszerzésére. - Ingtatlan és vagyongazdálkodási terv készítése.		

3.5 A stratégia összhangja más stratégiákkal

Dombóvár Város Önkormányzata a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájában olyan hosszú- és középtávú stratégiai célokat határozott meg, amelyek az Európai Unió fejlesztési forrásaiból, illetve hazai forrásokból támogatható beavatkozásokon keresztül lehetővé teszik a város kockázatainak és lehetőségeinek elemzése által alátámasztott, és a város jövőképevel összhangban álló beruházások megvalósítását, miközben illeszkednek a felsőbb és helyi szintű stratégiák és tervek célrendszeréhez, továbbá a helyi közösségek szándékaihoz.

Az FVS elkészítésénél részben a magasabb szintű tervekhez és ágazati dokumentumokhoz, részben a város Településfejlesztési Koncepciójához és az ágazati stratégiáihoz való illeszkedés alapvető követelmény volt. Ezen a kereten belül az FVS középtávra kitűzött célrendszere - valamint a célok elérése érdekében megfogalmazott projektek és beavatkozások - a helyzetelemzésben feltárt erősségekre építve, a beazonosított problémák megoldására törekedett. Éppen ezért az FVS az Európai Unió és a Magyar Kormány által megfogalmazott irányelvek és elvárások figyelembevételével készült, amely előírta a széleskörű partnerség biztosítását.

A városfejlesztés sikeressége nagymértékben függ az integrált szemléletmód érvényesítésétől. Attól, hogy a városfejlesztés különböző szereplői - döntéshozók, beruházók, érintett lakosok, civil szervezetek - képesek-e saját közvetlen érdekeiken is túllépve megteremteni a közös társadalmi, gazdasági és környezeti célok érdekében szükséges összefogást, vagyis az integrált városfejlesztés optimális feltételeit. Mindennek biztosítása, elősegítése érdekében, vagyis az integrált városfejlesztés keretrendszerének lefektetése céljából Dombóvár Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája az alábbi alfejezetekben részletezendő stratégiai dokumentumokkal kíván összhangot teremteni.

3.5.1 Az Európai Unió által előrevetített stratégiai célok

Az Európai Unió 2021-2027-es időszakra vonatkozó stratégiája a közösségi szakpolitikákat és költségvetést, valamint a tagállamok kapcsolódó eszközeit az alábbi célok megvalósulásának veti alá:

- **versenyképesebb és intelligensebb Európa:** tervezett beavatkozásai az Intelligens Szakosodási Stratégián alapulnak, amely stratégia meghatározza a kkv fejlesztés, a K+F+I, a digitalizáció és a hozzájuk kapcsolódó képzés témakörének fejlesztési irányait;
- **zöldebb Európa:** a gazdaságosan és környezetileg is fenntartható energiatermeléssel és biztonságos hálózatokkal, intelligens megoldásokkal, megújuló és bővülő kapacitású közművekkel, tisztább üzemű városi közlekedéssel segíti a klíma- és környezetvédelmi célok elérését;
- **jobban összekapcsolt Európa:** a tervezett beavatkozások a Nemzeti Közlekedési Stratégiával és az EU Fenntartható és Intelligens Mobilitási Stratégiájával vannak összhangban;
- **szociálisabb és befogadóbb Európa:** ennek keretében a gyarapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes társadalom alapjait erősítik;
- **a polgárokhoz közelebb álló Európa:** középpontjában a területi különbségek csökkentéséhez kapcsolódóan a térségek és települések fejlesztése áll, miközben a részét képezi a helyi térségi adottságokra és vonzerőkre építő, tematikusan és térségileg integrált és összehangolt turisztikai fejlesztések támogatása is;
- **igazságos átmenet:** azokra a térségekre és ágazatokra összpontosít, amelyeket a leginkább érint a klímavédelmi célú gazdasági átmenet, tekintettel szénalapú energiahordozóktól való függőségükre.

Látható és érzékelhető, hogy fenti fejlesztési célokhoz egy város hozzájárulása elhanyagolhatónak mondható. Ugyanakkor fenti célok az EU összes tagállamának középtávú fejlesztési irányait egyértelműen kijelölik, és a közösségi szinten kitűzött célok kizárólag az egyes országok, benne a városok és egyéb települések, az összes állampolgár helyi és egyéni teljesítménye alapján érhetők el. Annak érdekében, hogy az EU stratégia a leghatékonyabban és legnagyobb valószínűséggel megvalósuljon, minden szereplőnek a saját képességei és adottságai szerinti legalkalmasabb területeken kell hozzájárulnia. Magyarország 2030-ig szóló kiemelt célkitűzése a gazdasági és társadalmi versenyképesség növelése a kedvezőtlen helyzetű térségek fejlesztése mellett, miközben a társadalmi, gazdasági, környezeti és humán fenntarthatóság összhangjával biztosítja a jövő nemzedékek lehetőségeinek hosszútávú megőrzését. Az Európai Unióval kötött Partnerségi Megállapodás céljai úgy kerültek meghatározásra, hogy összhangban álljanak a hazai fejlesztéspolitika stratégiai céljaival, miközben maradéktalanul megfeleltethetőek az EU szakpolitikai célkitűzéseinek is. A források tervezett allokációját vizsgálva megállapítható, hogy a vállalkozásfejlesztésen, az innováción, a digitalizáción, a közlekedésfejlesztésen, valamint a zöld átálláson lesz a hangsúly.

A 2021-2027-es fejlesztési ciklusban az alábbi Operatív Programok állnak majd rendelkezésre:

- Digitális Megújulás Operatív Program Plusz
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz
- Végrehajtási Operatív Program Plusz
- Környezet és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz

Dombóvár város - adottságait és lehetőségeit tekintve - az uniós célkitűzések elérése szempontjából jónak nevezhető, mivel:

- a helyi gazdaság fejlesztéséhez jelenleg ipari park fejlesztést valósít meg, illetve több felhagyott ipari, barnamezős területtel rendelkezik, melynek rekultiválása gazdasági növekedést eredményezhet;
- a város vezetése fokozott elkötelezettséget mutat Dombóvár járásközponti szerepének, illetve a város identitásának erősítése iránt;
- a város korábbi években megfogalmazott közterületfejlesztési elképzelései nagyban hozzájárulhatnak a város zöldítéséhez, valamint a kerékpárosbarát arculat kialakulásához;
- turizmus szempontjából kedvező adottságokkal rendelkezik, melyek további attrakciókkal bővítve prosperációt eredményezhetnek.

3.5.2 Illeszkedés nemzeti stratégiai célokhoz

Nemzeti Fejlesztés 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

A Nemzeti Fejlesztés 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OTFK) fejlesztési prioritásokat fogalmaz meg a 2014-2020-as programozási időszak fejlesztéspolitikája számára, de jövőképe és célrendszere 2030-ig szól. A nemzeti jövőkép elérése érdekében az OTFK 4 hosszútávú, 2030-ig szóló átfogó célt fogalmaz meg az alábbiak szerint:

- Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
- Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme
- Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Térségspecifikus célkitűzésként az OTFK Tolna megye és Dombóvár viszonylatában a következő célkitűzéseket fogalmazta meg a megyei fejlesztéspolitikai törekvések koordinálása számára:

- innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése, a Paksi Atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása,
- piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás), mezőgazdasági termékek feldolgozása, piaci értékesítése; a biotermelés ösztönzése, az agrármarketing- tevékenység fejlesztése,
- közúti és vasúti közlekedésinfrastruktúra fejlesztése (M9 gyorsforgalmi út megépítése, Sárbogárd-Dombóvár vasútvonal felújítása, Rétszilas-Bátaszék vasútvonal villamosítása) a táji, környezeti szempontok figyelembevételével,
- a termálvízkincs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása,
- a turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása (termál-, gyógy- és egészségturizmus: Dombóvár, Hőgyész, Tamási, Tengelic, Bonyhád; vadászturizmus: Gemenc, Gyulaj; tájjellegű és kulturális turizmus: Sárköz, szekszárdi fesztiválok; vízi turizmus: Fadd-

Dombori, a Sió-csatorna fejlesztése; horgászturizmus: Duna és horgásztavak; borturizmus: Szekszárdi borvidék, Tolnai borvidék),

- Szekszárd, mint megyei fejlesztési pólus központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítése, és a megye városainak képessé tétele az innováció befogadására.

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia 2030

2030-ra általános jövőképként célunk a roma emberek egyenlőségének, befogadásának és részvételének jelentős előmozdítása, amely a különböző szakterületeken (gyermekjólét, köznevelés, oktatás-képzés, foglalkoztatás, egészség, lakhatás és közszolgáltatásokhoz való hozzáférés, közösségfejlesztés, kulturális és nemzetiségi jogok) elért előrehaladásban ölt testet. Az MNTFS 2030 fő célkitűzései többek között:

- Növelni a közszolgáltatások minőségi és mennyiségi hozzáférési lehetőségeit az ország hátrányos helyzetű területein.
- Javítani a leszakadó térségek, települések közlekedési elérhetőségét, ezzel is csökkentve a területi elmaradottságot.
- a bölcsődei hálózat bővítésével és fejlesztésével ösztönözni a hátrányos helyzetű, köztük roma kisgyermek minőségi napközbeni ellátását.
- Erősíteni a köznevelési intézmények esélyteremtő szerepét, segítséget nyújtani a roma és hátrányos helyzetű tanulók oktatása tekintetében legnehezebb helyzetben lévő iskoláknak.
- Támogatni a hátrányos helyzetű gyermekek tehetséggondozását, valamint a minőségi nemzetiségi neveléshez való hozzáférést és a nemzetiségi kultúrák minél korábbi életkorban való megismerését a szemléletformálás és a társadalmi befogadás erősítése érdekében.
- Erősíteni a hátrányos helyzetű tanulók/hallgatók digitális és nyelvi kompetenciáit, valamint az egészség- és környezettudatos viselkedési kultúrájának kialakítását. Növelni a leghátrányosabb helyzetű munkaerőpiaci csoportok, köztük a romák foglalkoztatottsági mutatóját.
- Hatékony beavatkozásokkal növelni a hátrányos helyzetű, szolgáltatáshiányos területeken élő emberek egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzájutását, egészségműveltségét és egészségtudatosságát.
- Komplex beavatkozásokkal javítani a nehéz lakhatási körülmények között a szegregátumokban és szegregációval veszélyeztetett területen élők helyzetét, valamint a legnehezebb helyzetű településen élők felzárkózási esélyeit.

Mivel Dombóvár területén található szegregálódott városrészek, kiemelt jelentősége van olyan projektek megvalósításának, melyek a társadalmi hátrányok leküzdését tűzik ki célul. A város a Településfejlesztési Operatív Program keretében több városrehabilitációs projekt végrehajtására is kapott támogatást, melyet az elkövetkezendő években folytatni kíván.

Egészséges Magyarország 2021-2027

Az országos egészségügyi intézkedések átfogó célja egy modern, a XXI. század kihívásaira reagálni képes, hatékony ellátórendszer működtetése, a különböző ellátási szinteket érintő fejlesztésekkel az elérhető egészségnyereség maximalizálása érdekében. A tervezett beavatkozások központi eleme az egészségtelen életmód hatásainak mérséklése, a dohányzás, alkoholizmus és elhízás visszaszorítása, a táplálkozási és testmozgási szokások átalakítása és a sérülés-megelőzés valamennyi korcsoportban. Ehhez járul hozzá az egészségműveltség és egészségtudatosság fejlesztése, a népegészségügyi célú szervezett szűrővizsgálatok körének bővítése, a céllakosság szűrővizsgálatokon való részvételi arányának növelése, a népegészségügy korszerűsítése a szolgáltatások esélyegyenlő hozzáférése kiemelten a hátrányos helyzetű térségekben, valamint az egészségügyi ellátás színvonalának növelése. Stratégiai célkitűzés a magyar emberek egészségi állapotának további javítása, az egészségben eltöltött életek számának növelése.

Mint a 3.3. alfejezetben bemutattuk, Dombóvár Településfejlesztési Konceptiójában a város átfogó céljai között szerepel a társadalmi megújulás elérése, melynek rész céljai között a nemzeti stratégia relevanciájában az alábbi rész célok találhatók:

- Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése;
- A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok;
- Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése;
- Városimázs és városmarketing.

Nemzeti Intelligens Szakosodás Stratégia (S3) 2021-2027

Az S3 stratégia kiemelt célja, hogy a területi specifikus adottságok erősítésével egy nemzetközileg is versenyképes, nemzeti erősségekre építő kutatás, fejlesztés és innovációs rendszer alakuljon ki, mellyel ösztönözhető a tudástermelés, tudásáramlás és tudásfelhasználás. Nemzeti célkitűzés, hogy hazánk 2030-ra Európa jelentős innovátorai közé kerüljön, hiszen csak így érhető el a vállalkozások értékteremtő képességének megerősítése és végső célként a vállalati szektor termelékenységének növelése.

Az S3 Tolna megyét a mérsékelt tudás és technológia intenzív térségek közé sorolja, ahol a célja térségi szereplők K+F és innováció iránti nyitottságának az ösztönzése, mely alapul szolgál ahhoz, hogy minél szélesebb vállalkozói körben kerüljenek alkalmazásra az új kutatási-fejlesztési eredmények és a technológiai és egyéb üzleti innovációk.

Mindebből, adódóan Dombóvár célja az S3-ban megfogalmazott eredmények eléréséhez való hozzájárulás, a zöldmezős és barnamezős ipari munkahelyteremtő, valamint K+F+I beruházások megvalósítása, a start-up cégek és a kreatív gazdaság fejlesztése a város és térsége gazdasági és társadalmi fejlődése érdekében megvalósított projektek által.

3.5.3 Illeszkedés a Tolna Megyei Területfejlesztési Programhoz, valamint a megyei Integrált Területi Programhoz

Tolna Megyei Területfejlesztési Program 2021-2030

Mint ahogyan azt a 2.1.2 alfejezetben ismertettük, a megyei területfejlesztési program szakmai alapvetése szerint Tolna megye az ország központi jelentőségű pontjaitól távol fekvő, kisvárosokra és falvakra épülő agrárvidék. A megye természeti szépségekben gazdag, de kevés a jelentős mértékű turizmust megteremtő attrakció. Tolna megyére jellemző, hogy mindenhol erős a helyi identitás, helyi kultúra. A megyei Területi Fejlesztési Program szempontjából az a legfontosabb kihívás, hogy hogyan lehet az erős helyi kultúrában és a környezetben rejlő energiákat mozgósító, realisztikus fejlesztési elképzeléseiket összeállítani és megvalósítani.

Mindezen fejlesztési iniciatívák sikeres megvalósítása érdekében az aktualizált megyei területfejlesztési program az alábbi célrendszert fektette le, melyhez egyben Dombóvár Településfejlesztési Konceptiója is idomult:

- Átfogó célok:
 - a megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése
 - társadalmi megújulás, társadalmi kohézió
 - a vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életteremtése
- Specifikus célok:
 - új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként,
 - piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése,

- a megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása,
- Vállalkozások versenyképességének erősítése,
- Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban,
- A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése,
- Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése,
- Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termékelőállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel,
- Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése,
- A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyét érintő területének fejlesztése.

Tolna Megyei Integrált Területi Program

A 2022-ben elfogadott tervezési dokumentum a 2021-2027-es uniós költségvetési ciklus végéig határozza meg konkrét beavatkozási területeket Tolna megyében, alkalmazkodva az országos Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) végső változatának prioritásaihoz, intézkedéseire. Mindennek tekintetében a megyei ITP az alábbi fejlesztési célrendszert rögzíti, mely egyben Dombóvár számára is stratégiai keretrendszerként értelmezendő:

Átfogó célok:

- A1 Gazdaságfejlesztés – A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése;
- A2 Humán erőforrás-fejlesztés – Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió;
- A3 Vidékfejlesztés – A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése.

Stratégiai (specifikus) célok:

- S1 Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként;
- S2 Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése;
- S3 A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása;
- S4 Vállalkozások versenyképességének erősítése;
- S5 Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban;
- S6 A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése;
- S7 Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése;
- S8 Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termékelőállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel;
- S9 Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése;
- S10 A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyét érintő területének fejlesztése.

A területi célrendszerben a területi jellegzetességek és a területi szereplők szempontjából, a Programban megfogalmazott három átfogó és tíz specifikus céllal összefüggésben kerültek kijelölésre a területi célok:

- T1 A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségenként;
- T2 Sió és Duna-menti rekreációs térség turisztikai hasznosítása;
- T3 Az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás);
- T4 Helyi közösségi identitásfejlesztést és kulturális életet elősegítő közösségfejlesztő szakemberképzés indítása;
- T5 Bérház (lakás) és háztáji program bevezetése az apró- és kistelepülésekben;
- T6 Apró- és kistelepülés térségek elérhetőségének javítása;
- T7 A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása;
- T8 Közép-Duna Menti Kiemelt Térség;
- T9 A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség komplex fejlesztési programmal fejlesztendő terület

Az átfogó és a specifikus célok elérése érdekében Tolna megyében öt fejlesztési prioritás került kijelölésre. A prioritások határozzák meg azokat a területeket, amelyekre a fejlesztési forrásokat összpontosítani kell. Ezek a prioritások az alábbiak:

- P1 A Tolna megyei gazdaság versenyképességének erősítése
- P2 A helyi közösségek és kultúra megerősítése, valamint a közösségi élet újraindítása
- P3 Környezettudatos és fenntartható fejlesztések
- P4 Vidék felzárkóztatása, közszolgáltatások színvonalának emelése
- P5 Közép-Duna Menti Kiemelt Térség fejlesztése

A megyei ITP megállapításaiból és fejlesztési elképzeléseiből Dombóvárt és térségét az alábbi célkitűzések érintik:

- M9-es autópálya fejlesztése a Kaposvár-Dombóvár-Bonyhád-Szekszárd-53.sz. főút nyomvonalon (Somogy, Tolna, Baranya, Bács-Kiskun megyék)
- A NIF Zrt. által előkészítés alatt álló Siófok-Tamás-Dombóvár-Pécs kerékpárút érinti a gunarasi és tamási gyógy-, illetve termálfürdőt, szélesítve ezzel a terület turisztikai kínálatát.
- a Dombóvári Járás a hátrányos helyzetű térségek közé sorolt, így az ebben a járásban található települések a felzárkóztatás jegyében prioritizáltak.

Dombóvár és térsége a megye ITP forrásallokációját tekintve két forrásfelhasználási módban érintett. Az I. forrásfelhasználási módot a „Fenntartható városfejlesztés” képezi, mely a jelen FVS dokumentum által kijelölt módon – alkalmazkodva a megyei ITP-ben foglalt célrendszerhez – a város számára 7,077 milliárd forint összeget biztosít városfejlesztési célra (ezen belül ERFA: 6,227 milliárd forint, ESZA: 0,850 milliárd forint).

A Dél-Tolnára fókuszáló III. forrásfelhasználási mód keretén belül pedig – mely nem érinti a járasszékhelyeket – a Dombóvári, a Bonyhádi és Szekszárdi Járás Közép-Duna Menti Kiemelt Térségen kívül eső részein helyez kiemelt hangsúlyt a gazdasági fejlődést elősegítő beavatkozásokra, valamint a társadalmi felzárkóztatásra, mivel a jellemzően alacsony lélekszámú kistelepüléseken az infrastrukturális hiányosságok pótlására külső források, támogatások igénybevétele szükséges.

3.5.4 Illeszkedés városi stratégiákhoz

A helyi stratégiákhoz történő illeszkedés tekintetében alapvető szükségszerűség, hogy Dombóvár Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája idomuljon a város **Településfejlesztési Konceptiójához**, illetve az azzal szorosan harmonizáló **Integrált Településfejlesztési Stratégiájához**. Ebben a tekintetben a stratégiai illeszkedéseket részleteiben a 3.3. alfejezetben ismertettük, így ennek további bemutatására ebben itt nem szükséges kitérnünk.

Ezen stratégiai dokumentumokon túl azonban Dombóvár Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának célszerűen illeszkednie szükséges az alábbi helyi fejlesztési dokumentumok céljaihoz is:

Helyi Esélyegyenlőségi Program

Ahogy a 2.1.6.2. alfejezetben részleteiben is ismertettük, Dombóvár képviselő-testülete 2018. június 28-i ülésén fogadta el az önkormányzat Esélyegyenlőségi Programját, melyben 2023-ig rögzítette az esélyegyenlőség érdekében megvalósítandó szükséges feladatokat.

A program küldetése, hogy minden állampolgár, a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek és fogyatékkal élők számára megteremtődjön az esélyegyenlőség a társadalmi élet minden színterén: a fizikai és kulturális környezetben, a lakhatás és a közlekedési eszközök vonatkozásában, a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkaalkalmak, valamint a kulturális és társadalmi élet, sport és szórakozási lehetőségek területén is.

A program által megfogalmazott intézkedési terv célja olyan beavatkozások tervezése, amelyek a helyzetértékelésben felvetett problémákra megoldást nyújtanak.

A tervezett beavatkozások célkitűzései:

- az oktatás és a képzés területén a hozzáférés esélyének javítása, a jogellenes elkülönítés megelőzése, megszüntetése, a sztereotipikus pályaorientáció megváltoztatása;
- a foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélye mobilitási, információs és egyéb tényezőinek javítása, valamint a diszkrimináció csökkentése;
- az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált vagy a környezeti normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása;
- a közösségi közlekedéshez, információhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása;
- a közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése;
- az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében;
- a hátrányos helyzetű csoportok tagjai részvételének elősegítése a döntéshozatalban és a közügyek irányításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.

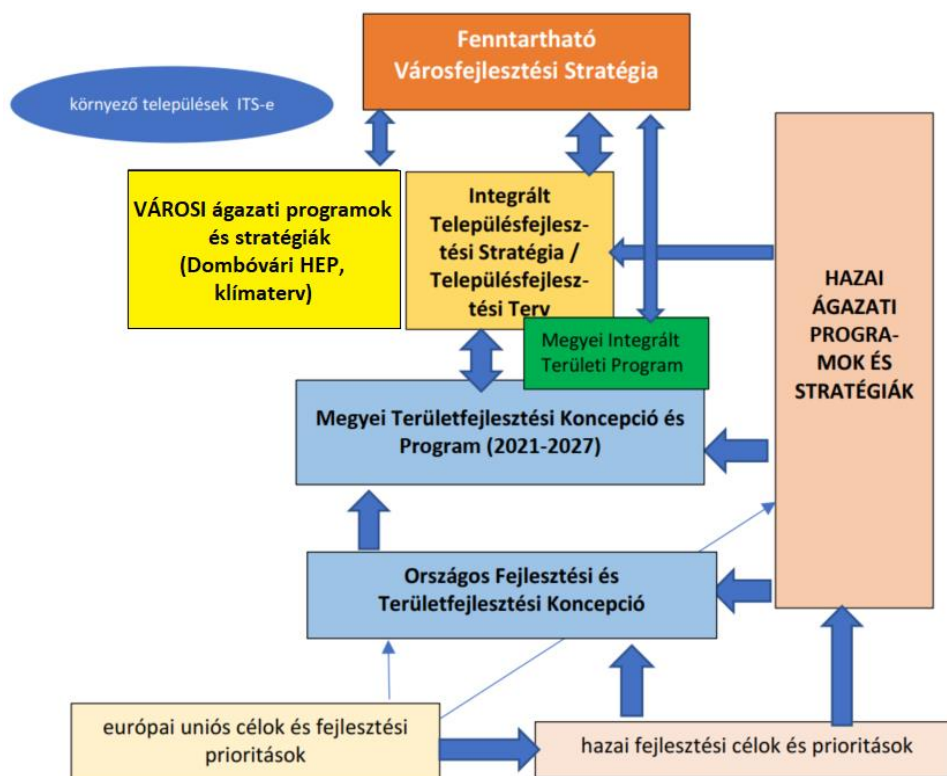
Települési Klímakoncepció

A 2.1.14. alfejezetben bemutatott részleteknek megfelelően a 2016-ban elfogadott Települési Klímakoncepció rögzíti Dombóvár környezeti állapotát és azokat a fontosabb teendőket, melyet az önkormányzatnak a klimatikai mitigáció és adaptáció érdekében kell megtennie. A koncepció alapvetően az alábbi területekre fókuszálva fogalmaz meg városi szintű javaslatokat:

- kibocsátás csökkentése;
- alkalmazkodás elősegítése;
- szemléletformálás.

Dombóvár fejlesztési célja az energiafelhasználás csökkentése (közvilágítás-fejlesztés, a tömeg- és kerékpár-közlekedés feltételeinek javítása) az Európai Unió által kitűzött alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás jegyében. Tekintettel a város klíma iránti elkötelezettségére, Dombóvár Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 123/2015. (III. 26.) Kt. határozatában döntött a Klímabarát Települések Szövetségéhez való csatlakozásról. A Szövetséghez való csatlakozás a klímatudatosság iránti elköteleződés tanúbizonysága, a szövetség tapasztalatcseréje révén a programok hatékony végrehajtása várható, illetve 2022-ben készül el a város klímakoncepciójának felülvizsgálata.

33. ábra: Dombóvár Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának összhangja a különböző szintű stratégiai dokumentumokkal

4. Monitoring, kontrolling, indikátorok

4.1 FVS monitoring rendszere, nyomonkövetés a tervezés és végrehajtás során

A monitoring, azaz nyomonkövetés alapvető pillére a fenntartható városfejlesztési stratégiák tervezésének és végrehajtásának. Ez megfelel az Európai Strukturális és Beruházási (ESB) Alapok fokozott eredményorientáltságának, ami előnyben részesíti a programok egyedi célkitűzéseinek világos megjelenítését. A fenntartható városfejlesztési stratégiák azonban viszonylag új eszközök és ezek nyomonkövetési keretrendszereinek fejlesztése egyedi kérdéseket vet fel. A fenntartható városfejlesztési stratégia integrált módon közelíti meg a városfejlesztést, a stratégia különböző elemei a működésük során kölcsönhatásban állnak és erősítik egymást.

34. ábra: A fenntartható városfejlesztés nyomon követésének indokoltsága

Forrás: Polverari, 2015. in.: A fenntartható városfejlesztési stratégiák kézikönyve

A monitoring egy összetett feladat, nemcsak az eredmények elérését követi, hanem része a stratégiai menedzsmentnek. Egyes lépései újra és újra ismétlődnek, folyamatos ciklikusság jellemzi. A monitoring tevékenység a tervezés és végrehajtás során is folyamatos. Ennek első lépéseként vizsgáltuk a kockázatokat, majd a város jövőképe fogalmazódott meg és meghatározásra kerültek a stratégiai és a részcélok. A komplex monitoring rendszer segítségével vizsgálhatók, számszerűsíthetők az eredmények, mérhetők a teljesítések. Láthatjuk, hogy a kitűzött célok elérése reális volt-e vagy esetleges korrekciót igényel, de nemcsak az elért eredményeket értékelhetjük ki, hanem az odavezető utat is.

4.2 Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana

Jelen fejezetben összeállításra kerül a monitoring és az értékelési tevékenység alapját jelentő indikátorkészlet az egyes célokhoz kapcsolódóan, melyekkel a célok elérése hatékonyan számszerűsíthető, illetve mérhető. Az eredményközpontúság elve miatt az indikátorok és azok szerepe jelentősen megnőtt, ezért a stratégia indikátorai úgy kerültek kialakításra, hogy azok egyértelmű és hozzáférhető adatokra támaszkodjanak, azaz az indikátorok változását az adatok egyértelmű változásához lehessen kötni és az alábbi paramétereknek megfeleljenek:

- konkrétan meghatározott, jól leírt az indikátor fogalma,
- mérhető és a mérés módszertana, gyakorisága meghatározott,
- az adatok a mérés évében könnyen előállíthatóak, hitelesek,
- a valós helyzetből és tervezett beavatkozások várható eredményeiből kiindulva, reálisan meghatározható.

A stratégiaalkotás céljainak elérését elsősorban hatás- és eredményindikátorok alkalmazásával szemléltetjük. Kimeneti indikátorokat jelen stratégiaalkotás során nem használunk, ezek projektszinten, az egyes projektek konkrét kidolgozásakor kerülnek meghatározásra. A hatásindikátorok szélesebb, átfogóbb képet nyújtanak egy adott cél vizsgálata során, a természetükből fakadóan inkább összetett mutatók jellemzik. Az eredményindikátorok a kimeneti indikátoroknál magasabb szintet fednek le, elsősorban az egyedi tematikus, specifikus részcélok eredményeit mérik. A város stratégiai célja és rész céljai esetében azonosítottuk azok legjellemzőbb tulajdonságait, amelyek mentén a beavatkozásoknak köszönhető változásokat mérni tudjuk.

A mérés alapja a kiinduló évben meghatározott bázisérték, melyhez a program végére elérendő célértéket határozzuk meg. A bázisévként alapvetően a 2021. évi adatokat használtuk, ahol nem állt rendelkezésre adat, ott jeleztük az eltérő bázisév alkalmazását. A bázisérték meghatározására a legfontosabb feladat az adatbázis kiépítése, az alapadatok beszerzése, majd a felülvizsgálatokhoz szükséges adatszolgáltatási rendszer kiépítése.

20. táblázat: Összefoglaló indikátor táblázat

Indikátor	mérték- egység	bázisérték 2021	célérték 2027	Mérés módszere, adatok forrása
1. Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac				
Alacsony presztízsű foglalkoztatottak aránya	%	28,6 (2017)	22,2	Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak megoszlása az aktív korúak arányában, Telr adatbázis.
Az egy lakosra jutó éves nettó jövedelem	M Ft	1,19 (2019)	1,78	KSH adatszolgáltatás
1.1. Egészséggazdaság teljes körű kihasználása				
Helyben elérhető egészségügyi terápiás szolgáltatások száma	db	24	27	Önkormányzati adatgyűjtés alapján (kétévente)
Egészségiparhoz kapcsolódó vállalkozások száma	db	65	70	Önkormányzati adatgyűjtés alapján (kétévente)
1.2. Megújuló energiára épülő gazdaság				
Megújuló energia használatát célzó fejlesztések száma	db	3	13	Önkormányzati nyilvántartás vállalkozások, intézmények adatszolgáltatása alapján (kétévente)
1.3. Diverzifikált gazdasági szerkezet				
Helyi gazdaság diverzifikációjának mértéke	%	27,32%	22%	A legtöbb iparüzési adót befizető ágazat által befizetett iparüzési adó nagysága (Ft)/a város teljes iparüzési adóbevétele (Ft) Önkormányzati nyilvántartás (kétévente)
Újonnan betelepülő mikro-, kis-, közepes- és nagyvállalkozások száma	db	35	45	Dombóvári székhellyel vagy telephellyel rendelkező mikro-, kis-, közepes- és nagyvállalkozások száma KSH/(kétévente)
1.4. Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések				
Ipari területeken a KKV-k számára értékesített területek nagysága	ha	2	6	Ipari Park tevékenységéről szóló beszámoló, önkormányzati nyilvántartás, (évente)

Indikátor	mérték- egység	bázisérték 2021	célérték 2027	Mérés módszere, adatok forrása
Gazdaságfejlesztést, versenyképességet segítő, befektetést ösztönző intézkedések száma	db	1	4	Az adott évben elérhető beruházásösztönző kedvezmények, intézkedések száma, önkormányzati nyilvántartás, (évente)
1.5. Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés				
Duális képzésben résztvevő tanulók száma	fő	95	104	A duális szakképzésben résztvevő, dombóvári állandó lakhellyel rendelkező hallgatók létszáma az adott tanévben, KSH vagy intézményi adatszolgáltatás (évente)
Felnőttoktatásban résztvevők száma	fő	58	64	Felnőttoktatásban résztvevő dombóvári állandó lakhellyel rendelkező hallgatók száma az adott tanévben, KSH vagy intézményi adatszolgáltatás (évente)
Szakmai továbbképzésben részt vevők száma a helyi vállalkozásoknál	fő	0	10	Vállalkozói adatszolgáltatás alapján önkormányzati nyilvántartás (évente)
2. Társadalmi megújulás				
2.1. Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése				
A társadalmi befogadást segítő programok	db	3	8	A társadalmi befogadást segítő (pl. antiszegregációs, érzékenyítő) programok száma, önkormányzati adatgyűjtés alapján (évente)
Társadalmi akciókban részt vevők száma	fő	100	110	A társadalmi befogadást segítő (pl. antiszegregációs, érzékenyítő) programokon részt vevők száma, önkormányzati adatgyűjtés alapján (évente)
2.2. A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok				
Fejlesztéssel érintett humánszolgáltatást nyújtó intézmények/létesítmények száma	db	1	8	Dombóváron működő, fejlesztéssel érintett oktatási, szociális, egészségügyi, kulturális létesítmények száma, önkormányzati adatgyűjtés alapján, kumulált érték (évente)
Helyi identitást erősítő programok, rendezvények száma	db	22	32	A településen megvalósuló programok, rendezvények száma, civil szervezetektől, intézményektől begyűjtött adatok alapján (évente)
2.3. Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése				
Fejlesztéssel érintett sportlétesítmények száma	db	1	3	Dombóváron működő, fejlesztéssel érintett sportlétesítmények száma, kumulált érték (évente)
2.4. Városimázs és városmarketing				
Településmarketingre fordított költségek aránya	%	1,08	1,5	Településmarketingre fordított költségek aránya az önkormányzat összes dologi kiadási költségeihez viszonyítva (évente)
Városmarketing aktivitás	db	480	528	Médiamegjelenések száma (elektronikus, nyomtatott sajtóban), önkormányzati adatgyűjtés (évente)
Újonnan bevezetésre kerülő településmarketing eszközök száma	db	20	24	Újonnan bevezetésre kerülő településmarketing eszközök összesített száma, önkormányzati adatgyűjtés (évente)

Indikátor	mérték- egység	bázisérték 2021	célérték 2027	Mérés módszere, adatok forrása
3. Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése				
3.1. A műemléki és védett épületek hasznosítása				
Magántulajdonban álló helyi védelem alatt álló épületek (HV) illetve helyi területi védelem alatt álló épületek (HVT) felújítására fordított önkormányzati pályázati forrás	MFt	2	14	Magántulajdonban álló helyi védelem alatt álló épületek (HV) illetve helyi területi védelem alatt álló épületek (HVT) felújítására felhasznált önkormányzati pályázati támogatás kumulált összege (évente)
A védelem alatt álló, funkciójában és/vagy szerkezetében megújított épületek száma	db	2	12	A felújításon átesett helyi vagy országos védelem alatt álló épületek száma, kumulált darabszám (évente)
3.2. Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés				
Jobb energiahatékonyságú középületek	db	3	6	Jobb energiahatékonyságú középületek alapterülete (db) energetikai tanúsítvány alapján (kétévente)
Önkormányzati tulajdonú ingatlanok energia költsége (csökken)	MFt	60	48	Önkormányzati tulajdonú ingatlanok energia költsége (évente)
3.3. Közterületek fejlesztése, humanizálása				
Fejlesztéssel érintett kerékpáros infrastruktúra	m	0	200	Felújítással érintett vagy újonnan kialakított kerékpárutak, önkormányzati nyilvántartás, kumulált érték (évente)
Felújított vagy újonnan kialakított utak, járdák hossza	m	1750	6530	Felújítással érintett vagy újonnan kialakított utak, járdák hossza önkormányzati nyilvántartás, kumulált érték (évente)
Városi területen létrehozott vagy helyreállított nyitott terek	m2	7516	8516	Felújított/újonnan kialakított nyilvánosan hozzáférhető (közhatalmra megnyitott) nyitott terek nagysága, kumulált érték (évente)
3.4. Természeti területek fejlesztése				
A természeti és kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások száma	fő	n.a.	+10%	Önkormányzati adatgyűjtés alapján, (kétévente)
Fejlesztéssel érintett városi zöldterületek/természeti területek	%	1450	+2%	Felújítással, revitalizációval, növénytelepítéssel, növényvédelemmel érintett zöldterületek/természeti területek nagysága, önkormányzati adatgyűjtés alapján, (kétévente)
3.5. Szegregátumok, alacsony komfortozotatú ingatlanok programja				
Önkormányzati tulajdonban lévő komfort nélküli, félkomfortos lakások aránya	%	3	0	Önkormányzati tulajdonban lévő komfort nélküli, félkomfortos lakások száma az összes önkormányzati tulajdonú lakáshoz mérten (kétévente)
4. Együttműködésre épített várospolitikai				
4.1. A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába				
Településfejlesztési koncepciók, stratégiák előkészítését, felülvizsgálatát célzó partnerségi egyeztetések, lakossági-, civil fórumok, közmeghallgatások száma	db	4 (2019)	8	Partnerségi egyeztetések jegyzőkönyvei alapján, önkormányzati adatszolgáltatás (kétévente)
Lakossági fórumokon, partnerségi egyeztetéseken elért lakossági és gazdasági szereplők száma	fő	260	888	Lakossági fórumokon, partnerségi egyeztetésekbe bevontak száma, jelenléti ív alapján + online elérések becslések alapján (kétévente)

Indikátor			mérték- egység	bázisérték 2021	célérték 2027	Mérés módszere, adatok forrása
4.2. Aktív várostárségi kapcsolatok						
Térségi együttműködések, partnerségek száma			db	n.a.	+10	Aláírt térségi turisztikai, gazdasági, mezőgazdasági, kulturális együttműködési megállapodások száma, önkormányzati adatszolgáltatás (kétévente)
Térségi együttműködéssel megvalósuló programok száma			db	n.a.	+10	Gazdasági szereplők, civil szervezetek, intézmények, önkormányzatok által megvalósított térségi programok száma, önkormányzati nyilvántartás (kétévente)

A specifikus célhoz és a részcélokhoz tartozó indikátorok körét és célértéküket a város maga határozta meg, ugyanakkor az ERFA 11. cikk eredményeinek követhetőségéhez és bemutathatóságához olyan mutatókat alkalmaztunk, amely mérhetővé teszi az eszköz teljesítményét, eredményeit. Az Irányító Hatóság az alábbi komplex mutatókat, valamint azok részmutatóit, továbbá az öt tervezési dimenzióknak megfelelő mutatók mérését várja el és írja elő. Ezeket a városnak a saját indikátorai mellett mérnie kell, minden évben szeptember 30-ig bezárólag és az éves előrehaladásukról az Irányító Hatóság felé be kell számolnia. A részletes mérési módszertant az FVS módszertani útmutató mellékleteként csatolt Indikátor adatlapok tartalmazzák.

21. táblázat: Az FVS egységes indikátorai

Indikátor		mérték- egység	bázisérték	célérték 2029	Mérés módszere
Reziliencia: a gazdaság több lábon állása	helyi gazdaság diverzifikációjának mértéke	%	27,32	22	Isd: Indikátor adatlap 01
Reziliencia: energiatartó alternatív energiaforrásokkal való oldása*	megújuló energiatermelés arányának növekedése	%	n.a.	+5%	Isd: Indikátor adatlap 02
Reziliencia: digitális város*	digitálisan indított ügymenetek aránya	%	n.a.	+10%	Isd: Indikátor adatlap 03
Reziliencia: megtartó város	Az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%	35,3	40,5	Isd: Indikátor adatlap 04
Reziliencia: zöldfelületek	zöld- és vízfelületek arányának változása	%	91	102	Isd: Indikátor adatlap 05
Prosperáló város	fejlesztésekbe bevont külső forrás aránya	%	0	4,82	Isd: Indikátor adatlap 06
Zöldülő város*	éves ÜHG kibocsátás egyenérték (CO ₂ /t)	tonna CO ₂ egyenérték	61 172,92	-10%	Isd: Indikátor adatlap 07
Digitális város*	digitálisan mért adattípusok száma	db	n.a.	+10%	Isd: Indikátor adatlap 08
Megtartó város*	vándorlási egyenleg	fő	n.a.	-5%	Isd: Indikátor adatlap 09
Kiszolgáló város	újjonnan belterületbe vont területek és a kihasználatlan városi területek aránya	%	0	23,2	Isd: Indikátor adatlap 10

*A bázisévekhez tartozó adatok és a célértékek meghatározása folyamatban van.

4.3 A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének módszertana

Az eredményes monitoring tevékenység feltétele, hogy a nyomon követés rendszerének kialakítása az előkészítés és a megvalósítás integráns részét képezze, meghatározva a folyamatokat, határidőket és felelősöket.

Az önkormányzati menedzsment feladata olyan monitoring rendszer működtetése, amely alkalmas az eredmények időközi visszacsatolására, azaz megállapítható a stratégiában kitűzött célok elérhetősége, illetve megfelelő korrekciók kezdeményezhetők.

A monitoring tevékenység alapvetően belső feladat, azaz a településfejlesztési feladatok ellátásáért és végrehajtásáért felelős szervezet, a Dombóvári Közös Önkormányzati Hivatal, Polgármesteri Iroda felelősségi- és hatáskörébe tartozik. E hatáskörében kezeli a monitoring adatbázist és annak folyamatos frissítését, meghatározza az önkormányzat belső adatainak előállításáért felelős szervezeti egységeket.

A stratégia eredményességét vizsgáló monitoringot az önkormányzat egyrészt a saját belső adataira, másrészt külső adatszolgáltatásra támaszkodva végzi. Ennek érdekében kiemelt fontosságú, hogy Dombóvár kialakítsa a stratégia megvalósulásának nyomon követésére alkalmas adatbázisát. Ez célszerűen terjedjen ki mind a végrehajtással kapcsolatos, mind az indikátorértékek változásának mérésével kapcsolatos adatokra. A hatékony feladatellátás érdekében fontos, hogy a különböző településfejlesztési eszközök, ágazatai stratégiai dokumentumok monitoringja összehangolt tevékenység legyen.

Az adatvédelmi szabályoknak való megfelelés már az adatgyűjtés- és tárolás során is kulcsfontosságú. A stratégiába kerülő olyan mutatónál, amely személyi szintről származik, pl. a lakosság köréből kerül felvételre majd összesítésre, ott gondoskodni szükséges a begyűjtött adatok felhasználása előtt azok anonimizálásáról. A biztonságos adattárolás a teljes adatbázis hozzáférhetősége esetében is szükséges – ki és milyen jogosultsággal férhet az adatbázishoz, ki végezhet benne adatjavításokat stb.

A monitoringhoz kapcsolódó legfontosabb feladatok:

- a monitoringrendszer kereteinek kialakítása előre elkészített és folyamatosan frissítendő adatbázis megalkotásával;
- az indikátorok aktuális értékének – a terv szerinti gyakorisággal történő – összegyűjtése, rögzítése a monitoring rendszerben;
- rendszeres kapcsolattartás a projektek megvalósításért felelős személyekkel az indikátorok elérését nagymértékben befolyásoló hálózatos és akcióterületi projektek nyomon követése érdekében;
- éves monitoring jelentés készítése, amely tartalmazza a szükségesnek tartott beavatkozásokat a program végrehajtásába (a jelentést célszerű a Képviselő-testületnek jóváhagynia);
- az adatvédelemmel kapcsolatos előírások betartása.

5. Az irányítási és működési modell

Az FVS-ben foglalt célok sikeres megvalósítását befolyásoló egyik legfontosabb körülmény, hogy a település milyen irányítási és működési háttérrel rendelkezik, illetve, hogy az operatív háttér milyen hatásokkal képes a stratégiai ciklus egyes lépéseiben foglalt műveletek végrehajtására.

Az FVS a fejlesztésekre, a fenntartható városüzemeltetésre és a működtetés komplex városi, várostérségi szintű rendszerére egyaránt figyelmet fordító tartalma változásokat generálhat a város eddigi irányítási és működési gyakorlatában/modelljében, kifejezetten a digitális és zöld átállás fejlesztési komponensek esetében.

Az FVS végrehajtásában résztvevő szereplők hatékony működése kizárólag egy megfelelő fejlesztéspolitikai szervezetrendszer keretei között képzelhető el, amelyben a stratégiai és az operatív szint feladataihoz a megfelelő szereplők, szakértők hozzá vannak rendelve. A szereplőknek az irányítás és döntési mechanizmusok feladatait, valamint az operatív megvalósítás során felmerülő feladatok elvégzését kell teljesíteniük, amelyek 2027-ig változó intenzitással, de folyamatosan jelen vannak.

5.1 A városirányítási modell indokolt módosításai

5.1.1 Az átfogó városirányítási rendszer indokolt módosításai

A fenntartható városfejlesztési stratégia és kapcsolódó projektjeinek előkészítő tervezésére Dombóvár Város Önkormányzata külső szakértőket, illetve a Polgármesteri Iroda szakembereit vonta be. A kapcsolódó projektek előzetes meghatározásához az Önkormányzat kikérte intézményei és cégei javaslatait, illetve széleskörű lakossági lekérdezést folytatott le, ahogy ezt a partnerségi tervezést bemutató fejezet is taglalja.

A városvezetés gyakorlati tapasztalatai, illetve az FVS által megjelenített új fejlesztési aspektusok követelményei alapján célszerűnek ítéltető, hogy az FVS-ben foglalt tevékenységek végrehajtása során, a stratégiai és az operatív szintű irányítás megfelelő biztosítása érdekében egy Stratégiai Irányító Munkacsoport és egy Operatív Irányító Munkacsoport jöjjön létre és működjön a stratégia implementálásával párhuzamosan.

A **Stratégiai Irányító Munkacsoport** tagjait az alábbi személyi kör alkothatja:

Dombóvár Város Polgármestere, Jegyzője, a Polgármesteri Iroda és az Önkormányzat szakemberei, a zöld és digitális átállás folyamatába bevont szakértők, valamint a Polgármesteri Hivatal pénzügyi vezetője.

Az **Operatív Irányító Munkacsoport** tagjait az alábbi személyi kör alkothatja:

Dombóvár Város Polgármestere, Jegyzője, a Polgármesteri Iroda és az Önkormányzat valamennyi szervezeti egységének vezetője, a projektmenedzserek, illetve a feladat jellegétől függően az önkormányzati intézmények és az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok vezetői, továbbá a speciális szakértelmet igénylő esetben releváns külső szakértők.

Ezzel párhuzamosan azonban a koordinációs összhang biztosítása érdekében szintén szükségesnek nevezhető egy felelős személyi koordinátor kijelölése, aki a hivatali struktúra részeként az irányítás különböző szintjei között hangolja össze a fejlesztésekhez kapcsolódó aktuális feladatokat. A koordinátor folyamatosan nyomon követi a menetrendben megfogalmazottak előrehaladását és tervezi, szervezi, menedzseli az egyes fázisok megvalósulását, az ehhez kapcsolódó tevékenységeket és szükségleteket. Ez a személy lehet a meglévő szervezetrendszer (célszerűen Polgármesteri Iroda) valamely szervezeti egységének vezetője, vagy egy munkatársa.

Mind a Stratégiai Irányító Munkacsoport, mind pedig az Operatív Irányító Munkacsoport az FVS tervezési folyamata során kialakított gyakorlatnak megfelelően, az aktuális feladatokhoz igazodva a megvalósítás időszakában is havi-kéthavi rendszerességgel fogja tartani egyeztetéseit, mely biztosítja a folyamatok transzparens nyomon követhetőségét, illetve azok megfelelő színvonalú ellátását.

Ennek megfelelően, a rendszeresen tartott egyeztetések keretében a Stratégiai Irányító Munkacsoport részleteiben áttekinti és értékeli stratégiai szinten az FVS-ben megfogalmazott célkitűzések és prioritások aktuális feladatait, azok teljesülését és előrehaladását, szükség esetén véleményt nyilvánít az Operatív Irányító Munkacsoport által megfogalmazott FVS felülvizsgálathoz kapcsolódó módosító javaslatokról.

Ezzel párhuzamosan az Operatív Irányító Munkacsoport folyamatosan nyomon követi az egyes projektek megvalósításával kapcsolatos konkrét, gyakorlati feladatok aktuális teljesítését, felmerülő kihívások esetén pedig facilitálja azok megoldását, illetve amennyiben szükséges, módosításokat kezdeményez a Stratégiai Irányító Munkacsoport felé az FVS felülvizsgálatához kapcsolódóan.

A stratégiai és operatív irányítási szint elkülönítése és megszervezése mellett azonban a döntéshozatali mechanizmusban szükségszerűen az önkormányzati képviselő-testület, mint legfőbb döntéshozatali szerv bevonását is biztosítani kell, főként a digitális és zöld átállással kapcsolatos döntési kompetenciák terén. Itt elsősorban a Pénzügyi és Gazdasági Bizottság bevonása tekinthető kardinális jelentőségűnek, mely a javaslattevő, döntéshozó és ellenőrző kompetenciáival közvetlen ráhatást gyakorolhat az FVS tevékenységeinek megvalósítására.

A bizottsági feladatkörök meghatározásakor ugyanakkor figyelembe kell venni azt is, hogy a digitális és zöld átállás menetrendek megvalósítása során további feladatok merülhetnek fel, amelyek kezelése a digitális és zöld átállás akciótervekkel összhangban történhet meg hatékonyan. Tekintettel a digitális és zöld átállás speciális szakmai igényeire, a város által tervezett beruházások előkészítésébe, a szakmai döntések meghozatalába szükségszerűen biztosítani kell az érintett szakértők, az egyes városi intézmények, illetve a releváns cégek bevonását, amely alapján az egyes fejlesztési programok konkrét műszaki-szakmai tartalma meghatározásra és kivitelezésre kerül.

A szakértők, az önkormányzati apparátus, az önkormányzat tulajdonában álló szervezetek, illetve a város gazdaságát meghatározó vállalatok bevonása mellett ugyanakkor a fejlesztések implementálásába a lakosság részvételét is szükséges biztosítani, melynek szempontjait a partnerségi fejezetben leírtak fektetik le. Az FVS megvalósítása kapcsán a lakosság részvételének érdekében az alábbi feladatokra szükséges fókuszálni:

- rendszeres tájékoztatás tervezett célokról, beruházásokról és az online felületeken keresztül;
- felmérések készítése, véleménygyűjtő e-mail indítása;
- lakossági fórumok szervezése a várospolitikában és a településrészekben (általános jellegű, vagy konkrét fejlesztéshez kapcsolódóan);
- a lakossági vélemények figyelembevétele az egyes beruházások lehatárolásánál.

Dombóvár Város Önkormányzata az FVS tervezése során – a partnerségi fejezetben leírtaknak megfelelően – széles körben alkalmazta a több érdekelt félre kiterjedő, alulról építkező tervezési megközelítést, ami az összes érintett résztvevő egyenlő esélyű bevonásáról gondoskodott. A szerzett tapasztalatok alapján az egyes fejlesztésekhez kapcsolódó döntési mechanizmus változatlan formában marad, az önkormányzati bizottságok előzetes véleménye alapján Dombóvár Város Önkormányzatának Képviselő-testülete hozza meg a döntéseket. Az FVS végrehajtásában résztvevő szereplők működése egy megfelelő szervezetrendszer keretei között képzelhető el, amelyben fentiekben leírtaknak megfelelően a stratégiai és az operatív szint feladatainak teljesítéséhez a megfelelő szereplők hozzá vannak rendelve.

Az FVS megvalósításához kapcsolódó stratégiai és operatív feladatok az alábbiakban foglalhatók össze:

Stratégiai szint

Partnerség kialakítása és fenntartása

- stratégiai szinttel, tagokkal, együttműködő partnerekkel rendszeres formális együttműködés szervezése, együttműködési megállapodások kötése, együttműködési fórumok, események rendszeres időközönkénti szervezése, beszámolók készítése
- Partnerségi Terv kidolgozása és végrehajtásának követése
- részvételi alapú tervezés és végrehajtásának nyomon követése

Projektelőkészítés

- stratégia megvalósításához projektek gyűjtése, ütemezése

Program- és projektmenedzsment

- beavatkozások koordinációja és összehangolása

Monitoring

Az FVS megvalósulásának, előrehaladásának vizsgálata monitoringrendszer kialakításával és fenntartásával, rendszeres jelentési kötelezettséggel a stratégia megvalósításáról pl. adatgyűjtés, adatmenedzsment, adattisztítás, indikátorszámítás, értékelések készítése.

Operatív szint

Partnerség kialakítása és fenntartása

- Partnerségi Terv végrehajtása
- részvételi alapú tervezés és végrehajtás biztosítása

Koordináció

Stratégia megvalósításának koordinálása a stratégiai szintű döntéshozókkal való együttműködésben:

- megvalósítandó projektek, tevékenységek kapcsán a megvalósítókkal való együttműködés, ill. önálló megvalósítás menedzselése
- projektek megvalósításának nyomon követése, rendszeres beszámolók készítése az előrehaladásról
- folyamatos konzultáció a Stratégiai Irányító Munkacsoporttal
- rendezvények és programok koordinációja, együttműködés és kapcsolattartás a szervezőkkel

Projektelőkészítés

- bizonyos projektek, tevékenységek megvalósításának előkészítése pl. pályázatírás, pályázatok menedzsmentje, tervezés, engedélyeztetés, együttműködés különböző szervezetekkel

Program- és projektmenedzsment

- stratégia megvalósításához a konkrét projektek, tevékenységek megvalósításának menedzselése

Projektmegvalósítás

- stratégia megvalósításához konkrét projektek, tevékenységek megvalósítása

5.1.2 A térségi koordináció mechanizmusainak változtatásai

Ahogy azt a várostérségi együttműködést bemutató 2.4.3. alfejezet is részletezi, Dombóvár esetében a fejlesztési források, a megvalósítandó projektek, illetve az egyes településeket meghatározó fejlesztési preferenciák összehangolása elsősorban megyei szinten (megyei önkormányzat és közgyűlés) valósul meg. Mindennek keretében a polgármester képviselésében Dombóvár részt vesz minden térségi fejlesztést érintő egyeztetésen, emellett együttműködik minden olyan érintett szereplővel, amelyek a projektek előrehaladása szempontjából a megfelelő kompetenciával rendelkeznek.

Ezzel párhuzamosan – ahogy a 2.4.3. alfejezet részletezi – Dombóvár vezető szereplőként vesz részt a Kapos-menti Terület- és Vidékfejlesztési Társulásban, melyet a járás 16 településének önkormányzata alkot. Az együttműködés keretében a társulás különböző koordinatív feladatokat lát el a terület- és vidékfejlesztés terén, illetve üzletviteli szolgáltatásokat is nyújt, ennek keretében pályázatokat készít az önkormányzati, a civil, valamint a vállalkozói szféra részére, ellát pályázatmenedzsmenti feladatokat, terveket, elemzéseket és tanulmányokat készít, illetve szakmai konferenciákat szervez.

Az FVS-ben foglalt célok, illetve a város gazdaságfejlesztését segítő beruházások hatékonyabb implementálása érdekében a várostérségi kooperáció erősítése az alábbi esetekben nevezhető indokoltnak:

- járási szintű fejlesztéseket koordináló polgármesteri fórum kialakítása;
- közös lobbitevékenység folytatása;
- a térségen belüli foglalkoztatási kooperáció erősítése Dombóvár központtal;
- a járás infrastrukturális fejlesztése;
- a megújuló energiafelhasználás szélesítése;
- közös turisztikai arculat és kínálati paletta fejlesztése.

5.1.3 Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia tervezési szakaszában megvalósított partnerségi kooperációhoz hasonlóan a stratégia megvalósítása során szintén fontos szempont a széleskörű partnerség fenntartása, valamennyi, a partnerségi egyeztetési folyamatban résztvevő szervezet, közigazgatási szerv irányában. Éppen ezért, Dombóvár Város Önkormányzata a konkrét beruházások megvalósításának érdekében továbbra is az FVS tervezési időszakában beazonosított partnerekkel dolgozik együtt, a meghatározott bevonási módok és formák, valamint munkamódszer alapján. Az FVS tervezése során meghatározott külső érintetti kör azonban a magasabb fokú szakmaiság biztosítása végett kiegészül a konkrét beruházások előkészítésébe bevont szakértőkkel (tervezők, tanulmánykészítők), és az egyes beruházások megvalósítóival (kivitelezők, műszaki ellenőrök, közbeszerzők), valamint a kapcsolódó soft elemek alvállalkozóival.

Mindemellett azonban a stratégiában vázolt célok megvalósulásának a transzparens kommunikáció szintén kulcseleme, a helyi lakosság lehető legszélesebb rétegei lássák és magukénak érezhessék a fejlesztési elképzeléseket, amelynek elsősorban a lakossági fórumok adnak megfelelő terepet. Célszerű a tervezett projektekről megfelelő arculattal és látványtervekkel tarkított komplex bemutató prezentációkat, sajtótájékoztatókat, lakossági fórumokat szervezni, ahol lehetőség nyílik a részletek ismertetésére és a kölcsönös véleménynyilvánításra. Emellett szintén kulcsfontosságú a társadalmi és piaci szereplők tájékoztatása a tervezett változásokról, a fejlesztések által kialakítandó lehetőségekről. Ugyanakkor a tájékoztatás elemeiként és csatornáiként a városmarketing eszközei is felhasználhatók, amelyek egyben a lakosság szemléletformálását is támogatják.

5.2 A városi működési modellt érintő tervezett változtatások

Az FVS megvalósítása során jelentkező operatív feladatok jelentős része a stratégiában megfogalmazott projektek megvalósításával függ össze, úgymint program- és projektmenedzsment, projektelőkészítés, -megvalósítás, monitoring, emellett a stratégia részét képező zöld és digitális átállás akciótervek megvalósításával együtt járó feladatok elvégzése. A végrehajtási tevékenység meghatározó szereplője az önkormányzati struktúrán belül a Polgármesteri Iroda, azon belül pedig a Projekt Csoport.

Dombóvár Város Önkormányzata jelenleg nem tart indokoltnak nagy volumenű átalakításokat a különféle városi működési területeken; a korábbiakban részletezett Munkacsoportok felállítása a Hivatal jelenlegi struktúrájába integrálható.

A város működési modelljében ugyanakkor – a digitális és zöld átállás menetredek megvalósítása során a zöld és digitális munkacsoportok felállítása mellett – olyan további, előre nem látható többletfeladatok is felmerülhetnek a későbbiekben, amelyek kezelése a digitális és zöld átállás akciótervekkel összhangban történhet meg hatékonyan. Ezeket az akciótervek kialakítása és majd megvalósítása során intézményi szempontból is át kell gondolni.

6. Cselekvési terv

A fejezetben a stratégiai célok fejlesztési irányokká, beavatkozásokká, akciókká történő lebontása valósul meg, mely során mind a városi szint, mind a várostérségi szint rendszerezése megtörténik. A cselekvési terv meghatározza a stratégiai célok megvalósítását lehetővé tevő fejlesztési beavatkozásokat, projekteket, egyedi és folyamatos fejlesztési tevékenységeket, azok logikai kapcsolatát, erőforrásigényét és ütemezését.

6.1 Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

A stratégiában megfogalmazott részcélokból kiindulva kerültek meghatározásra az intézkedési csoportok, melyekhez tematikus beavatkozási területeket rendeltünk. A beavatkozások között átfedések is lehetnek, hiszen egy-egy beavatkozási terület több intézkedés megvalósítását is segíti. A prioritások megegyeznek a célstruktúrában szereplő három átfogó stratégiai céllal, melyek intézkedések és beavatkozási területek szintjén is alábontásra kerültek.

A beavatkozások lefedik a stratégiai célkitűzésekkel rendelkező egyedi beavatkozásokat, a nagyobb városi területekre kiterjedő akcióterületi beavatkozásokat, de az átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések) helyi elemeket is (lásd 6.3 fejezet).

A **stratégia** célkitűzései támogató **egyedi beavatkozások** alapvető tulajdonsága, hogy az absztrakciós szintjük megfeleltethető egy-egy projekt méretének, azaz vagy pontszerű fejlesztésként értelmezhetők, vagy hatásuk jellemzően nem nyúlik túl az adott városrész határain.

A **hálózatos/vonalas beavatkozások** absztrakciós szintje jellemzően túlmutat egy projekt szintjén, általában több projektet is tartalmaz. Alapvető tulajdonságuk, hogy vonalas fejlesztésként értelmezhetők vagy hatásuk több városrészre, bizonyos esetekben az egész városra kiterjed. Hálózatos beavatkozásként értelmezzük az olyan pontszerű fejlesztéseket is, melyek több, egymáshoz kapcsolódó, akár azonos jellegű beavatkozási pontból állnak vagy amelyek nem új elemként jelennek meg, de egy együttműködő rendszer elemeit képezik (pl. szociális ellátórendszer fejlesztése).

Az **akcióterületi projektekhez** a nagyobb városrészi területre kiterjedő, térben és időben koncentrált, komplex fejlesztési beavatkozások tartoznak. Komplex módon, egymással szoros összhangban megvalósuló beruházási jellegű és/vagy soft beavatkozások valósulnak meg, melyek együttesen szinergikus hatást fejtenek ki. Ezeknek a projekteknek mind volumenük, mind a hatásuk akkora, hogy érzékelhető változást idéznek elő az akcióterületen.

A projektek között átfedések lehetnek, hiszen van olyan beavatkozás, ami megjelenik akcióterületi projektként, de akár egyedi vagy hálózatos beavatkozásként is definiálható.

A várostérségi intézkedések meghatározásának megalapozásaként a város a vonatkozó helyzetértékelő szintetizáló fejezetben (2.2.1 Várostérség lehatárolása) elvégezte a várostérség meghatározására vonatkozó értékelését. Lehatárolásra került a különféle adminisztratív és még inkább funkcionális szempontok szerint a városhoz szorosabban vagy egy-egy funkció kapcsán kötődő települések köre. A várostérségi beavatkozásoknál szintén megkülönböztetünk stratégiai és hálózatos projekteket.

22. táblázat: A cselekvési terv intézkedéseihez tartozó tematikus beavatkozási területek

Intézkedések	Beavatkozási területek
I1. Egészséggazdaság fejlesztését célzó intézkedések	B1. egészségipar összekötése az idegenforgalmi/ turisztikai lehetőségekkel - átfogó turisztikai programcsomag (P/B2)
I2. Megújuló energiára épülő termelés ösztönzése	B2. megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése (Z/B1)
I3. Gazdaságfejlesztést, versenyképességet segítő intézkedések	B3.1 helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag (P/B3)
	B3.2 közlekedési infrastruktúra fejlesztése (K/B1)
	B3.3 városi közműrendszerek fejlesztése (K/B2)
	B3.4 barnamezős területek funkcióváltó megújítása (P/B4)
I4. Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	B4.1 fenntartható humán fejlesztések – munkaerőpiaci pillér (M/B11)
	B4.2 fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – iskolai oktatást támogató fejlesztések (M/B3)
I5. Aktív, felelős, szolidáris és befogadó társadalom	B5.1 felzárkóztató programok - antiszegregációs program (M/B12)
	B5.2 idősbárát és gondoskodó közösségek programja (M/B1)
I6. A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok	B6.1 fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések - korai nevelést támogató fejlesztések (M/B2)
	B6.2 fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések - térségi szociális ellátórendszer fejlesztése (M/B4)
	B6.3 fenntartható humán fejlesztések - helyi identitást erősítő, közösségi programok pillér (M/B11)
I7. A sportolás és egészséges életmód feltételeinek javítása	B7.1 sportlétesítmények fejlesztése (M/B5)
I8. Városimázs és városmarketing	B8.1 fenntartható humán fejlesztések - településmarketing (M/B11)
I9. A műemléki és védett épületek hasznosítása	B9.1 településkép javítását célzó program (M/B6)
	B9.2 műemléki, védett ingatlanok turisztikai, közösségi célú hasznosítása (M/B7)
I10. Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	B10.1 középületek energetikai felújítása (Z/B2)
	B10.2 városüzemeltetés digitális fejlesztése (D/B1)
	B10.3 körforgásos gazdálkodás (Z/B3)
I11. Közterületek fejlesztése, humanizálása	B11.1 közösségi terek fejlesztése (K/B4)
	B11.2 csapadékvíz-elvezető rendszer fejlesztése (K/B5)
I12. Természeti területek fejlesztése	B12.1 természeti ökoszisztémák védelme (Z/B4)
	B12.2 városi zöldterületi fejlesztések (K/B6)
	B12.3 illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése (K/B7)
I13. Lakhatást támogató intézkedések	B13.1 lakóövezetek bővítése, infrastrukturális fejlesztése (K/B3)
	B13.2 bérletprogram (M/B8)
I14. Lakosság, gazdasági szereplők, civil szervezetek bevonását célzó intézkedések	B14.1 fenntartható humán fejlesztések - civil pillér (M/B11)
	B14.2 fenntartható városfejlesztési stratégia kidolgozása (P/B1)
	B14.3 területi együttműködések erősítése, aktív várostárségi kapcsolatok - járási szintű kutyamenhely kialakítása (M/B13)

23. táblázat: Intézkedések és beavatkozási területek prioritásonként a tervezési dimenziók mentén

INTÉZKEDÉSEK	PRIORITÁSOK				TERVEZÉSI DIMENZIÓK
	P1. Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	P2. Társadalmi megújulás	P3. Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	P4. Együttműködésre épített várospolitikai	
	BEAVATKOZÁSOK				
I1. Egészséggazdaság fejlesztését célzó intézkedések.	- egészségipar összekötése az idegenforgalmi/ turisztikai lehetőségekkel				 P K M
I2. Megújuló energiára épülő termelés ösztönzése.	- megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése				 Z K
I3. Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések.	- helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag - közlekedési infrastruktúra fejlesztése - városi közműrendszer fejlesztése - barnamezős területek funkcióváltó megújítása				 P K M
I4. Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés.	- fenntartható humán fejlesztések - munkaerőpiaci pillér - iskolai oktatást támogató fejlesztések				 M K
I5. Aktív, felelős, szolidáris és befogadó társadalom.		- felzárkóztató programok - antiszegregációs program - idősbarát és gondoskodó közösségek programja			 M K

INTÉZKEDÉSEK	PRIORITÁSOK				TERVEZÉSI DIMENZIÓK
	P1. Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	P2. Társadalmi megújulás	P3. Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	P4. Együttműködésre épített várospolitikai	
	BEAVATKOZÁSOK				
16. A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok		- fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések - korai nevelést támogató fejlesztések, térségi szociális ellátórendszer fejlesztése - fenntartható humán fejlesztések –közösség építés, helyi identitás erősítése pillér			
17. A sportolás és egészséges életmód feltételeinek javítása.		- sportlétesítmények fejlesztése			
18. Városimázs és városmarketing.		- fenntartható humán fejlesztések - település marketing pillér			
19. A műemléki és védett épületek hasznosítása.			- településkép javítását célzó programcsomag - műemléki, védett ingatlanok turisztikai, közösségi célú hasznosítása		
110. Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés.			- középületek energetikai felújítása - városüzemeltetés digitális fejlesztése		

INTÉZKEDÉSEK	PRIORITÁSOK				TERVEZÉSI DIMENZIÓK	
	P1. Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac	P2. Társadalmi megújulás	P3. Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése	P4. Együttműködésre épített várospolitikai		
	BEAVATKOZÁSOK					
I11. Közterületek fejlesztése, humanizálása.			- közösségi terek fejlesztése - csapadékvíz-elvezető rendszer fejlesztése		 K	 M
I12. Természeti területek fejlesztése.			- természeti ökoszisztémák védelme - városi zöldterületi fejlesztések - illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése		 Z	
I13. Lakhatást támogató intézkedések.			- lakóövezetek bővítése, infrastrukturális fejlesztése - bérlakás-program		 M	 K
I14. Lakosság, gazdasági szereplők, civil szervezetek bevonását célzó intézkedések.				- fenntartható humán fejlesztések - civil program pillér - fenntartható városfejlesztési stratégia kidolgozása - területi együttműködések erősítése, aktív várostársági kapcsolatok	 M	 P

Jelmagyarázat:

Prosperáló város:

Megtartó város:

Zöldülő város:

Digitális város:

Kiszolgáló város:

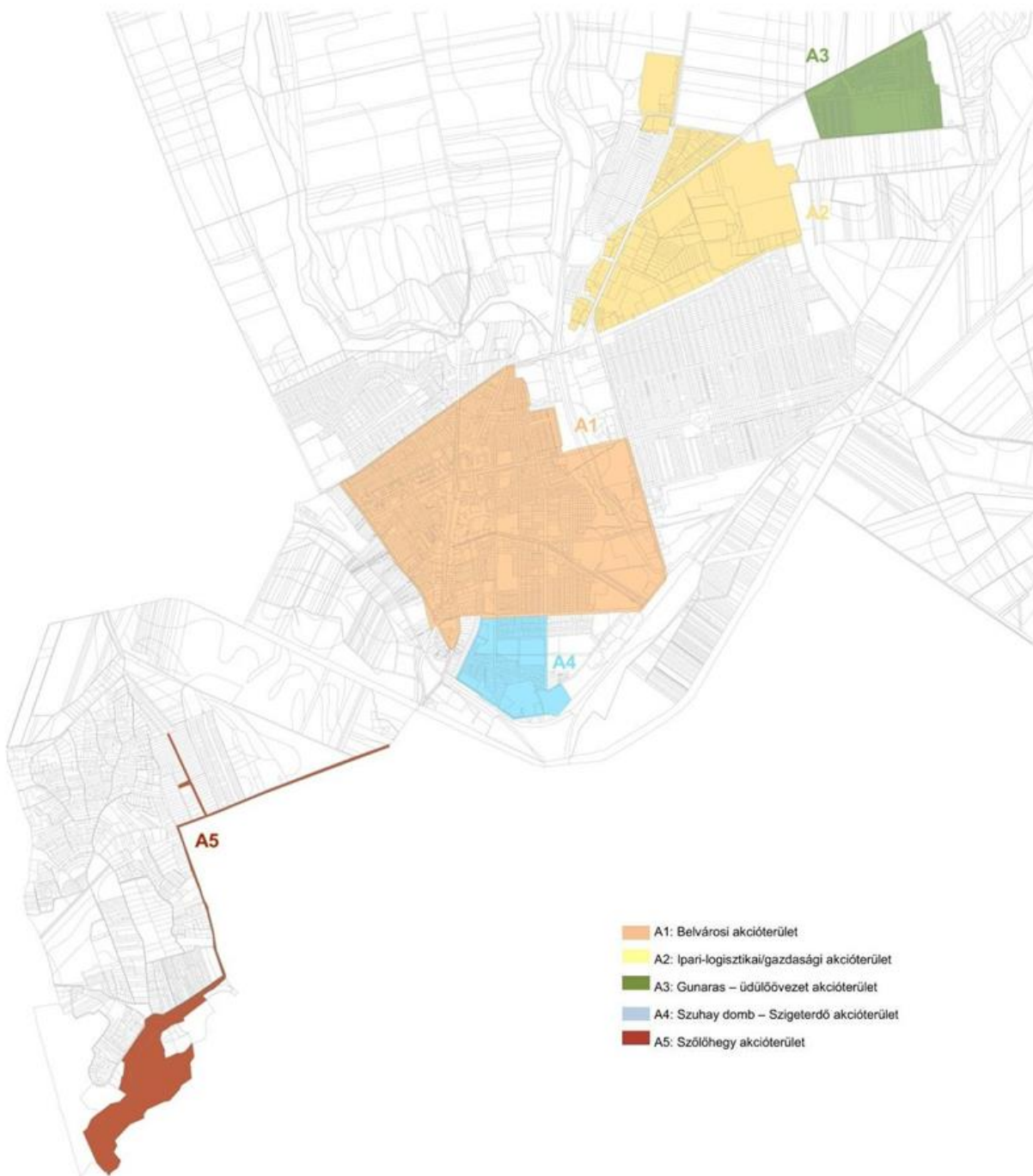

6.2 Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása

Az akcióterületek kijelölése Dombóvár Város 2017-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiájának városrészi lehatárolása alapján történt. Az akcióterület az önkormányzat FVS-ben kijelölt fizikailag lehatárolható beavatkozási területe, ahol a köz- és magán szféra fejlesztései koncentráltan, egymással lehetőség szerint szoros szinergiában valósulnak meg. Vannak olyan projektek, amik ugyan egy-egy adott városrészt érintenek, de nem stratégiaileg kiemelt fontosságú területe a városnak, ezért azok nem jelennek meg akcióterületként, ugyanis egy stratégiai ciklusban korlátozott számú akcióterület kezelhető hatékonyan. Fentiek alapján 5 akcióterület lehatárolására került sor, melyek a következők:

- A1: Belvárosi akcióterület
- A2: Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület
- A3: Gunaras – üdülőövezet akcióterület
- A4: Szuhay domb-Szigeterdő akcióterület
- A5: Szőlőhegy akcióterület

35. ábra: Dombóvár FVS akcióterületek térképi ábrázolása

24. táblázat: Dombóvár FVS akcióterületek lehatárolása és indoklása

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
AT1: Belvárosi akcióterület	Dózsa György utca – Kórház utca – Népköztársaság utca – 2111 hrsz-ú k.t. - Kazinczi sor – Kölcsey Ferenc utca – 2164/11 hrsz-ú út – Vörösmarty utca – 61. sz. út – Rákóczi utca - Erzsébet utca – Arany János tér – Kossuth Lajos utca	Az akcióterület a „Belváros” és „Belvárost övező városi területek” városrészek közös területe. Ez az akcióterület mind lakosságszám, mind lakásállomány szempontjából Dombóvár legnagyobb területét jelentik. A város legforgalmasabb része, a szolgáltatások és kiskereskedelem tekintetében gazdagon ellátott. A város meghatározó intézményei, a járási és városi közigazgatási funkciók itt koncentrálnak. Ebből fakadóan az akcióterület beavatkozásainak elsődleges célja a város lakosságát szolgáló szolgáltatások kapcsolatainak megteremtése, a közterületek humanizálása, vonzó városközponti környezet létrehozása a kikapcsolódásra és pihenésre alkalmas parkok sorozatának kialakításával, amit a lakók szeretettel használnak, a városi interakciókat, kötődést erősítik. Egysszóval a városközponti funkció erősítésén van a hangsúly.
AT2: Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület	4859 hrsz-ú k.t. – Gagarin utca – 078/11 hrsz. északi-nyugati részének határáig – Köztársaság utca – Radnóti utca	Dombóvár térségi szerepe a szállításban, raktározásban is fontos. Ezért elengedhetetlen a helyi logisztikai bázisok racionalizálása, a kapacitás növelése, a szolgáltatások fejlesztése, a Tüskei Ipari park és a gazdasági területek fejlesztése. Az akcióterület gazdaságfejlesztési célokat szolgál.
AT3: Gunaras – üdülőövezet	4900 hrsz-ú k.t. - Gunarasi út – Ligeti utca városhatár felőli része – Fasor utca városhatár felőli része – Sellő utca városhatár felőli része – Piroska utca – 0298/3, 0298/1 hrsz-ú k.t.	Gunaras üdülőterület: a Dombóvár-Gunarasi Rehabilitációs Központ, a gunarasi gyógy- és strandfürdő, szállodák, üdülőtellek és kemping jellemzik. Gunaras Dombóvár gazdasági életében betöltött szerepe még nem teljes körű. A belvárostól és más városrészekről „elkülönült” fekvése és szezonális, fürdőtelepként való működése korlátozottan használja ki az adottságait. Az üdülőterület komplex fejlesztése és a gunarasi szolgáltatások fejlesztése elengedhetetlen feltétele annak, hogy Dombóvár igazi fürdővárossá váljon és megvalósulhassanak az egészséggazdaság fejlesztését célzó intézkedések.
AT4: Szuhay-domb - Szigeterdő	Baross utca – Vasút sor – Földvár utca - 1891/10 hrsz – Kandó Kálmán utca – Szigetsor utca - Berzsenyi utca - Dózsa György utca – Kossuth Lajos utca	Az akcióterületen található a Szuhay-Sportcentrum, melynek energetikai korszerűsítése a vizsgált 7 éves ciklus feladata kell, hogy legyen. Továbbá itt van a Szigeterdő, Dombóvár egyik legkiemelkedőbb jelentőségű természeti és kulturális értéke, ahol egy helyen találhatók meg az országos szinten is kuriózumnak számító örökségvédelmi értékek, valamint a különleges szintén védett természeti környezet. Az akcióterületi beavatkozás indoka a terület történeti és természeti értékeinek komplex fejlesztése, megújítása.
AT5: Szőlőhegy	Külterületi rész, a lehatárolás térképen ábrázolással kerül bemutatásra.	A várostól különálló településrész 1979-től tartozik közigazgatásilag Dombóvárhoz. Itt található a város egyik természetvédelmi területe, a Nyerges-erdő, amely igen kedvelt kirándulóhely mind a helyi, mind a városba látogató turisták számára. A településrész kapcsolódik az ökológiai folyosóhoz. Elsődleges cél a helyi szolgáltatások és a társadalmi kohézió erősítése az infrastruktúra fejlesztésével a terület várostól való elszakadásának enyhítése.

6.3 Városi szintű beavatkozási területek részletezése

6.3.1 Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások

25. táblázat: Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás elsősorban a Zöldülő város dimenzióhoz illeszkedik, de érinti a Kiszolgáló város dimenziót is.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” stratégiai célhoz, ezen belül az „Megújuló energiára épülő gazdaság” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A város a régiós pozícióját olyan gazdasági ágakra kívánja alapozni, amely egyedivé teszi. Dombóvár a 21. század klíma- és energiatudatos település- és térségfejlesztési politikák jelentős szereplőjeként kíván fellépni, amellyel a középvárosok példamutató, környezettudatos tevékenységére hívja fel a figyelmet. A város kiemelt gazdasági területeként tekinti a megújuló energiaszektor.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A megújuló energiatermelés széleskörű használata támogatásával, az energiahatékonyság javításával Dombóvár jelentős eredményeket kíván elérni. A beavatkozáshoz tartozó tervezett projektek: • Biomassza-biogáz erőművek létesítése • Napenergia, szélenergia, geotermikus energiaszektor fejlesztése • Energiatanövények telepítése a belvízjárta területeken • Napernőmű-parkok létrehozása a rekultiválandó területeken
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás keretében tervezett projektelemek kidolgozás alatt vannak, városrészi leképeződése még nem ismert.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás elsősorban a Prosperáló város dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” stratégiai célhoz, ezen belül az „diverzifikált gazdasági szerkezet” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Dombóvár területén nagyságrendileg 16 ha összterületet kitevő barnamezős ingatlan található, többnyire Újdombóvár és a belvárost övező városi területeken ékelődnek be a városi lakóterületekbe és zöldterületekbe, városképi és városműködési problémát okozva.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Az alulhasznosított barnamezős területek iparcsarnokok, termelőüzemek hasznosítására, gazdasági szereplők bevonására biztosítanak lehetőséget. A felhagyott iparterületek rekultiválása, funkcióváltása hozzájárulhat a gazdaság növekedéséhez és a városkép javításához. Tekintettel arra, hogy ezen területek magántulajdonban vannak elsődleges feladat, az üresen álló elhanyagolt ipari területek hasznosítását célzó tanulmány elkészítése, befektetésösztönző céllal, melynek köszönhetően barnamezős területek hasznosítása, kármentesítése, új területhasználatának előkészítése a szükséges alpinfrastruktúra kiépítése valósulhat meg.
6.	városrészi leképeződése	Újdombóvár és a Belvárost övező városi területeket érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás elsősorban a Megtartó város dimenzióhoz illeszkedik, de érinti a Kiszolgáló város dimenziót is.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Idősbarát és gondoskodó közösségek programja
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Társadalmi megújulás” stratégiai célhoz, ezen belül az „Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése” rész célhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Dombóvár fokozott mértékű elöregedési tendenciával küzd, mely egyre nagyobb terhet ró a város szociális és egészségügyi ellátórendszerére. A város kiemelt feladata az időskorúak jólétét is biztosító egészséggazdaság, valamint a szociális ellátórendszer fejlesztése.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	• A Helyi Esélyegyenlőségi Programban megfogalmazott intézkedések megvalósítása: - önkéntesség népszerűsítése - idősök tájékoztatása rendezvények, szóróanyagok segítségével - jelzőrendszeres házi segítségnyújtás biztosítása • Az aktív idősödés feltételeinek erősítése - Az élethosszig tartó tanulás támogatása - Egészségügyi, szociális ellátó rendszer kapacitásainak bővítése, fejlesztése - A különböző szolgáltatások (egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális stb.) összehangolása az idősödők és idősök szükségleteinek és érdekeinek figyelembevételével - A társadalmi szemléletváltás elősegítése az idősödés mind gazdasági, mind a társadalmi megítélését és megélését illetően. • Szociális intézmények infrastrukturális felújítása (megjelenik a fenntartható humáninfrastruktúra fejlesztések tematikus beavatkozásánál).
6.	városrészi leképeződése	A város egészét érintő beavatkozások.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz tartozik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Településkép javítását célzó programcsomag
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „A műemléki és védett épületek hasznosítása” rész célhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Dombóvár különleges adottsága a város építészeti arculatának sokszínűsége. Kiemelt cél a mai széttagolt városban a város identitását és gazdag épített örökségét jelentő területek megóvása, fejlesztése.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Cél a magántulajdonban lévő védett épületek megújítása. A településképi célok elérése érdekében az önkormányzat megalkotta a településképi védelmére vonatkozó 37/2018. (XII. 20.) rendeletét. A településképi követelmények alkalmazására az önkormányzat ösztönzési rendszert alkalmaz a pénzügyi lehetőségeinek függvényében. A város történeti folytonosságát bizonyító, komoly építészeti értékeket hordozó helyi védelem alá helyezett építészeti örökség megóvása, állaguk megőrzése érdekében az önkormányzat vissza nem térítendő támogatást biztosít pályázat keretében.
6.	városrészi leképeződése	A város több városrészét érinti a 37/2018. (XII. 20.) önkormányzati rendelet 1., 2. melléklete szerinti Helyi egyedi védelem (HV) alatt álló épületek, építmények illetve a Helyi területi védelem (HVT) alatt álló területek.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Digitális város tervezési dimenzióhoz tartozik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Városüzemeltetés digitális fejlesztése
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és az „Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés” alcélhoz tartozik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A digitális átállás koncepció a 21. századi technológiai adottságokat alkalmazza a városi működés hatékonyságának növelésére a városfejlesztés és városüzemeltetés területein. A digitális technológia alkalmazása változást jelent a társadalom minden működési területén, amire már most fel kell készülnie a városnak. A fenntartható városüzemeltetés feltételeinek megteremtéséhez elengedhetetlen a digitális megoldások alkalmazása.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Elsődleges szempont a fokozatosság és a lakossági igényekhez, tudáshoz való digitális megoldások alkalmazása. Cél a fenntartható városüzemeltetés, városüzemeltetési feladatokat szolgáló szoftverek alkalmazásával. Okosmérők felszerelése, az önkormányzat tulajdonában lévő intézmények energia- és fogyasztás monitoring rendszereinek fejlesztése és felügyeleti rendszerek létrehozása.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás az egész várost érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz tartozik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Bérlakásprogram
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és a „lakhatást támogató” intézkedésekhez tartozik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Önkormányzati bérlakásállomány jórészt alacsony komfortfokozatú, illetve hiányosan közművesített. A város egyik fő törekvése, hogy a városban csökkenjen a szegregációval veszélyeztetett területek száma, ezt egy ütemezetten tervezett bérlakás programmal kívánja elérni.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Cél egyrészt a megélhetési és szociális problémával küzdő, rászoruló lakosság lakásproblémáinak megoldása, másrészt cél a piaci bérlakásállomány növelése, elsősorban a fiatalok helyben tartását és az egészséggazdaság céljait szolgálva A tervezett konkrét beavatkozások: • A beavatkozás keretében a meglévő bérlakások felújítása valósulna meg. • Mária-lak fejlesztése a fiatal szakemberek helyben tartása céljából. (A projekt része a Belvárosi akcióterületi fejlesztésnek is.)
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás elsősorban a Belvárosi és Belvárost övező városi területek városrészeket érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Prosperáló város tervezési dimenzióhoz tartozik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Fenntartható Városfejlesztési Stratégia és annak megvalósításához szükséges településfejlesztési stratégiai dokumentumok elkészítése Dombóváron
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Az együttműködésre épített várospolitikai” stratégiai célhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia a felülvizsgált ITS-sel összhangban meghatározza Dombóvár városfejlesztési céljait, irányait, emellett a 2021-27-es uniós ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak lehívásához feltétlenül szükséges dokumentum.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia célja egyrészt a TOP Plusz források hatékony felhasználása, másrészt a település támogatása a fenntarthatóság, különösképpen a pénzügyi fenntarthatóság és forráskombináció megvalósításában egy reziliens, zöld- és digitális átmenetet szolgáló, várostérségben gondolkozó városfejlesztési gyakorlat kialakításában. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia megalapozza a város további, jövőben elkészítendő stratégiai dokumentumait. A projekt keretében alábbi dokumentumok elkészítése tervezett: - Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) - TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (TVP) - Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) aktualizálása - KHT aktualizálás - digitális akcióterv, mely a városüzemeltetési szolgáltatások és önkormányzati fenntartású közintézmények digitalizációjára irányul - zöld finanszírozási keretrendszer az MNB zöld ajánlás standardjainak

	kérdés	kifejtés
		figyelembevételével - 2024-ben kötelező FVS felülvizsgálat a 2022. évi népszámlálás adatainak a rendelkezésre állását követően, - a város projektjeire, az akcióterületeire és az FVS pénzügyi megvalósíthatóságára vonatkozó üzleti modell - új Települési Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP) készítése 2023 után - ZIFFA -SECAP
6.	városrészi leképeződése	Az egész várost érinti.

6.3.2 Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő akcióterületi beavatkozások

26. táblázat: Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő akcióterületi beavatkozások

AT1.	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás elsősorban a Prosperáló város dimenzióhoz illeszkedik.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Gunaras akcióterületi fejlesztése - Egészségipar összekötése az idegenforgalmi/ turisztikai lehetőségekkel
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” stratégiai célhoz, ezen belül az „diverzifikált gazdasági szerkezet” alcélhoz illeszkedik.
4.	az akcióterületi fejlesztés kijelölésének indoklása	Gunaras üdülőtérlet: a Dombóvár-Gunarasi Rehabilitációs Központ, a gunarasi gyógy- és strandfürdő, szállodák, üdülőtelték és kemping jellemzik. Hazánk 33. gyógyhelyeként nyilvántartott Gunaras Dombóvár gazdasági életében betöltött szerepe még nem teljes körű. A belvárostól és más városrészekről „elkülönült” fekvése és szezonális, fürdőtelepként való működése korlátozottan használja ki az adottságait. Az üdülőtérlet komplex fejlesztése és a gunarasi szolgáltatások fejlesztése elengedhetetlen feltétele annak, hogy Dombóvár igazi fürdővárossá váljon és megvalósulhassanak az egészséggazdaság fejlesztését célzó intézkedések.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Dombóvár kiemelt hosszú- és középtávú célja a város egészségügyi és gyógyvíz alapú gazdaságának, lakossági és térségi ellátásának és idegenforgalmi szerepének erősítése, amelyhez több projekt tartozik. A város egészségügyi ellátása és regionális jelentőségű, gyógyvíz adottsága kiváló, azonban a kapcsolódó egészségipari gyártás, K+F szolgáltatás jelentős tartalékokat rejt. Az akcióterület komplex fejlesztése önkormányzat-gazdasági szereplők-civil szervezetek összefogásával valósulhat meg. A város célja, hogy az akcióterületi fejlesztésekkel az üdülőtérlet az egészségmegőrzés és javítás területén, emellett az idegenforgalom és a helyi gazdaság bővítésében aktívabb szerepet játsszon. Az önkormányzat a fürdő területének rendezésével, közműhálózatának fejlesztésével kívánja megalapozni a terület szabadidős-, turisztikai fejlesztési lehetőségeit. Az akcióterületen tervezett főbb beavatkozási pontok: • Turisztikai szálláshely és szolgáltatásfejlesztés Magántulajdonban lévő szálláshelyek- és szolgáltatásfejlesztések • Gunarasi gyermektábor fejlesztése A tábor infrastrukturális fejlesztése • A turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása tematikus turisztikai programcsomagok fejlesztése térségi összefogással • Egészségturisztikai szolgáltatásfejlesztés Egészségturisztikai fejlesztések, innovációs tevékenységek • Gunarasi szennyvízhálózat fejlesztése A településrész üdülőházas övezeteiben szennyvízhálózat kiépítése.
6.	városrészi leképeződése	Gunaras településrészt érintő beavatkozások.

AT2.	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás elsősorban a Prosperáló város dimenzióhoz illeszkedik.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület fejlesztése - helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” stratégiai célhoz, ezen belül az „diverzifikált gazdasági szerkezet” alcélhoz illeszkedik.
4.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	A gazdaságfejlesztési intézkedések elsődlegesek a város gazdasági versenyképessége szempontjából. A fejlesztések ösztönzése magába foglalja a helyi mikro-, kis- és közepes méretű vállalkozások működési környezetének javítását is.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A fenntartható, klímabarát és energiahatékony közlekedési célokat megvalósító vasúti szállítási elterjedésére és a hamarosan megvalósuló M9-es autópálya kapcsolatrendszerére alapozva újabb területek bevonása a gazdaság vérkeringésébe, lehetőséget biztosítva a különböző méretű és gazdasági ágban működő vállalkozások megtelepedése számára. Az önkormányzat aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési politikát folytat a vállalkozói aktivitás növekedése érdekében. A beavatkozás keretében tervezett projektek: • Tüskei Ipari Park területén megvalósuló infrastrukturális fejlesztések
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás a Tüske városrészt érinti.

AT3.	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Az akcióterületi beavatkozások elsősorban a Megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkednek.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Szuhay-domb – Szigeterdő akcióterület fejlesztése
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	Az akcióterületi fejlesztés „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz illeszkedik.
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A Szigeterdő Dombóvár egyik legkiemelkedőbb jelentőségű természeti és kulturális értéke, ahol egy helyen találhatók meg az országos szinten is kuriózumnak számító örökségvédelmi értékek, valamint a különleges szintén védett természeti környezet. A területen található a Suhay Sportközpont a város jelenlegi sportéletének fő helyszíne, azonban az épület korszerűsítésre szorul, a magterülettel való kapcsolódása rossz. Az akcióterület fejlesztése az egész település életére pozitív hatást gyakorol. Az akcióterület két egymáshoz kapcsolódó, tartalmában két külön – egy kulturális és egy sport – beavatkozást foglal magába, melyek infrastruktúra fejlesztései (közlekedés, parkolás) kapcsolódnak, így egyben értelmezendők.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	Az akcióterület fejlesztésére vonatkozó program összetett, cél a terület komplex fejlesztése, megújítása. A fejlesztések célja az épített értékek a városlakók és turisták számára elérhetővé tétele, a műemléki értékek védelme és fejlesztése, a rekreációs, sportolási és természeti adottságok város életébe való bevonása a kapcsolatrendszerek megteremtésével, emellett a “kiszolgáló” infrastrukturális fejlesztések hatékony és költségkímélő, energiatakarékos és fenntartható megvalósítása. • Szigeterdei közösségi tér fejlesztése: - Kossuth szoborcsoport eredeti kompozícióban történő elhelyezése és restaurálása - 500 férőhelyes szabadtéri színpad kialakítása - Sétányok és a hozzákapcsolódó infrastruktúra rendezése - A park világítását szolgáló kandeláber rendszer hiányzó részének telepítése - Parkolók kialakítása - Zöldterület fejlesztése • A Suhay Sportcentrum épületének energetikai korszerűsítése - szigetelés - nyílászárócsere - napelem
6.	városrészi leképeződése	Az akcióterület a Suhay-domb városrészt érinti.

AT4.	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Az akcióterületi beavatkozások elsősorban a Megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Belvárosi akcióterület fejlesztése
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	Az akcióterületi fejlesztés „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz illeszkedik.
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	Az akcióterület a „Belváros” és „Belvárost övező városi területek” városrészek közös területe. Ez az akcióterület mind lakosságszám, mind lakásállomány szempontjából Dombóvár legnagyobb területét jelentik. A város legforgalmasabb része, a szolgáltatások és kiskereskedelem tekintetében gazdagon ellátott. A város meghatározó intézményei, a járási és városi közigazgatási funkciók itt koncentrálnak.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	Az akcióterület beavatkozásának a hangsúlya a városközponti funkció erősítésén van. A beavatkozás elsődleges célja a város lakosságát szolgáló szolgáltatások kapcsolatainak megteremtése, a közterületek humanizálása, vonzó városközponti környezet létrehozása a kapcsolódásra és pihenésre alkalmas parkok sorozatának kialakításával, amit a lakók szeretettel használnak, a városi interakciókat, kötődést erősítik. Az oktatási, kulturális intézmények felújításával, a lakhatási funkció erősítésével jól érzékelhető változás érhető el a belvárosban. Az akcióterületen tervezett projektek: • Belváros - Közösségi tér kialakítása - Szabadság u. 14-16-18. épületek körüli tér rendezése • Hunyadi téri sétány felújítása • Dombóvári Szivárvány Óvoda és Zöld Liget Tagóvoda fejlesztése • Tolna Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskolájának infrastrukturális fejlesztése • Magyar Máltai Szeretetszolgálat Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium infrastrukturális fejlesztése • Tolna Megyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium fejlesztése • Művelődési ház környezetének fejlesztése • Mária-lak fejlesztése • Dombóvári Szivárvány Óvoda infrastrukturális fejlesztése
6.	városrészi leképeződése	Az akcióterület a Belváros és a Belvárost övező városi területek városrészt érinti.

AT5.	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Az akcióterület a Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Szőlőhegy akcióterület fejlesztése
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	Az akcióterületi fejlesztés egyrészt „Társadalmi megújulás” stratégiai célhoz és a „társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok” rész célhoz illeszkedik.
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A várostól különálló településrész 1979-től tartozik közigazgatásilag Dombóvárhoz. Itt található a város egyik természetvédelmi területe, a Nyerges-erdő is, amely igen kedvelt kirándulóhely mind a helyi, mind a városba látogató turisták számára. A településrész kapcsolódik az ökológiai folyosóhoz. Elsősorban szőlőművelő terület, hétvégi házakkal, pincékkel, de lakóövezetként is funkcionál.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	Elsődleges cél a helyi szolgáltatások erősítése, a terület várostól való elszakadásának enyhítése. Emellett a Szőlőhegy pincéi, szőlői, borai, a kapcsolódó Anna-napi búcsú a dombóváriak számára fontos, így ezek erősítése szükséges. Az akcióterületen tervezett beavatkozások: • Szőlőhegy közösségi ház fejlesztése - Homlokzati szigetelés - Nyílászáró csere - Napelem - Akadálymentesítés - Udvar - Orvosi rendelő berendezése • Dombóvárt és Szőlőhegy településrészt összekötő kerékpárút II. ütemének megépítése • Csapadékvíz elvezetés fejlesztése (Garay és Gárdonyi utca) • Nyerges erdő ökoturisztikai fejlesztése
6.	városrészi leképeződése	Az akcióterület a Szőlőhegy városrészt érinti.

6.3.3 Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések)

27. táblázat: Hálózatos, vonalas fejlesztések

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás elsősorban a Kiszolgáló város dimenzióhoz illeszkedik, de érinti a Megtartó és a Prosperáló város dimenziót is.
2.	beavatkozás munkacíme	Közlekedési infrastruktúra fejlesztése
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” stratégiai célhoz, ezen belül az „diverzifikált gazdasági szerkezet” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás hálózatos jellege abból következik, hogy egy tematikán belül, hasonló, közlekedési infrastruktúra fejlesztések valósulnak meg, egymáshoz kapcsolódó kiegészítő projektelemekkel.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A közlekedési infrastruktúra fejlesztése lakossági és gazdasági célokat is szolgál. Jelentősen javul a település megközelítése, mely kedvezőbb helyzetet teremtve szolgálja ki a lakosságot és a gazdasági szereplőket egyaránt. A beavatkozás a jelenleg kizárólag vasúti szállításhoz kapcsolódó ipari telephely kínálat bővítését is jelenti. A beavatkozáshoz az alábbi projektelemek tartoznak: • Belterületi utak felújítása, 4-5 számjegyű utak fejlesztése: Összesen 6530 m út felújítása, fejlesztése: - Garay utca 670 m, 2010 m² - Ady E. u 660 m, 3960 m² - Katona J. u. (Bajcsy Zs. u. és Dózsa Gy. u. között) 560 m, 2800 m² - Gyár u. (Kinizsi u. – Kórház u. között) 560 m, 2800 m² - Radnóti u. (Kórház u.-Erkel u. között) 540 m, 3500 m² - VI. utca (Fő utca – Horvay u. között) 350 m, 1050 m² - Gyöngyvirág krt. (teljes) 1200 m, 7200 m² - Zrínyi utca 880 m, 4840 m² - Dózsa Gy. u (Kossuth L. u – Katona J. u. között) 290 m, 1885 m² - Pannónia út (Teleki u. – Móricz Zs. u. között) 670 m, 4960 m² - Teleki utca vége 150 m, 600 m² • Távolsági buszvégállomás fejlesztése: Távolsági buszvégállomás, parkolás, forgalomtechnika, utazáshoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, utastájékoztatási rendszer korszerűsítése. • Hunyadi tér buszállomás fejlesztése: Központi buszállomás fejlesztése • Közüsségi közlekedés fejlesztése: A beavatkozás keretében kerékpáros dokkolók telepítése, kerékpárok beszerzése tervezett, e-kerékpárkölcsonzó rendszer keretében, magánérős beruházásban. • Kerékpáros hálózat fejlesztése mind a városi közlekedés mind a térségi kapcsolatrendszer elősegítése érdekében: A Dombóvárt és Szőlőhegy településrészt összekötő kerékpárút II. ütemének megépítése, mely tartalmazza a Pálkás árok felett átívelő híd kialakítását, illetve a kerékpárút kiépítésének folytatását a Kápolna utcáig (0+930 és 1+665,6 km közötti szakasz). • Mágocsi elkerülő út építése A városon áthaladó forgalom enyhítése érdekében elkerülő út építése (állami beruházás).
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A hálózatos beavatkozás az egész várost érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás elsősorban a Kiszolgáló város dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Városi közmű rendszerek fejlesztése
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” stratégiai célhoz, ezen belül az „diverzifikált gazdasági szerkezet” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás hálózatos jellege abból következik, hogy annak keretében új területek vízellátásának és/vagy szennyvízelvezető rendszerének kiépítése történik meg, csatlakozva a meglévő közműhálózatra.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A településen a közművesítés még nem teljes körű. A közműfejlesztésekkel a város célja a lakosság megtartása, új vállalkozások letelepedéséhez, szakemberek ide vonzása. • Gunarasi szennyvízhálózat fejlesztése • Felszíni vízrendezés a Szuhay-dombon • Új utcák közművesítése: - Péczely utca - Kodály utca - Fáy utca
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a Gunaras, Szuhay és Újdombóvár városrészeket érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás elsősorban a Kiszolgáló város dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Csapadékvíz-elvezető rendszer fejlesztése
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz, ezen belül az „természeti területek fejlesztése” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás több városrész utcájának, és egyéb közterületének csapadékvíz-elvezetését oldja meg.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A város folytatni kívánja az elmúlt években megkezdett környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztést, melynek keretében 2022-ben az Ady Endre utca egy, míg a Fő utca két szakaszának csapadékvíz-elvezetési rendszerét újítják meg. A beavatkozás folytatásaként cél a település további utcáinak, tereinek csapadékvíz rendszerének kiépítése melyeknél jelenleg korlátozott vagy nincs egyáltalán csapadékvíz-kezelés, emellett korszerűsítésre kerülnek a meglévő hálózat elavult elemei is. A projekt tartalmazza az egységes arculatú új kapubejárók és térkövezett járda kialakítását, új parkolók létesítését, illetve a meglévő növényzet megújítását. A beavatkozással érintett szakaszok: - Kertváros - Horvay utca - Árnyas és Zöldfa utca - Fészek utca - Garay utca - Gárdonyi utca - Szuhay Felszíni vízrendezés a Szuhay-dombon
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a Kertváros, a Szőlőhegy, a Szuhay-domb, Újdombóvár, Belváros városrészeket érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a Megtartó város dimenzióhoz illeszkedik, de érinti a Prosperáló várost is.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Fenntartható humán fejlesztések - munkaerőpiaci pillér
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerőpiac” stratégiai célhoz, ezen belül az „Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés” részcéllal illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	Egymással szorosan összefüggő beavatkozások programok egy azonos tematika mentén.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	Az elvándorlás, ezen belül a fiatalok elvándorlása, az alacsony iskolai végzettségű lakosok számának emelkedése súlyos gazdasági-, társadalmi problémákat vetít előre. Ahhoz, hogy ezt a tendenciát mérsékelni lehessen, átfogó fenntartható humánerőforrás programra van szükség. Az oktatás és szakképzés színvonalának erősítésével Dombóvár oktatási központ szerepe markánsabbá válhat, mely érdemben erősítheti a város térségi pozícióját a versenyképes képzési struktúrák működtetése terén. Elsődleges cél: a szakképzés reformprogramja. A meglévő, magas színvonalú oktatási rendszer képzési struktúrájának bővítése, fejlesztése. A helyi társadalmat és gazdaságot kiszolgáló képzési rendszerek illesztése a kereslethez, a folyamatos tovább- és átképzés lehetőségeinek biztosítása. A munkáltatók munkaerőpiaci tevékenységének támogatása. A fenntartható humánerőforrás program főbb elemei: - Foglalkoztatási Paktum által létrejött együttműködések folytatása - Mester-inas képzés újraélesztése - Duális képzés erősítése - Élethosszig tartó tanulási lehetőségek támogatása A munkaerőpiaci és oktatási pillér főbb elemei: - Helyi munkáltatók népszerűsítése - Munkapiaci nagyrendezvény és szakmai vásár - Iskolai pályaorientációs programok és interaktív kiállítás - Munkaerőpiaci marketing - TRANSFER-METER online applikáció - Helyi munkáltatók HR tevékenységének támogatása - Pályaorientációs és e-learning tevékenységek fejlesztése
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a város egészét érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Fenntartható humánfejlesztések - közösségépítés, helyi identitás erősítése pillér
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Társadalmi megújulás” stratégiai célhoz és „A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok” részcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	Egymással szorosan összefüggő beavatkozások, programok egy azonos tematika mentén.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	Dombóvár a társadalmi folyamatok terén meg kívánja állítani a negatív vándorlási egyenleget. A munkaerő mobilitás általános növekedésével szemben megtartja lakosságát, akik a helyi identitás miatt itt akarnak maradni, e várost választják. Hosszú távú településfejlesztési politikájában kiemelten kezeli a továbbra is öregedő lakosság igényeit, az idősek aktív városi életének biztosítását, nem megfeledkezve a fiatalok és a családok igényeiről sem. Dombóvár, helyi identitására és erős civil életére alapozva igyekszik élhetőbbé tenni a települést, bevonva a 21. századi innovációs eszközöket. A beavatkozás keretében tervezett „soft” programelemek: - Zenei és összművészeti fesztiválok évente 2 alkalommal - Dombó Pál napok, nyári forgatag évente egyszer - Helyi értéktár-települési imázs erősítése - RÁKÓCZI-TÚRÓS gasztró kulturális nagyrendezvény-sorozat évente 1 alkalom - Dombóvári Kulturális Szolgáltató Központ helyi identitást erősítő kulturális és közösségi rendezvénysorozata
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a város egészét érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz tartozik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Fenntartható humán fejlesztések - településmarketing pillér
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Társadalmi megújulás” stratégiai célhoz és „Városimázs és városmarketing” rész célhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	Egymással szorosan összefüggő beavatkozások, programok egy azonos tematika mentén.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A város imázsának megújulásra van szüksége: az értékek hangsúlya mellett a város dinamikus fejlődését kell kommunikálnia elsősorban a helyi és térségbeli lakosság számára, másodsorban a hazai és nemzetközi környezetben. Dombóvár imázsának erősítése érdekében elengedhetetlen a város (és intézményei, szervezetei, vállalkozásai) aktív arculatformálása, marketing tevékenysége. Cél a város arculatának minőségi változtatása, új dinamikával bemutatva a település értékeit, fejlesztéseit. A marketing-kommunikációban erősíteni kell a város értékeire építő, a 21. század szemléletét befogadó attitűdjét, az egészséges életmód, a családbarát beavatkozások minden területére és minden korosztálynak szóló fejlesztéspolitikáját. A beavatkozáshoz tervezett projektelemek: - Településmarketing stratégia kidolgozása - Települési honlap megújítása és hozzá kapcsolódó közösségi médiaoldalak létrehozása, működtetése - Médiafelület vásárlás, identitást erősítő posztok, bejegyzések cikkek népszerűsítése, podcastok, videók népszerűsítése, keresőoptimalizáció - Podcast műsorszolgáltatás indítása heti/havi tartalommal; helyi érdekeltségű rádióadó indítása - Helyi identitást erősítő kiadványok, könyvek, szakácskönyvek, brossurák, térképek, helytörténeti anyagok készítése, aktualizálása - Egységes városi brand - egységes arculatú városi táblák, info pontok, városnév installációk, brossurák - Városi brand -logozott merchandise anyagok (toll, bögre, poló, táska) - Informatikai fejlesztés - városi applikáció, virtuális séta, AR kiterjesztett valóság
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a teljes várost érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ illeszkedése a projekt tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz tartozik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Fenntartható humán fejlesztések - civil program pillér
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Az együttműködésre épített várospolitikai” stratégiai célhoz és „A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába” részcéllal tartozik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	Egymással szorosan összefüggő beavatkozások, programok egy azonos tematika mentén.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Az önkormányzat és a vállalkozói, valamint a non-profit szféra együttműködése napi szintű. A településfejlesztés előkészítésében és megvalósításában egyre szorosabb és aktívabb az együttműködés. A partnerségi rendszerek biztosítják, hogy a helyi aktorok, térségfejlesztési szereplők, az önkormányzati, gazdasági, civil szféra aktív szervezetei és maga a lakosság együttesen tervezzék és valósítsák meg a városfejlesztési elképzeléseket. Cél az aktív közösségi élet, erős civil szervezeti háló megőrzése, életben tartása. A civil program pillérei: - „Fogadj örökbe civil szervezetet” program és civil adatbázis készítése - Mentorprogram civil szervezetek számára - Civil szervezetek közösségépítő működésének támogatása (civil szervezetek programjainak, brand építésének, honlapjának, stb) a civil igények alapján - Pénzügyi források biztosítása a civil szervezetek által megvalósítandó programok által
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi lekepeződése	Az egész várost érinti.

kérdés		kifejtés
1.	<i>beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz</i>	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	<i>beavatkozás munkacíme</i>	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – korai nevelést támogató fejlesztések
3.	<i>beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz</i>	A tervezett beavatkozás az „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „a társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok” részcélhoz illeszkedik.
4.	<i>beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása</i>	A beavatkozás csomag több, egymáshoz kapcsolódó, azonos jellegű beavatkozási pontból áll.
5.	<i>a beavatkozás célja és rövid tartalma</i>	A város családbarát politikájának egyik fontos eleme, hogy a városban élő, gyermekvállalás előtt álló fiatal felnőttek, valamint a kisgyermekes szülők modern, jól felszerelt, a kor igényeit teljes mértékben kielégítő intézményekben tudják gyermekeik korai nevelési igényeit kielégíteni. A korai nevelést szolgáló önkormányzati intézményrendszerrel a lakosság elégedett, a férőhelyek kihasználtsága maximális, telített. A fenntartó nem tervez kapacitásbővítést, tekintettel arra, hogy az elkövetkező években lakosságszám (élve születések számának csökkenése) csökkenésre kell számítani, azonban az intézmények folyamatos felújítása, korszerűsítése elsődleges szempont és önkormányzati kötelező feladat is egyben. Az energetikai fejlesztés csökkenti az üzemeltetési költségeket és hozzájárul a város ÜHG kibocsátás csökkentéséhez is. A beavatkozási területhez tartozó projektek: • Dombóvári Szivárvány Óvoda Tündérkert Bölcsődéje infrastrukturális fejlesztése • Dombóvári Szivárvány Óvoda infrastrukturális fejlesztése • Dombóvári Szivárvány Óvoda Zöld Liget Tagóvodájának infrastrukturális fejlesztése • Dombóvári Százszorszép Óvoda infrastrukturális fejlesztése
6.	<i>a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése</i>	A beavatkozás Újdombóvár, a Belváros és a Belvárost övező városi területek városrészeket érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	<i>beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz</i>	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	<i>beavatkozás munkacíme</i>	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – iskolai oktatást támogató fejlesztések
3.	<i>beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz</i>	A tervezett beavatkozás az „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok” részcéllhoz illeszkedik.
4.	<i>beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása</i>	A beavatkozás csomag több, egymáshoz kapcsolódó, azonos jellegű beavatkozási pontból áll.
5.	<i>a beavatkozás célja és rövid tartalma</i>	A város családbarát politikájának egyik fontos eleme, hogy a városban élő, gyermekes szülők gyermekei magas szintű oktatásban részesüljenek, ehhez a város jó minőségű infrastrukturális környezetet biztosítson. A városban élő lakosok életminőségét alapjaiban határozza meg a városban elérhető humáninfrastruktúra, illetve az általa biztosított közszolgáltatások színvonala. A dombóvári oktatási intézmények a városban és a járásban élő diákok számára megfelelő intézményi feltételeket biztosítanak, azonban azok folyamatos karbantartása, korszerűsítése kiemelt feladat. Az intézmények energetikai fejlesztése csökkenti az üzemeltetési, fenntartási költségeket és hozzájárul a város ÜHG kibocsátás csökkentéséhez is. Dombóvár megtartóereje szempontjából kiemelt jelentőségű, hogy a városnak legyen legalább egy kihelyezett felsőoktatási tagintézménye. Az oktatást támogató fejlesztések egyik kiemelt célja, hogy ez a közeljövőben megvalósuljon. Hiába van magas színvonalú alap- és középfokú oktatási rendszer, ha nincs továbbtanulási lehetőség helyi szinten, nincs felsőoktatási intézmény. Az egyetemre járó fiatalok többsége a diploma megszerzése után már nem jön vissza a szülővárosába, növelve az elvándorlás negatív mérlegét. Tervezett projektek a beavatkozási téma területén belül: • Tolna Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskolájának infrastrukturális fejlesztése • Magyar Máltai Szeretetszolgálat Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium infrastrukturális fejlesztése
6.	<i>a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése</i>	A beavatkozás Újdombóvár, a Belváros és a Belvárost övező városi területek városrészeket érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Sportlétesítmények fejlesztése
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Társadalmi megújulás” stratégiai célhoz és „Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése” rész célhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás csomag több, egymáshoz kapcsolódó, azonos jellegű beavatkozási pontból áll.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	Az egészség fontosságának felértékelődése, egészségtudatos magatartás elterjedése igényt jelent a társadalom részéről az egészséges életmód feltételeinek megteremtésére, ennek infrastrukturális és működési feltételeinek, szolgáltatásainak kialakítására, erősítésére. Az önkormányzatnak meghatározó jelentősége van a helyi sportélet feltételeinek kialakításában és egy aktív, fitt társadalom megteremtésében. Az egészséges életmód egyik kiemelt célja Dombóváron a sportkultúra fejlesztése. A város rendkívül aktív, színes sportélettel, jelentős sporteredményekkel rendelkezik. Mindezek miatt fontos, hogy a különböző sportágak igényeinek megfelelő infrastruktúra megfelelő minőségben rendelkezésre álljon. 2019-ben megkezdődött a település egyik legnagyobb sportinfrastruktúra fejlesztési programja, a Térségi Sport- és Szabadidőcentrum létrehozása. A sportkomplexumban NB II-es versenyekre alkalmas kosárlabda pálya, uszoda, lőtér, tekepálya kerül kialakításra. A fejlesztések révén a város két középiskolának tudja biztosítani a testnevelési órák helyszínét, de a helyiek sportolási lehetőségein túl - mint rendezvényhelyszín - a sportturizmusba is bekapcsolódhat. A kormányzati támogatással bíró projekt megvalósításához szükséges engedélyes tervek jóváhagyása megtörtént, így elkezdődhet a kiviteli terv készítése, majd 2022 nyarán/őszén a kivitelező kiválasztása. A másik beavatkozási terület: • A Szuhay Sportcentrum energetikai fejlesztése
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás egyrészt az egykori uszoda területén lesz, közel a Belvároshoz, másrészt (a Szuhay Sportcentrum energetikai fejlesztése) a Szuhay-domb városrészt érinti, de az egész térségre hatással van.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz tartozik, de szorosan kapcsolódik a Prosperáló város tervezési dimenzióhoz is.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Műemléki, védett ingatlanok turisztikai, közösségi célú hasznosítása
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „A műemléki és védett épületek hasznosítása” részcéllal illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozási pontok a városi turisztikai rendszer elemeit képezik, melyek felújítást követően egymást erősítő hatással bírnak.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A kihasználatlan önkormányzati ingatlanok, különösen a műemléki és védett épületek felújítása kiemelt feladat. A szolgáltatások ezekben való elhelyezése nemcsak az épület presztízsét adja vissza, de a városi élet gazdagítását, a város imázsának javítását is szolgálja. A műemléki és védett önkormányzati ingatlanok felújítása, közösségi célú és turisztikai hasznosítása. A beavatkozáshoz tartozó programelemek: • Gólyavár környezetének turisztikai fejlesztése A Dombói várrom műemléki környezetének megújítása: - Eredeti várfal körvonalának megépítése - Épület felújítása és hasznosítása (régészeti bemutató terem, szociális blokk) - Parkolók kialakítása • A Szigeterdő turisztikai fejlesztése Dombóváron - Kossuth szoborcsoport eredeti kompozícióban történő elhelyezése és restaurálása - 500 férőhelyes szabadtéri színpad kialakítása - sétányok és a hozzákapcsolódó infrastruktúra rendezése - a park világítását szolgáló kandelláber rendszer hiányzó részének telepítése - parkolók kialakítása, zöldfelület rendezése (A projekt része a Szigeterdő akcióterületi fejlesztésnek is)
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a Szigeterdő-Szuhay-domb és a Dombóvár azon külterülete, ahol a Gólyavár található, érintett.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Zöldülő város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Középületek energetikai felújítása
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás az „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés” részcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás csomag több, egymáshoz kapcsolódó, azonos jellegű beavatkozási pontból áll.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A megújuló energiaellátásra való átállás az önkormányzati intézmények, közszolgáltatások tekintetében kiemelt feladat. A környezeti fenntarthatóság, klímabarát települési stratégia irányába hat az épületek energiahatékonyágának javítása az erőforrásokkal való takarékoság és a környezeti terhelés csökkentése. A város számára kiemelt cél, hogy valamennyi közintézménye, illetve városi szolgáltatása energetikai szempontból a legkevésbé környezetterhelő módon kerüljön ellátásra, melynek megfelelően az önkormányzati ingatlanok energetikai korszerűsítési programja folytatásra kerül. A beavatkozás elemei: • Szuhay Sportcentrum energetikai fejlesztése • Oktatási-, nevelési intézmények energetikai korszerűsítése • Szőlőhegyi közösségi ház energetikai fejlesztése
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a Szuhay-domb, a Újdombóvár, a Szőlőhegy, a Belváros és a Belvárost övező városi területek városrészeket érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz tartozik, de jelentős hatással bír a Megtartó város tervezési dimenzióra is.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Lakóövezetek bővítése, infrastrukturális fejlesztése
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és a „lakhatást támogató” intézkedésekhez tartozik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás hálózatos jellege a vonalas infrastruktúra jellegéből adódik, abból következik, hogy annak keretében új területek közmű rendszerének kiépítése történik meg, csatlakozva a meglévő közműhálózatra.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A város családbarát politikájának egyik fontos eleme a népességfogyás megállítása. Egyik fő eszköze, olyan feltételek megteremtése, mely az itt élőknek élhetőbb lakókörülményeket biztosít. Kiemelt célcsoport a fiatal felnőttek és a családok, melyek számára előnyt, vonzerőt jelent az élhető és lakható település. Cél a családi házas övezetben új utcák kijelölése, kiegészítve ezzel a kormány családtámogatási törekvéseit, ösztönözve a fiatalok építkezési, otthonteremtési szándékát. A beavatkozás keretében a város a már kijelölt új utcák részbeni közművesítését valósítja meg a Pécely, a Kodály és a Fáy utcákban.
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás az Újdombóvár városrészt érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Közösségi terek fejlesztése
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás az „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „Közterületek fejlesztése, humanizálása” részcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás több, egymáshoz kapcsolódó, azonos jellegű beavatkozási pontból áll. A beavatkozás része az átfogó közterület-hálózat fejlesztésnek.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	Cél egy magas színvonalú, megújított közterület-hálózat fejlesztése, amely a munkahely és rekreációs funkciókat összeköti, teret adva a városi kapcsolatoknak. A közösségi terek fejlesztésével a közterületek humanizálása, a környezet rendezése, utcabútorok elhelyezése, sétányok, pihenőhelyek kialakítása történik. A beavatkozás keretében tervezett felújítás: • Belváros - Közösségi tér kialakítása Szabadság u. 14-16-18. épületek körüli tér rendezése • Szállásréti-tó közösségi tér fejlesztése - közösségi terek fejlesztése (futókör és sétányok) - területet kiszolgáló szociális blokk - parkoló és kerékpártároló építése - felnőtt tornapálya kialakítása • Balatonfenyvesi tábor fejlesztése • Művelődési ház környezetének fejlesztése • Hunyadi téri sétány fejlesztése • Szőlőhegyi közösségi ház energetikai fejlesztése
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	Elsősorban a Belvárost és a Belvárost övező városi területeket érintő beavatkozás.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Zöldülő város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Természeti ökoszisztémák védelme
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás az „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „természeti területek fejlesztése” rész célhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás nem egy pontszerű beavatkozást jelent, hanem a város teljes természeti ökoszisztémáját érinti.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A vízfolyások menti gazdag növény- és állatvilág – különösen a madárfauna – különleges értéke a városi és térségi természeti környezetnek, amely az ökoturisztikai potenciál kihasználásában jelentős szerepet játszik. A város levegőtisztaságának biztosítása, a talajpusztulás mértékének visszafogása és a talajok termőképességének növelése érdekében kiemelt feladat a természeti ökoszisztémák (erdők, vizek, állat- és növényvilág) védelme. Az éghajlatváltozás hatásaira is fel kell készülni a városnak. A mezőgazdasági termőterületek további terjeszkedésének korlátozása, a mezőgazdasági termelés környezetvédelmi szabályozása, a tájhasználat szabályozása csökkenti a természeti ökoszisztéma károsodását. Tervezett beavatkozások: • A klímaváltozásra érzékenyek tartott élőhelyek és fajok prioritási listájának kialakítása • A vizes élőhelyek vízmegtartó képességének helyreállítása, esetleges vízpótlási lehetőségek kidolgozása • Mezővédő erdősávok telepítése
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás nem határozható meg egy-egy városrészi leképeződésre, a teljes városi természeti ökoszisztémát érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Zöldülő város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Városi zöldterületi fejlesztések
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás az „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „természeti területek fejlesztése” rész célhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás nem egy pontszerű beavatkozást jelent, a város teljes zöldterületét érinti.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	Dombóvár különleges adottsága a város térrendszerébe beékelődő, településrészeket összekötő Kiskonda-patak és hozzá kapcsolódó, a város fő zöldfelületét jelentő területek. A zöld tengely kiterjesztésével cél a belterületi, sziget jellegű zöldfelületek összekapcsolása, a zöldfelületek és városi nyitott terek arányának további növelése. A beavatkozás keretében az előregedő fasorok leváltásával új, egységes arculatú köztéri fásítás kialakítására nyílik lehetőség. A tematikus célhoz kapcsolódó programok, intézkedések: - Zöldfelületi rekonstrukció, az előregedett, nem őshonos fák kivágása és pótlása gyorsan növő őshonos egyedekkel (juhar, hárs) - Nyerges-erdő fejlesztése - Szigeterdő természeti környezetének továbbfejlesztése - Belvízjárta területek beültetése energianövényekkel
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás nem határozható meg egy-egy városrészi leképeződésre, a teljes városi zöldfelületet érinti.

kérdés		kifejtés
1.	<i>beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz</i>	A beavatkozás a Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	<i>beavatkozás munkacíme</i>	Illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése
3.	<i>beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz</i>	A tervezett beavatkozás az „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „természeti területek fejlesztése” részcélhoz illeszkedik.
4.	<i>beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása</i>	A beavatkozás keretében a város több pontján kialakult környezeti szennyezések kármentesítése valósul meg, hasonló vagy azonos tevékenységekkel.
5.	<i>a beavatkozás célja és rövid tartalma</i>	A Kiskonda-patak menti beépítetlen telkeken vagy elhagyott területeken gyakori az illegális inert és kommunális hulladékelhelyezés. Cél a terület védelme, megtisztítása. Feladat az illegálisan lerakott építési- és bontási törmelék elszállítása, terület kármentesítése, továbbá a tájba nem illő, funkcióját veszített, balesetveszélyes épületmaradványok eltávolítása, épített elemek elbontása. A feladat folyamatos beavatkozást igényel a területen.
6.	<i>a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése</i>	A beavatkozás elsősorban a Kis-konda-patak menti, illetve egyéb külterületi részeket érint.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Felzárkóztató programok, akciók – Antiszegregációs Program
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás a „Társadalmi-demográfiai fenntarthatóság” átfogó célhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	Egymással szorosan összefüggő beavatkozások, programok egy azonos tematika mentén. A város valamennyi demográfiai-társadalmi egységére fókuszál.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	Az önkormányzat a korábbi pályázati konstrukciók keretében jelentős beavatkozásokat hajtott végre a társadalmi felzárkóztatás érdekében, melynek következtében a szegregált területek oldása megtörtént. A demográfiai fenntarthatóság értelmezési keretében a hagyományos elemek mellett (népességszám fenntartása, vándorlási egyenleg javítása, öregedési index javítása) egyenrangú elemként jelennek meg az antiszegregációs célkitűzések, melyeknek lényege, hogy biztosítani kell a város demográfiai-társadalmi egységét valamennyi társadalmi csoport integrációjával, nem csupán egy-egy területre fókuszálva. A program célja egyrészt a szegregátumokban/szegregációval veszélyeztetett területeken élő lakossági csoportok helyzetének javítása, ugyanakkor a szegregációval veszélyeztetett, nem szükségképpen szegregált területen élő csoportok helyzetének stabilizálása, illetve javítása is. A részletes beavatkozási tervet az Antiszegregációs program tartalmazza
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	Az egész várost érinti.

6.4 Városterégi szintű beavatkozási területek részletezése

6.4.1 Stratégiai célkitűzésekkel rendelkező térségi bevonással megvalósítható egyedi projektek

28. táblázat: Térségi bevonással megvalósítható egyedi projektek

kérdés		kifejtés
1.	<i>beavatkozás tematikus fókusz</i>	A beavatkozás tematikus fókusz a közszolgáltatások fejlesztése.
2.	<i>beavatkozás munkacíme</i>	Járási szintű kutyaemenhely kialakítása Dombóváron
3.	<i>illeszkedése a megyei program céljaihoz</i>	A beavatkozás Tolna Megyei Integrált Területi Program S7 Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése stratégiai céljához illeszkedik.
4.	<i>illeszkedése az FVS céljaihoz</i>	A tervezett beavatkozás az „együttműködésre épített várospolitikai” stratégiai célhoz és „aktív városterégi kapcsolatok” részcéllhoz illeszkedik.
5.	<i>a beavatkozás célja és rövid tartalma (a térségi vonatkozások kiemelésével)</i>	Járási szinten régóta megoldatlan feladat egy megfelelő kutyaemenhely kialakítása, amely a gazdátlan állatok ideiglenes vagy állandó elhelyezésének céljából működik. Az állatmenhely egyben ellátná a járás településeinek ebrendészeti feladatait is.
6.	<i>tevékenységek</i>	Korszerű, előírásoknak megfelelő, 50 férőhellyel rendelkező kutyaemenhely kialakítása szociális konténerrel, víz és szennyvíz bekötéssel.
7.	<i>a tevékenységekben érintett települések köre és feladataik</i>	Dombóvár Járás települései
8.	<i>hatások és a hatásokban érintett települések köre</i>	Dombóvár Járás települései
9.	<i>koordináció módja, az érintett települések bevonása a koordinációba</i>	A koordinációt Dombóvár Város Önkormányzata, állatvédelmi civil szervezet bevonásával végezn.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás tematikus fókusz	A beavatkozás tematikus fókusz a hulladékgazdálkodás.
2.	beavatkozás munkacíme	Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron
3.	illeszkedése a megyei program céljaihoz	A beavatkozás Tolna Megyei Integrált Területi Program S7 Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése stratégiai céljához illeszkedik.
4.	illeszkedése az FVS céljaihoz	A tervezett beavatkozás az „épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és az „energiatakarékos és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés” részcélhoz illeszkedik.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma (a térségi vonatkozások kiemelésével)	Dombóvár Város Önkormányzata, illetve a városban működő szolgáltatók jelenleg nem üzemeltetnek meghatározó kapacitásokkal rendelkező zöld hálózatokat, a körforgásos gazdaság szempontrendszerének átvétele a helyi köz- és vállalati szférát csak marginálisan jellemzi. A hulladékgazdálkodási feladatok kikerültek az önkormányzati feladatok közül, azonban a zöldhulladék kezelése még mindig nagy terhet jelent a települések számára. Az önkormányzat által a közterületekről összegyűjtött zöldhulladék mennyisége egyre nagyobb. A zöldhulladék komposztálásával és a komposzt anyag zöldfelületekre való visszajuttatásával jelentős költségcsökkentést lehet elérni a városüzemeltetés terén, valamint a természeti környezet megóvása terén. A projekt megoldást jelenthet a mezőgazdasági termelés során keletkezett jelentős zöldhulladék kezelésére is.
6.	tevékenységek	Járási szintű zöldhulladék feldolgozó üzem létrehozása Dombóváron.
7.	a tevékenységekben érintett települések köre és feladataik	Dombóvár Járás települései
8.	hatások és a hatásokban érintett települések köre	Dombóvár Járás települései
9.	koordináció módja, az érintett települések bevonása a koordinációba	A koordinációt Dombóvár Város Önkormányzata végezné.

6.4.2 Átfogó stratégiai megalapozottságú térségi keretrendszerek (térségi hálózatos, vonalas fejlesztések, nem materiális hálózatos fejlesztések)

29. táblázat: Térségi hálózatos, vonalas fejlesztések

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás tematikus fókusz	A beavatkozás tematikus fókusza a szociális ellátórendszer fejlesztése.
2.	beavatkozás munkacíme	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – térségi szociális ellátórendszer fejlesztése
3.	illeszkedése a megyei program céljaihoz	A beavatkozás Tolna Megyei Integrált Területi Program A2 Humán erőforrás-fejlesztés – Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió átfogó céljához és az S7 Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése stratégiai céljához illeszkedik.
4.	illeszkedése az FVS céljaihoz	A tervezett beavatkozás az „Az épített és természeti környezet értékeinek fenntartása, fejlesztése” stratégiai célhoz és „A társadalmi struktúrához illeszkedő magas színvonalú humán szolgáltatások, programok” részcéllhoz illeszkedik.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma (a térségi vonatkozások kiemelésével)	Dombóvár a járási településekkel közösen a Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás keretében látja el a kötelező és az önként vállalt szociális és gyermekjóléti feladatokat. A beavatkozás célja a társulásban ellátott szociális ellátórendszer intézményeinek infrastrukturális fejlesztése.
6.	tevékenységek	A beavatkozás elemei: • A Szabadság utca 8. alatti épületegyüttes fejlesztése: - Őszikék Szociális Alapszolgáltatások fejlesztése - Biztos Kezdet Gyermekház fejlesztése - Családok Átmenetei Otthona fejlesztése • Támasz Otthon infrastrukturális fejlesztése
7.	a tevékenységekben érintett települések köre és feladataik	A társult tagok pénzügyi hozzájárulást fizetnek az intézmény működéséhez az állami támogatást és a saját bevételeket meghaladó költségekhez, valamint a társulás működésével kapcsolatban felmerülő költségekhez. Ezen kívül – mint az ellátást biztosító ingatlanok tulajdonosa – Dombóvárt terhelik az ingatlanok felújításával járó költségek.
8.	hatások és a hatásokban érintett települések köre	Szakcs, Várong, Lápafő, Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd és Nak
9.	koordináció módja, az érintett települések bevonása a koordinációba	A fejlesztési igényt az ingatlanok tulajdonosa, Dombóvár Város Önkormányzata fogalmazta meg. A beavatkozáshoz szükséges egyéb döntéseket (pl. feladatellátást érintő kérdések) a Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás az SZMSZ-ében rögzítettek szerint hozza meg.

30. táblázat: Beavatkozások besorolása tervezési dimenzióként

Beavatkozás sorszáma	Beavatkozás megnevezése	Beavatkozás besorolása
Prosperáló város tervezési dimenzió		
Beavatkozás 1.	FVS és annak megvalósításához szükséges településfejlesztési stratégiai dokumentumok elkészítése Dombóváron	S
Beavatkozás 2.	Egészségipar összekötése az idegenforgalmi/ turisztikai lehetőségekkel - AT1.Gunaras – akcióterületi fejlesztése	A
Beavatkozás 3.	Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag - AT2. Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület fejlesztése	A
Beavatkozás 4.	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása	S
Zöldülő város tervezési dimenzió		
Beavatkozás 1.	Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése	S
Beavatkozás 2.	Középületek energetikai felújítása	H
Beavatkozás 3.	Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron	TS
Beavatkozás 4.	Természeti ökoszisztémák védelme	H
Digitális város tervezési dimenzió		
Beavatkozás 1.	Városüzemeltetés digitális fejlesztése	S
Megtartó város tervezési dimenzió		
Beavatkozás 1.	Idősbarát gondoskodó közösségek programja	S
Beavatkozás 2.	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – korai nevelést támogató fejlesztések	H/A
Beavatkozás 3.	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – iskolai oktatást támogató fejlesztések	H/A
Beavatkozás 4.	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – térségi szociális ellátórendszer fejlesztése	TH
Beavatkozás 5.	Sportlétesítmények fejlesztése	H/A
Beavatkozás 6.	Településkép javítását célzó programcsomag	S
Beavatkozás 7.	Műemléki, védett ingatlanok turisztikai, közösségi célú hasznosítása	H
Beavatkozás 8.	Bérlakásprogram	S/A
Beavatkozás 9.	Belvárosi akcióterület fejlesztése	A/H
Beavatkozás 10.	Szuhay-domb - Szigeterdő akcióterületi fejlesztése	A/H
Beavatkozás 11.	Fenntartható humán fejlesztések - munkaerőpiaci pillér, helyi identitást erősítő, közösségi programok pillér, településmarketing	H
Beavatkozás 12.	Járási szintű kutyamenhely kialakítása Dombóváron	TS
Beavatkozás 13.	Antiszegregációs programban meghatározott fejlesztések, felzárkóztató programok, akciók megvalósítása	H
Kiszolgáló város tervezési dimenzió		
Beavatkozás 1.	Közlekedési infrastruktúra fejlesztése	H
Beavatkozás 2.	Városi közműrendszerek fejlesztése	H/A
Beavatkozás 3.	Lakóövezetek bővítése, infrastrukturális fejlesztése	H
Beavatkozás 4.	Közösségi terek fejlesztése	H/A
Beavatkozás 5.	Csapadékvíz elvezető rendszer fejlesztése	H
Beavatkozás 6.	Városi zöldterületi fejlesztések	H
Beavatkozás 7.	Illegális hulladéklerakók felszámolása	H
Beavatkozás 8.	Szőlőhegy akcióterület fejlesztése	A

Projektek besorolása:

- S: Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások
- A: Városi akcióterületi
- H: Hálózatos vagy vonalas
- TS: Térségi stratégiai
- TH: Térségi hálózatos

6.5 Stratégia együttműködési menetrendek

6.5.1 Zöld átállás menetrend

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia jelen munkarésze alapvetően arra törekszik, hogy Dombóvár Város Önkormányzata számára lefedesse a klímaváltozással és egyéb környezeti kihívásokkal kapcsolatos beavatkozási kereteket, célokat, illetve feladatokat határozzon meg az ún. zöld finanszírozási keretrendszer (ZFK) számára, amelyet Dombóvár városának 2024. december 31-ig kell kidolgoznia. Ennek megalapozásaként az FVS egy zöld átállás menetrendet vázol fel, mely a stratégia módszertani útmutatója alapján az alábbi részterületeket fedi le:

- röviden elemzi a település jelenlegi zöld állapotát,
- rendszerezi a témához kapcsolódó kihívásokat,
- bemutatja az elmúlt időszak releváns beavatkozásait,
- áttekinti a hatályos zöld stratégiai dokumentumokat,
- meghatároz egy előzetes célrendszert,
- kijelöli a zöld fejlesztések lehetséges beavatkozási területeit,
- azonosítja a zöld átállás előkészítésébe és megvalósításába bevonandó szervezeteket,
- valamint megad egy ütemtervet a zöld finanszírozási keretrendszer elkészítéséhez.

6.5.1.1 Előkészítés

A jelenlegi zöld állapot és kihívások bemutatása

Dombóvár természeti, környezeti állapotát és adottságait részletesen elemeztük a helyzetfeltáró és értékelő fejezetekben, így az alábbiakban kizárólag az FVS módszertani útmutató által megadott fő tématerületek vonatkozásában összegezzük a legfontosabb megállapításokat.

Az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése

A klímaváltozás hatásai a dél-dunántúli régiót és ezen belül Dombóvár városát különösen érzékenyen érintik elsősorban az egyre szélsőségesebbé váló időjárási körülmények miatt. Általánosan elmondható, hogy ezen folyamat negatív eredményeként az éghajlati adottságok, mikroklimatikus viszonyok változása figyelhető meg. A csapadékintenzitás változékony, csökken a csapadék mennyisége, míg a csapadékmentes, száraz periódusok egyre hosszabbak, így a talaj kiszáradása, pusztulása fokozódó probléma. Az aszályos időszakok hosszának növekedése és a talajvízszint csökkenése kifejezetten kedvezőtlen a térségben fontos mezőgazdaság és a városi zöldfelületek fenntartása szempontjából egyaránt, az öntözési igények és az ezzel együtt járó költségek is emelkedhetnek, miközben mitigációs szempontból a vízhiányra való felkészülés is indokoltá vált.

A helyzetet tovább nehezíti a mozaikos tájszerkezet, a földhasználat és mezőgazdasági művelés elaprózottsága, mely további forrása lehet a talajok degradációjának. Emellett a korszerűtlen mezőgazdasági gyakorlatok, művelési módok alkalmazása, például a dombhátak és meredekebb domboldalak beszántása a talajerózió egyik meghatározó tényezője. Ráadásul, tekintettel a térségi erdőterületek országos átlag alatti arányára, az erdőterületek, különösen a véderdők, valamint a települési zöldfelületek további növelése indokolt, mert ezek segítik a térség ellenállóságának növekedését a klímaváltozás hatásaival, valamint a szél-, vagy vízerózióval szemben, továbbá megfelelő borítottságot biztosítanak a kedvező víz-, talaj- és levegővédelemhez.

A klímaváltozás egyik okozója a fosszilis energiaforrások használata – ennek mérséklésére Dombóváron jelentős előrelépések történtek. Mindennek keretében Dombóvár városvezetése az elmúlt évek során, uniós források felhasználásával több energetikai beruházást hajtott végre saját ingatlanállományán belül (pl. városháza, iskolák, óvodák energetikai megújítása), melyek eredményeit a 2.1.8.7 alfejezetben részleteztük.

Ezen beruházásoknak köszönhetően az önkormányzat éves energia-megtakarításában jelentős hatékonyságnövekedés következett be, mely javítja a fejlesztett ingatlanok működtetési és fenntarthatósági feltételeit, illetve csökkenti a közintézmények CO₂ emisszióját.

Dombóvár természeti erőforrásai közül kiemelkedik a termálvíz, hasznosítása ugyanakkor csak gyógyászati, turisztikai céllal valósul meg. Az erőforrás azonban kedvező feltételeket biztosít egy geotermikus távfűtési kiépítéséhez (Tamási példájához hasonlóan), mely a település energiagazdálkodásában számottevő léptékváltást idézhet elő. (Hasonló megállapítás tehető a biomassza felhasználása kapcsán, mely elsősorban a település távhőszolgáltatásában játszhatna kitüntetett szerepet.)

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

A negatív tapasztalatok alapján megállapítható, hogy az éghajlatváltozás hatásait lokálisan nehéz érdemben mérsékelni, így emiatt legalább akkora figyelmet kell fordítani az adaptációs képesség erősítésére – többek között az alábbi módokon:

- szárazságtűrő növényfajok nagyobb mértékű telepítése mind a mezőgazdaságban, mind a rekreációs célú zöldfelületek esetében,
- burkolt felületek nagyságának, hőelnyelő képességének csökkentése,
- zöld és kék infrastruktúra bővítése és megújítása,
- energiahatékonysági korszerűsítések megvalósítása,
- szemléletformálás a lakosság, az intézmények és a vállalkozások körében.

A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme

Dombóvár területén, illetve a település közvetlen környezetében jelentős a vízgazdálkodással érintett területek aránya, megközelítőleg 198,5 hektárnyi, azaz Dombóvár területének 2,5 százaléka vízfelület. A Kapos dombóvári szakasza a hirtelen folyásirány-váltások és kiszélesedések, összeszűkülések miatt tájökológiai szempontból is különlegesen érdekes geográfiai képződménynek tekinthető.

Dombóvár életében mindig is fontos szerepe volt a felszíni és a felszín alatti vizeknek. A mocsarakban, vízben gazdag Kapos-völgyet a XIX. században lecsapolták, felszámolták. Az elmocsarasodott területekre a jelentős vastagságú tőzeg felhalmozódások is utalnak.

Dombóvárt Tolna megye területrendezési terve szerint kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete érinti, ezzel szemben a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete nem érinti.

A Dombóvár környéki vizek állapotát a mezőgazdasági tevékenységek jelentős mértékben befolyásolják. Mindennek hatására a felszín közeli rétegekben vízminőség romlás, nitrátosodás figyelhető meg. A mélyebb rétegvizeknek magas a rétegeredetű ammónium-ion, bór és arzén koncentrációja. Ezek, valamint a vízhőmérsékleti, keménységi problémák nem teszik lehetővé, hogy a mélyebb rétegek vizei a felszín közeli rétegekből kinyert vizeket helyettesítsék.

Az ökológiai kihívások kapcsán szükségszerű megemlíteni, hogy a Kapos az ország legszennyezettebb folyói közé tartozik, mely a kaposvári bevezetések miatt Dombóvárra már szennyezetten érkezik. Mivel alacsony a folyó vízhozama, ezért öntisztuló képessége is igen csekély, ezért a folyó ökológiai állapotát a város ipari és kommunális szennyvize, valamint a mezőgazdasági termelésből származó szennyezés tovább rontja. Fontos azonban megjegyezni, hogy az utóbbi években elvégzett környezetvédelmi fejlesztéseknek köszönhetően a folyó szennyezettsége csökkent, mely kedvezőbb ökológiai körülmények kialakulását teszi lehetővé.

A körforgásos gazdaságra való áttérés

A körforgásos gazdaságban rejlő lehetőségeket egyelőre kevésbé tudta kihasználni a város, azonban annak jelentősége a jövőben egyre nagyobb lehet a köz- és a magánszektorban is: különösen a mezőgazdasági folyamatok, illetve az elektronikai termelőüzemek területén van lehetősége Dombóvárnak érvényesíteni azt a szemléletet, amely a hulladéktermelés minimalizálására, valamint az újrahasznosítás mértékének növelésére fókuszál.

A szennyezés megelőzése és csökkentése

Az ipari termelés átrendeződésének, illetve a technológiai fejlődésnek köszönhetően az elmúlt évtizedek során jelentősen változott a légszennyező anyagok kibocsátásának mennyisége és jellege. Ennek köszönhetően Dombóváron nagymértékben csökkent a kén-dioxid, a szén-monoxid, a nagyméretű részecskéket tartalmazó szilárdanyag és az ipari eredetű nitrogén-oxid kibocsátás. Ugyanakkor a levegőminőség helyzetét szintén számottevően befolyásolja a jelenlegi gépjárműállomány átlag életkora, ami az évek múlásával csak emelkedik. A jelentős közúti közlekedésből származó légszennyezés elsősorban a 61. sz. főút és a 611. sz. út mentén okoz jelentős emissziós károkat.

A légszennyezettségi adatok szerint Dombóvár levegőminősége elfogadhatónak tekinthető, csupán a nitrogén-dioxid szintje mutat kedvezőtlen értéket ($46 \mu\text{g}/\text{m}^3$), illetve időszakosan a szállópor koncentráció haladja meg a normál tartomány felső szintjét.

A település területén, illetve annak közvetlen környezetében nincs olyan ipari gazdálkodói létesítmény, mely jelentősen befolyásolná a levegőkörnyezet állapotát. Az intézmények jellemzően gázfogyasztásra és/vagy napenergia hasznosításra álltak át. A gázfűtésből származó légszennyező anyagok kibocsátása nem mérvadó.

A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása

Dombóvár területén, illetve a város közvetlen környezetében nem találhatók természetvédelmi területek, így a település esetében nem beszélhetünk jelentősebb természetvédelmi kötelezettségekről. Fontos ugyanakkor megemlíteni, hogy a települést érintő Kapos az ország legszennyezettebb folyói közé tartozik, mely a kaposvári bevezetések miatt Dombóvárra már szennyezetten érkezik. Mivel alacsony a folyó vízhozama, ezért öntisztuló képessége is igen csekély, ezért a folyó ökológiai állapotát város ipari és kommunális szennyvize, valamint a mezőgazdasági termelésből származó szennyezés tovább rontja. Fontos azonban megjegyezni, hogy az utóbbi években elvégzett környezetvédelmi fejlesztéseknek köszönhetően a folyó szennyezettsége csökkent, mely kedvezőbb ökológiai körülmények kialakulását teszi lehetővé.

Ezzel párhuzamosan, az alábbi ökológiai kihívások említhetők meg Dombóvár területén:

- A Kis-Konda-patak menti zöldfelületek és a többi helyi védett terület nagy részének ökológiai állapota – részben az élőhely-kezelési beavatkozások hiányából adódóan – nem megfelelő. Az ökológiai folyosó zavartalan működését számos antropogén tényező akadályozza, amelyek közül a külterületi részekben az intenzív mezőgazdasági művelés, a belterületen a kommunális szennyezések a legjelentősebbek.
- Dombóvár szűkebb környékén nem fordulnak elő nagy kiterjedésű, összefüggő természetes élőhely komplexek, amelyek megkönnyíthetnék a kis kiterjedésű és izolált természetközeli állapotú élőhelyek ökológiai állapotának javulását.

Az elmúlt időszak zöld, energetikai, klímaalkalmazkodás segítő beavatkozásai

A tudatosabb városi energiagazdálkodás és energiahatékonyság erősítése, illetve a környezetszennyezés csökkentése érdekében Dombóvár vezetése az elmúlt évek során az alábbi fejlesztési projekteket valósította meg:

- Dombóvár közvilágítási rendszere 2017. évben esett át korszerűsítésen, melynek keretében LED-es közvilágítási rendszer került kiépítésre. A város bérleti díjat fizet, melybe nem csak a lámpatestek, hanem az éves karbantartási munkák díjai is benne vannak. Napelemes közvilágítási rendszer került kiépítésre a gunarasi kerékpárút egy része mentén, de célszerű a teljes hosszon történő megvalósítás. Napelemes rendszer kiépítése javasolt továbbá az újonnan megvalósult és a következő évben megvalósítandó közforgalmú parkolóknak is (Kórház, MÁV állomás).
- További energiahatékonysági fejlesztésként azonosíthatjuk a városháza épületének energetikai korszerűsítését, melyet az önkormányzat TOP forrásból finanszírozott. A fejlesztés során megvalósult az épület külső homlokzati, földem és pinceföldem szigetelése. A külső nyílászárók cseréje mellett az épületen napelem rendszer került elhelyezésre. Kialakításra került továbbá egy akadálymentes mosdó, illetve a bejárat akadálymentesítése is megvalósult. A projekt során az épület egy részében VRF rendszer épült. A fejlesztés részét képezte továbbá az épület használói számára tartott energetikai képzés.
- A Dombóvári Százszorszép Óvoda energetikai felújításának köszönhetően az intézmény homlokzati hőszigetelést és lábazati hőszigetelést kapott, amit az ablakkávák kiegészítő hőszigetelése, padlásföldem szigetelése és a régi nyílászárók cseréje egészített ki. A fűtési rendszer egyedi tervek szerint került felújításra, a korábbi gázkazánt levegő-víz hőszivattyús fűtési rendszerre, valamint fan-coil szekunder rendszerre cserélve. A filtráció biztosítására a nyílászárókba passzív légbeeresztők kerültek beépítésre. Az épületre hálózatra csatlakoztatott napelemes rendszert telepítettek, mely mind a meglévő áramfogyasztást, mind az új fűtési rendszer energiaigényét kiszolgálja.
- A Dombóvári József Attila Általános Iskola energetikai korszerűsítésének keretében megtörtént az iskolaépület homlokzati nyílászáróinak cseréje, a homlokzat, a lapostető, és a padlásföldem szigetelése, elkészült az akadálymentesítés, illetve a napelemes rendszer telepítése. Mindemellett a projektnek köszönhetően az egyes belső gépészeti rendszerek átalakítása, illesztése is megvalósult. A fejlesztés megvalósításának eredményeként jelentősen csökkent az épület fenntartási költsége, miközben mind az ott tartózkodók komfortérzete, mind az adott épület élettartama jelentősen növekedett.
- A helyi oktatási intézmények között a Dombóvári Illyés Gyula Gimnázium épületében is energiahatékonysági beruházás valósult meg, melynek eredményeként az épület határoló szerkezeteinek teljes belső oldali szigetelése – a padló kivételével -, valamint nyílászáróinak cseréje megtörtént. A gépészeti rendszer korszerűsítésének keretében az elavult fűtési rendszert korszerű hőleadók és szabályozók váltották fel, ami csökkenti a fűtési hőigényt, a meglévő áramfogyasztás energiaigénye pedig hálózatra kötött napelemes rendszer segítségével biztosítható.
- Pozitívként értékelhető, hogy az utóbbi évek során – a hazai trenddel megegyező módon – a háztartási méretű kiserőművek (HMKE) száma jelentős mértékű növekedést realizált, mely a fotovoltaikus energiatermelés térnyerését eredményezte. A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal kimutatásai szerint 2016-ban Dombóvár területén összesen 32

HMKE működött, összesen 212,9 kW beépített teljesítménnyel. A HMKE-k száma azonban 232 darabra növekedett, beépített teljesítményük pedig a 3175,8 kW szintet éri el, mely 5 év során közel tizenötszörös teljesítménynövekedést jelent.

- A városi szennyvízkezelés tekintetében pozitívként elmondható, hogy egy 2012-ben uniós források felhasználásával megvalósított KEOP projektnek köszönhetően a közsatornában elvezetett szennyvíz mennyisége hat és félszeresére, a szennyvízhálózatba becsatornázott lakosok aránya pedig 62 százalékról – a 82,6 százalékos hazai átlag fölé – 94 százalékra emelkedett. A csatornahálózat fejlesztésének és a rácsatlakozás növelésének eredményeként az altalajba szikkasztott szennyvíz mértéke drasztikusan csökkent, mely a környezetkárosítás enyhítése terén kifejezetten pozitív hatást gyakorolt. Míg a csatornahálózat fejlesztése előtt az altalajba elszikkasztott szennyvíz volumene 900 m³/nap-ra volt becsülhető, addig a fejlesztés hatására ez a mennyiség 172 m³/nap szintre csökkent.
- A Tüskei Ipari Park működése kapcsán további pozitívként említhető, hogy egy 2021 januári kormányzati döntés értelmében – TOP forrásból – 255 millió forint értékű beruházás keretében a terület körülbelül egyharmadán fejlesztik a közműveket, és hat hektárral bővítik a létesítményt. Az infrastrukturális korszerűsítés részeként csapadékvíz-elvezetők épülnek, és új elektromos kábelt fektetnek le az energia-ellátás számára. A közvilágításhoz másfél kilométer hosszan helyeznek el földkábeleket, és 45 ledes lámpatestet szerelnek fel. A tervek szerint új távközlési hálózat, 2270 méter hosszan út és parkolók épülnek.

A zöld átállás szempontjából meghatározó dokumentumok

Dombóvár fejlesztési céljainak egyik fő sarokpontja a helyi energiagazdálkodás megújítása, amelynek része az alternatív energiaforrások minél nagyobb kihasználása (energiafűz, naperőmű), illetve a felhasználás csökkentése (közvilágítás-fejlesztés, panelprogram, a tömeg- és kerékpár-közlekedés feltételeinek javítása) az Európai Unió által kitűzött alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás jegyében. Tekintettel a város klíma iránti elkötelezettségére, Dombóvár Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 123/2015. (III. 26.) Kt. határozatában döntött a Klímabarát Települések Szövetségéhez való csatlakozásról. A Szövetséghez való csatlakozás a klímatudatosság iránti elköteleződés tanúbizonysága, a szövetség tapasztalatcseréje révén a programok hatékony végrehajtása várható. Ezen elköteleződés jegyében Dombóvár Város Önkormányzata 2016-ban fogadta el a település **Klímakoncepcióját**, mely alapvetően az alábbi területekre fókuszálva fogalmaz meg városi szintű javaslatokat:

- kibocsátás csökkentése;
- alkalmazkodás elősegítése;
- szemléletformálás.

Emellett Dombóvár esetében **Tolna Megye Klímastratégiája** (2017) is releváns szakpolitikai alapidokumentumként értelmezhető, amely több, a település jövőképét is meghatározó megállapítást tartalmaz. Eszerint Tolna megye – mezőgazdasági jellegéből, illetve talajadottságaiból fakadóan – hazai szinten is különösen sérülékeny területnek számít az éghajlatváltozás várható hatásait tekintve, ugyanakkor a klímaváltozás hatásaival szembeni sérülékenysége még megyén belül is igen nagy területi különbséget mutat.

A megyében a hőmérséklettel kapcsolatos szélsőségek egyértelműen és szignifikánsan a melegedés irányába mozdultak el, a szélsőséges időjárási események pedig a térséget határozottan érintik; különösen a villámárvizek, a hőhullámos napok gyakorisága növekszik folyamatosan, megjelentek a talajdegradáció problémái, továbbá kedvezőtlen képet mutat a társadalom struktúrájának átalakulása (fogyó, előregedő, romló egészségi állapotú népesség). Ezek a negatív tendenciák, a 2050-ig készült klímamodellek előrejelzései alapján, tovább folytatódhatnak, ezáltal még inkább

sérülékennyé téve a diverz természeti és táji adottságokkal rendelkező, főként mezőgazdaságra épülő és kedvezőtlen demográfiai folyamatokkal rendelkező Tolna megyét. Ezt a helyzetet jelentősen befolyásolhatja - várhatóan pozitív irányba - az ország egyetlen atomerőművének elkövetkező évtizedbeli bővítésével kapcsolatos beruházás. Várhatóan már az építési időszak, majd az üzemeltetés erőteljesen átalakítja Tolna megye társadalmi-gazdasági helyzetét, valamint a táji-környezeti elemekre, településekre, a megyében élők mindennapjaira is hatással lesz a jövőben.

A megye alkalmazkodóképességének romlása az éghajlati kitettség növekedésének, a társadalom adaptációs képessége csökkenésének, valamint a stratégiai döntések nem megfelelő jellegének, hiányának tudható be. Tolna megye aszályal sújtott területei növekednek, a hóhullámos napok száma szintén emelkedést mutat, a szélsőséges időjárási események gyakoribbá válnak. A népesség száma drasztikusan csökken, a fiatalok elvándorlása jelentős, a társadalom elöregedő és az egészségi állapot romlik. Bár számos kiváló szemléletformáló akció jelent meg a megyében, általános az itt élők tudás- és információhiánya, amely különösen súlyos lehet a jövőben annak tükrében, hogy a fiatal, a tanulni és környezetét megváltoztatni képes korosztály aránya folyamatosan csökken.

A klímaváltozás elleni sikeres fellépés érdekében a megyei klímastratégia az alábbi mitigációs és adaptációs célkitűzések megvalósítására tesz javaslatot:

- Energiafelhasználás hatékonyságának növelése a kibocsátás csökkentésével;
- Megújuló energiaforrások arányának növelése a helyi energiaszerkezetben;
- A közlekedésből származó CO₂ kibocsátás csökkentése;
- Az erdőterületek növelése;
- Aszályal szemben védett területek arányának növelése;
- Helyi vízkárok elleni sérülékenységi csökkentése;
- Hóhullámokkal szembeni védekezés erősítése;
- Épített környezet sérülékenységeinek csökkentése;
- Ár- és belvízvédelmi rendszer fenntartása;
- Települési zöldterületek és zöldfelületek növelése
- A természeti és táji értékek sérülékenységeinek vizsgálata;
- A klímaváltozáshoz való alkalmazkodás feltételeinek megteremtése a borvidékeken;
- A védett épített értékek sérülékenységeinek felmérése;
- Helyi turizmus, ökoturizmus erősítése;
- Klímatudatos fogyasztói magatartás erősítése;
- A helyi adaptációs ismeretek és tudás bővítése;
- ÜHG kibocsátás csökkentését célzó szemléletformálás;
- Megyei Önkormányzat klímatudatos szakmai és lakossági kommunikációjának erősítése.

6.5.1.2 Előzetes karbonsemlegességi célrendszer

Dombóvár célrendszerében hangsúlyos szerepet kap a környezet- és természetvédelem, valamint a klímaadaptáció kérdésköre, mely öt alábbi részcélt érinti:

- Megújuló energiára épülő gazdaság;
- Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés;
- Közterületek fejlesztése, humanizálása;
- Természeti területek fejlesztése;
- A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába.

Az alábbi mátrixban jelöljük az összefüggéseket a fenti stratégiai célkitűzések és a zöld dimenzió hat szempontja között, melyek figyelembevételével koherencia teremthető a zöld átmenet során az egyes beruházások között.

31. táblázat: Az előzetes zöld célkitűzések kapcsolódása a zöld dimenzió szempontjaihoz

Zöld dimenzió szempontjai	Az éghajlatváltozás méréséklése	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	A körforgásos gazdaságra való áttérés	A szennyezés megelőzése és csökkentése	A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása
Zöld célok						
Megújuló energiára épülő gazdaság						
Energiahatékony és klímabarát épületek, városüzemeltetés						
Közterületek fejlesztése, humanizálása						
Természeti területek fejlesztése						
A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába						

	közvetlen kapcsolat
	közvetett kapcsolat

Forrás: saját szerkesztés

A fentiekben meghatározott zöld célkitűzésekhez szükségszerűen indikátorokat kell rendelni, melyek segítségével a célkitűzések megvalósítása monitorozható. Dombóvár esetében az alábbi indikátorok alkalmazása javasolt:

32. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer lehetséges indikátorai

Zöld célok	Indikátor	Mértékegység	Mérés módszere
Megújuló energiára épülő gazdaság	Megújuló energiatermelés arányának növekedése	%	MAVIR és/vagy helyi áramszolgáltató adatszolgáltatása
Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	Önkormányzati fenntartású épületek energiafelhasználása	TJ/év	Önkormányzati adatszolgáltatás
Közterületek fejlesztése, humanizálása	Megújított és újonnan kiépített közterek, utak, kerékpárutak, járdák hossza	km, m ²	Önkormányzati adatszolgáltatás
Természeti területek fejlesztése	Zöld- és vízfelületek arányának változása	%	Önkormányzati adatbázis, zöldfelületi kataszter, Lechner adatszolgáltatás
A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába	Környezeti szemléletformáló rendezvényekre bevont személyek száma	%	Önkormányzati adatszolgáltatás

Forrás: saját szerkesztés

6.5.1.3 A zöld fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

Az FVS-ben szereplő beavatkozások közül több is szorosan kapcsolódik a zöld finanszírozási keretrendszerhez. Az alábbi táblázat bemutatja az érintett indikatív projekteket, projekttypusokat, továbbá kapcsolódásukat a zöld célokhoz, a potenciális környezeti hatásukat, a megtérülő jellegüket, a kapcsolódó soft jellegű akciókat és az előkészítettségüket.

33. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer indikatív beavatkozási területei

Indikatív projektek/ projekttypusok	Kapcsolódó zöld cél	Környezeti hatás (pozitív/ negatív/ semleges)	Potenciális megtakarítás és/vagy megtérülő jellegű tevékenység	Lehetséges soft jellegű, a zöld átállást támogató akciók	Előkészítettség
Energetikai fejlesztések Dombóváron	Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	pozitív	ÜHG-kibocsátás csökkenés Csökkenő energiafelhasználás	Szemléletformálás az energiahatékonyág növelése és az ÜHG-kibocsátás csökkentése érdekében	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások	Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem Városbiztonság javítása	pozitív	Csapadékvíz tározása és felhasználása	Szemléletformálás a csapadékvíz tározásáról és felhasználásáról	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség

6.5.1.4 A zöld átállás kidolgozásának szervezeti kérdései és ütemezése

A zöld átállás menetrend megvalósításához kapcsolódó döntések meghozatala elsősorban a város képviselő-testületének kompetenciája, ugyanakkor a szakmai döntések előkészítésébe egyértelműen a Polgármesteri Iroda (ezen belül is a Projekt Csoport) és a Városüzemeltetési Iroda munkatársainak, szakértőinek (illetve szükséges esetben az önkormányzat által, konkrét feladatellátással szerződtetett külső szakértő) aktív szerepvállalása is szükségesnek ítéltető. Az önkormányzat hivatali erőforrásainak becsatornázása mellett ugyanakkor szintén elengedhetetlen, hogy a települési zöld átmenet folyamatában a helyi gazdasági, szociális és civil szereplők is aktív szereplőként vegyenek részt, mely biztosítja a települési szintű partnerség fenntartását, valamint a különböző társadalmi érdekek figyelembevételét.

Mindennek figyelembevételével, Dombóvár zöld átállásának megtervezésébe és megvalósításába az alábbi szereplők partnerségi bevonása indokolt:

- Dombóvár Város Önkormányzata (Polgármesteri Iroda, Városüzemeltetési Iroda)
- Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft.
- Dombóvári Civil Szövetség
- Dombóvári Sportszövetség
- Civil Iroda
- Gunaras Zrt. (termálvizes gyógyhely)
- Dombóvárhő Kft.
- Dél-Dunántúli Regionális Vízmű Zrt. Dombóvári Vízmű Kft.
- DÉL-KOM Nonprofit Kft. (térségi szinten végzett hulladékszállítás)
- Kapos-Hegyháti Natúrpark

34. táblázat: A zöld átállás tervezésének ütemezése

Feladat	2022				2023				2024			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
A ZFK tervezésében és megvalósításában részt vevő önkormányzati és egyéb szakemberek kijelölése, feladataik meghatározása												
ZFK partnerség kialakítása												
Helyzetértékelés készítése												
ZFK partnerségi egyeztetés a helyzetértékelésről és az előzetes célkitűzésekről												
Célrendszer kialakítása												
A zöld átállást támogató beavatkozásokhoz kapcsolódó értékelés és kiválasztás módszertanának kidolgozása												
ZFK partnerségi egyeztetések a beavatkozásokról												
A beavatkozások meghatározása												
A zöld átállást alátámasztó üzleti modell kidolgozása												
ZFK tervezet összeállítása												
ZFK tervezet partnerségi és társadalmi egyeztetése												
ZFK véglegesítése és elfogadása												
ZFK benyújtása az Irányító Hatóságnak												

Forrás: saját szerkesztés

6.5.2 Digitális átállás menetrend

A digitális technológia alkalmazása a XXI. század harmadik évtizedében már a mindennapok részévé vált, szervesen áthatva a társadalmi és gazdasági folyamatokat, ezzel jelentős befolyást gyakorolva egy adott település életminőségére és gazdasági versenyképességére. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy a hazai kis- és középméretű városok – így Dombóvár is – kiemelt hangsúlyt fektessenek a helyben elérhető digitális közszolgáltatások fejlesztésére („felhő” alapú önkormányzat), az okos város típusú közterületi fejlesztések megvalósítására, illetve a társadalom digitalizációs fokának erősítésére. Mindebből adódóan, a digitális átállás sikeres megvalósítása érdekében Dombóvár vezetésének az alábbi szempontokat célszerű figyelembe vennie:

- a helyi adottságok és hiányosságok feltárása, a digitális átállásra történő felkészültség értékelése,
- a digitális trendek és az elérhető okos megoldások megismerése urbanisztikai szempontból,
- előzetes digitális és okos város stratégia kialakítása,
- valamint a szükséges beavatkozások kijelölése.

Ezt a felkészülést szolgálja az FVS keretében kidolgozandó digitális átállás menetrend, amelyre építve 2024. december 31-ig szükséges kidolgozni a település részletes digitális akciótervét.

6.5.2.1 Előkészítés

Az FVS 2.3.3 fejezete már részleteiben is bemutatta és értékelte Dombóvár, mint digitális város helyzetképét, így a digitális átállás menetrend részeként csupán célzottan, tematikusan összegezzük Dombóvár fő kihívásait, amelyek alapjaiban befolyásolják felkészültségét és jövőbeni beavatkozási irányait a digitális átállás terén.

- **Az infrastruktúra kiépítettsége:** Pozitív tény, hogy a városban az internet szolgáltatás szélessávon elérhető optikai összeköttetés segítségével, illetve a város több pontján (pl. iskolák és művelődési ház környéke) ingyenes köztéri wifi szolgáltatás működik, mely a lakosok digitális komfortérzetét növeli. Ugyanakkor negatívumként értékelhető, hogy ezen túlmenően Dombóváron nem működik jelentősebb okos város-típusú infrastruktúra (pl. épületgépészeti, forgalomirányítási szenzorok, stb.), így a digitális átállás számos beavatkozási lehetőséget nyújt a városvezetés számára.
- **Eszközellátottság:** A lakossági kérdőíves felmérés eredményéből kiderül, hogy Dombóvár lakosságának informatikai eszközellátottsága jónak tekinthető. A válaszadók közel 100 százaléka rendelkezik okostelefonnal, körülbelül kétharmaduk pedig munkavégzéshez és egyéni igényekhez használt laptoppal. Szintén magas (58 százalék) az okos televízióval rendelkező válaszadók aránya, de a még kevésbé elterjedt okosórákat is a megkérdezettek közel 30 százaléka használja, míg a háztartási okoseszközök a válaszadók 15 százalékánál érhetők el.
- Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az internetszolgáltatást a válaszadóknak csupán 55 százaléka használja napi munkavégzés céljából, míg elektronikus ügyfélkapuval a megkérdezetteknek összesen 68 százaléka rendelkezik. Ezzel szemben az internetet szórakozás céljából, illetve ismeretszerzésre és kommunikációra a válaszadók 85-90 százaléka alkalmazza napi szinten.
- **A humán erőforrás IKT kompetenciái:** A válaszadó intézmények véleménye alapján a további digitális fejlesztéseket részben az alkalmazottak nem megfelelő felkészültsége is akadályozhatja, ennek ellenére viszonylag kis részük szervez rendszeresen vagy legalább eseti jelleggel képzést a számukra. Kedvező azonban, hogy az IKT-eszközök és hálózat karbantartásához többségük alkalmaz vagy megbíz dedikált szakembert.
- **A lakosság IKT kompetenciái:** A lakossági kérdőív eredményei alapján kijelenthető, hogy a válaszadók közel 90 százaléka digitális készségeit átlagosnak, vagy átlagon felülnek tartotta, melynek értelmében a lakosság jelentős hányada rendszeresen használ infokommunikációs eszközöket, internetet, illetve vesz igénybe digitális szolgáltatásokat. Hangsúlyozandó azonban, hogy a hátrányosabb helyzetű és az idősebb korú lakosság esetében a digitális kompetenciák, valamint a digitális szolgáltatásokhoz történő hozzáférés problémásnak ítéltető, melynek kezelésére a jövőben kitüntetett figyelmet szükséges fordítani (főként a helyi civil szervezetek bevonásával).
- **Közzolgáltatások digitalizációja:** A közterületeken elérhető wifi hotspotok mellett a város másik jelentős digitális közzolgáltatásaként az önkormányzati hivatal digitális ügyintézése tekinthető. Dombóvár Város Önkormányzata és a Dombóvári Közös Önkormányzati Hivatal 2018. január 1-je óta elektronikus ügyintézésre kötelezett szervezet, így köteles az ügyek elektronikus intézését biztosítani a vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint. Az önkormányzat számos ügytípusban az önkormányzati ASP rendszer keretei közt létrejött Önkormányzati Hivatali Portálon közzétett elektronikus űrlapok útján, illetve azokban az ügyekben, melyekben nem lehetséges külön elektronikus űrlap segítségével ügyet intézni, az e-Papír szolgáltatás révén biztosítja a lehetőséget az elektronikus ügyintézésre.
- A helyi közzolgáltatások terén a járási hivatal, a kórház, valamint a helyi érdekeltségű közművállalatok említendők meg még releváns szereplőként. Esetükben szintén elmondható, hogy a fontosabb ügyintézési típusok online ügyfélkapun keresztül lebonyolíthatók, s csakis a legszükségesebb esetben szükséges személyes jelenlét mellett ügyeket intézni.

- Ezt leszámítva azonban Dombóváron nem azonosítható egyéb, a város imázsához szervesen kapcsolódó, azt erősítő digitális közszolgáltatás (pl. város applikáció), így a digitális átállás tekintetében ez a szegmens szintén jelentős fejlesztés potenciálokat tartogat.
- **Digitális gazdaság:** A helyi vállalatok kapcsán elmondható, hogy a digitalizáció vívmányait csak korlátozott mértékben alkalmazzák, közülük egyik sem tekinthető az Ipar 4.0 klasszikus példájaként. Éppen ezért a város gazdasági szerkezetét továbbra is elsősorban a munkaintenzív, nem pedig a technológiaintenzív ágazatok, termelőegységek határozzák meg, mely egyértelműen jelöli ki Dombóvár helyét a nemzetgazdaság és a digitális gazdaság szerkezetén belüli értékláncban.

6.5.2.2 Célok megfogalmazása és rendszerezése

Dombóvár esetében az FVS stratégiai és rész céljai közül közvetlenül a digitális átállás területéhez egyetlen cél sem kötődik szervesen, ugyanakkor az „intelligens város” (smart city) horizontális fejlesztési alapelv az egész célrendszert átszövi, az ennek keretében megvalósuló fejlesztések irányait orientálva. Mindez számos fejlesztési területre kiterjedhet, legyen szó akár az IT háttérfeltételekről, a szolgáltatói és a felhasználói oldal kompetenciáiról, vagy a kínált települési (köz)szolgáltatásokról, melyekhez interpretációs alapként a Lechner Tudásközpont által azonosított okosváros alrendszereket indokolt alkalmazni:

- okos kormányzás;
- okos mobilitás;
- okos emberek;
- okos gazdaság;
- okos környezet;
- okos életkörülmények (humán szolgáltatások).

Az alábbi táblázatban összegezzük, hogy az FVS releváns rész céljai potenciálisan miként kapcsolódhatnak digitális fejlesztésekhez, illetve az egyes okosváros alrendszerekhez.

35. táblázat: Dombóvár indikatív digitális céljainak kapcsolódása az FVS célrendszeréhez és az okos alrendszerekhez

FVS rész cél	Kapcsolódó indikatív digitális cél	Lehetséges digitális indikátor	Kapcsolódó okos alrendszer
Megújuló energiára épülő gazdaság	Megújuló energiaforrások részarányának növelése a termelési folyamatokban Körkörös gazdasági megoldásokat alkalmazó vállalatok számának növelése	Megújuló energiaforrások részaránya a termelési folyamatokban (%) Körkörös gazdasági megoldásokat alkalmazó vállalatok száma (db)	okos gazdaság okos környezet
Diverzifikált gazdasági szerkezet	Megújuló energiaforrások részarányának növelése a termelési folyamatokban Körkörös gazdasági megoldásokat alkalmazó vállalatok számának növelése Digitális, infokommunikációs, elektronikai területen működő vállalatok számának növelése Gazdasági hozzáadott érték növelése a robotizáción, automatizáción keresztül Vállalkozások digitális felkészültségének és kompetenciáinak javítása Munkavállalók digitális kompetenciáinak javítása	Megújuló energiaforrások részaránya a termelési folyamatokban (%) Körkörös gazdasági megoldásokat alkalmazó vállalatok száma (db) Digitális, infokommunikációs, elektronikai területen működő vállalatok száma (db) A robotizációt, automatizációt megvalósító cégektől befolyt iparűzési adó (Ft)	okos gazdaság okos környezet
Energiahatékony és klímabarát épületek, fenntartható városüzemeltetés	Épületenergetikai beruházáson átesett közintézmények, épületek számának növelése Épületenergetikai célokat szolgáló szenzorok, fogyasztásmérők, IT eszközök beépítése Megújuló energiafelhasználás arányának növelése a települési ingatlanállományon belül	Épületenergetikai beruházáson átesett közintézmények, épületek száma (db) Beépített épületenergetikai célokat szolgáló szenzorok, fogyasztásmérők, IT eszközök száma (db) Megtakarított energia mértéke (kWh, MJ) Háztartási méretű kiserőművek beépített kapacitása (kWh)	okos emberek okos életkörülmények okos kormányzás okos környezet
Közterületek fejlesztése, humanizálása	Kültéri wifi hotspotok telepítése Kültéri kamerarendszer fejlesztése Okos város-típusú kültéri eszközök (pl. okospad, digitális infotáblák, okos WC, okos világítás, okos öntözőrendszer, stb.) telepítése Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Kültéri wifi hotspotok száma és az általuk lefedett terület (db, m ²) Kültéri kamerák száma (db) Okos város-típusú kültéri eszközök száma (db) A városban elérhető digitális közszolgáltatások, és az azokat igénybevevők száma (db, fő)	okos emberek okos életkörülmények okos környezet okos mobilitás okos kormányzás

FVS rész cél	Kapcsolódó indikatív digitális cél	Lehetséges digitális indikátor	Kapcsolódó okos alrendszer
A helyi lakosság és gazdasági szereplők bevonása a várospolitikába	Közzolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával Szemléletformálás, az e-ügyintézés és a digitális szolgáltatások használatának ösztönzése	A városban elérhető digitális közzolgáltatások, és az azokat igénybevevők száma (db, fő) Digitális szemléletformáló rendezvények és a bevont lakosok száma (db, fő)	okos kormányzás okos környezet okos emberek

6.5.2.3 A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

A feltárt helyzetkép alapján megállapítható, hogy Dombóvár sikeres digitális átállásának elősegítése érdekében – összhangban a Nemzeti Digitalizációs Stratégiával – az alábbi ajánlások gyakorlati fogantatása nevezhető indokoltnak az egyes szakterületek mentén:

Okos kormányzás

- Adataalapú közigazgatás továbbfejlesztése az egyszeri adatszolgáltatás elvének, valamint az e-közigazgatási szolgáltatások közötti interoperábilis adatkapcsolatok alkalmazása által
- Az okos város megoldások irányításához szükséges központi IT infrastruktúra biztosítása
- Az e-ügyintézés kiszélesítése érdekében lakossági és vállalkozói szemléletformálás, segítségnyújtás

Okos mobilitás

- A közlekedési sajátosságok és szükségletek felmérésén alapulva a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő okos beavatkozások meghatározása és kidolgozása (pl. elektromos buszok beszerzése, turisztikai célokat szolgáló közösségi kerékpárrendszer, okos zebrák kiépítése)

Okos emberek

- Az okos város megoldások irányításához szükséges IT humán erőforrás biztosítása
- Digitális írástudatlanság felszámolása, a digitális kompetenciák javítása a lakosság körében (főként a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek esetében)
- A köznevelési, a szak- és felnőttképzési intézményekben a digitális tudásátadás használatának és a digitális szaktudásnak a bővítése

Okos gazdaság

- A mezőgazdasági, ipari és turisztikai sajátosságok és szükségletek felmérésén alapulva a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő okos beavatkozások meghatározása és kidolgozása (automatizáció, robotizáció erősítése)
- Digitális vállalkozásfejlesztési program: különböző funkciójú szoftverek kidolgozása vállalkozások számára, honlapfejlesztés támogatása, komplex vállalatirányítási rendszerek bevezetésének ösztönzése, munkavállalók digitális kompetenciafejlesztése
- Coworking-irodák, azaz közösségi munkahelyek létesítése elsősorban barnamezős beruházások keretében, főként a mikro-, kis- és középvállalkozások, home-office rendszerben dolgozó szabadúszók számára széleskörű digitális szolgáltatásokkal
- Turisztikai attrakciók kialakítása, fejlesztése smart megoldásokkal (pl. gamification, online marketing, digitális platformok), amelyek a helyi látványosságok marketing értékét növelik és a legrövidebb idő alatt a legjobb minőségben elérhető turisztikai szolgáltatásokat biztosítják
- Precíziós és okos mezőgazdaság elterjesztésének ösztönzése (pl. automatizált öntözésirányítás, szenzoros és dataalapú gazdálkodás)

Okos környezet

- Szélessávú, nagysebességű internethálózat kiépítése a hiányzó területeken – beleértve a vezetékek nélküli hozzáférés biztosítását is
- Köztéri okos infrastruktúra telepítése (okospad, köztéri wifi jeladók, infopanelek, levegőtisztaság-mérő szenzorok, biztonsági kamerarendszer fejlesztése)
- Önkormányzati épületeket összekapcsoló okos hálózat kialakítása a villamos energia-, földgáz- és vízfogyasztás monitorozása, távvezérlése céljából
- Zöldfelületek fejlesztése esetében automatizált öntözésirányítás előnyben részesítése

- Okos közvilágítás kialakítása energiaracionalizálás és a valós igényekhez való igazítás céljából, okos lámpatestek kihelyezése, amelyben a hálózatba kapcsolt világítótestek és az irányítóközpont között kétirányú adatkapcsolat és távvezérlés kerül kialakításra

Okos életminőség

- Olyan alapinfrastrukturális és eszközfejlesztések megvalósítása, amelyek szükségesek a város általános digitális szolgáltatási portfóliójának javításához és bővítéséhez (pl. városapplikáció fejlesztése)
- Digitális megoldások bevezetése az időskorúak, demensek ellátásába, gondozásába (pl. mozgásérzékelő, szívritmusmérő, gyógyszeradagolás megfigyelése, digitális kerítés)

A jelen dokumentumon alapuló digitális átállás akcióterv elkészítése, valamint a tervezett beavatkozások részleteinek kidolgozása és megvalósítása érdekében Dombóvár városvezetésének már most néhány lépést szükséges megtennie. Éppen ezért javasolt a releváns helyi és térségi szereplők (pl. intézmények, szolgáltatók, engedélyező hatóságok, civil szervezetek, vállalkozások, okos város szakértők) aktív bevonása, így tapasztalatuk, véleményük és elvárásaik megjelenhetnek a partnerségben elkészítendő akciótervben. A megvalósítás pénzügyi háttérének biztosításához igénybe vehetők a TOP Plusz, a DIMOP Plusz és egyéb kapcsolódó ágazati programok vagy határmenti programok (pl. HU-HR Interreg programok) forrásai, valamint közvetlen európai uniós programok is (pl. DIGITAL).

7. Finanszírozási terv

A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve a fenntartható városfejlesztési stratégia elengedhetetlen része. A stratégia megvalósítását szolgáló beavatkozásokról úgy lehet a megvalósulás esélye mellett döntést hozni, ha a település (és környéke) rendelkezésére álló erőforrások, a helyi gazdasági-fejlesztési potenciál az úgynevezett megalapozó vizsgálatban előzetesen bemutatásra kerül.

A pénzügyi terv előkészítésének alapvető feltétele volt, hogy a megalapozó vizsgálatban a település (és térsége) gazdaságának valamennyi, a majdani fejlesztésekre hatással bíró lehetősége, kapacitása, erőforrása bemutatásra kerüljön. A város teljeskörű finanszírozási lehetőségeinek feltérképezése és a megoldások kidolgozása az FVS elkészítésére rendelkezésre álló időnél azonban hosszabb időtávot igényel, így jelenleg csak előzetes finanszírozási terv kerül kidolgozásra.

Mivel a tervezési módszer szemléletben és a gyakorlatban egyaránt flexibilis, a pénzügyi tervezés is rugalmas pénzügyi modellt követ.

7.1 Elérhető és bevonható források számbavétele

Figyelembe véve Dombóvár város gazdasági, pénzügyi helyzetét és a tervezett fejlesztések várható költségigényét látható, hogy bár több kisebb beavatkozás akár az önkormányzat saját bevételeiből is megvalósítható, azonban a város fejlődése számára kiemelt jelentőségű, hogy a lehető legnagyobb mértékben használja ki az FVS megvalósítása során a rendelkezésre álló fejlesztési forrásokat.

Az elérhető források alapvetően három meghatározó csoportba sorolhatók a források származása szerint:

I. Európai Unió forrásai:

A stratégia összeállításánál alapvető fontosságú volt a város kitűzött stratégiai céljai és az azokhoz rendelt részcélok közösségi politikákhoz való illeszkedésének vizsgálata. Ennek alapján a város nagymértékben támaszkodhat a 2021-2027-es uniós programozási időszakban elérhető alábbi forrásokra:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz),
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz),
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz),
- Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz),
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz),
- Helyreállítási és Ellenálóképességi Eszköz (RRF)
- Közvetlen brüsszeli kiírású programok (pl. Horizon Europe, Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program [CERV], LIFE).

II. Hazai források:

Hazai forrás tekintetében a város támaszkodhat a Magyarország Kormánya által a mindenkori költségvetésben biztosított pályázati felhívásokra és egyéb hazai forrásokra, mint pl:

- Önkormányzati feladatellátást szolgáló fejlesztések támogatása,
- Közművelődési érdekeltség-növelő támogatás
- Turisztikai fejlesztések vonatkozásában a Kisfaludy Program
- Innovációs-kutatás terület vonatkozásában NKFI Alap

- NKA és a NEA pályázatok forrásai
- Társasági adó – utánpótlás sport és sport infrastruktúra támogatás
- Állami tulajdonú szervek/vállalkozások fejlesztési forrásai

III. Saját fejlesztési források:

- Önkormányzati bevételekből származó saját forrás:
- Az önkormányzat saját költségvetése terhére csekély összegű beruházást tud csak végrehajtani. Az FVS-ben szereplő egyes projektek megvalósításához civil szervezetnek, magántulajdonban lévő ingatlanok felújításához magánszemélyeknek pályázat útján biztosít forrást.
- Önkormányzati tulajdonú vállalkozások saját forrásai,
- Magánbefektetői tőke,
- Gazdasági társaságok beruházásaihoz nyújtott banki finanszírozás

Önkormányzati szinten a fejlesztések megvalósításának lehetséges eszközei lehetnek a hitelfelvétel és a kötvénykibocsátás, azonban ezen eszközök jövőbeli felhasználását külső és belső okok korlátozzák:

- Belső okként jellemezhető, hogy Dombóvár törekszik a takarékos önkormányzati gazdálkodásra és a pénzügyi egyensúly megtartására, ennek megfelelően csak nagyon indokolt esetben választja a hitel igénybevételét.
- Külső akadályozó tényezőként a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény tekinthető, amelynek 10. §-a jelentősen korlátozza az önkormányzatok adósságot keletkeztető ügyleteinek kötését. A jogszabály értelmében Dombóvár az adott évi saját bevételeinek 20%-át, de legfeljebb a 10 millió forintot meghaladó adósságot keletkeztető ügylete megkötéséhez a Kormány hozzájárulása szükséges.

7.1.1 Aktorok, meghatározó szereplők

Tekintettel arra, hogy Dombóvár városa tervezett fejlesztéseinek projektjeit döntő többségben európai uniós forrásból kívánja finanszírozni, ezért kiemelt szereplőknek szükséges tekinteni az adott Operatív Program Irányító Hatóságát és a Közreműködő szervezeteket. Az operatív programok közül is kiemelendő a Terület és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) irányító hatósága.

36. táblázat: Források, aktorok

Finanszírozási források	Aktorok
TOP Plusz	Pénzügyminisztérium, Magyar Államkincstár
KEHOP Plusz	Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM)
IKOP Plusz	Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM)
GINOP Plusz	Pénzügyminisztérium
DIMOP Plusz	Miniszterelnöki Kabinetiroda
EFOP Plusz	Emberi Erőforrások Minisztériuma
EU Strukturális és Beruházási Alapjaihoz kötődő céltámogatás (pl. Helyreállítási Alap)	Miniszterelnökség, BM, ITM, EMMI
nemzetközi pályázatok	Európai Bizottság (kijelölt szervek)
turisztikai fejlesztések	Magyar Turisztikai Ügynökség, Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ
K+F+I fejlesztési források	NKFIH
egyéb hazai források	Miniszterelnökség, Pénzügyminisztérium, ITM, EMMI
állami tulajdonú szervek/vállalkozások fejlesztési forrásai	OVF, NIF Zrt., MÁV Zrt.
magántőke	magánbefektetők

Fontos változás, hogy 2022. júniusától, kormányzati szerkezetátalakítás nyomán a KÖZOP, IKOP, IKOP Plusz, a KEOP, KEHOP, KEHOP Plusz, a GOP, GINOP, GINOP Plusz, a TÁMOP, TIOP, EFOP, RSZTOP, EFOP Plusz, a ROP, TOP, VEKOP és a TOP Plusz programok végrehajtásáért felelős irányító hatóságok a Miniszterelnökség keretében működnek tovább.

7.1.2 Kitekintés

Dombóvár Város Önkormányzata esetében szükséges kitekintést tenni elsősorban a Tolna megyei fejlesztési dokumentumokra, figyelembe véve a nagyobb térségi egység stratégiai céljaiból, gazdasági és társadalmi helyzetéből eredő determinációkat. A **Tolna Megyei Integrált Településfejlesztési Program 2021-2030** megállapításaiból és fejlesztési elképzeléseiből Dombóvárt és térségét az alábbi célkitűzések és fejlesztési beavatkozások érintik:

- M9-es autópálya fejlesztése a Kaposvár-Dombóvár-Bonyhád-Szekszárd-53.sz. főút nyomvonalon (Somogy, Tolna, Baranya, Bács-Kiskun megyék).
- Vasúti hálózat fejlesztése – Sárbogárd-Dombóvár vasútvonal pályafelújítása, a Bátaszék-Dombóvár vasútvonal állomásain az autóbuszos átszállási lehetőségek javítása.
- A vállalkozói tőke és az innováció erősítésén és a foglalkoztatás bővítésén belül a megyei célrendszerben megjelenik K+F+I ráfordítások támogatásán keresztül mezőgazdasági kutatóközpontok létesítése Dombóváron.
- A helyi alapanyag-termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti közlekedési csomópontokban, mint pl. Dombóvár
- A NIF Zrt. által előkészítés alatt álló Siófok-Tamás-Dombóvár-Pécs kerékpárút érinti a gunarasi és tamási gyógy-, illetve termálfürdőt, szélesítve ezzel a terület turisztikai kínálatát.
- a Dombóvári Járás a hátrányos helyzetű térségek közé sorolt, így az ebben a járásban található települések a felzárkóztatás jegyében prioritizáltak.
- Fontosnak tartjuk a járási kitekintést is, hiszen Dombóvár fejlesztései erősítik a Dombóvári Járás gazdasági-, társadalmi helyzetét, de a járásban megvalósuló fejlesztések is hatással vannak a székhelytelepülés versenyképességének szerepére, a lehetséges együttműködések kialakítására, a szinergikus hatások erősítésére vagy gyengítésére.
- A Dombóvári Járásban tervezett nagyobb projektek:
 - A Kaposszekcsői Ipari Park közműfejlesztése
 - Kapos termelő- és szolgáltatóház felújítása Kaposszekcsőn
 - Agrárlogisztikai központ kapacitásbővítő fejlesztése Nakon
 - Kurd - Dombóvár 6532 Közút felújítása (Kurd Község Önkormányzata)
 - 6507 számú Kocsola-Igal összekötő út Kocsola-Lápafő közti 9,5 km szakasz felújítása (Szakcs Község Önkormányzata)

Dombóvár és térsége a megye ITP forrásallokációját tekintve két forrásfelhasználási módban érintett. Az I. forrásfelhasználási módot a „Fenntartható városfejlesztés” képezi, mely a jelen FVS dokumentum által kijelölt módon – alkalmazkodva a megyei ITP-ben foglalt célrendszerhez – a város számára 7,1426 milliárd forint összeget biztosít városfejlesztési célra (ezen belül ERFA: 5,8743 milliárd forint, ESZA: 1,2683 milliárd forint).

A Dél-Tolnára fókuszáló III. forrásfelhasználási mód keretén belül pedig – mely nem érinti a járásszékhelyeket – a Dombóvári, a Bonyhádi és Szekszárdi Járás Közép-Duna Menti Kiemelt Térségen kívül eső részein helyez kiemelt hangsúlyt a gazdasági fejlődést elősegítő beavatkozásokra, valamint a társadalmi felzárkóztatásra, mivel a jellemzően alacsony lélekszámú kistelepüléseken az infrastrukturális hiányosságok pótlására külső források, támogatások igénybevétele szükséges.

7.1.3 Egyéb kötöttségek és lehetőségek

- A projektek finanszírozását számos további, a fenti kategóriákba esetleg nem besorolható egyéb lehetőség teheti könnyebbé vagy gördíthet akadályt a jövőben tervezett fejlesztések finanszírozása elé. A megközelítés fókuszában a forrás bevonás áll, azaz a fő kérdés, hogy

van-e olyan tényező, ami akár elhanyagolható eséllyel is, de a jövőben növeli a rendelkezésre álló forrásokat; illetve van-e olyan tényező, amely olyan szükségszerűséget jelent, ami csökkenti a település forrásbevonási mozgásterét.

- A fejlesztésre fordítható források növelésére az alábbi lehetőségek állhatnak rendelkezésre:
 - Emelkedő, fejlesztésre fordítható adóbetételek, kiemelten a helyi iparüzési adó és helyi idegenforgalmi adóbevételek,
 - Az Önkormányzat és az annak tulajdonában álló szervezetek gazdasági tevékenységéből származó haszon fejlesztésre történő fordítása,
 - Hitelfelvétel, kötvénykibocsátás, városfejlesztési alap létrehozása,
 - Beruházásra alkalmas területek kialakításának felgyorsítása,
 - Új nagy vállalkozások letelepedésével nő a magántőke bevonása, az önkormányzat adóbevétele, ezáltal az adóerőképessége, több forrást tud fordítani fejlesztésre,
 - A tervezett és hatékony városmarketinggel növelni a külföldi befektetői érdeklődést,
 - A tervezett költségcsökkentő, energiamegtakarítást eredményező beruházások minél gyorsabb megvalósítása,
 - Civil szervezetek közfeladatellátásba történő bevonásának kiszélesítése.
- Akadályokat jelenthetnek a források fejlesztésre történő felhasználásában a következő tényezők:
 - Az Önkormányzat helyi adóbevételeinek elapadása (pl. egy nagyobb helyi vállalkozás megszűnése érezhetően csökkenti a helyi iparüzési adóbevételeket) vagy központi adóelvonás.
 - Az Önkormányzat és az annak tulajdonában álló szervezetek gazdasági tevékenységéből nem származik fejlesztésre fordítható nyereség.
 - Az Önkormányzat működését biztosító állami támogatás mértéke csökken, vagy nem emelkedik akkora ütemben, mint amennyire a működési költségek emelkedése következtében indokolt lenne, ezáltal a potenciálisan fejlesztésre fordítható forrásokat az önkormányzat kénytelen legalább részben a működési költségek kiegyenlítésére fordítani.
 - Beruházási célú hitelfelvétel vagy kötvénykibocsátás esetén a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény korlátozó intézkedései.
 - Egy esetleges újabb koronavírus járvány, az ukrán-orosz háború gazdasági hatásai, a jelentősen emelkedő infláció, az abból begyűrűző súlyos gazdasági válság alapjaiban változtatja meg a város fejlesztési törekvéseit.

7.2 Az üzleti modell bemutatása

A stratégia alapját az európai uniós forrásokra épülő operatív programok céljai meghatározzák, ugyanakkor a stratégiakészítés idején még nem ismertek, hogy mikor és milyen pályázati források válnak elérhetővé, mely kedvezményezetteknek, és milyen kritériumrendszernek kell megfelelni. Így csak azon projektek költségbeclése adott, ahol az előkészítés már előrehaladott stádiumban van, a többi projektnél a pályázati felhívások megjelenését követően kerülhet meghatározásra a pontos projekt tartalom és költségvetés. A stratégia kitér a magán befektetőkkel való szervezett és strukturált együttműködés lehetőségeire, de esetükben még inkább bizonytalan a források és kritériumok ismerete nélkül a várható beruházások ütemezése és volumene.

Az üzleti modell nem más, mint az előző fejezet megállapításainak az összefoglalása. Az üzleti modell meghatározásánál az alábbi alapelveket vettük figyelembe:

Forrás-mix: Törekedtünk a forrás-mix kialakítására, amiben a projektek finanszírozása több lábon áll. Egy projektet akár több típusú forrásból is lehet finanszírozni. A beavatkozások, projektek megvalósítása során elsősorban az európai uniós, valamint hazai – 100%-os vissza nem térítendő - forrásból történő finanszírozásra fókuszáltunk a város hitelfelvételeinek minimalizálása, adósságcsapdába kerülésének elkerülése érdekében.

Rugalmasság: A finanszírozási tervben szereplő projektek listája a tervezési időszak alatt változhat. Előfordulhat, hogy a projektfejlesztés során egy-egy projekt paramétereit az adott finanszírozási rendszer kritériumai miatt változtatni, igazítani kell. De akár új projektek is kerülhetnek a listára és lehetnek törlendő projektek. Ez a szemlélet rugalmasságot vár el a településtől.

Pénzügyi fenntarthatóság: A megvalósítást követően a projekteknek jellemzően van költségvonzata, fenntartási költséggel is kell számolni, de esetleg termelhetnek bevételt is. A stratégiában megfogalmazott célok elérése érdekében megvalósuló projektek hozzájárulnak egy vonzó gazdasági, társadalmi környezet kialakításához, melynek révén növekszik a városban letelepedett lakosság, valamint kis- és középvállalkozások száma. Mindezek eredményeképpen javul a város fizetőképes kereslete, adóbevétele, mely lehetőséget teremt a város hitelfelvételeinek csökkentésére, további fejlesztési elképzelésekhez szükséges források megteremtésére.

Környezeti fenntarthatóság: A beruházási projektek megvalósítása esetében kiemelt figyelmet fordítunk a környezeti fenntarthatóság szempontjára, környezetbarát technológiai megoldások alkalmazására, melyek hozzájárulnak a város üzemeltetési kiadásainak csökkentésére. Az önkormányzat határozott lépéseket tesz az „önfenntartó város” modelljének elérésére, mely csökkenti a város energiafüggőségét.

Projektek kiválasztása: A projektek megvalósítási sorrendje nem csak a forrás rendelkezésre állásán múlik. A megvalósításnál több szempontot is figyelembe vettünk (pl. a beavatkozás sürgőssége, a kapcsolódó projektek készültségi foka, a megvalósításban közreműködő HR kapacitása stb.).

Eredményesség: A vissza nem térítendő támogatásokra fókuszáló megközelítés kiindulópontja elsősorban a társadalmi haszon mérhetősége, ami számokban nehezen kifejezhető. A társadalmi haszon mellett szükséges figyelembe venni a pénzügyi eredményességet is, azonban az FVS jelenlegi szakaszában ez még nem mérhető.

Partnerség: A projektek megvalósítása során nagy hangsúlyt fektetünk a partnerségre várostársági és városi szinten egyaránt, mely hozzájárul a lakossági elégedettséghez, a hatékony városfejlesztéshez és nem utolsósorban a közfeladatellátásra fordított kiadások megosztásához.

Fontos kihangsúlyozni, hogy a 3. fejezetben megfogalmazott olyan külső makro-tényezők, mint az Oroszország-Ukrajna között kialakult háborús helyzet, a nemzetközi energiaárak változása vagy a nemzetközi pénzpiaci mozgások olyan mértékű bizonytalanságot hordoznak, melyek alapjaiban átírhatják az FVS tervezési és megvalósítási környezetét, így a finanszírozási tervét is.

7.2.1 Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenzióként összegezve

37. táblázat: Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenzióként összegezve

PROSPERÁLÓ DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI		
Megvizsgálandó szempontok		A szempont részletezése
Dimenzió tervezett költsége	összesített beruházási	9 805 000 000 Ft
Megtérülést jövedelmet) elemek	(bevételt, biztosító	- helyi adóbevétel növekedés - bérleti díjak emelkedése - turizmusból származó bevételek növekedése - új foglalkoztatók letelepedése - beszállítói kapcsolatok erősítése
Források		- vissza nem térítendő hazai és uniós támogatások (TOP Plusz, KDMFT, GINOP Plusz, Turisztikai Fejlesztési Célelőirányzat, egyéb állami forrás (MNSK)) - piaci befektető - önkormányzati költségvetési forrás (korlátozottan)

PROSPERÁLÓ DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI		
Megvizsgálandó szempontok		A szempont részletezése
Finanszírozás aránya	elemek	- A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában még nem megállapítható
Várható vagy elvárt eredmények		- társadalmi hasznok: foglalkoztatás növekedése, javuló életminőség - pénzügyi hasznok: adóbevételek növekedése, vállalkozói versenyképesség erősödése, gazdasági diverzifikáció, turizmusból származó bevételek emelkedése, beruházás során keletkezett vagyon értékének növekedése - pozitív externáliák: csökkenő CO2 kibocsátás - negatív externáliák: a kivitelezéssel járó zaj- és porterhelés hatása a közvetlen környezetre; növekvő közúti teherforgalom, ezáltal növekvő lég-, zajszennyezés, keletkező hulladékmennyiség növekedése.
Kockázatok		- megvalósítás kockázatai: negatív gazdasági-, (kül)politikai környezet; építőipari gazdasági szereplők túlterheltsége; építőipari kapacitáshiány; tervezési és menedzsmentproblémák; megfelelően képzett munkaerő hiánya - finanszírozási kockázatok: finanszírozási forrás hiánya; a beruházási/projekt költségek jelentős megemelkedése; finanszírozási, likviditási nehézségek; befektetői érdektelenség - fenntartási kockázatok: gazdasági-, jogi környezet kiszámíthatatlansága; vendégforgalom elmaradása; inflációs hatások miatt tervezhetetlen üzemeltetési költségek; szakember hiány
Érdekeltek		- Dombóvár Város Önkormányzata - Piaci befektetők - Gunaras Gyógyfürdő Zrt. - Dombó-Land Térségfejlesztő Kft. - Szennyvízkezelési Önkormányzati Társulás - Civil szervezetek

ZÖLDÜLŐ DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI		
Megvizsgálandó szempontok		A szempont részletezése
Dimenzió tervezett költsége	összesített beruházási	3 400 000 000 Ft
Megtérülést jövedelmet) elemek	(bevételt, biztosító	- az energia megtakarításból felszabaduló források - szolgáltatási díjból származó bevétel növekedés
Források		- vissza nem térítendő hazai és uniós támogatások (TOP Plusz, egyéb állami támogatás, KEHOP Plusz; GINOP Plusz) - magántőke - önkormányzati költségvetési forrás (korlátozottan)
Finanszírozás aránya	elemek	- A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában még nem megállapítható.
Várható vagy elvárt eredmények		- társadalmi hasznok: lakossági elégedettség, javuló életminőség - pénzügyi hasznok: fogyasztói kapacitás bővülése; csökkenő energiaárak; csökkenő rezszi költségek; beruházás során keletkezett vagyon értékének növekedése - pozitív externáliák: vonzóbb és tisztább környezet; csökkenő ökológiai lábnyom; csökkenő környezetterhelés; üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkenése; pozitív szemlélet- és

ZÖLDÜLŐ DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI	
Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
	attitűdváltozás; klímaváltozás negatív hatásainak csökkenése - negatív externáliák: a kivitelezéssel járó zaj- és porterhelés hatása a közvetlen környezetre
Kockázatok	- megvalósítás kockázatai: negatív gazdasági-, (kül)politikai környezet; építőipari gazdasági szereplők túlterheltsége; építőipari kapacitáshiány; tervezés, kivitelezés elhúzódnása; megfelelően képzett munkaerő hiánya - finanszírozási kockázatok: finanszírozási forrás hiánya, a beruházási/projekt költségek jelentős megemelkedése, finanszírozási, likviditási nehézségek - fenntartási kockázatok: gazdasági-, jogi környezet kiszámíthatatlansága; vendégforgalom elmaradása; inflációs hatások miatt tervezhetetlen üzemeltetési költségek; szakember hiány; a beavatkozás nem hozza a várt eredményeket; kihasználatlan kapacitások
Érdekeltek	- Dombóvár Város Önkormányzata - Dél-Kom Nonprofit Kft. - Dombó-Land Térségfejlesztő Kft. - Piaci befektetők - Energiaszolgáltatók - Intézmények - Civil szervezetek - Erdő- és halgazdaságok - Duna Dráva Nemzeti Park - Civil szervezetek

DIGITÁLIS DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI		
Megvizsgálandó szempontok		A szempont részletezése
Dimenzió tervezett költsége	összesített beruházási	50 000 000 Ft
Megtérülést jövedelmet) elemek	(bevételek, biztosító	- Bevételestermelő elemet nem tartalmaz
Források		- vissza nem térítendő hazai és uniós támogatások (DIMOP Plusz, KEHOP Plusz, egyéb hazai vissza nem térítendő támogatás)
Finanszírozás aránya	elemek	- A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában még nem megállapítható
Várható vagy elért eredmények		- társadalmi hasznok: modernizálódó helyi társadalom, a város növekvő vonzerő és megtartó képessége; növekvő felhasználói élmény a fiatal lakosság körében - pénzügyi hasznok: javuló gazdasági versenyképesség; optimalizált városüzemeltetés; költségmegtakarítás; beruházás során keletkezett vagyon értékének növekedése - pozitív externáliák: vonzóbb és tisztább környezet; csökkenő ökológiai lábnyom, papírfelhasználás- és papírhulladék csökkenése - negatív externáliák: digitális élettér bővülésével csökkenő személyes kapcsolatok

DIGITÁLIS DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI	
Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Kockázatok	- megvalósítás kockázatai: beszállítói problémák alapanyaghiány miatt; nem megfelelő szakértelemmel rendelkező programozó kiválasztása - finanszírozási kockázatok: finanszírozási forrás hiánya, a beruházási/projekt költségek jelentős megemelkedése, inflációs hatások - fenntartási kockázatok: gazdasági-, jogi környezet kiszámíthatatlansága; szakember hiány; az elkészült digitális rendszerek nem stabilak, frissítésük nem megfelelő
Érdekeltek	- Dombóvár Város Önkormányzata - Dombóvári Városgazdálkodási Nonprofit Kft. - Informatikai cégek

MEGTARTÓ DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI		
Megvizsgálandó szempontok		A szempont részletezése
Dimenzió tervezett költsége	összesített beruházási	11 762 134 709 Ft
Megtérülést jövedelmet) elemek	(bevételek, biztosító	- lakásbérleti díjakból származó bevétel - térítési díjak - szolgáltatásokból befolyó díjak
Források		- vissza nem térítendő hazai és uniós támogatások (TOP Plusz, egyéb állami támogatás, MNSK) - lakossági önerő - önkormányzati költségvetési forrás (korlátozottan)
Finanszírozás aránya	elemek	- A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában még nem megállapítható
Várható vagy elért eredmények		- társadalmi hasznok: javuló esélyegyenlőség; növekvő lakossági elégedettség; hátrányos helyzetű lakosság társadalmi felzárkózása; erősödő közösségi kohézió; társadalom befogadóképessége javul; javuló életminőség; szolgáltatáshoz való hozzáférés javulása; tudásmegosztás; a város lakosságmegtartó- és vonzó képessége emelkedik - pénzügyi hasznok: beruházás során keletkezett vagyon értékének növekedése - pozitív externáliák: vonzóbb és tisztább környezet; csökkenő ökológiai lábnyom, csökkenő környezetterhelés; csökkenő CO2 kibocsátás - negatív externáliák: a kivitelezéssel járó zaj- és portaterhelés hatása a közvetlen környezetre
Kockázatok		- megvalósítás kockázatai: építési elemek esetében tervezés, kivitelezés elhúzódnása; kivitelezés ütemezésének ütközése a nevelési időszakokkal; lakossági hozzáállás (együttműködés hiánya vagy ellenállás); civil szervezetek motivátlansága, passzivitása; újabb pandémiás helyzet akadályozza a közösségi programok megvalósítását; a feladatellátáshoz szükséges humán erőforrás hiánya - finanszírozási kockázatok: finanszírozási forrás hiánya; a fizetőképesség hiánya; a kivitelezési költségek emelkedése miatt magas bérleti díjak; inflációs hatások; otthonteremtési támogatási rendszer

MEGTARTÓ DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI	
Megvizsgálendő szempontok	A szempont részletezése
	megváltoztatása - fenntartási kockázatok: gazdasági-, jogi környezet kiszámíthatatlansága; a fenntartási költségek a tervezettnél magasabbak lesznek; feladatellátáshoz szükséges humánerőforrás hiánya
Érdekeltek	- Dombóvár Város Önkormányzata - Dombó-Land Térségfejlesztő Kft. - Help-Dombóvár Egyesület - Piaci szereplők - Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás - Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény - Tamási Tankerület - Dombóvári Százszorszép Óvoda és Tündérváros Bölcsődéje - Dombóvár Szivárvány Óvoda - Tolna Megyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium - Magyar Máltai Szeretetszolgálat Esterházy Miklós Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium - Dombóvár Járás települései

KISZOLGÁLÓ DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI		
Megvizsgálendő szempontok		A szempont részletezése
Dimenzió tervezett költsége	összesített beruházási	9 176 916 902 Ft
Megtérülést jövedelmet) elemek	(bevételek, biztosító	- fogyasztói közüzemi díjak - szolgáltatásokból befolyó díjak
Források		- vissza nem térítendő hazai és uniós támogatások (TOP Plusz, egyéb állami támogatás) - közműfejlesztési hozzájárulás - önkormányzati költségvetési forrás (korlátozottan)
Finanszírozás aránya	elemek	- A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában még nem megállapítható
Várható vagy elért eredmények		- társadalmi hasznok: élhetőbb városi környezet; a város vonzereje növekszik; közösségi közlekedési feltételek javulása; esélyegyenlőség javulása; a környezetbarát kerékpáros közlekedési mód terjedése a lakosság körében - pénzügyi hasznok: beruházás során keletkezett vagyon értékének növekedése - pozitív externáliák: balesetek számának csökkenése; gépjárműkárok csökkenése; az újonnan aszfaltozott utak hatására csökken a szálló por koncentráció; kerékpározás egészségre gyakorolt pozitív hatása; csökkenő ökológiai lábnyom; csökkenő környezetterhelés; csökkenő CO2 kibocsátás - negatív externáliák: a kivitelezéssel járó zaj- és porterhelés hatása a közvetlen környezetre; konfliktusok száma növekszik a kerékpáros és egyéb közlekedési módok között

KISZOLGÁLÓ DIMENZIÓ ÖSSZESÍTETT ADATAI	
Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Kockázatok	- megvalósítás kockázatai: megfelelően képzett munkaerő hiánya; építőipari gazdasági szereplők túlterheltsége; építőipari kapacitáshiány, tervezés, kivitelezés elhúzódása; negatív gazdasági-, (kül)politikai környezet - finanszírozási kockázatok: finanszírozási forrás elmaradása; inflációs hatások; az építőipari költségek folyamatos emelkedése - fenntartási kockázatok: gazdasági-, jogi környezet kiszámíthatatlansága; hibás tervezésből, kivitelezésből fakadó többlet karbantartási feladatok
Érdekeltek	- Dombóvár Város Önkormányzata - Szennyvízkezelési Önkormányzati Társulás - DRV Zrt. - E.On Zrt. - Dél-Kom Nonprofit Kft.

38. táblázat: Dombóvár FVS finanszírozási terv összefoglaló táblázat

Megvizsgálandó szempontok	Tervezett beruházási költség (Ft)
Prosperáló dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	9 805 000 000 Ft
Zöldülő dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3 400 000 000 Ft
Digitális dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	50 000 000 Ft
Megtartó dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	11 762 134 709 Ft
Kiszolgáló dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	9 176 916 902 Ft
FVS összesített tervezett beruházási költsége	34 194 051 611 Ft

7.2.2 A finanszírozási terv összefoglalója

A finanszírozási terv összefoglalását jelen dokumentum 8.3 mellékletét képező Finanszírozási tervtábla tartalmazza.

7.3 Fenntartható üzemeltetés

A városfejlesztési célokat szolgáló projektek fejlesztésének szerves része a fenntarthatóság vizsgálata. A pénzügyi fenntarthatóság olyan szempont, ami segíti a döntéshozókat a megvalósítandó projektek kiválasztása során.

A fenntarthatóság vizsgálatakor projektenként szükséges majd felmérni az üzemeltetés során felmerülő költségeket, esetleges bevételeket. A városfejlesztési célokat szolgáló, a korábbi fejezetekben azonosított beavatkozások előkészítettsége jelenleg még nem olyan előrehaladott, hogy projektszinten az üzemeltetésre, megtérülésre vonatkozó pontos számítások rendelkezésre álljanak.

A fenntarthatósági vizsgálatnál az alábbi szempontokat kell elsődlegesen számításba venni projektenként:

- időtáv meghatározása: a megvalósítás időtartamát követően években meghatározott fenntartási időszak. (Várhatóan mekkora a kötelező időtartam – mekkora a megtérüléshez szükséges időtartam?),
- költségek: a felmerülő fenntartási költségek nevesítése és mértékének meghatározása,
- bevételek: amennyiben a fenntartás során bevételek is azonosíthatóak, akkor azt is számításba kell venni,
- externáliák: a projekt hatásai által kiváltott közvetett negatív vagy pozitív társadalmi/gazdasági/környezeti hatások,
- a projekt esetleges későbbi értékesítésének lehetősége (pl. egy ingatlanfejlesztés eredményének várható értékesítése).

A beavatkozás csomagok tervezett ütemezése alapján a kivitelezések csúcsidőszakként a 2023. II. félév-2025. I. félév közötti időszak jellemezhető. Ez a menetrend csak abban az esetben tekinthető ideálisnak és reálisnak, ha a tervezett projektek finanszírozása rendelkezésre áll, nem akadályozza a megvalósítást tervezései, engedélyezési, pályázati vagy közbeszerzési hátráltató tényező. A projektek megvalósítási ideje átlag 18-36 hónapra, míg a fenntartási idő 3-5 évre tehető.

A felmerülő költségek beavatkozástól függően jellemzően a következők lehetnek:

- Szakmai megvalósításban közreműködő munkatársak költségei
- Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
- Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó útiköltség, kiküldetési költség
- Képzéshez kapcsolódó költségek
- Egyéb szakértői szolgáltatás költségei
- Marketing, kommunikációs szolgáltatások költségei
- Projektszintű könyvvizsgálat költsége
- Egyéb szolgáltatási költségek
- Rezsiköltségek
- Infrastruktúra használatához kapcsolódó díjak
- Karbantartási és pótlási költségek
- Egyéb műszaki jellegű szolgáltatások költségei

7.4 Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése

A projektötlet kialakításától annak megvalósításáig egy többlépcsős, éveken át húzódó folyamat vezet. Az alábbi részekben az ellátandó funkciókat, a kulcsszereplők azonosítását vesszük sorba, illetve felvázoljuk az intézményi modellt.

7.4.1 Ellátandó funkciók

Fejlesztési célok meghatározása: a város fejlesztési céljainak, potenciális fejlesztési területeinek, meghatározása, amelyek megjelennek a településfejlesztési dokumentumokban (Településfejlesztési Kon koncepcióban, a Gazdasági Programban, ITS-ben, FVS-ben).

Projektgyűjtés: A projektgyűjtés során a város feltérképezi a meghatározott célok eléréséhez szükséges beavatkozásokat, projekteket, a lakossági-, vállalkozói igényeket. A város nemcsak az önkormányzaton belül, hanem a vállalkozói és a civil szféra körében megvalósítható projekteket is összegyűjti.

Projektlista készítése: A projektgyűjtés eredményeként kialakul egy lehetséges projektlista, amely a projekt címen kívül már tartalmazza nagyvonalakban a tervezett tevékenységeket és a becsült költségkalkulációt.

Finanszírozási források felmérése: Megtörténik a beavatkozások lehetséges forrásainak felmérése (pl. uniós pályázat, költségvetési támogatás, önkormányzati finanszírozás, befektető bevonása).

Prioritások meghatározása: A finanszírozási források alapján a lehetséges projektek köre szűkülhet, vagy a prioritási lista változhat. A prioritásokat nemcsak a finanszírozási lehetőségek befolyásolhatják, hanem pl. az adott beavatkozás sürgőssége, a lakossági nyomás, más projekthez való ütemezés kérdése.

Projektek támogathatósági feltételeinek vizsgálata: Amennyiben egy projektjavaslat pályázati forrásból támogatható, vizsgálatra kerülnek a támogathatósági feltételek, a megvalósítható tevékenységek, az igényelhető támogatás mértéke stb. A feltételek alapján a projekttartalom módosítását is el kell végezni.

Partnerségi egyeztetés: A településfejlesztési dokumentumok minden esetben széles körű társadalmi egyeztetéssel készülnek, melynek során a tervezett projektek változhatnak.

Döntés: Ahhoz, hogy egy projekt megvalósításra kerüljön, szükséges a projektgazda részéről a megfelelő kompetenciával rendelkezők döntése, melyhez komoly pénzügyi-, gazdasági-, társadalmi felelősségvállalás tartozik. A döntés a projektcsatorna fejlesztés során folyamatosan ellátandó funkció és feladat, pl. döntés egy adott projekt előkészítéséről, a kész projektterv jóváhagyásáról, támogatási kérelem benyújtásáról, a megvalósításról, a projekt módosításáról, felfüggesztéséről stb.)

Kapcsolattartás potenciális befektetőkkel: A projekt megvalósítás vagy a fenntartás finanszírozásához fel kell térképezni a lehetséges befektetőket, mely folyamatos kapcsolattartást, egyeztetést, koordinációs feladatot igényel.

Megvalósítási dokumentumok elkészítése: Amennyiben döntés születik egy projekt megvalósításáról, pályázat benyújtásáról, el kell készíteni a projektjavaslat részletes műszaki/szakmai tartalmát, költségvetését, a Megvalósíthatósági Tanulmányt, üzleti tervet.

Pályázatok kezelésével kapcsolatos feladatok: Amennyiben a projekt finanszírozása európai uniós vagy hazai forrásból támogatható, akkor el kell készíteni a támogatási kérelmet, gondoskodni kell annak benyújtásáról. Támogatói döntés esetében kiemelt feladat a támogatási szerződéshez szükséges dokumentumok elkészítése, megküldése, a pénzügyi elszámolások benyújtása, az előrehaladási és záró jelentések, beszámolók elkészítése. A vállalt indikátorok a szakmai megvalósítás nyomon követése szintén ehhez a feladatcsoporthoz tartozik. A határidőre történő megvalósítás érdekében rendszeres időközönként projektkooperációkat, egyeztetéseket kell tartani a megvalósítás szereplőivel, támogató szervezettel. A feladathoz tartozik a döntésekhez szükséges előterjesztések, döntés-előkészítő dokumentumok elkészítése. A pályázatok kezeléséhez tartozó pénzügyi feladatok az elkülönített könyvelés, a beszerzett eszközök, vagyontárgyak nyilvántartása stb.

Projektek lebonyolítása: A beruházás, szakmai megvalósítás lebonyolítása (nem csak a pályázatból finanszírozott projektek esetén). A megvalósításhoz szükséges beszerzési, közbeszerzési eljárások lefolytatása. Munkaterület átadás-átvételi eljárás lefolytatása, műszaki átadás-átvételi eljárás lefolytatása.

Monitoring: A projektfejlesztés folyamatos monitoring tevékenységet követel, mely a projektfejlesztés minden szakaszában érvényesül, s melyet részletesen kifejtettünk a 4. fejezetben.

Fenntartási kötelezettségek nyomon követése: a projekt, beruházás megvalósítását követően elkezdődik a projekt-fenntartás időszaka, mely feladat során beszámoló készül a fenntartási kötelezettségek teljesítéséről.

7.4.2 Kulcsszereplők nevesítése

A településfejlesztés jogszabályban is nevesített felelőse, a stratégiai feladatok kulcsszereplője Dombóvár Város Önkormányzata és annak első számú vezetője, a Polgármester. A Polgármestert e feladatainak ellátásában az Önkormányzati Hivatal munkáját koordináló Jegyző, valamint a Polgármesteri Iroda támogatja, melyben városfejlesztési téren az utóbbi keretén belül működő Projekt Csoportnak kulcsszerepe van. A település fejlesztési jövőképét és törekvéseit meghatározó döntésekről, illetve a megvalósítás alatt álló projektekhez kapcsolódó feladatokról a Polgármester az önkormányzat szervezeti egységébe tartozó Polgármesteri Iroda, Városüzemeltetési Iroda és Pénzügyi Iroda vezetőivel, a Projekt Csoport tagjaival, továbbá a Városi Főépítésszel és a Jegyzővel heti rendszerességgel koordinációs egyeztetéseket folytat, ezzel biztosítva a városüzemeltetés és városfejlesztés koncepcionális rendezettségét. Éppen ezért hangsúlyozandó, hogy az önkormányzaton belüli hivatali kohézió – a hivatal jelenlegi személyi felállásában – megfelelően stabil operatív alapokat biztosít a település sikeres fejlesztéséhez szükséges döntések meghozatalához, valamint a projektek szakszerű megvalósításához.

A folyamat további (szervezeti) szereplői a következők:

- Képviselő-testület
- Bizottságok
- Dombóvár város lakossága
- Dombóvár város gazdasági társaságai
- Dombóvár város civil szervezetei
- Nemzetiségi önkormányzatok
- Önkormányzati Hivatal
- Tolna Megyei Önkormányzat, mint a megye fejlesztéséért felelős területi szereplő
- Településfejlesztési szakértők, településtervezők, projektfejlesztési tanácsadók, egyéb külső szakértők

A város irányítási-, működési modelljét az FVS 2.4.2 és 5. fejezete tartalmazza, mely részletesen kitér a feladatok azonosítására, a kompetenciákra, illetve a felelősségi körre.

7.4.3 Intézményi modell bemutatása

39. táblázat: A projektszaktorna fejlesztés intézményi modellje

Projektszakasz	A feladat meghatározása	Felelős szereplő
Projekt előkészítés 1. szakasza	Fejlesztési célok meghatározása	Polgármester, Jegyző, Képviselő-testület, Bizottságok, Önkormányzati Hivatal, lakossági igények, helyi intézmények, gazdasági társaságok, civil szervezetek, Tolna Megyei Önkormányzat
	Projektgyűjtés	Polgármesteri Iroda
	Projektlista készítése	Polgármesteri Iroda
	Finanszírozási források felmérése	Polgármesteri Iroda, Pénzügyi Iroda
	Prioritások meghatározása	Képviselő-testület, Polgármester, Polgármesteri Iroda, Településfejlesztési szakértők, tanácsadók
	Projektek támogathatósági, finanszírozási feltételeinek felmérése	Polgármesteri Iroda, Pénzügyi Iroda, Településfejlesztési szakértők, tanácsadók
Projekt előkészítés 2. szakasza	Kapcsolattartás potenciális befektetőkkel	Polgármester, Polgármesteri Iroda
	Partnerségi egyeztetés	A Partnerségi Tervben meghatározott szereplők
	Megvalósítási dokumentumok elkészítése, a projekt műszaki előkészítése	Polgármesteri Iroda, Pénzügyi Iroda, Városüzemeltetési Iroda, városi főépítész, tervezők, településfejlesztési szakértők, tanácsadók
Projekt megvalósítás	Pályázatok kezelésével kapcsolatos feladatok	Polgármesteri Iroda, Pénzügyi Iroda
	Projektek lebonyolítása	Polgármesteri Iroda, Városüzemeltetési Iroda, Pénzügyi Iroda, projektmenedzsment szervezet
Projektfenntartás	Fenntartási kötelezettségek és a projekt eredmények folyamatos nyomon követése	Polgármesteri Iroda
Valamennyi projektszakaszt érinti	Döntés	Képviselő-testület, Polgármester
	Monitoring	Polgármester, Polgármesteri Iroda, Jegyző, Bizottságok

8. Mellékletek

8.1 Antiszegregációs Terv

8.1.1 Helyzetelemzés és értékelés

8.1.1.1 A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése

Dombóvár város társadalmát érintő, a **szegregáció⁴ veszélyeit magukban hordó folyamatokat**, illetve a folyamatok előzményeit, esetenként a várost kívülről érő, a társadalmi-politikai környezetből érkező hatásokra is kitérve – a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) 2. és 3. fejezeteivel, illetve a város 2023-ig érvényes Helyi Esélyegyenlőségi Programjával összhangban, azok tartalmára is támaszkodva –, röviden a következőkben foglalhatjuk össze.

Tekintve, hogy az Antiszegregációs Program önállóan is értelmezhető dokumentum, a városra, különösen annak társadalmára vonatkozó fontosabb tényeket, tendenciákat e dokumentum keretei között ismét felidézzük.

Dombóvár többé-kevésbé szerves fejlődés eredményeként kialakult település Tolna megyében. Dombóvár és környéke már a kő-, és a bronzkorban lakott hely volt, a rómaiak idején fontos utak vezettek Pécsről Győrbe és Óbudára. A honfoglalás korából származó sírokat, illetőleg a XII. századból a mai Szigeterdőben egy lakótornyot tártak fel. A tatárjárás utáni időkben épülhetett a másik vár, a ma „Gólyavár”-ként emlegetett várrom. A 18. században Tolna megye területének egy része, így Dombóvár is Esterházy Pál nádor tulajdonába került, ettől kezdve az Esterházy család 1944-ig fontos szerepet játszott a város történelmében. A 19. század második felétől létezett egy másik közigazgatási egység, Újdombóvár is, amely az Esterházy-uradalom pusztáit fogta össze. Újdombóvárt 1913-ban nagyközséggé szervezték. Dombóvár és Újdombóvár közigazgatási egyesítése 1946-ban történt meg.

A város valódi fejlődését a vasútépítés hozta magával. 1872-ben elkészült a Dombóvár-Zákány, majd a Dombóvár-Bátaszék-Baja, a Budapest-Pécs, a Dombóvár-Veszprém vasútvonal. 1908-ra Dombóvár előnyös közlekedési helyzetbe került, s ez jelentős mértékben kihatott a helyi ipar fejlődésére is. Az addig mezőgazdasági jellegű településen megjelent a polgárság, s a város néhány évtized alatt a környék közlekedési, ipari és kereskedelmi központja lett.

A két világháború között megindult iparosodás nagy része is a mezőgazdasághoz kapcsolódott. Az 1960-as, '70-es években több üzemben korszerűsítésre és új üzemek létesítésére került sor. 1970. április 1-jén Dombóvárt várossá nyilvánították, ez az aktus újabb lendületet adott a helyi gazdaságnak. Áruház, szálloda, művelődési ház, új iskolák épültek, torna- és sportcsarnokok létesültek. 1973-ban kezdődött Dombóvár legfőbb idegenforgalmi vonzerejének, a gunarasi gyógyfürdőnek az építése. Az 1990-es rendszerváltást követően az ipar háttérbe szorulásával párhuzamosan erősödött a szolgáltatási szektor.

Dombóvár város népességének száma a 19. század harmadik harmadától kezdődően 1990-ig lassú, folyamatos emelkedést mutatott. A rendszerváltáskor ez a tendencia megtört, és napjainkig tartó csökkenésbe fordult át. Dombóváron a 2001-es népszámlálás idején 21.226 fő lakott. 2011 és 2021 között a lakónépesség 19.334 főről 17.760 főre csökkent⁵. Az adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a város tíz évenként lakónépessége közelítőleg 9%-át elvesztette.

⁴ Fontos emlékeztetni arra, hogy a szegregáció nem kötődik szükségképpen konkrétan meghatározható földrajzi helyekhez, ld. például sajnálatos módon megfigyelhető a demográfiai/nemi, etnikai, vagy az intézményi alapú diszkrimináció következtében megjelenő szegregáció is.

⁵ Forrás: KSH Helyiségnévtár

https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=07685

Dombóvár népességszámának alakulását két háttértényező alakította, alakítja: a természetes szaporodás-fogyás, illetve a migráció, azaz a be- és elvándorlás negatív egyenlege.

A város **demográfiai szerkezetét** tekintve megállapíthatjuk, hogy a népességfogyás tendenciája mellett a 0-14 éves korúak aránya az állandó népességen⁶ belül folyamatosan 12% körül alakult 2010-2019 között. A 15-59 éves állandó lakosok aránya ugyanebben az időszakban 63%-ról 57%-ra mérséklődött, míg a 60 évesnél idősebbek súlya 24,5%-ról 30,9%-ra nőtt.

A város lakosságát a **fokozódó előregedés jellemzi**. Dombóvár öregedési indexe - vagyis a 100 fő 15 évesnél fiatalabb lakosra jutó 65 évesnél idősebb lakos számát megjelenítő mutató értéke - 2010 és 2019 között 197,1 főről 256,8 főre emelkedett. Ez a változás az index értékének 130%-os növekedését jelenti. Dombóvár lakossága a Tolna megyére, illetve az ország egészére jellemző mértéknél gyorsabban öregszik. A **lakosság előregedése** a legkedvezőbb demográfiai forgatókönyvek szerint is **tartósan folytatódni fog**.

Az átlagos családnagyság Dombóváron 2 fő.

Dombóvár népességének előregedésével, egyéb okok mellett a szülőképes korban lévő nők számának csökkenésével szoros összefüggést mutat a lakosság természetes fogyásának alakulása. A természetes szaporodás-fogyás egyenlege az elmúlt évtized minden esztendejében veszteséget jelez, azaz minden évben többen haltak meg, mint amennyien születtek. A természetes szaporodás-fogyás a vizsgált időszakban erősen hullámzó tendenciát mutatott. (Lásd az alábbi adatsort! A KSH adatközlési gyakorlata miatt a legfrissebb adat 2019-es. Az értékek ezrelékben értendők.)

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
-8,3‰	-6,9‰	-6,2‰	-5,7‰	-5,6‰	-8,3‰	-7,7‰	-8,9‰	-5,1‰	-5,5‰

A jövőt illetően a születések számának további csökkenése prognosztizálható, hiszen a reprodukív korban lévő nők száma még az elvándorlás nélkül is csökken, mivel az 1990-es évek közepén született korosztályok létszáma jóval alacsonyabb az 1980-as évek kohorszainál. Ugyanezt követheti a halálozási ráták csökkenése is, de a természetes fogyás üteme várhatóan nőni fog.

Dombóvár lakosságának csökkenését eredményező másik tényező, a népesség **migrációja**, azaz a városba be-, illetve a városból elköltözők vándorlási egyenlege. A migráció a fokozódó ütemű előregedési tendenciához képest mérsékeltebb módon érezteti negatív hatásait, de ezzel együtt hozzájárul a város lakosságszámának csökkenéséhez. A vándorlási egyenleg ugyancsak hullámzó tendenciát mutat, összességében azonban negatív egyenleget eredményez. (Lásd az alábbi adatsort! A KSH adatközlési gyakorlata miatt ebben az adatsorban is 2019-es a legfrissebb adat. Az értékek ezrelékben értendők.)

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
-1,8‰	-3,9‰	-3,9‰	-5,4‰	-0,4‰	-3,7‰	0,4‰	-7,8‰	0,8‰	-1,6‰

⁶ A elérhető adatok, bár azok a különböző adatközlő szervek számára többnyire rendelkezésre állnak, sajnálatos módon nem biztosítanak elegendő, és összehasonlítható információt egy-egy település társadalmának, gazdaságának jellemzéséhez. Ez az oka annak, hogy esetenként a lakónépességgel (azaz a ténylegesen a településen élők számával), más esetben az állandó népességgel (azaz „papíron” a településen élők) számával, néha 2019-es, máskor 2021-es adatokkal vagyunk kénytelenek dolgozni. Dombóvár város esetében a lakónépesség száma 2021-ben 18 275 fő, ugyanebben az évben az állandó népesség száma 17 760 fő volt. Az eltérés 515 fő, ami közel 3% különbséget jelent.

A város a vizsgált időszak során éves szinten átlagosan 63 fő vándorlási veszteséggel szembesült.

A migrációval összefüggésben – más, Dombóvárhoz hasonló városok tapasztalataira figyelemmel - nem elhanyagolható annak a veszélye, hogy e jelenség miatt a helyi társadalom fokozottan ki van téve az erózió kockázatának, azaz a mobilisabb rétegek – a fiatalabbak, képzetebbek – elvándorlásának.

A **foglalkoztatottság** szoros összefüggést mutat a város gazdaságát, illetve a városban élő népességet jellemző sajátosságokkal. A foglalkoztatottsági ráta a relatíve legfrissebb elérhető adatok szerint a Dombóváron élő 15-64 éves korú lakosok körében 68% volt, az adat 2019-re vonatkozik. Az átlag mögött azonban jelentős eltérések mutatkoznak: a megfelelő korú roma népességén belül ennek a rátának az értéke 43%, a nem romák esetében 69%.

A foglalkoztatottságot jellemző adatokkal szoros összefüggést mutatnak a **munkanélküliségi adatok**. A nyilvántartott álláskereső aránya Dombóvár esetében a hazai és térségi trendekkel nagyságrendileg megegyezők, az arányok 2012 óta fokozatos csökkenést mutatnak. Ennek a folyamatnak az eredményeként a városban a regisztrált álláskereső aránya a 15-64 éves korosztályon belül 2010 és 2019 között 9,1 százalékról 4,7 százalékra mérséklődött. Ha a 180 és 360 napnál hosszabb ideje munkanélküli státuszban élő lakosok arányának változását tekintjük, a vizsgált időszak során a 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott munkanélküliek aránya a munkanélküliek teljes csoportján belül 58,8 százalékról 38,0 százalékra, míg a 360 napnál tovább regisztrált munkanélküliek aránya 3,1 százalékról 1,1 százalékra mérséklődött. E tendenciákkal párhuzamosan az alacsony presztízsű (jövedelmű) szakmákban elhelyezkedők aránya 2011 és 2020 között nagyobb mértékű növekedésen ment keresztül. Dombóvár erősödő foglalkoztatási státusza a fiatalok munkaerőpiaci integrációjának hatékonyságában ugyan javulást eredményezett, azonban a foglalkoztatás minőségi javulása helyett egyre több, alacsonyabb hozzáadott értéket előállító foglalkoztatott jelent meg a munkaerőpiacon.

A város lakóinak életminőségét alakító fontos dimenzió a számukra elérhető jövedelem, annak nagysága. A városra mért fajlagos jövedelem átlagos, nominális értéke – a megyei, illetve az országos tendenciához hasonlóan – 2010 és 2019 között folyamatosan emelkedett. Az egy főre eső nettó jövedelem szintje a 2010-es 600 ezer forintos szintről indulva 2019-re megközelítette az 1,19 millió forintot. Ez hozzávetőlegesen 95 százalékos növekményt jelent. A javuló tendencia ellenére Dombóvárra jellemző fajlagos jövedelem mértéke továbbra is elmarad a Tolna megyei járásközpontok, valamint a hazai jövedelmi átlag növekedési ütemétől és mértékétől. Mindennek következményeként 2019-re Dombóvár fajlagos jövedelme a hazai átlagtól nagyságrendileg 130 ezer, míg a Tolna megyei járásközpontok (Paks által torzított) átlagához képest pedig 260 ezer forint értékű elmaradást mutatott.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia szempontjából is, az Antiszegregációs Program szempontjából is kitüntetett jelentőségű a helyi társadalom fenntarthatósági szempontjainak a figyelembe vétele. (Lásd például a „megtartó város”, vagy a „kiszolgáló város” elemzési szempontokat.)

A KSH a fenntartható fejlődés indikátorai⁷ közé beemelt az ún. „laekeni indikátorok” közül néhányat. Ezen indikátorok alapján Dombóvár város lakosságának helyzete a következőképpen jellemezhető.

Relatív jövedelmi szegénységben élők aránya⁸ a város lakosságán belül 2019-ben 15% volt. (Ugyanez az arány az egész országot illetően 2019-ben 12,2%, 2020-ban 12,7% volt.)

⁷ A KSH fenntartható fejlődés indikátorainak a tartalmi meghatározása, illetve a 2020-ban az ország egészére jellemző adatok forrása: <https://www.ksh.hu/eletkorulmenyek>

A 2019-es országos adatok itt olvashatóak:

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/2019/index.html#szegynysgrtsadalmikirekesztds>

⁸ Relatív jövedelmi szegénységben élők aránya: a medián ekvivalens jövedelem 60%-ánál kevesebb jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő személyek aránya. Medián ekvivalens jövedelem: a teljes népesség OECD 2 fogyasztási

A súlyos anyagi deprivációban élők aránya⁹ Dombóváron 2019-ben 12%. (Az ország egészét jellemző arány 2019-ben 8,0%, 2020-ban pedig 8,3%.)

A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya¹⁰ a városban 2019-ben 6% volt. (Az ország egészére jellemző arány 2019-ben 3,6%, 2020-ban 5,0%.)

Végezetül egy összegző indikátor: **a szegénységnek, társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya**¹¹ e településen 23%. (Ezen indikátor országos átlaga 2019-ben 17,7%, 2020-ban 18,2%.)

A most idézett KSH-indikátorok összegző módon jelzik a helyi társadalom állapotát néhány kiemelt szempont szerint. Ezek az indikátorok azonban rámutatnak egy másik tendenciára is: **miközben a szegregált (szegregátumokban élő) lakosok aránya Dombóvár esetében 4% körül alakul, aközben a relatív jövedelmi szegénység által érintettek, illetve a súlyos anyagi deprivációban élők aránya ennél háromszor magasabb, a szegénységnek, társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya pedig ötszöröse a szegregátumokban élő lakosoknak. A szegregáció, illetve annak veszélye jelen van a szegregátumok határain kívül is.**

Konklúziók, beavatkozási szükségletek meghatározása

A fentiekben röviden vázolt, témánk szempontjából releváns folyamatok következményei jól előre láthatóak/jelezhetőek.

A relatíve magas számú inaktív korúakhoz kapcsolódó probléma a nyugdíjak folyamatos értékvesztése is. A nyugdíjak bérekhez viszonyított aránya folyamatosan csökkent az elmúlt 20 évben. Itt azonban nem folyamatos ereszkedés volt megfigyelhető. Eleinte a nyugdíjak zárkóztak a bérekhez, ám ezt a folyamatot először a 2008-as válság, majd a svájci indexálás kivezetése megszakította. 2013-tól kezdve pedig a nyugdíjak látványosan elkezdtek leszakadni az átlagbérektől. Az ellátmány a nettó nominális átlagkereset százalékában 2010-ben 65,4% volt, ez az arány 2020-ra 49,7%-ra mérséklődött¹². E tendenciák a nyugdíjas korúak egyes csoportjait érintő elszegényedés veszélyét vetítik előre.

A város népességének előregedése következtében egyre inkább növekszik a szociális szolgáltatások iránti igény, amelyre a szociális ellátórendszert fel kell készíteni. A születések számának csökkenése az oktatási intézményhálózatban teremthet intézményfenntartási problémákat.

A lakosság előregedése, a fiatalok elvándorlása egy olyan településimázs kialakulásához és megerősítéséhez is hozzájárulhat, amely kevésbé fogja vonzani a potenciális beköltözőket, befektetőket, ebből a szempontból tehát a probléma öngerjesztő jellegűvé válhat. Egy ilyen helyzet kifejezetten kedvezőtlen hatást gyakorol a helyi társadalom megújulásának esélyeire.

A város egészére értelmezhető problémák mellett külön is említeni kell a deprivált helyzetben lévő, a város szegregátumaiban élő mintegy körülbelül 750 főt, akik Dombóvár népességének 4%-át alkotják.

egységre jutó jövedelem alapján történő sorba rendezése után a sor közepén lévő jövedelem jelenti a mediánt, vagyis hozzá képest pontosan ugyanannyinak van kevesebb, illetve több jövedelme.

⁹ **Súlyos anyagi deprivációban élők aránya:** azon személyekre tekinthető érvényesnek a súlyos anyagi depriváció, akikre az alábbi kilenc problémából legalább négy jellemző: 1. hiteltörlesztéssel vagy lakással kapcsolatos fizetési hátralékuk van; 2. a lakás megfelelő fűtésének hiánya; 3. váratlan kiadások fedezetének hiánya; 4. kétnaponta hús, hal, vagy azzal egyenértékű tápanyag fogyasztásának hiánya; 5. évi egyhetes, nem otthon töltött üdülés hiánya; 6. anyagi okokból nem rendelkezik személygépkocsival; 7. anyagi okokból nem rendelkezik mosógéppel; 8. anyagi okokból nem rendelkezik színes televízióval; 9. anyagi okokból nem rendelkezik telefonnal.

¹⁰ **Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya:** azon személyek aránya, akik olyan háztartásban élnek, ahol a munkaképes korú (18–59 év közötti) tagok az előző évben teljes munkapotenciáljuk kevesebb mint 20%-át töltötték munkával.

¹¹ Szegénységnek, vagy társadalmi kirekesztődésnek kitettek aránya: azon személyek aránya, akik a relatív jövedelmi szegénység, a súlyos anyagi depriváció vagy a munkaszegénység közül legalább egyben érintettek.

¹² KSH STADAT 25.1.1.33. Nyugdíjak, ellátások, járadékok és egyéb járandóságok, saját jogú nyugdíjak

Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0033.html

Dombóvár város társadalmát érintő, a nem szükségképpen térbeli szegregáció veszélyeit magukban hordó folyamatok e rövid jellemzésével összefüggésben a következő, **kiegészítő megjegyzéseket** szükséges megfogalmaznunk:

- Az FVS Antiszegregációs Programja elkészítése során nagyon komoly problémát jelent a **friss, releváns adatok hiánya**. További nehézséget jelent, hogy az elérhető adatok néha – ugyanazon adatszolgáltató esetében is, pl. KSH – egymásnak is ellentmondanak, az eltérő módszertani háttér miatt összevetésük problémás lehet. A releváns adatok hiánya különösen problémássá teszi olyan beavatkozásokra irányuló, a fenntarthatóság kritériumainak is megfelelő stratégiák elkészítését, amelyek gyorsan változó, komplex viszonyokra kell, hogy reflektáljanak. Meglehetősen sajátos, és **nem fenntartható gyakorlat** 10 évente elkészített népszámlálási adatokkal jellemezni egy-egy helyi társadalom állapotát, amely adatok a hosszú feldolgozási idő miatt már a nyilvánosságra hozataluk időpontjában is részlegesen elavultak.
- Jelen Antiszegregációs Program az elkészítésére vonatkozó „Módszertani Útmutatás” szerint a 2022-es évre tervezett népszámlálást követően **szükségképpen megújításra szorul**. Amellett, hogy minden bizonnyal friss információk válnak elérhetővé a helyi társadalom legfontosabb dimenzióit illetően, feltehetően 2024-ben nyílik lehetőség a területi alapú szegregáció/szegregátumok friss lehatárolására is. Tekintve, hogy egy társadalomban a lényegi változások (pl. demográfiai folyamatok, stb.) nem egy-két év alatt következnek be, úgy véljük, a város társadalmával kapcsolatban megfogalmazott megállapítások az elkövetkező években is érvényesek maradnak.
- Jelen Antiszegregációs Program írásának ideje alatt az **infláció mértéke** már meghaladta a 8%-ot, illetve kirobbant **az orosz-ukrán háború** is. A magas infláció már önmagában is komoly figyelmet igényel egy olyan város esetében, ahol a pénzromlás a demográfiai sajátosságok miatt egyes társadalmi csoportokat különösen hátrányos helyzetbe hozhat. A határaink mentén kirobbant háborúnak jelenleg pontosan előre nem látható - pl. a gazdaságot érintő - következményei minden bizonnyal hatnak a város társadalmára is. **Ezekre a hatásokra – például egy gyorsan reagálni képes város-monitoring rendszer kialakításával - előre fel kell készülni.**

Az Antiszegregációs Program szempontjából Dombóvár város lakossági csoportjait érintő, beavatkozást igénylő legfontosabb **horizontális problémái** a következők (nem fontossági sorrend):

- a város gazdasági helyzetéből adódó foglalkoztatási problémák
 - + a munkanélküliség/az aktív korúak foglalkoztathatóságát jellemző sajátosságokhoz illeszkedő munkahelyek hiánya
- ezzel összefüggésben a város egyes társadalmi csoportjainak foglalkoztathatósági problémái
 - + az kedvezőtlen iskolai végzettség/képzettség struktúrájából következő problémák,
 - + a tartós, stabil foglalkoztathatósághoz szükséges szociális készségekkel összefüggő problémák
- a település népességének elöregedéséből következő problémák
 - + az elöregedő népesség szomatikus, mentális egészségével összefüggő ellátási igények változásai
 - + a helyi társadalomba való integráltság lazulása
 - + az elszegényedés veszélye, annak komplex következményei
- Dombóvár lakosságának hozzávetőleg 4%-át adó, deprivált helyzetű társadalmi csoport problémái
 - + a deprivált helyzettel összefüggésben az életminőség
 - + a deprivált helyzet újratermelődésének magas esélyei
 - + a társadalmi integráltsággal összefüggő problémák (pl. diszkrimináció, integrálhatóság)

Az Antiszegregációs Program szempontjából **Dombóvár város irányítási/intézményi rendszerét érintő, beavatkozást igénylő fontosabb problémák a következők:**

- a helyi társadalom problémáinak komplex, naprakész ismerete
- fenntartható beavatkozásokkal való reagálás a feltárt problémákra
- a különféle (nem csak antiszegregációs tartalmú) programok közötti szinergiák tudatos kihasználása.

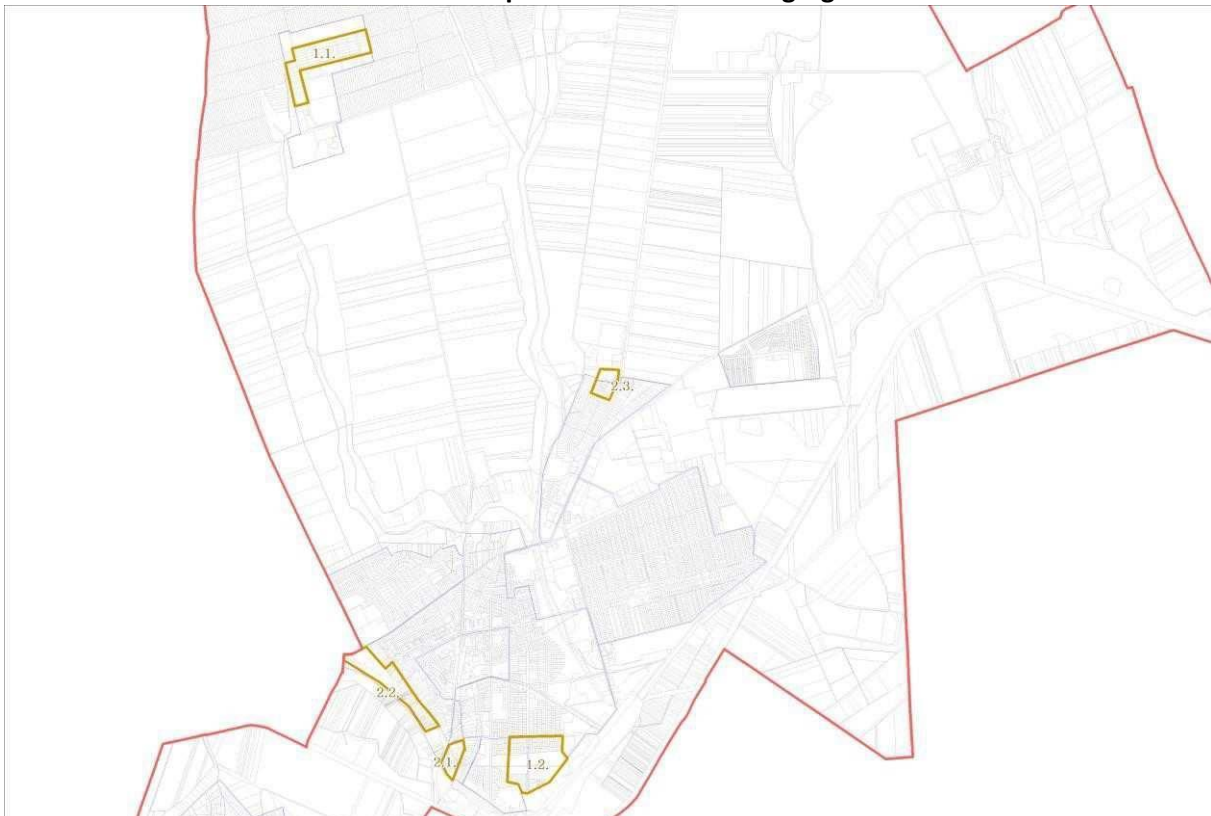
A most említett problémacsoportok kezelése érdekében javasolt egy **város-monitoring rendszer kialakítása és folyamatos működtetése**, az ehhez szükséges erőforrások felkutatása, biztosítása (részletesebben ld. később).

8.1.1.2 A szegregáció területi vonatkozásai (szegregátumok) – a változások értékelése

A 2011 évi népszámlálási adatok alapján a KSH által lehatárolt szegregátumok lehatárolása az időközben bekövetkezett változások miatt az ITS 2017 évi felülvizsgálata során pontosításra szorult. A korrekció eredményeképpen – az FVS helyzetelemzésével összhangban - Dombóváron három terület kezelhető szegregátumként¹³. (E területeket a 2017-ben felülvizsgált ITS-ben alkalmazott térképen illusztráljuk. A szegregátumok számokkal történő jelölése jelen szövegben nem felel meg a 2011-es adatok alapján készített térképvázlat számozásával.):

- Mászlony
- Szigetsor-Vasút utca térsége
- Kakasdomb-Erzsébet utca térsége

1. számú térkép: Dombóvár város szegregátumai

¹³ A szegregált területrészek jellemzése során frissebb adatok hiányában a 2017-ben elfogadott ITS, illetve az Antiszegregációs Program írásakor hatályos HEP adataira támaszkodunk. E területek pontosabb jellemzése a 2022-ben tervezett népszámlálás után lehetséges.

Dombóvár város szegregátumai

1. Mászlony

Mászlony egykor uradalmi pusztá volt, bár Dombóvárhoz tartozik, annak belterületi határától több mint 5 kilométerre esik. A területen 128 fő lakik (2011-es KSH adat), a szegregációs mutatója közel hétszere a városi értéknek, 60%.

Az elszigetelt külterületi lakóövezetben a 0-14 évesek aránya 32%, ez közel háromszorosa a városi mutatónak, a 60 évesek vagy annál idősebbek esetében ez az arány fordított: a mászlonyi idősök aránya (9,4%) harmada a Dombóvár egészére vonatkozó értéknek (26,3%). A területen, zárt közösségben roma lakosság él. A vezetékes ivóvízhálózat nincs kiépítve, fúrt kutak vannak a portákon. A szennyvízhálózat szintén nincs kiépítve. Közvilágítás minden utcában van. A legközelebbi közösségi közlekedési eszköz (busz) megállójának távolsága a szegregátumtól 1200 méter.

A területen az épületállomány elavult, a lakások komfort nélküliek, a jellemző társadalmi problémák mellett a belvárossal való gyenge integritás is kiemelt problémának nevezhető.

Szegregátumspecifikus beavatkozások

A szegregátumot érintően több program is indult, illetve megvalósult.

- Elkészült a Mászlonyba vezető út aszfaltburkolata.
- A szegregátumot érintő célzott program: a „Mászlony - Oázis az agrársivatagban” TOP-4.3.1-15
A program célja: a szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok újratermelődésének megállítása, valamint a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése a helyi lakosság körében.
- 2017. október 01. napjától települési támogatásként utazási költségtérítést nyújt a Dombóvár város közigazgatási területéhez tartozó kül- és belterületi lakott területeken –különösen Mászlony, Szilfás, Kiskonda, Szarvasd, Nagykonda pusztán – lakóhellyel rendelkező azon szülő részére:
 - a) akinek a gyermeke dombóvári köznevelési intézménybe helyközi autóbuszjáratral jár, és
 - b) a szülő vállalja, hogy a gyermeket az intézménybe és onnan haza kíséri, továbbá a
 - c) családjában az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, valamint
 - d) a gyermek utaztatása más szervezett módon nem megoldott.

2. Szigetsor – Vasút utca szegregátumterület

A Vasút utca és a Szigetsor szegregátumok Dombóvár belterületén, a vasút mentén helyezkednek el. Két különálló szegregátumról van szó, azonban a kettő között nincs jelentős lakott terület és a helyi lakosság problémái azonosak, ezért a stratégiában egy akcióterületként definiáltuk. Szigetsor lakossága döntő részben szintén roma, akik teljesen zárt közösségben élnek. A lakások közel negyede alacsony komfortfokozatú. A Szigetsor utca főként leromlott állapotú, gondozatlan házakból áll.

Szegregátumspecifikus beavatkozások

- Szigetsor-Vasút szegregátumok rehabilitációja TOP-4.3.1-15
A projektek átfogó célja Dombóvár szegregációval veszélyeztetett területein - kiemelten a mélyszegénységben - élő roma és nem roma lakosság társadalmi integrációjának erősítése a szegregációval veszélyeztetett területek rehabilitálásával, az önkormányzati tulajdonú szociális lakásállomány felújításával. Cél a szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok újratermelődésének megállítása, valamint a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése a helyi lakosság körében. Cél továbbá a műszaki szempontból leromlott városrész infrastrukturális fejlesztése, városrehabilitáció segítségével a lakófunkció erősítése, illetve a szegregációval veszélyeztetett területek hiányos, vagy teljes mértékben hiányzó szociális, közlekedési, közösségi és szabadidős funkcióinak bővítése.

Szigetsor-Vasút szegregátumban élők társadalmi integrációjának helyi szintű komplex programja a TOP-5.2.1-15. A projekt célja a hátrányos helyzetű munkavállalók átvezetése a közfoglalkoztatásból, illetve az inaktivitásból az elsődleges munkaerőpiacra. A program közvetlen célcsoportját az adott területen lakó közfoglalkoztatott, illetve tartósan munkanélküli lakosok jelentették, akiknek a program keretében megvalósult a felkészítése helyi vagy környékbeli cégeknél tartós elhelyezkedésre. A tevékenység magába foglalja a potenciális munkavállalók felkészítését a munkaadók igényeire, a rendszeres és esetenként megterhelő munkavégzésre.

3. Kakasdomb – Erzsébet utca szegregátumterület

Kakasdomb Dombóvár legrégebbi lakott területe, gazdag kulturális örökséggel, azonban leromlott állapotban. A XIX. században az Arany János tér volt Dombóvár központja, épített környezetét a templom, zsinagóga, Korona Szálló (hajdan gazdaképző központ, majd kaszinó és kultúrház) jellemzik. A Kakasdomb a város fejlődése során központi szerepét elvesztette, peremterületté vált. Kakasdomb városrész jelenlegi funkció-ellátottsága gyenge, a kereskedelmi és szolgáltatói szektor jelenléte minimális. A területen jellemzően alacsony komfortfokozatú ingatlanok vannak, emellett itt található a városi szociális intézmények egy része („Arany Sziget” Idősek Otthona, nappali melegedő és népkonyha). A terület szegregált terület. A belváros felé irányuló kapcsolataiban az Arany János téri közlekedési csomópont kialakítása kedvezőtlen.

Szegregátumspecifikus beavatkozások

- Dombóvári Akcióterületi Rehabilitáció Kakasdomb- Erzsébet utca TOP-4.3.1-15 (DARK-projekt)

A Dombóvári Akcióterületi Rehabilitáció Kakasdomb-Erzsébet utca szegregációval veszélyeztetett területeken projektjével az adott területen élő munkanélküliek visszavezetését a munka világába kívánja megvalósítani azzal, hogy egy közösségi szőlészetet hoz létre, valamint a Kakasdomb-Erzsébet utca szegregációval veszélyeztetett területek hiányos, vagy teljes mértékben hiányzó szociális, közlekedési, közösségi és szabadidős funkcióinak bővítését valósítja meg.

A TOP-4.3.1-15 pályázat keretében „14 db önkormányzati tulajdonú szociális bérlakást újít fel az önkormányzat, ebből 10 db-ot a Kakasdomb-Erzsébet utca szegregációval veszélyeztetett területen belül, 4 db-ot pedig Dombóvár integrált, szegregátumokon kívüli területén. Az összkomfortos, modern, energetikai szempontból is felújított lakásokba a szegregációval veszélyeztetett területről költöztetünk át 14 olyan családot, akik erre leginkább rászorulnak. A felújítás érinti a nyílászárókat, a szigetelést, a fűtés-, elektromos-, víz- és szennyvízhálózatot, a falburkolatokat és járófelületeket, a szanitereket és szerelvényeket.”

- Roma nemzetiségi önkormányzati iroda kialakítása, közösségi tér kialakítása, TOP-4.1.3-15

A program célja: Többfunkciós épület kialakítása a roma nemzetiségi iroda mellett egy közösségi helyiség kialakítása.

- A Kakasdomb-Erzsébet utca szegregációval veszélyeztetett területen telepszerű körülmények között élők életkörülményeinek javítása, a hátrányos helyzetűek alapvető szociális készségeinek erősítése EU-s támogatás keretében.

8.1.2 Antiszegregációs terv

8.1.2.1 Az antiszegregációs fejlesztési célok és beavatkozási javaslatok

Antiszegregációs fejlesztési célok

Dombóvár város antiszegregációs fejlesztési céljainak meghatározása előtt célszerű határozottan felidézni néhány olyan alapelvet, amelyek érvényesítése különösen fontos az Antiszegregációs Program céljainak meghatározása, e célok elérését szolgáló konkrét beavatkozások tervezése, majd a beavatkozások megvalósításának „menedzselése” során¹⁴.

A fenntartható antiszegregációs programok alapját a stratégiai ciklus menedzsment adja. A fenntartható antiszegregációs programok dinamikus, élő dokumentumok. A folyamatosan változó külső környezet, az alkalmazkodóképesség, reziliencia erősítésének szükségessége ezt várja el a korszerű városi stratégiáktól. Ezt a megközelítést támogatja a stratégiai ciklus menedzsment módszere, amely az egyes fázisok egymásra hatását, összekapcsolását, és a teljes folyamat visszacsatolását biztosítja.

A Dombóvár városát jellemző reziliencia táplálkozhat egyrészt egy abszorpciós képességből, amikor a várost érő negatív hatások egy bizonyos mértékének, szintjének ellent tud állni a rendszer, a sokkhatás után pedig minden vissza tud állni a régi kerékvágásba.

A városi reziliencia második eleme a folyamatos kiigazítás, az állandó és rugalmas reagálás mind szervezeti/intézményi, mind pedig eszközrendszer oldalról. A körülmények folyamatos figyelemmel kísérésével, a változások követésével állandó kiigazításra kerül a város reagálásának mértéke és módja.

A reziliencia harmadik eleme maga a változás elérése, bevezetése, azaz a transzformáció. Ez akkor következik be, amikor egy meglévő rendszert, egy alkalmazott eszközrendszert lecserélünk annak hatékonyságvesztése miatt.

Dombóvár, mint reziliens város esetében nagy jelentőségű a település azon képessége, amelynek köszönhetően a rendszer a külső negatív hatásoknak ellenáll (abszorpciós képesség), a külső behatásokra megváltozik (transzformációs képesség), avagy a megváltozott külső körülményekhez alkalmazkodik (adaptációs képesség). Dombóvár, mint reziliens város rugalmasan reagál a begyűrűző, akár sokk-szerűen megjelenő változásokra, és azokat követően képes viszonylag rövid idő alatt újra működőképessé válni vagy új pályára állni.

A fenti elvek figyelembevételével a város Antiszegregációs Programjában foglaltak megvalósításának menedzselése komplex, folyamatos erőfeszítést igénylő feladat, amelyhez rendelkezésre állnak a megfelelő kapacitások.

Dombóvár, mint a korábbiak szerint reziliens-közelített város Antiszegregációs Programjának fenntartható és eredményes megvalósítása érdekében **célszerű a Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórum és a Szociális Kerekasztal összevonása és egy olyan városmonitoring rendszer kialakítása, amely komplex módon figyelemmel kíséri a helyi társadalom állapotának alakulását és képes a szükséges és kellően gyors reagálásra.** A két testület összevonását nem csupán a párhuzamosságok megszüntetése indokolja. Korábban több helyen is érintettük azokat a tervezési problémákat, amelyek abból adódnak, hogy a település nem jut elegendő releváns és naprakész adathoz a nagy adatgazda szervezetektől, mint pl. a KSH, stb. Az elavult (demográfiai dimenziókban 10 évnél is régebbi, gyakran egymásnak is ellentmondó) adatokra támaszkodva a város valós problémáira reflektáló, a változásokhoz gyorsan alkalmazkodó városirányítás komoly nehézségekkel szembesül.

¹⁴ A következő néhány bekezdés a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiák elkészítését támogató kézikönyv különösen megszívlelendő egyes részeinek az Antiszegregációs Programhoz illesztett átiratát tartalmazza.

A fenntartható várostervezés és vezetés megköveteli a beavatkozások eredményességét, vagy éppen a menet közben történő módosításokra vonatkozó folyamatos és gyors visszacsatolást.

A „Városmonitoring Csoport” (pl. nevezzük így) összetételéből adódóan képes a csoportot alkotó szakemberek napi tapasztalatainak összegzésére, így egy folyamatosan friss helyzetkép megalkotására, a kibontakozóban lévő problémák időben történő jelzésére, stb. A folyamatosan frissülő helyzetkép, a folyamatok naprakész ismerete pedig elengedhetetlen feltétele a város rezilienssé válásának.

Az Antiszegregációs Program és a Helyi Esélyegyenlőségi Program kapcsolata

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Dombóvár Város Önkormányzata elkészítette és 2013. június 27-i ülésén 237/2013.(VI. 27.) számú Kt. határozatával elfogadta Helyi Esélyegyenlőségi Programját, amelyben elsőként rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat. Az ötéves program lejártát követően az Önkormányzat Képviselő-testülete 2018. június 28-án elfogadott 253/2018 (VI.28.) határozatával új Esélyegyenlőségi Programot alkotott, mely 2023-ig hatályos.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program küldetése, hogy minden állampolgár, a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek és fogyatékkal élők számára megteremtődjön az esélyegyenlőség a társadalmi élet minden színterén: a fizikai és kulturális környezetben, a lakhatás és a közlekedési eszközök vonatkozásában, a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkaalkalmak, valamint a kulturális és társadalmi élet, sport és szórakozási lehetőségek területén is. A város önkormányzata döntésein keresztül kifejezi elkötelezettségét az esélyegyenlőség területén. Programjainak, projektjeinek, kötelező és önként vállalt feladatainak meghatározásakor és megvalósításakor az önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású intézményekkel, társszervekkel, civil szervezetekkel az esélyegyenlőség, a köz- és a magánérdek összehangolását, az esélyegyenlőség megvalósítását tartja szem előtt.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program intézkedési terve a település területén élő hátrányos helyzetű csoportokra irányul, akik számára a sikeres élet és társadalmi integráció esélye a helyi társadalmat célzó fejlesztések és beruházások ellenére korlátozott marad a különböző területeken jelentkező hátrányaikat kompenzáló esélyegyenlőségi intézkedések nélkül. Bár az egyenlő bánásmód megsértése más hátrányos védett csoportok esetében is megfigyelhető jelenség, a fogyatékos személyek, a nők és a romák esetében a hátrányos helyzettel és szegénységgel is erőteljesen összefüggő jelenségekről van szó.

Az intézkedési terv az önkormányzat által kiemelt hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a 1) mélyszegénységben élők és romák, 2) a gyermekek, 3) a nők, 4) az idősek és a 5) fogyatékos személyek lehetőségeiket, helyzetüket javító programokat foglal magába.

Az intézkedési terv célja olyan beavatkozások tervezése, amelyek a helyzetértékelésben felvetett problémákra megoldást nyújtanak.

A tervezett beavatkozások célkitűzései a HEP nyomán (idézet):

1. az oktatás és a képzés területén a hozzáférés esélyének javítása, a jogellenes elkülönítés megelőzése, megszüntetése, a sztereotipikus pályaorientáció megváltoztatása;
2. a foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének mobilitási, információs és egyéb tényezőinek javítása, valamint a diszkrimináció csökkentése;
3. az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált vagy a környezeti normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása;
4. a közösségi közlekedéshez, információhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása;
5. a közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése;

6. az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében;
7. a hátrányos helyzetű csoportok tagjai részvételének elősegítése a döntéshozatalban és a közügyek irányításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.

Az Antiszegregációs Program a Helyi Esélyegyenlőségi Programban tervezett beavatkozásokkal kapcsolatban megfogalmazott célok elérését is szolgálja.

A horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások a város Antiszegregációs Programjában

A Helyi Esélyegyenlőségi Programban megfogalmazott elvekkel összhangban, emellett a 2023-ig érvényes antiszegregációs célokat is megtartva a szükségesnek tartott kiegészítésekkel együtt az Antiszegregációs Program horizontális céljait a következő táblázatban jelenítjük meg. (Zárójelben megadjuk a jelenleg hatályos HEP-ben szereplő megfogalmazást is.)

Horizontális célok
„Technológiai jellegű” horizontális cél
T. A helyi társadalom, ezen belül különösen a szegregáló hatások által veszélyeztetett csoportok helyzetének alakulására vonatkozó ismeretek javítása, a beavatkozások folyamatos monitorozása ún. Városmonitoring Csoport létrehozásával
Tartalmi jellegű horizontális célok
1. Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)
2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)
3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakókönyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.
4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.
5. A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)
6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.

A 2023-ig érvényes célok minimális korrekcióval, kiegészítéssel történő megtartása indokolt. A korrekció célja, hogy a „8.1.1.1 A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése fejezet - Konklúziók, beavatkozási szükségletek meghatározása” című részben összefoglalt problémákhoz jobban illeszkedjék.

A horizontális antiszegregációs célokat, és a célok elérése érdekében 2027-ig tervezett beavatkozásokat a következő táblázatban foglaljuk össze.

Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások

Az Antiszegregációs Program horizontális céljai nem csupán a szegregátumokban/szegregációval veszélyeztetett területeken élő lakossági csoportok helyzetének javítását szolgálják, de e célok elérése fontos a szegregációval veszélyeztetett, nem szükségképpen szegregált területen élő csoportok helyzetének stabilizálása, illetve javítása szempontjából is.

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
	<i>A fejlesztések céljának meghatározása az adott horizontális szempont vonatkozásában a 2027-ig terjedő időtávra. Nem koncepcionális célokról van szó, hanem konkrét stratégiai ill. operatív célokról!</i>	<i>a korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamatok újonnan kezdeményezett beavatkozások természetesen egy célhoz tetszőleges számú beavatkozás kapcsolható</i>	<i>A beavatkozások becsült költségének bemutatása</i>
T	A helyi társadalom, ezen belül különösen a szegregáló hatások által veszélyeztetett csoportok helyzetének alakulására vonatkozó ismeretének javítása, a beavatkozások folyamatos monitorozása ún. Városmonitoring Csoport létrehozásával	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> A város önkormányzata a HEP kidolgozására, a megvalósítás értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hoz létre és működtet. Az Antiszegregációs Terv intézkedései megvalósulásának folyamatos vizsgálata érdekében Szociális Kerekasztalt is működtet. <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> A Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórum, illetve a Szociális Kerekasztal összehívásával, szükség szerint eseti résztvevők (szakértők, az érintett csoportok képviselői) bevonásával megalakul, és folyamatosan működik a Városmonitoring Csoport . A csoport folyamatosan figyelemmel kíséri a város társadalmát alkotó lakosság-csoportok élethelyzetének, problémáinak alakulását, szükség esetén felhívja a figyelmet a kialakulóban lévő problémákra, illetve beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg e problémák orvoslására.	18 Mft
1.	Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - Halmozottan hátrányos helyzetű (és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult), illetve szegregátumokban élő gyermekek arányának kiegyenlítése az óvodai, iskolai feladat-ellátási helyek között (az intézményi szegregáció kialakulásának megakadályozása) - Szűrést követően alapozó terápia biztosítása az 5. életévüket betöltött óvodások részére. - Étkeztetést is biztosító nyári napközi program fenntartása hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő gyermekek számára - Civil szervezetek által működtetett tanoda program - Ösztöndíj rendszer kidolgozása, működtetése a középfokú oktatásban részt vevő hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő fiatalok számára (HHH-s gyermekek, fiatalok számára)	251 Mft TOP Plusz; EFOP Plusz

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
		<u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> - Iskolán kívüli fejlesztő, közösségépítő sport és szabadidős programok kidolgozása, a feltételek biztosítása (integrált jelleggel) - Óvoda- és iskola-pedagógusok számára szervezett rendszeres fakultatív képzések/konferenciák - Szülők iskolája program kidolgozása, illetve működtetése az oktatásra kötelezett korban lévő hátrányos helyzetű, vagy deprivált környezetben élő gyermekek szülei számára - Tudatmódosító szerek (alkohol, drog) fogyasztását visszaszorító programok megvalósítása a rendőrséggel, civil szervezetekkel közösen - Az „Év dombóvári pedagógusa” elismerés alapítása, hagyománnyá fejlesztése a hátrányos helyzetű, deprivált gyermekekért, fiatalokért végzett szakmai tevékenység elismerésére	
2.	Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - Közfoglalkoztatási program folytatása - Kisléptékű gazdaságfejlesztési program a konyhakertek művelésére, szükség szerint közösségi kert kialakítása, térítésmentes piac- és közterülethasználat biztosítása a megtermelt termékek értékesítésének támogatására <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> - Munkanélküliség csökkentését szolgáló pályázati lehetőségek felkutatása (önkormányzat, munkáltatók) - Felzárkóztató képzések (általános iskola elvégzését vagy szakmaszerzést célzó) szervezése - Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedést követő jelleggel is támogató (munkahelyi) mentorprogramok kidolgozása, működtetése - Egyénre szabott álláskeresést támogató programok a Gazdasági Kamara, ill. helyi vállalkozások, civil szervezetek bevonásával	134 Mft Önkormányzati költségvetés, TOP Plusz; GINOP Plusz; EFOP Plusz
3.	Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakóköznyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - Alacsony komfortfokozatú lakások bontása, minőségjavító beavatkozások - Mobilizációs terv kidolgozása, megvalósítása annak érdekében, hogy a kiköltözők integrált környezetbe kerüljenek <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> - Alapvető gazdálkodási, pénzügyi ismeretek oktatása terepen - Egyénre szabott segítségnyújtás, életvezetési tanácsadás terepen - Védőnők, szociális munkások foglalkoztatásának támogatását biztosító (pályázati) források felkutatása	303 Mft Önkormányzati költségvetés, TOP Plusz; GINOP Plusz; EFOP Plusz <u>Megjegyzés:</u> azon beavatkozások esetében, amelyek építőipari kivitelezést igényelnek, a kivitelezések költségei a konkrét programok kidolgozását követően lehetséges. A megjelölt bekerülési összeg becslés.

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
4.	A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - Községi tér kialakítása, működtetése roma civil szervezettel való együttműködésben (korábbi program újraindítása) <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> - Községi kert kialakítása szegregátumban, ill. a város más területein is igény szerint civil szervezetek, helyi vállalkozások mentorálásával (Ld. még 2. pont alatt) - Községi terek akadálymentes használatának biztosítása mozgássérültek, időskorú lakosság számára - Lakóhelyi községi sportolásra alkalmas területek kialakítása, eszközökkel való felszerelése gyermekek, fiatalok, felnőttek számára - Községi tereken megvalósuló generációs, intergenerációs programok facilitátor-képzése, illetve alkalmazása	384 Mft Önkormányzati költségvetés, TOP Plusz; GINOP Plusz; EFOP Plusz <u>Megjegyzés:</u> azon beavatkozások esetében, amelyek építőipari kivitelezést igényelnek, a kivitelezések költségei a konkrét programok kidolgozását követően lehetséges. A megjelölt bekerülési összeg becslés.
5.	A szociális és községi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> - Információs akadálymentesítő programok kidolgozása, működtetése a hátrányos helyzetű, illetve időskorú lakossági csoportok számára - a Városmonitoring Csoport érdemi működtetése	63 Mft Önkormányzati költségvetés, TOP Plusz; EFOP Plusz
6.	A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> - A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjainak állandó, vagy eseti képviselete a Városmonitoring Csoportban, e csoport érdemi működtetése - Polgárőr járőrszolgálat kiterjesztése az érintett lakossági csoportok képviselőinek bevonásával	27 Mft Önkormányzati költségvetés, TOP Plusz; EFOP Plusz, helyi civil szervezet költségvetése/pályázati forrása

Területi fókuszú antiszegregációs célok és beavatkozások

A szegregátumok területfejlesztéssel, műszaki beavatkozásokkal történő megszüntetésére a tervezési időszakban nem látszik reális esély. A cél, hogy a társadalmi/térbeli mobilizációs esélyek/lehetőségek megteremtésével a szegregációt oldjuk, a szegregátumokban élők számát csökkentsük.

Megjegyzés: az antiszegregációs célok elérése érdekében javasolt beavatkozások költségvetését/költségbecslését nem bontjuk szegregátumok szerint. Ennek több oka is van, ezek a következők:

- a település mérete, illetve a szegregátumokban élő népesség relatíve alacsony száma miatt a beavatkozások területi bontása sem technikai, sem tartalmi értelemben nem indokolt, a bontás a beavatkozások hatékony megvalósítását inkább gátolná, mint támogatná;
- a javasolt beavatkozások tartalma miatt a területi bontás jelentős mértékben megemelné az egyes beavatkozások költségeit.

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
		A fejlesztések céljának meghatározása a szegregátum vonatkozásában a 2027-ig terjedő időtávra. Nem koncepcionális célokról van szó, hanem konkrét stratégiai ill. operatív célokról!	továbbvitt folyamatok • egyéni fejlesztések • közösségépítés • lakókörnyezet/ infrastruktúra • lakhatás 2021-ben kezdeményezett beavatkozások • egyéni fejlesztések • közösségépítés • lakókörnyezet / infrastruktúra • lakhatás	Az egyes konkrét fejlesztési elemek becsült költségének bemutatása.
1.	1. szegregátum	T. A helyi társadalom, ezen belül különösen a szegregáló hatások által veszélyeztetett csoportok helyzetének alakulására vonatkozó ismeretek javítása, a beavatkozások folyamatos monitorozása ún. Városmonitoring Csoport létrehozásával	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> A város önkormányzata a HEP kidolgozására, a megvalósítás értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hoz létre és működtet. Az Antiszegregációs Terv intézkedései megvalósulásának folyamatos vizsgálata érdekében Szociális Kerekasztalt is működtet. <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> A Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórum, illetve a Szociális Kerekasztal összevonásával, szükség szerint eseti résztvevők (szakértők, az érintett csoportok képviselői) bevonásával megalakul, és folyamatosan működik a Városmonitoring Csoport. A csoport folyamatosan figyelemmel kíséri a város társadalmát alkotó lakosság-csoportok élethelyzetének, problémáinak alakulását, szükség esetén felhívja a figyelmet a kialakulóban lévő problémákra, illetve beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg e problémák orvoslására.	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
	1. szegregátum	1. Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> ● <i>egyéni fejlesztések</i> - Halmozottan hátrányos helyzetű (és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult), illetve szegregátumokban élő gyermekek arányának kiegyenlítése az óvodai, iskolai feladat-ellátási helyek között (az intézményi szegregáció kialakulásának megakadályozása) - Szűrést követően alapozó terápia biztosítása az 5. életévüket betöltött óvodások részére. - Étkeztetést is biztosító nyári napközi program fenntartása hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő gyermekek számára - Civil szervezetek által működtetett tanoda program - Ösztöndíj rendszer kidolgozása, működtetése a középiskolákban részt vevő hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő fiatalok számára (HHH-s gyermekek, fiatalok számára) <u>Újra kezdeményezett beavatkozások</u> ● <i>egyéni fejlesztések</i> - Óvoda- és iskola-pedagógusok számára szervezett rendszeres fakultatív képzések/konferenciák - Szülők iskolája program kidolgozása, illetve működtetése az oktatásra kötelezett korban lévő hátrányos helyzetű, vagy deprivált környezetben élő gyermekek szülei számára - Tudatmódosító szerek (alkohol, drog) fogyasztását visszaszorító programok megvalósítása a rendőrséggel, civil szervezetekkel közösen - Az „Év dombóvári pedagógusa” elismerés alapítása, hagyománnyá fejlesztése a hátrányos helyzetű, deprivált gyermekekért, fiatalokért végzett szakmai tevékenység elismerésére ● <i>közösségépítés</i> - Iskolán kívüli fejlesztő, közösségépítő sport és szabadidős programok kidolgozása, a feltételek biztosítása (integrált jelleggel)	
	1. szegregátum	2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> ● <i>egyéni fejlesztések</i> - Közfoglalkoztatási program folytatása - Kisléptékű gazdaságfejlesztési program a konyhakertek művelésére, szükség szerint közösségi kert kialakítása, térítésmentes piac- és közterülethasználat	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
		mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)	biztosítása a megtermelt termékek értékesítésének támogatására <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> ● <i>egyéni fejlesztések</i> - Felzárkóztató képzések (általános iskola elvégzését vagy szakmaszerzést célzó) szervezése - Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedést követő jelleggel is támogató (munkahelyi) mentorprogramok kidolgozása, működtetése - Egyénre szabott álláskeresést támogató programok a Gazdasági Kamara, ill. helyi vállalkozások, civil szervezetek bevonásával ● <i>egyéb</i> - Munkanélküliség csökkentését szolgáló pályázati lehetőségek felkutatása (önkormányzat, munkáltatók)	
	1. szegregátum	3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakóközösség kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> ● <i>lakhatás</i> - Alacsony komfortfokozatú lakások bontása, minőségjavító beavatkozások - Mobilizációs terv kidolgozása, megvalósítása annak érdekében, hogy a kiköltözők integrált környezetbe kerüljenek <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> ● <i>egyéni fejlesztések</i> - Alapvető gazdálkodási, pénzügyi ismeretek oktatása terepen - Egyénre szabott segítségnyújtás, életvezetési tanácsadás^[1] terepen ● <i>egyéb</i> - Védőnők, szociális munkások foglalkoztatásának támogatását biztosító (pályázati) források felkutatása	
	1. szegregátum	4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> ● <i>közösségépítés</i> - Közösségi tér kialakítása, működtetése roma civil szervezettel való együttműködésben (korábbi program újraindítása) <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> ● <i>közösségépítés</i> - Közösségi kert kialakítása szegregátumban, ill. a város más területein is igény szerint civil szervezetek, helyi vállalkozások mentorálásával	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
			● lakókörnyezet/infrastruktúra - Községi terek akadálymentes használatának biztosítása mozgássérültek, időskorú lakosság számára - Lakóhelyi közösségi sportolásra alkalmas területek kialakítása, eszközökkel való felszerelése gyermekek, fiatalok, felnőttek számára ● egyéb - Községi tereken megvalósuló generációs, intergenerációs programok facilitátor-képzése, illetve alkalmazása	
	1. szegregátum	5. A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> ● egyéni fejlesztések - Információs akadálymentesítő programok kidolgozása, működtetése a hátrányos helyzetű, illetve időskorú lakossági csoportok számára ● közösségépítés - a Városmonitoring Csoport érdemi működtetése	
	1. szegregátum	6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> ● közösségépítés - A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjainak állandó, vagy eseti képviselője a Városmonitoring Csoportban, e csoport érdemi működtetése - Polgárőr járőrszolgálat kiterjesztése az érintett lakossági csoportok képviselőinek bevonásával	
2.	2. szegregátum	T. A helyi társadalom, ezen belül különösen a szegregáló hatások által veszélyeztetett csoportok helyzetének alakulására vonatkozó ismeretének javítása, a beavatkozások folyamatos monitorozása ún. Városmonitoring Csoport létrehozásával	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> A város önkormányzata a HEP kidolgozására, a megvalósítás értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hoz létre és működtet. Az Antiszegregációs Terv intézkedései megvalósulásának folyamatos vizsgálata érdekében Szociális Kerekasztalt is működtet.	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
			<u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> A Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórum, illetve a Szociális Kerekasztal összevonásával, szükség szerint eseti résztvevők (szakértők, az érintett csoportok képviselői) bevonásával megalakul, és folyamatosan működik a Városmonitoring Csoport. A csoport folyamatosan figyelemmel kíséri a város társadalmát alkotó lakosság-csoportok élethelyzetének, problémáinak alakulását, szükség esetén felhívja a figyelmet a kialakulóban lévő problémákra, illetve beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg e problémák orvoslására.	
	2. szegregátum	1 Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> ● <u>egyéni fejlesztések</u> - Halmozottan hátrányos helyzetű (és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult), illetve szegregátumokban élő gyermekek arányának kiegyenlítése az óvodai, iskolai feladatellátási helyek között (az intézményi szegregáció kialakulásának megakadályozása) - Szűrést követően alapozó terápia biztosítása az 5. életévüket betöltött óvodások részére. - Étkezést is biztosító nyári napközi program fenntartása hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő gyermekek számára - Civil szervezetek által működtetett tanoda program - Ösztöndíj rendszer kidolgozása, működtetése a közép- és felsőfokú oktatásban részt vevő hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő fiatalok számára (HHH-s gyermekek, fiatalok számára) <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> ● <u>egyéni fejlesztések</u> - Óvoda- és iskola-pedagógusok számára szervezett rendszeres fakultatív képzések/konferenciák - Szülők iskolája program kidolgozása, illetve működtetése az oktatásra kötelezett korban lévő hátrányos helyzetű, vagy deprivált környezetben élő gyermekek szülei számára - Tudatmódosító szerek (alkohol, drog) fogyasztását visszaszorító programok megvalósítása a rendőrséggel, civil szervezetekkel közösen - Az „Év dombóvári pedagógusa” elismerés alapítása, hagyománnyá fejlesztése a hátrányos helyzetű, deprivált gyermekekért, fiatalokért végzett szakmai tevékenység elismerésére	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
			• közösségépítés - Iskolán kívüli fejlesztő, közösségépítő sport és szabadidős programok kidolgozása, a feltételek biztosítása (integrált jelleggel)	
	2. szegregátum	2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> • egyéni fejlesztések - Közfoglalkoztatási program folytatása - Kisléptékű gazdaságfejlesztési program a konyhakertek művelésére, szükség szerint közösségi kert kialakítása, térítésmentes piac- és közterülethasználat biztosítása a megtermelt termékek értékesítésének támogatására <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • egyéni fejlesztések - Felzárkóztató képzések (általános iskola elvégzését vagy szakmaszerzést célzó) szervezése - Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedést követő jelleggel is támogató (munkahelyi) mentorprogramok kidolgozása, működtetése - Egyénre szabott álláskeresést támogató programok a Gazdasági Kamara, ill. helyi vállalkozások, civil szervezetek bevonásával • egyéb - Munkanélküliség csökkentése szolgáló pályázati lehetőségek felkutatása (önkormányzat, munkáltatók)	
	2. szegregátum	3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakóköznyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> • lakhatás - Alacsony komfortfokozatú lakások bontása, minőségjavító beavatkozások - Mobilizációs terv kidolgozása, megvalósítása annak érdekében, hogy a kiköltözők integrált környezetbe kerüljenek <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • egyéni fejlesztések - Alapvető gazdálkodási, pénzügyi ismeretek oktatása terepen - Egyénre szabott segítségnyújtás, életvezetési tanácsadás^[1] terepen • egyéb - Védőnők, szociális munkások foglalkoztatásának támogatását biztosító (pályázati) források felkutatása	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
	2. szegregátum	4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> • közösségépítés - Községi tér kialakítása, működtetése roma civil szervezettel való együttműködésben (korábbi program újraindítása) <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • közösségépítés - Községi kert kialakítása szegregátumban, ill. a város más területein is igény szerint civil szervezetek, helyi vállalkozások mentorálásával • lakókörnyezet/infrastruktúra - Községi terek akadálymentes használatának biztosítása mozgássérültek, időskorú lakosság számára - Lakóhelyi községi sportolásra alkalmas területek kialakítása, eszközökkel való felszerelése gyermekek, fiatalok, felnőttek számára • egyéb - Községi tereken megvalósuló generációs, intergenerációs programok facilitátor-képzése, illetve alkalmazása	
	2. szegregátum	5. A szociális és községi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • egyéni fejlesztések - Információs akadálymentesítő programok kidolgozása, működtetése a hátrányos helyzetű, illetve időskorú lakossági csoportok számára • községépítés - a Városmonitoring Csoport érdemi működtetése	
	2. szegregátum	6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • községépítés - A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjainak állandó, vagy eseti képviselője a Városmonitoring Csoportban, e csoport érdemi működtetése - Polgárőr járőrszolgálat kiterjesztése az érintett lakossági csoportok képviselőinek bevonásával	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
3.	3. szegregátum	T. A helyi társadalom, ezen belül különösen a szegregáló hatások által veszélyeztetett csoportok helyzetének alakulására vonatkozó ismeretének javítása, a beavatkozások folyamatos monitorozása ún. Városmonitoring Csoport létrehozásával.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> A város önkormányzata a HEP kidolgozására, a megvalósítás értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hoz létre és működtet. Az Antiszegregációs Terv intézkedései megvalósulásának folyamatos vizsgálata érdekében Szociális Kerekasztalt is működtet. <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> A Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórum, illetve a Szociális Kerekasztal összehívásával, szükség szerint eseti résztvevők (szakértők, az érintett csoportok képviselői) bevonásával megalakul, és folyamatosan működik a Városmonitoring Csoport. A csoport folyamatosan figyelemmel kíséri a város társadalmát alkotó lakosság-csoportok élethelyzetének, problémáinak alakulását, szükség esetén felhívja a figyelmet a kialakulóban lévő problémákra, illetve beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg e problémák orvoslására.	
	3. szegregátum	1 Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> • egyéni fejlesztések - Halmozottan hátrányos helyzetű (és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult), illetve szegregátumokban élő gyermekek arányának kiegyenlítése az óvodai, iskolai feladat-ellátási helyek között (az intézményi szegregáció kialakulásának megakadályozása) - Szűrést követően alapozó terápia biztosítása az 5. életévüket betöltött óvodások részére. - Étkeztetést is biztosító nyári napközi program fenntartása hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő gyermekek számára - Civil szervezetek által működtetett tanoda program - Ösztöndíj rendszer kidolgozása, működtetése a középfokú oktatásban részt vevő hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő fiatalok számára (HHH-s gyermekek, fiatalok számára) <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • egyéni fejlesztések - Óvoda- és iskola-pedagógusok számára szervezett rendszeres fakultatív képzések/konferenciák - Szülők iskolája program kidolgozása, illetve működtetése az oktatásra	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
			kötelezett korban lévő hátrányos helyzetű, vagy deprivált környezetben élő gyermekek szülei számára - Tudatmódosító szerek (alkohol, drog) fogyasztását visszaszorító programok megvalósítása a rendőrséggel, civil szervezetekkel közösen - Az „Év dombóvári pedagógusa” elismerés alapítása, hagyománnyá fejlesztése a hátrányos helyzetű, deprivált gyermekekért, fiatalokért végzett szakmai tevékenység elismerésére • <i>közösségépítés</i> - Iskolán kívüli fejlesztő, közösségépítő sport és szabadidős programok kidolgozása, a feltételek biztosítása (integrált jelleggel)	
	3. szegregátum	2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> • <i>egyéni fejlesztések</i> - Közfoglalkoztatási program folytatása - Kisléptékű gazdaságfejlesztési program a konyhakertek művelésére, szükség szerint közösségi kert kialakítása, térítésmentes piac- és közterülethasználat biztosítása a megtermelt termékek értékesítésének támogatására <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • <i>egyéni fejlesztések</i> - Felzárkóztató képzések (általános iskola elvégzését vagy szakmaszerzést célzó) szervezése - Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedést követő jelleggel is támogató (munkahelyi) mentorprogramok kidolgozása, működtetése - Egyénre szabott álláskeresést támogató programok a Gazdasági Kamara, ill. helyi vállalkozások, civil szervezetek bevonásával • <i>egyéb</i> - Munkanélküliség csökkentését szolgáló pályázati lehetőségek felkutatása (önkormányzat, munkáltatók)	
	3. szegregátum	3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakóköznyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> • <i>lakhatás</i> - Alacsony komfortfokozatú lakások bontása, minőségjavító beavatkozások - Mobilizációs terv kidolgozása, megvalósítása annak érdekében, hogy a kiköltözők integrált környezetbe kerüljenek <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • <i>egyéni fejlesztések</i>	

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
		adaptációs készségek fejlesztése.	- Alapvető gazdálkodási, pénzügyi ismeretek oktatása terepen - Egyénre szabott segítségnyújtás, életvezetési tanácsadás^[1] terepen • <i>egyéb</i> - Védőnők, szociális munkások foglalkoztatásának támogatását biztosító (pályázati) források felkutatása	
	3. szegregátum	4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> • <i>közösségépítés</i> - Községi tér kialakítása, működtetése roma civil szervezettel való együttműködésben (korábbi program újraindítása) <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> • <i>közösségépítés</i> - Községi kert kialakítása szegregátumban, ill. a város más területein is igény szerint civil szervezetek, helyi vállalkozások mentorálásával (Ld. még 2. pont alatt) • <i>lakókörnyezet/infrastruktúra</i> - Községi terek akadálymentes használatának biztosítása mozgássérültek, időskorú lakosság számára - Lakóhelyi községi sportolásra alkalmas területek kialakítása, eszközökkel való felszerelése gyermekek, fiatalok, felnőttek számára • <i>egyéb</i> - Községi tereken megvalósuló generációs, intergenerációs programok facilitátor-képzése, illetve alkalmazása	
	3. szegregátum	5. A szociális és községi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)	<u>Továbbvitt folyamatok</u> - <u>2021-ben kezdeményezett beavatkozások</u> • <i>egyéni fejlesztések</i> - Információs akadálymentesítő programok kidolgozása, működtetése a hátrányos helyzetű, illetve időskorú lakossági csoportok számára - Terepre vitt szociális szolgáltatások, folyamatos szociális segítők terepi jelenlétének biztosítása nem csak a szegregátumokban élők, de más, pl. idős lakossági csoportok számára is	

	Szegre- gátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
	3. szegre- gátum	6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.	<u>A korábbi tervezési időszakból áthozott és folytatásra tervezett folyamat:</u> - <u>Újonnan kezdeményezett beavatkozások</u> ● közösségépítés - A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjainak állandó, vagy eseti képviselete a Városmonitoring Csoportban, e csoport érdemi működtetése - Polgárőr járőrszolgálat kiterjesztése az érintett lakossági csoportok képviselőinek bevonásával	

8.1.2.2 A szociális városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása (amennyiben releváns)

Jelen programban nem releváns

8.1.2.3 A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

	Szegregátum 	Szegregátum 1.	Szegregátum 2.	Szegregátum 3.
Átfogó beavatkozás				
1. Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)		X	X	X
2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)		X	X	X
3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.		X	X	X
4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.		X	X	X
5. A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)		X	X	X
6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.		X	X	X

8.1.2.4 A beavatkozások ütemezése

Tervezett akciók és beavatkozások	2021 2. félév	2022 1. félév	2022 2. félév	2023 1. félév	2023 2. félév	2024 1. félév	2024 2. félév	2025 1. félév	2025 2. félév
horizontális									
1. Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált vagy a környezeti normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása.	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Tervezett akciók és beavatkozások	2021 2. félév	2022 1. félév	2022 2. félév	2023 1. félév	2023 2. félév	2024 1. félév	2024 2. félév	2025 1. félév	2025 2. félév
4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5. A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Szegregátumonként									
1. szegregátum									
1. Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5. A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Tervezett akciók és beavatkozások	2021 2. félév	2022 1. félév	2022 2. félév	2023 1. félév	2023 2. félév	2024 1. félév	2024 2. félév	2025 1. félév	2025 2. félév
döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)									
6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. szegregátum									
1. Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható - hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5. A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Tervezett akciók és beavatkozások	2021 2. félév	2022 1. félév	2022 2. félév	2023 1. félév	2023 2. félév	2024 1. félév	2024 2. félév	2025 1. félév	2025 2. félév
3. szegregátum									
1. Oktatási integráció biztosítása. (HEP: A hozzáférés esélyének javítása az oktatás és képzés területén, a diszkrimináció megelőzése, felszámolása.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2. Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási és foglalkoztathatósági helyzetének javítása. (HEP: A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyeit hátrányosan befolyásoló mobilitási, információs és egyéb – esetileg megfogalmazható – hatások felszámolása, a diszkrimináció csökkentése.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3. Az elégtelen lakhatási körülmények, a lakóhelyi szegregáció felszámolása, integrált, illetve a társadalmi normáknak megfelelő minőségű lakókörnyezet kialakítása, a megváltozott lakhatási körülményekhez, környezethez való adaptációs készségek fejlesztése.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4. A közösségi viszonyok, a helyi közélet fejlesztése, a helyi társadalom integráltságának, kohéziójának erősítése.	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5. A szociális és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyeinek javítása. (HEP: Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése a helyi önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.)	X	X	X	X	X	X	X	X	X
6. A helyi társadalom hátrányos helyzetű csoportjai részvételének elősegítése a döntéshozatali folyamatokban, és a közügyek alakításában, ezek tervezésében, megvalósításában és értékelésében.	X	X	X	X	X	X	X	X	X

8.1.2.5 Az antiszegregációs terv pénzügyi terve

Tervezett akciók és beavatkozások	becsült költség (Ft)	tervezett forrás
horizontális		
A Városmonitoring Csoport megalakítása és folyamatos működtetése.	18 MFt	
1/1. Halmozottan hátrányos helyzetű (és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult), illetve szegregátumokban élő gyermekek arányának kiegyenlítése az óvodai, iskolai feladat-ellátási helyek között (az intézményi szegregáció kialakulásának megakadályozása).	7 MFt	
1/2. Szűrést követően alapozó terápia biztosítása az 5. életévüket betöltött óvodások részére.	84 MFt	
1/3. Étkezést is biztosító nyári napközi program fenntartása hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő gyermekek számára.	62 MFt	
1/4. Civil szervezetek által működtetett tanoda program.	Futó program (költségigénnyel nem jár)	
1/5. Ösztöndíj rendszer kidolgozása, működtetése a középfokú oktatásban rész vevő hátrányos helyzetű, illetve szegregátumokban élő fiatalok számára (HHH-s gyermekek, fiatalok számára).	28 MFt	
1/6. Iskolán kívüli fejlesztő, közösségépítő sport és szabadidős programok kidolgozása, a feltételek biztosítása (integrált jelleggel)	26 MFt	
1/7. Óvoda és iskola-pedagógusok számára szervezett rendszeres fakultatív képzések/konferenciák.	13 MFt	
1/8. Szülők iskolája program kidolgozása, illetve működtetése az oktatásra kötelezett korban lévő hátrányos helyzetű, vagy deprivált környezetben élő gyermekek szülei számára.	14 MFt	
1/9. Tudatmódosító szerek (alkohol, drog) fogyasztását visszaszorító programok megvalósítása a rendőrséggel, civil szervezetekkel közösen.	8 MFt	
1/10. Az „Év dombóvári pedagógusa” elismerés alapítása, hagyománnyá fejlesztése a hátrányos helyzetű, deprivált gyermekekért, fiatalokért végzett szakmai tevékenység elismerésére.	9 MFt	
2/1. Közfoglalkoztatási program folytatása.	7 MFt	
2/2. Kisléptékű gazdaságfejlesztési program a konyhakertek művelésére, szükség szerint közösségi kert kialakítása, térítésmentes piac- és közterülethasználat biztosítása a megtermelt termékek értékesítésének támogatására.	38 MFt	
2/3. Munkanélküliség csökkentését szolgáló pályázati lehetőségek felkutatása (önkormányzat, munkáltatók)	12 MFt	
2/4. Felzárkóztató képzések (általános iskola elvégzését vagy szakmaszerzést célzó) szervezése.	6 MFt	
2/5. Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedést követő jelleggel is támogató (munkahelyi) mentorprogramok kidolgozása, működtetése.	63 MFt	

Tervezett akciók és beavatkozások	becsült költség (Ft)	tervezett forrás
2/6. Egyénre szabott álláskeresést támogató programok a Gazdasági Kamara, ill. helyi vállalkozások, civil szervezetek bevonásával.	8 MFt	
3/1. Alacsony komfortfokozatú lakások bontása, minőségjavító beavatkozások.	100 MFt	
3/2. Mobilizációs terv kidolgozása, megvalósítása annak érdekében, hogy a kiköltözők integrált környezetbe kerüljenek.	4 MFt	
3/3. Alapvető gazdálkodási, pénzügyi ismeretek oktatása terepen.	87 MFt	
3/4. Egyénre szabott segítségnyújtás, életvezetési tanácsadás terepen.	29 MFt	
3/5. A Családsegítő Szolgálat fejlesztése, védőnők, szociális munkások foglalkoztatásának támogatását biztosító (pályázati) források felkutatása	83 MFt	
4/1. Közösségi tér kialakítása, működtetése roma civil szervezettel való együttműködésben (korábbi program újraindítása).	161 MFt	
4/2. Közösségi kert kialakítása szegregátumban, ill. a város más területein is igény szerint civil szervezetek, helyi vállalkozások mentorálásával.	Lásd: 2/2 pont alatt	
4/3. Közösségi terek akadálymentes használatának biztosítása mozgássérültek, időskorú lakosság számára.	5 MFt	
4/4. Lakóhelyi közösségi sportolásra alkalmas területek kialakítása, eszközökkel való felszerelése gyermekek, fiatalok, felnőttek számára.	180 MFt	
4/5. Közösségi tereken megvalósuló generációs, intergenerációs programok facilitátor-képzése, illetve alkalmazása.	38 MFt	
5/1. Információs akadálymentesítő programok kidolgozása, működtetése a hátrányos helyzetű, illetve időskorú lakossági csoportok számára.	45 MFt	
5/2. A Városmonitoring Csoport érdemi működtetése	18 MFt	
6/1. Polgárőr járőrszolgálat kiterjesztése az érintett lakossági csoportok képviselőinek bevonásával.	27 MFt	
Szegregátumokként		
Nem bontható.		
Szociális városrehabilitációs projekt		
Nem releváns		
Összesített költség:	1.180 MFt	

8.2 Kérdőív mellékletek

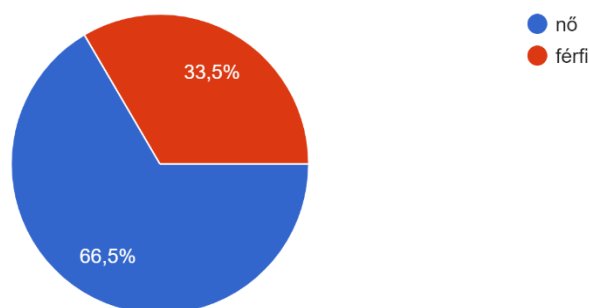
8.2.1 Lakossági kérdőívezés értékelése

Dombóvár Város Önkormányzata a település Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája kapcsán, a település fejlődésének folyamatát, valamint a lakosság által kívánatosnak tartott fejlesztési irányokat tükröző aktuális információk gyűjtése érdekében kérdőíves felmérést végzett a városi lakosság körében. A felmérésben 221 helyi lakos vett részt.

A kérdőív első blokkja a válaszadók személyes adatainak felmérésére irányult. A megkérdezettek körében jelentős egyenlőtlenség figyelhető meg a nemek tekintetében. A nők részaránya 66,5 százalék, míg a férfiak aránya csupán 33,5 százalék volt a felmérésben.

1.) Válaszadó neme:

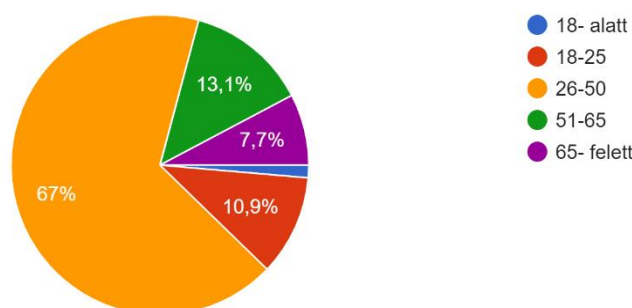
221 válasz

A következő, válaszadók korára irányuló kérdésre érkezett válaszok alapján a 26-50 év közötti korosztály részvétele bizonyult a legnagyobb arányúnak, a megkérdezettek 67 százaléka tartozik ebbe a korcsoportba. Szintén jelentősnek mondható az 51-65 év közöttiek részvételi aránya, mely 13 százalékra tehető. A 65 év felettiek részaránya 8, a 26 évnél fiatalabbak aránya 12 százalékra tehető.

2.) Válaszadó kora (év):

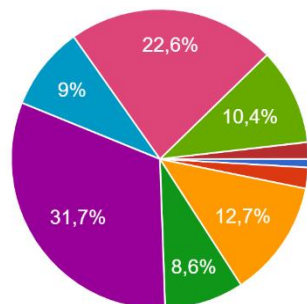
221 válasz

A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége terén a legnagyobb arányt az érettségivel és szakképesítéssel rendelkezők képviselik (32%), őket hasonló számban követik a főiskolai diplomával rendelkezők (23%). Szintén nagy számban vettek részt a felmérésben érettségivel rendelkezők (17%), érettségi nélküli szakképesítéssel rendelkezők (13%), valamint egyetemi végzettségűek (10%).

3.) Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége:

221 válasz

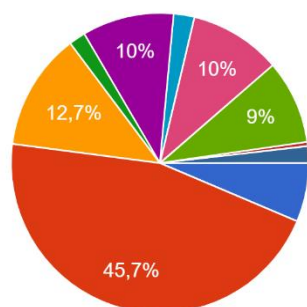

- általános (elemi, polgári) iskola 8. osztálynál, évfolyamnál alacsonyabb
- általános (elemi, polgári) iskola 8. osztály
- szakképesítés érettségi nélkül (pl. szakközépiskola)
- érettségi
- érettségi szakképesítéssel vagy érettségi nélkül
- felsőfokú szakképesítés (csak 1998 utáni)
- főiskolai (vagy azzal egyenértékű, pl. egyetem)
- egyetemi (vagy azzal egyenértékű, pl. egyetem)
- doktori (PhD- vagy DLA-) fokozat

A válaszadók státuszát tekintve közel fele alkalmazott (46%), emellett a vállalkozók (10%), a nyugdíjasok aránya (10%), és a középvezetők (13%) aránya bizonyult számottevőnek a felmérés résztvevőinek körében.

4.) Válaszadó jelenlegi státusza:

221 válasz

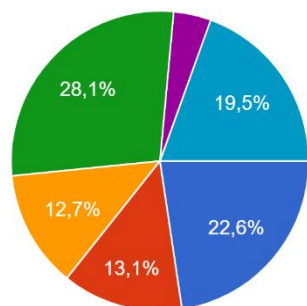

- tanuló
 - alkalmazott
 - alkalmazott, középvezető
 - alkalmazott, felsővezető
 - vállalkozó (egyéni vagy cégvezető)
 - munkanélküli
 - nyugdíjas
 - GYES-en vagy GYED-en
- ▲ 1/2 ▼

A kérdőív kitöltőinek 28 százaléka közintézményben végez munkát, 23 százalék esetében nagyvállalat, 13 százalék esetében pedig kis és középvállalkozás a kérdőívet kitöltő személy munkáltatója. A mikrovállalkozásoknál foglalkoztatottak, illetve egyéni vállalkozók aránya szintén 13 százalék.

5.) Munkavégzés helyének típusa

221 válasz

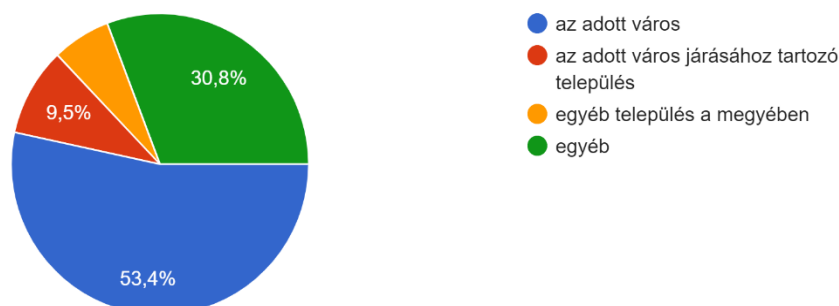

- nagyvállalat
- kis és középvállalkozás (KKV)
- egyéni vagy mikrovállalkozás
- közintézmény/közhivatal
- nonprofit/civil szervezet
- nem releváns (ha 4-ben az utolsó öt közé esik a válasz)

A munkavégzés földrajzi helyét tekintve a kitöltők 53 százaléka dombóvári illetőségű munkahellyel rendelkezik, 10 százalék a Dombóvári Járásban, 6 százalék egyéb Tolna megyei településeken, míg a válaszadók 31 százaléka Tolna megyén kívüli településeken végez munkát.

6.) Munkavégzés földrajzi helye

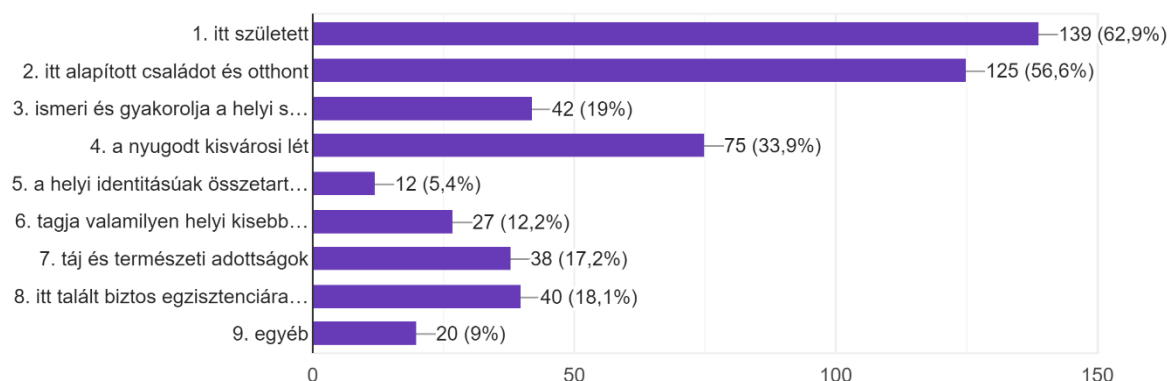
221 válasz

A megkérdezettek 63 százalékának Dombóvárhoz való kötődését a helyi születése jelenti, második legnagyobb arányban (57%) pedig az itt történt családalapítást jelölték meg a válaszadók, mint helyi kötődésük okát. Szintén sokan (34%) kötődnek Dombóvárhoz annak nyugodt, kisvárosi jellege okán, 19 százalék a helyi szokások, 18 százalék pedig munkalehetőség miatt kötődik a településhez.

Mi jelenti az Ön helyi kötődésének alapját (több válasz is lehetséges)

221 válasz

A felmérés következő kérdésköre az egyes tényezők fejlesztésének a válaszadó helyi életminőségével való elégedettségének növelésében betöltött szerepét vizsgálta. A válaszok fényében elmondható, hogy az életminőségre legnagyobb hatást a magas jövedelmet biztosító munkalehetőségek, a közszolgáltatások minősége, valamint a közbiztonság gyakorolja.

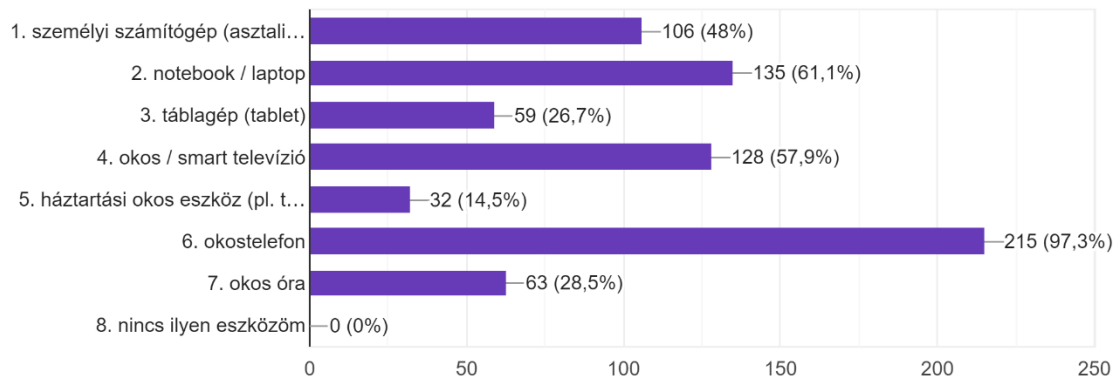
A humán közszolgáltatásokkal való elégedettség mérésére irányuló kérdéskör alapján viszonylagos elégedettség állapítható meg a legtöbb közszolgáltatást illetően. Ez alól kivételt képez az egészségügyi alap- és szakellátás, a szociális ellátás, a járdák és közterületek, zöldterületek minősége, a kerékpárosokat támogató infrastruktúra, az utak minősége, valamint némi elégedetlenség regisztrálható a kiemelt közintézmények és kereskedelmi létesítmények környezetében elérhető parkolási lehetőségek kapcsán is.

A kérdőív digitális eszközhasználatra irányuló szegmensének tanulsága szerint a dombóváriak 97 százaléka használ okostelefont, a lappal rendelkezők aránya 61, míg az okos televízióval rendelkezők aránya 58 százalék. A megkérdezettek 48 százalékának háztartásában van asztali

számítógép. Szintén számottevő a táblagéppel (27%), okos órával (29%), valamint háztartási okos eszközökkel (15%) rendelkezők aránya.

Milyen elektronikus eszközöket használ a hétköznapiakban? (több válasz is lehetséges kivéve, ha a válasz a 8.)

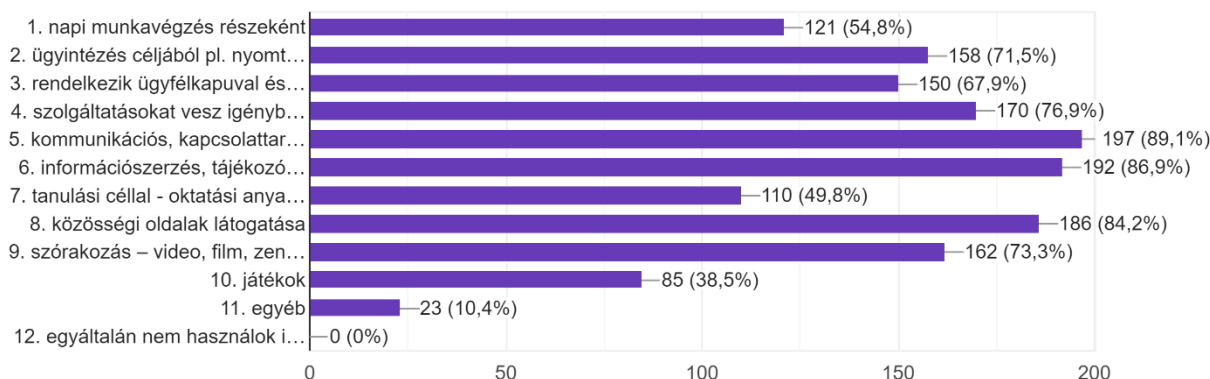
221 válasz

A kérdőív kitért a válaszadók internethasználattal kapcsolatos céljaira. Ez alapján kiderült, hogy a megkérdezettek 89 százaléka használja információszerzésre, tájékozódásra, valamint kommunikációra, kapcsolattartásra az internetet. A közösségi oldalak használóinak aránya 84 százaléka, az internetet ügyintézés céljából is használók aránya 72 százalékra tehető. Szintén nagy arányban használják a kérdőív résztvevői az internetet ügyfélkapu használatára, szolgáltatások igénybevitelére, szórakoztató tartalmak elérésére, napi munkavégzésre, valamint tanulásra is.

Milyen céllal használja az INTERNETET (több válasz is lehetséges)

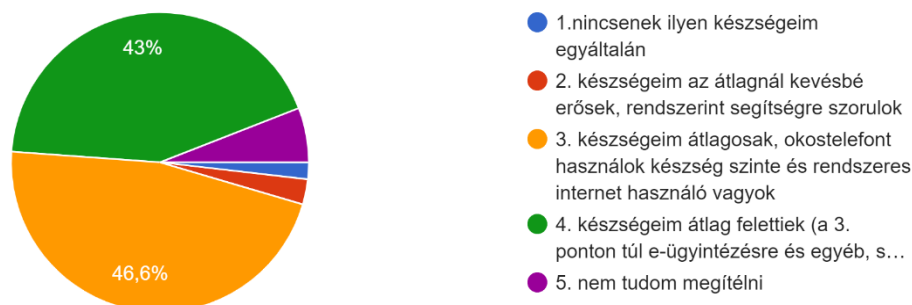
221 válasz

A válaszadók 43 százaléka ítélte saját IT eszközök használatával kapcsolatos jártasságát átlagon felülnek, 47 százalék pedig átlagosnak véli azt. Az átlagnál rosszabbnak, a válaszadók csupán 3 százaléka gondolja saját készségeit.

Hogyan értékeli az IT eszközök használatával kapcsolatos jártasságát (összehasonlítva saját korosztályához)(csak egy válasz lehetséges)

221 válasz

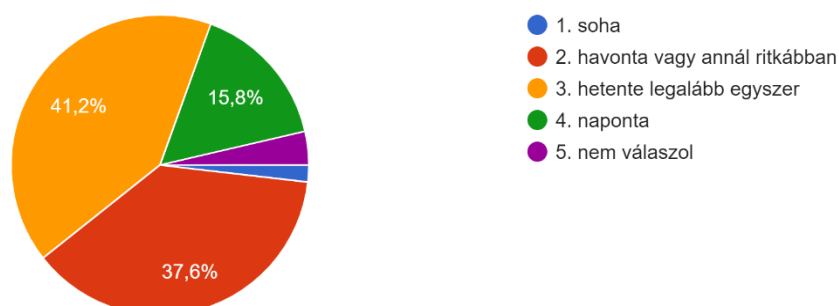
A kérdőív az egyes szolgáltatókkal való kapcsolattartási módokra is kitért, mely alapján az online ügyintézés relatív alacsony aránya állapítható meg. Egyedül az áramszolgáltatóval kapcsolatos ügyintézés terén él a válaszadók többsége az online ügyintézés lehetőségével, továbbá a távhő, víz és csatorna szolgáltató, valamint közhivatali ügyintéзések terén ér el az online kapcsolattartás magasabb részarányát. A szolgáltatók túlnyomó többségével történő kapcsolattartás terén továbbra is a személyes, valamint telefonos és postai út bizonyul mérvadónak Dombóváron.

A kérdőív következő szegmense a klímaváltozás hatásaira, valamint a város zöldfelületeire vonatkozott. A kérdőív a kitöltők életminősége szempontjából fontosnak tartott tényezők feltérképezésére is kitért. A beérkezett válaszok alapján megállapítható, hogy a környezettudatos életvitel, a szelektív hulladékgyűjtés, az egészséges, térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása, valamint kisebb mértékben a megújuló erőforrások használata, és a közösségben való aktív részvétel fontos tényező a lakosok életminősége és a település jövője szempontjából egyaránt.

A felmérés következő kérdése a városi zöldterületek, parkok látogatottságára irányult. A válaszadók 41 százaléka hetente legalább egyszer, 38 százalék havonta, vagy ritkábban, 16 százalék pedig naponta látogatja ezen területeket.

Milyen gyakran látogat városi zöldterületeket, parkokat?

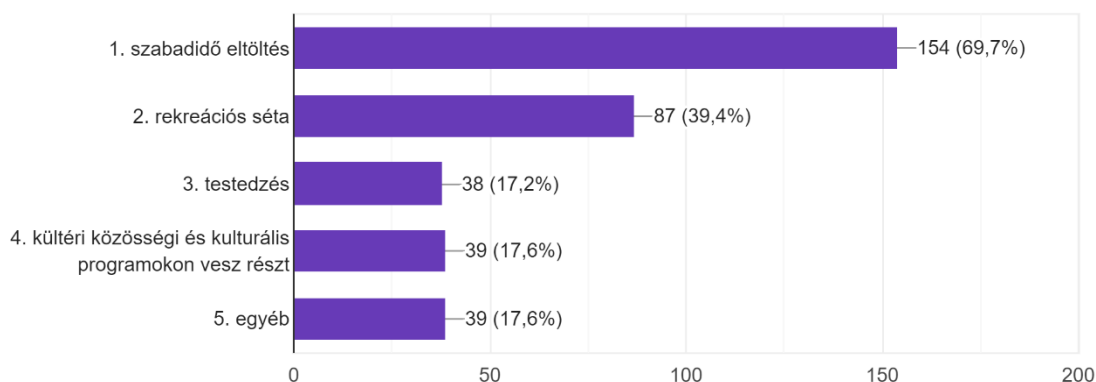
221 válasz

A felmérés a zöldterületek látogatásának céljára is kitért. A lakosság körében a legjellemzőbb motivációnak a szabadidő eltöltése (70%) bizonyult, továbbá gyakoriak a rekreációs séták (39%) is.

Milyen céllal látogat városi zöldterületeket, parkokat?

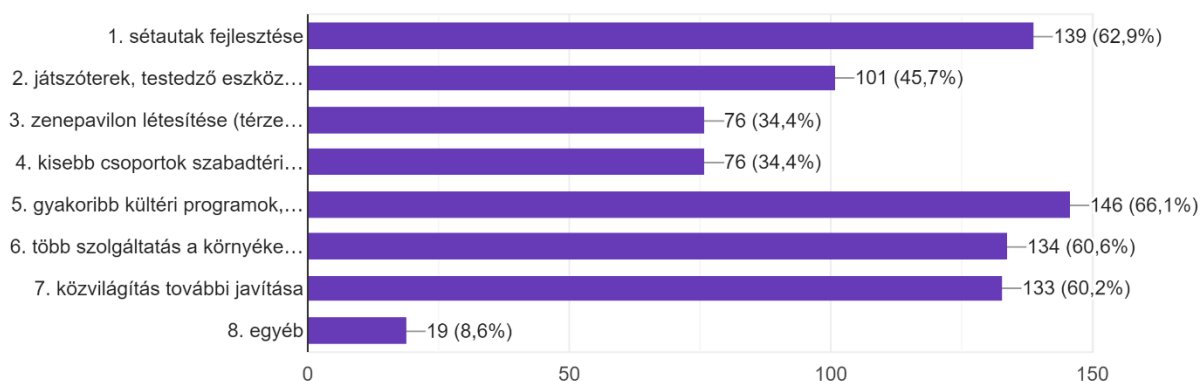
221 válasz

A felmérés keretében a válaszadók kifejthették a város zöldfelületeivel kapcsolatos fejlesztési elképzeléseiket. A megkérdezettek legnagyobb arányban a programok (66%) és szolgáltatások (61%) fejlesztését javasolták, továbbá a sétautak (63%) és a közvilágítás fejlesztése (60%) terén regisztrálható kiemelt igény.

Hogyan lehetne vonzóbbá tenni a belváros zöldfelületeit az Ön és családja számára (fejlesztések, új funkciók stb.)? Több válasz is lehetséges.

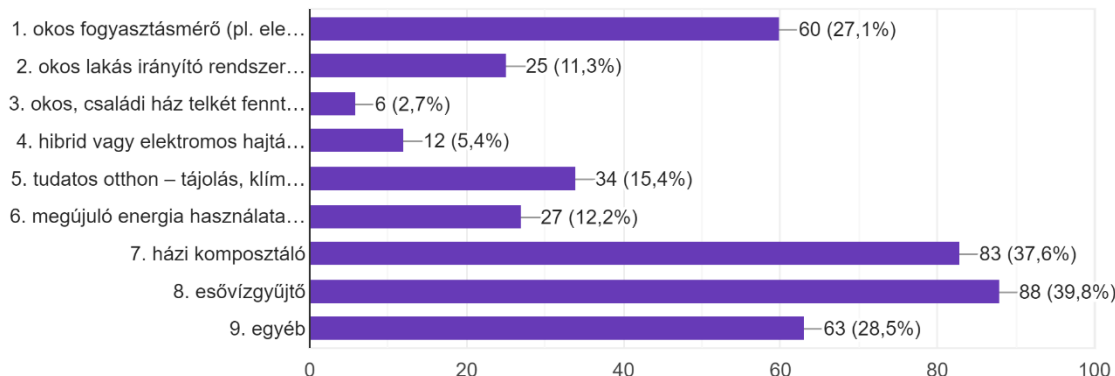
221 válasz

Az otthon alkalmazott környezettudatos eszközök és megoldások tekintetében a legelterjedtebbnek az esővízgyűjtő berendezés (40%) és komposztáló (38%) bizonyult, továbbá okos fogyasztásmérő eszközökkel rendelkeztek számottevő mértékben (27%) a felmérés résztvevői.

Milyen környezettudatos eszközökkel, megoldásokkal rendelkezik otthonában? (több válasz is lehetséges)

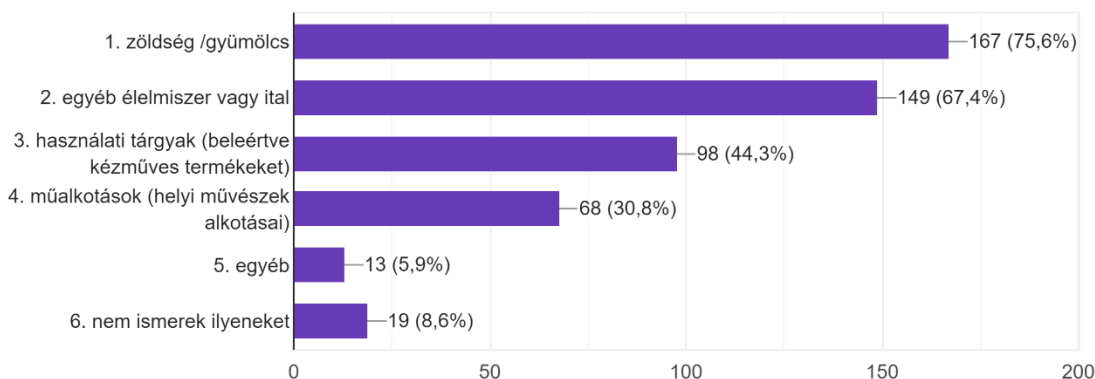
221 válasz

A helyi termékek ismerete terén elsősorban a helyi zöldségek és gyümölcsök (76%) és egyéb élelmiszerek, italok (67%) dominanciája figyelhető meg. Azonban szintén nagy bázissal rendelkeznek a lakosság körében a helyi kézműves termékek (44%) és műalkotások (31%) is.

Milyen helyben, illetve térségben létrehozott termékeket ismer? (több válasz is lehetséges)

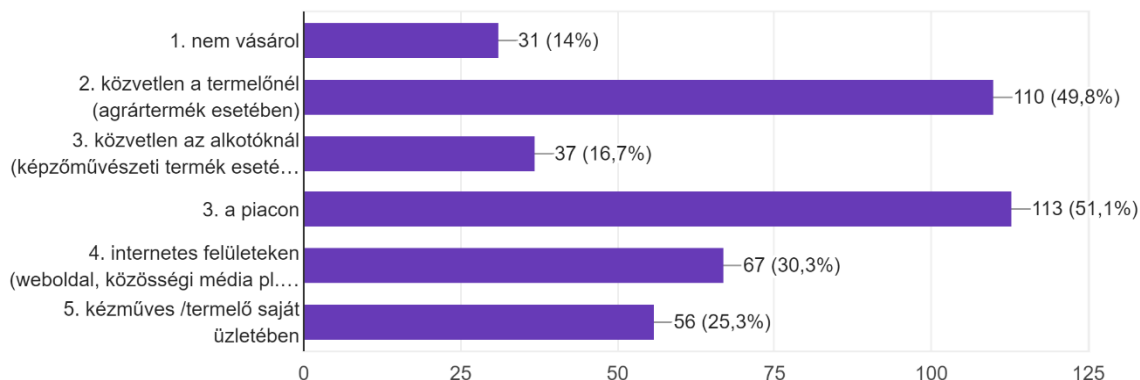
221 válasz

A helyi termékek vásárlása esetében elsősorban a piac (51%) szolgál helyszínül, valamint sokan vásárolnak közvetlenül a termelőtől (50%). A vásárlást internetes felületen bonyolítók aránya 30 százalékra tehető.

Hol vásárol Ön helyi/ térségi termékeket? Több válasz is lehetséges. Az 1. válasz kizárja a több válasz lehetőségét!

221 válasz

8.2.2 Intézményi kérdőívezés értékelése

Az intézményi helyzet feltárása érdekében kétirányú felmérés zajlott. Egyfelől a település intézményei felé a lakossági megkereséshez hasonlóan egy online kérdőív került kiküldésre. másfelől pedig célzott interjúk kerültek lebonyolításra a város üzemeltetésében, fejlesztésében meghatározó szereplőkkel, szervezetek képviselőivel.

Az intézményi kérdőív a városvezetés jövőre vonatkozó elképzelései mellett kíváncsi volt a megszólított szervezetek jövőképeire is. Az egyes intézmények által adott válaszok összefoglalóan az alábbiak voltak:

- az önkormányzati szervezetek, cégek intézményi stabilitásának hosszútávú megőrzése, az ehhez szükséges humán erőforrás és költségvetési fedezet biztosítása,
- folyamatos, előre átgondolt növekedés,
- minőségi köznevelési szolgáltatások biztosítása egészen az óvodai szinttől kezdve,
- az óvodák infrastrukturális fejlesztése, eszközállományának modernizálása,
- az általános iskolai oktatás terén a jelenlegi tanulói osztálylétszám és összes tanulói létszám megőrzése, továbbá az intézményi infrastruktúra fejlesztése (pl. tornatermek, udvari sportpályák felújítása), illetve az informatikai eszközállomány modernizálása,
- a fiatalok fokozott megszólítása, a város közösségi életének fellendítése,
- az orvostudomány technikai fejlődét követve finanszírozható, magas színvonalú, betegközeli definitív járó- és fekvőbeteg ellátás biztosítása elsősorban a gyakori, speciális diagnosztikát és terápiát nem igénylő betegek számára.

A megkérdezett szervezetek többsége úgy nyilatkozott, hogy nem rendelkezik intézményi szintű fejlesztési tervvel, ugyanakkor néhányan megjegyezték, hogy évindító egyeztetéseket, az éves célok meghatározását elvégzik.

A szervezetek szinte kivétel nélkül gondolkodnak valamilyen konkrét fejlesztésben a jövőre nézve, amelyek a fent is meghatározott célok teljesítésében is segítik őket. A leggyakrabban hangsúlyozott fejlesztési elképzelések az alábbiak voltak:

- Infrastruktúrafejlesztés:
 - Ingatlanberuházás (pl. óvoda/iskolaudvar-felújítás, tornateremfejlesztés)
 - Festés
 - Nagyobb karbantartási munkálatok végrehajtása
 - Közösségi terek fejlesztése
 - Energetikai korszerűsítés
 - Kórház és rendelőintézet infrastrukturális modernizációja
- Eszközbeszerzés (nem digitális):
 - Bútorok beszerzése, cseréje
 - Műszerek beszerzése, korszerűsítése
- Eszközbeszerzés (digitális):
 - Iskolákban a több év óta használatban lévő interaktív táblák lecserélése, újak telepítése minden tanterembe, számítástechnikai eszközpark folyamatos megújítása,
 - Új számítógépek vásárlása, régiek cseréje
 - Új laptopok vásárlása
 - Okostelefonok vásárlása
 - Nyomtató, scenner vásárlása
- Humán erőforrásfejlesztés:
 - Személyi állomány növelése
 - Oktatási intézményekben szakos ellátás biztosítása másoddiplomások segítségével
 - Szakmai továbbképzések ösztönzése
 - Fiatalkorú munkavállalók felvétele

- Intézmények szervezeti kultúrájának megújítása
- Vezetői kompetenciák fejlesztése
- Szakorvosi létszám bővítése
- Vállalatok munkaerőigényének hatékonyabb kielégítése
- Kapcsolati hálózat fejlesztése:
 - Oktatási intézmények jó gyakorlat megosztása
 - Hasonló méretű települések, hasonló tevékenységet folytató cégeivel kapcsolatfejlesztés
 - Civil kapcsolatok fejlesztése
 - Kórházi és egyetemi kapcsolatok fejlesztése
 - Szakágakkal való együttműködés erősítése (pl. városüzemeltetési tapasztalatcsere)
 - Országos szakmai kapcsolatok kiépítése

A múltban megvalósult fejlesztéseket a megkérdezett intézmények az eddigiekben kisebb részt önkormányzati (pl. civil alap), vagy állami támogatások segítségével hajtották végre, ugyanakkor számottevő az európai uniós finanszírozással lebonyolított beruházások aránya.

Az intézményi beszámolók szerint a szervezetek a feladataik ellátáshoz szükséges informatikai eszközállománnyal rendelkeznek, ugyanakkor ennek szintje nem haladja meg az átlagos irodai eszközfelszereltség niveljét. A válaszok alapján gyakorlatilag a személyi állománynak épphogy megfelelő mennyiségű asztali számítógéppel/laptoppal rendelkeznek, melyet szervezetenként 1-2 nyomtató, fénymásoló egészít ki. A szervezetek tulajdonát képező digitális eszközök csupán csak egy része kapcsolódik a hálózatra. Lan és/vagy wifi hálózat általában biztosított, ugyanakkor nagy hiány mutatkozik okostelefonokból és önálló adattároló szerverből. A rendelkezésre álló eszközöket az intézmények bevallásuk szerint az alaptevékenységek ellátására és a kapcsolódó adminisztráció ellátására használják. Az alaptevékenységet az egészségügyi, szociális és városüzemeltetési szolgáltatásokkal kapcsolatos ügyintézés, adatrögzítés, -tárolás és -küldés jelenti.

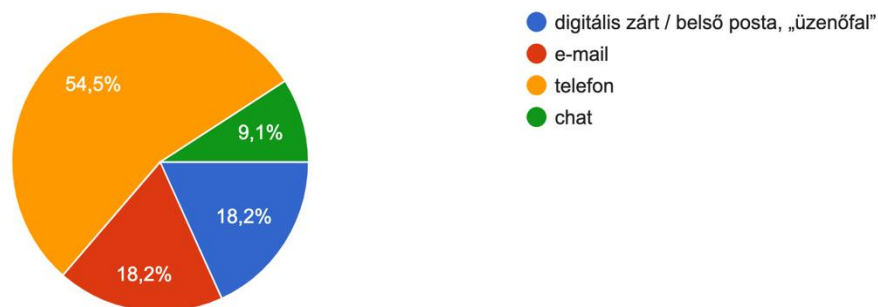
A felfebb bemutatott IKT jellegű fejlesztési igényt, szükségletet az is magyarázza, hogy a legtöbb intézménynél az elmúlt években erre nem volt lehetőség. Mivel a digitalizáció folyamatosan fejlődik és lakossági oldalról is egyre nagyobb igény van az ilyen típusú ügyintézési lehetőségekre, ezért nélkülözhetetlenné válnak a digitális fejlesztések a jövőben. A megkérdezettek bevallása alapján az eddigiekben a legnagyobb korlátot a fejlesztések végrehajtásában a forráshiány jelentette.

Az intézmények digitális anyagvagyonát javarészt az alaptevékenységhez kapcsolódó adatok, valamint adminisztratív és pénzügyi információk jelentik. A szervezetek tevékenykedése során nyert adatokat feldolgozzák és digitálisan eltárolják későbbi felhasználásra, adatelemzésre. A tárolás a legtöbb esetben saját adatbázisban és szerveren történik.

Az online kérdőív kitért az intézmények szervezeten belüli és külső kommunikációjának jellegére is. A megkérdezett intézmények többsége elsősorban telefonon bonyolítja a belső kommunikációt, míg az e-mail, a zárt belső hálózat, illetve a chat ennél kisebb arányban terjedt el.

Melyik belső kommunikációs módszer a legjellemzőbb?

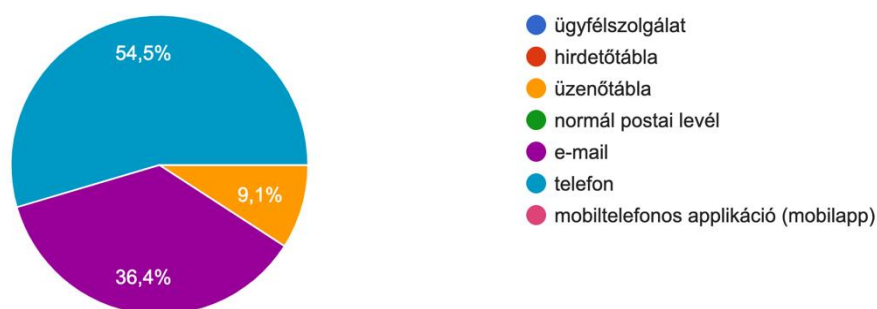
11 válasz

A külső kommunikációnál már szélesebb a kommunikációs csatornák tárháza, de ebben az esetben is a telefonos és e-mailes kommunikáció a legnépszerűbb.

Melyik külső kommunikációs módszer a legjellemzőbb?

11 válasz

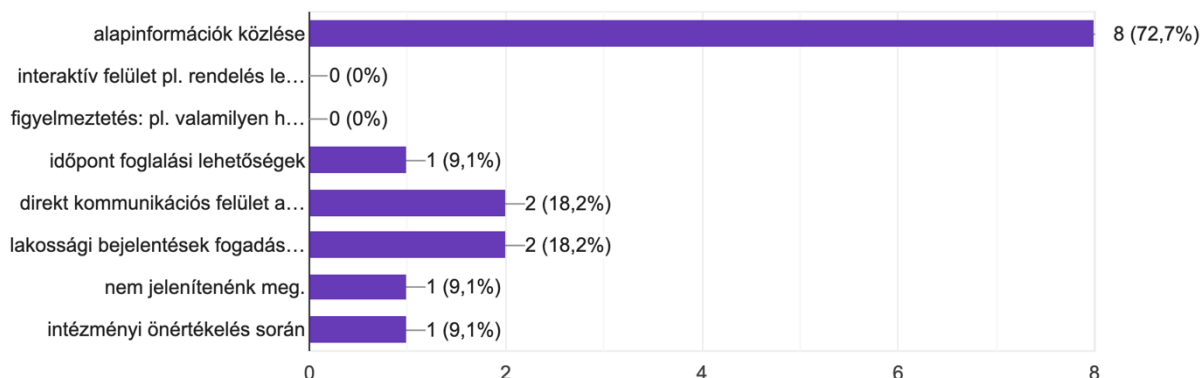
A kérdőívet kitöltő intézmények egy jelentős része rendelkezik önálló honlappal. A honlapokon ugyanakkor általában egyoldalú a kommunikáció, vagyis a friss hírek, aktualitások olvashatók, vagy éppen a tevékenységhez kapcsolódó formanyomtatványok tölthetők le a weboldalról.

Ami jelentős hiányossággént róható fel, hogy egy intézménynél sem készült igényfelmérés, elégedettségmérés a szolgáltatással kapcsolatban. Ez pedig segítséget nyújthatna a szükséges fejlesztések egzaktabb meghatározásában, és a problémás területek azonosításában.

A kérdőív kitért arra is, hogy ha az intézményeknek volna lehetőségük arra, hogy szolgáltatásukat extra tartalommal és funkciókkal is megjeleníthetik egy városi mobiltelefonos applikációban, akkor milyen területekre terjesztenék azt ki. A legtöbben az alapinformációkat és a direkt kommunikációs lehetőségeket jelölték meg, de a lakossági bejelentések fogadása is hasznos elem volna.

Ha volna rá lehetőségük, szolgáltatásukat milyen tartalommal és funkciókkal jelenítenék meg egy VÁROSI MOBIL telefonos APPLIKÁCIÓ-ban?

11 válasz

Az intézmények a működésüknek otthont adó épületek működési és fenntartási rendszereire vonatkozóan nem tudtak nyilatkozni, azt önkormányzati kompetenciaként jelölték meg. A szervezetek külön az ingatlanra vonatkozóan nem használnak épületüzemeltetést / helyiséggazdálkodást támogató informatikai rendszert/szoftvert. Az adott épületről általában csak papír alapú tervekkel rendelkeznek a megkérdezett szolgáltatók.

A kérdőív bizonyos része a megkérdezett szervezet humánerőforrás-kapacitásaira is kitért. Az állományi létszám feladattól függően eltérő képet mutat, ugyanakkor az is elmondható, hogy a foglalkoztatottak jelentős többsége felsőfokú (főként az oktatási intézményekben), kisebb hányaduk pedig középfokú végzettséggel rendelkezik. Az intézmények többségénél nincs külön informatikai alkalmazott (rendszergazda), IKT-val kapcsolatos szakirányú végzettséggel rendelkező munkavállaló. Így a rendszergazdai feladatokat is többnyire külső szolgáltató, vagy az intézményfenntartó alkalmazottja látja el a felmerülő igényeknek megfelelő rendszerességgel.

A válaszadó intézmények bevallása szerint nem terveznek IKT-kompetencia fejlesztésére fókuszáló tanfolyamokat, képzéseket, melynek oka, hogy munkavállalói részről nem mutatkozott még erre igény.

Interjúk rövid összefoglalása

2022. január 26-án került sor egy mélyinterjúra az alábbi szereplőkkel: polgármester, városi főépítész, pénzügyi irodavezető, városüzemeltetési irodavezető, polgármesteri irodavezető. Ezt megelőzően, külön interjú készült a Dombóvári Városgazdálkodási NKft. ügyvezetőjével (Vida Tamás), aki a településüzemeltetési relevanciájú témákkal kapcsolatban osztotta meg véleményét. Az interjúk során az alábbi kérdőív képezte a strukturált párbeszéd fonalát:

1. Hogyan tudnák bemutatni az önkormányzat irányítási és működési struktúráját a fejlesztések és üzemeltetés perspektívájából? Kérjük, mutassák be a város önkormányzatának működését, a döntési folyamatok dinamikáját!
 - a. Kérjük, mutassák be az önkormányzati hivatal szerkezetében azon szervezeti egységeket és személyi felelősöket, akik részt vesznek a fejlesztések, stratégiák előkészítésében, a tervezett fejlesztések megvalósításában, a projektmenedzsment feladatok teljesítésében, illetve egyéb kapcsolódó feladatok végrehajtásában, majd a fejlesztések városi működési rendszerbe történő integrálásában!

- b. Kérjük, részletezzék a városfejlesztés szempontjából kiemelten fontos szervezeti egységek / személyek szerepét a folyamatban! Hol jelennek meg a városfejlesztéssel, zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák? Részletezzék a fejlesztések végrehajtásában résztvevő önkormányzati cégek működését (pl. városfejlesztő társaság vagy annak utódszervezete, gazdaságfejlesztő társaság, TDM, stb.)! Történt 2015 óta bármilyen érdemi átalakítás? Amennyiben igen, mi indokolta? Milyen változások vannak folyamatban vagy láthatók előre?
 - c. Kérjük, fejtssék ki, hogy milyen jellegzetes belső akadályok adódnak a fejlesztési projektek vonatkozásában a hivatalon belül (HR felkészültsége, hiányos kompetenciák, kapacitáshiány, folyamatmenedzsment problémák stb.)! 2015 óta milyen lépéseket tettek a problémák kiküszöbölésére?
 - d. Kérjük, írják le a stratégiai ciklus végrehajtásában részt vevő külső cég(ek) (pl. városfejlesztő társaság) működését és szerepét a stratégiai folyamatban!
 - e. A képviselő-testület munkáját milyen szakbizottságok támogatják, azoknak milyen szerepe van a stratégia létrehozásának és megvalósításának folyamatában?
 - f. Jelenleg hol jelennek meg a döntéshozatali mechanizmusban a városfejlesztéssel, zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák?
 - g. Kérjük, írják le, hogy a korábbi stratégiai ciklusban milyen módon érvényesült a több szintű helyi kormányzás (governance) elve: Milyen formában és milyen körben kerültek bevonásra a partnerségi folyamatban résztvevők a stratégiai tervezésbe és végrehajtásba?
 - h. Kérjük, mutassák be, hogy milyen lépéseken keresztül történt egy-egy **fejlesztéssel / projekttel kapcsolatos** döntés, annak kiválasztása, a projekt fejlesztése, tartalmának kialakítása, esetleges időközi változtatások kapcsán!
 - i. Kérjük, adjanak átfogó képet a város működtetéséről jelezve, hogy az egyes, város működését biztosító szolgáltatások hogyan, milyen tulajdonosi, szervezeti formában működnek és hogyan kapcsolódnak a város önkormányzatához!
 - j. Kérjük, külön emeljék ki és foglalják össze az **önkormányzati tulajdonú városi cégek rendszerét!**
2. Mely szervezetek vesznek részt a városi szolgáltatások biztosításában, milyen szervezet (név, jogi forma) és milyen formában végzi a feladatot (állami intézmény, önkormányzati tulajdonú cég, társulásban működtetett cég, szolgáltatói szerződésen keresztül működő piaci cég/szervezet stb.)? Kérjük az alábbi működési területekre fókuszáljon:
- a. városüzemeltetés (közterületek, zöldfelületek karbantartása, víz, szennyvíz, áram – közvilágítás, internet stb.)
 - b. humán közszolgáltatások (nem csak önkormányzati hatáskörű) (oktatás, szociális szolgáltatások, egészségügy, kulturális, közművelődési szolgáltatások)
 - c. közösségi közlekedés
 - d. hulladékgazdálkodás stb.
3. Folytat-e a város a környező településekkel várostérségi koordinációt bármilyen tárgykörben? Amennyiben igen, kérem ismertesse pár mondatban az alábbiaknak megfelelően:
- a. Kérjük, fejtssék ki, hogy a térségi vonatkozású fejlesztési kérdéseket illetően milyen fórumok, mechanizmusok működnek?
 - b. Hol és milyen keretek között születnek a térségi fejlesztésekkel kapcsolatos döntések (polgármesterek tanácsa, projekt irányító csoport, stb.) Ennek lehetséges formáit alább részletesebben bemutatjuk – ha ezeken túl alkalmaz térségi koordinációs módszereket kérjük, ismertesse!

- c. Milyen zárt kommunikációs eszközöket használnak?
 - d. A térségi, több települést érintő projektek koordinációja, végrehajtása milyen szervezeti, menedzsment keretek között zajlik?
4. Milyen jövőképpel rendelkezik a város fejlesztéseit illetően 5-10 éves időtávon belül?
5. Milyen kockázatokat és lehetőségeket tud azonosítani a város fejlesztési jövőképét illetően az alábbi területek esetében:
 - a. gazdaságilag prosperáló város
 - b. zöldülő, környezetbarát település
 - c. digitalizáció (gazdasági és társadalmi értelemben egyaránt)
 - d. demográfiai értelemben megtartó város
 - e. szolgáltatásfejlesztés, életminőség javítása
6. Az előző kérdésben felsorolt szakpolitikai területeken milyen fejlesztések megvalósítását tervezi a város a következő 5-10 év során? Rendelkezik-e ezen területeket érintően szakmai/ágazati stratégiával (pl. ZIFFA, klímastratégia vagy SEAP/SECAP, SUMP, SMART CITY stb.)? Ha nem, tervezi-e valamelyik elkészítését ezen időtávon belül?
7. Van-e esetleg a fenti szakmai/ágazati területeket érintően létező vagy tervezett együttműködése olyan külső szervezettel, céggel, szolgáltatóval, akivel érdemesnek tartaná az FVS készítése során közvetlenül felvenniük a kapcsolatot (elsősorban a zöld átállás, környezet- klímavédelem és a digitális átállás, smartosodás tématerületeket illetően)?
8. Tervez-e átalakítást, szervezetfejlesztést a város irányítási, működtetési struktúrájában (főként a fejlesztések megvalósításának és fenntartásának perspektívájából)?
9. Tervezi-e fokozottabb várostérségi koordináció kialakítását az előttünk álló években?

A korábbi stratégiai dokumentumokban Dombóvár közép- és hosszú távon is meghatározta a város jövőképét, céljait, a településfejlesztési elveket. Elvileg ezek a dokumentumok 2023-ig illetve 2030-ig szólnak. E tekintetben arra vagyunk kíváncsiak, hogy az ott megfogalmazott célok, tervek mennyire aktuálisak még, mi az, ami pontosításra szorul, esetleg vannak-e újabb célok? E gondolkörre fókuszálva az alábbi, egyszerű kérdéseket szeretnénk átbeszélni a jövőkép és a célok meghatározása kapcsán az interjú során (ami egyben illeszkedik a 3. fejezethez is):

1. A város jövőképét röviden összefoglalva így határozták meg: „Dombóvár az értékeire építő, innovatív, versenyképes, stabil térségközpont.” Ezzel a jövőképpel a továbbiakban is tud azonosulni?
2. Ha egy szóval kellene megfogalmazni, jellemezni Dombóvárt mi lenne az?
3. Az integrált szemlélet mennyire tudott megvalósulni a településfejlesztési beavatkozásoknál?
4. A város milyen aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési politikával járul hozzá a vállalkozói aktivitás növekedéséhez? Milyen befektetés ösztönző lehetőségeket kínálnak (vagy terveznek) a különféle ágazatok potenciális befektetőinek?
5. A város gazdasági életében az idegenforgalom kiemelkedő eredményeket elérő gazdasági ágazat. Vannak-e további fejlesztési tervek ezen a területen? Cél az újabb szolgáltatások, attrakciók létrehozása vagy inkább a meglévők minőségi fejlesztése?
6. A negatív vándorlási egyenleg megállítására milyen beavatkozásokat tervez? (pl. bérletprogram fiatalok számára, idősök életminőségének javítása)
7. A helyi társadalom identitástudatának fejlesztésére, erősítésére milyen akciókat, beavatkozásokat tervez?

8. Az intelligens város (Smart City) koncepció hogyan jelenik meg a városfejlesztés és a városüzemeltetés területein?
9. Milyen tényezők befolyásolják, mozgatják Dombóvár regionális szerepkörének erősítését?
10. A hosszútávú stabil foglalkoztatás feltételeit milyen eszközökkel tudják biztosítani?

Az interjúk főbb megállapításait az alábbi pontokban összegezhetjük:

1. Az elmúlt időszakban kevés olyan típusú fejlesztés volt, ami mértékadó lett volna. Jelentős a zöld környezeti érték, amire építeni lehet. Ebben lenne nagyobb potenciál.
2. Dombóvár térségközponti szerepéből adódó feladatok ellátásához alapvető infrastrukturális és egyéb tényezők hiányoznak és hiányosak. Ilyen az utak állapota, a közlekedési infrastruktúra helyzete.
3. Térségközponti szerep olyan feladatokat ruház a városra, amivel önállóan kell megküzdeni. Jó példa erre a Kórház helyzete, ami térségi feladatot lát el, de a városnak kell biztosítania az ehhez szükséges közlekedési infrastruktúrát. (pl. parkoló, odavezető tömegközlekedés)
4. 3 fő fejlesztési célt határoztak meg: utak-, járdák felújítása, csapadékvíz elvezetés rekonstrukciója. Ezekhez a projektekhez szeretne az önkormányzat forrást szerezni. Parkolók, kerékpárutak, gyalogos forgalom fejlesztésére vannak koncepció tervek, engedélyes tervek.
5. 3 kiemelt, nagy projekt van folyamatban a településen. Dombóvár a Térségi Sport és Szabadidőcentrum megépítésére kormányzati döntéssel rendelkezik. Engedélyes tervek jóváhagyása a tervtanácstól megérkezett, így elindulhat a kiviteli terv készítése. Kormányzati döntésen múlik, hogy a 4-5 Mrd Ft-os beruházás meg tudjon valósulni.
6. A járóbeteg-ellátás korszerűsítésére 300 Mft-os pozitív támogatói döntés áll rendelkezésre. A beruházás összköltsége tervezetten 1 Mrd Ft, a megvalósításhoz szintén többletforrásigényt kell benyújtani.
7. Évek óta húzódik a Mentőállomás épületének felújítása, ami 2022-ben realizálódhat, mivel az Országos Mentőszolgálat már jogerős építési engedéllyel rendelkezik.
8. A Tüskei Ipari Park területén 250 millió forintos támogatásnak köszönhetően elkezdődhet a barnamezős területen az infrastrukturális fejlesztés, valamint a zöldmezős terület közművesítése hat hektáron.
9. Dombóváron hatalmas munkaerőhiány, szakember hiány van. Legfontosabb, hogy azokat a fiatalokat, akik itt élnek, itt születtek, a város meg tudja tartani. A város közép- és hosszú távú fenntarthatósága attól függ, hogy az elvándorlást meg lehet-e szüntetni, lesz-e olyan szakképzés, amit a vállalkozások elvárnak, tudunk-e olyan szakembereket képezni, akik a helyi vállalkozásokat ellátják megfelelő humánerőforrással.
10. Az önkormányzat olyan feltételek megteremtésén dolgozik Dombóváron, amely a családok számára előnyt, vonzerőt jelent. Élhető és lakható település kialakítása a cél. Illetve további cél, hogy a fiatalok érezzék, hogy az önkormányzat törődik velük, merjenek bátran gyereket vállalni.
11. A nagy állami cégek csődbe mentek Dombóváron (pl. a csavargyár, a nyomda) de sajnos a Vasút fénykora is megszűnt. Dombóvár ugyan tradicionálisan kiemelt vasúti csomópontként szerepel, de ez a funkció mára már nincs tartalommal megtöltve, kihasználva. Az áru fuvarozás a közútra terelődött. 2019-ben az egyik legnagyobb könnyűipari cég is felszámolta dombóvári telephelyét.
12. A civil szervezetek erősítése érdekében az Önkormányzat biztosította a Civil Tanács és a Sport Tanács létrehozását. Ezen szervezetek keretében a tagok saját sorsukról, saját maguk döntenek. Ugyanakkor a civil szervezetek kacsán az előregedés problémákat okoz. A

sportszervezeteken keresztül 25 éves korig van kapcsolat a fiatalokkal, utána 65 éves kor körül kerül vissza valaki a civil életbe.

13. Dombóvár területén összesen 16 ha beruházásra alkalmas barnamezős terület található, melyek további 10 ha zöldmezős területtel egészíthetők ki. Ezenfelül Dombóvár területén összesen 189 db bérlakás található, ebből:

- 117 db piaci alapon kiadható;
- 15 db fecskeházi konstrukció;
- 7 db a fogyatékkal élők elhelyezésére szolgál;
- 1 db ideiglenes piaci (Termál u. 5. nyaraló);
- a maradék 49 db szociális alapon kiutalható.

14. Az önkormányzatnak 6 Mrd Ft-os költségvetése van, ennek az 1 százaléka marad saját erős fejlesztésekre, azaz ilyen célokra a városvezetésnek mindössze 65 Mft mozgástere van. Alacsony az adóerőképesség, ha nincs egyedi kormányzati támogatási csomag, akkor a városban nem valósulhat meg jelentősebb fejlesztés.

8.3 Finanszírozási terv

A Stratégia 7.2.2 pontjában hivatkozott finanszírozási terv összefoglaló bemutatását az alábbi excel táblázat (Finanszírozási tervtábla) tartalmazza:

